

බුද්දකනිකායෙ

ථෙරිගාථා-අට්ඨකථා

1. එකකනිපාතො

1. අඤ්ඤාතරාථෙරිගාථාවණ්ණනා

ඉදානි ථෙරිගාථානං අත්ථසංවණ්ණනාය ඔකාසො අනුප්පත්තො. තත්ථ යස්මා භික්ඛුනීනං ආදිතො යථා පබ්බජ්ජා උපසම්පදා ව පටිලද්ධා, තං පකාසෙත්වා අත්ථසංවණ්ණනාය කරියමානාය තත්ථ තත්ථ ගාථානං අට්ඨප්පත්තිං විභාවෙතුං සුකරා හොති සුපාකටා ව, තස්මා තං පකාසෙතුං ආදිතො පටියාය සඬබ්බෙපතො අයං අනුපුබ්බිකථා –

අයඤ්ඤි ලොකනාථො ‘‘මනුස්සත්තං ලිඬගසම්පත්ති’’ත්‍යාදිනා වුත්තානි අට්ඨගිගානි සමොධානෙත්වා දීපඬකරස්ස භගවතො පාදමූලෙ කතමභාහිනීභාරො සමතිංසපාරමියො පුරෙත්තො චතුර්විසතියා බුද්ධානං සන්තිකෙ ලද්ධබ්‍යාකරණො අනුක්කමෙන පාරමියො පුරෙත්වා ඤාතත්ථවරියාය ලොකත්ථවරියාය බුද්ධත්ථවරියාය ව කොටිං පත්වා තුසිතභවතෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ යාවතායුකං යත්වා දසසහස්සවක්කවාලදෙවතාහි බුද්ධභාවාය –

‘‘කාලො බො තෙ මහාවීර, උප්පජ්ජ මාතුකුච්ඡියං;
සදෙවකං තාරයන්තො, බුජ්ඣස්සු අමතං පද’’න්ති. (බු. වං. 1.67) –

ආයාචිතමනුස්සුපපත්තිකො තාසං දෙවතානං පටිඤ්ඤං දත්වා,
කතපඤ්චමභාවිලොකනො සක්‍යරාජකුලෙ සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ගෙහෙ සතො
සම්පජානො මාතුකුච්ඡිං ඔක්කන්තො දසමාසෙ සතො සම්පජානො තත්ථ යත්වා,
සතො සම්පජානො තතො නික්ඛන්තො ලුම්ඛිනීවතෙ ලද්ධාහිජාතිකො විවිධා
ධාතියො ආදිං කත්වා මහතා පරිභාරෙන සම්මදෙව පරිහරියමානො අනුක්කමෙන
වුඩ්ඪිප්පත්තො තීසු පාසාදෙසු විවිධනාටකජනපරිවුතො දෙවො විය සම්පත්තිං
අනුභවන්තො ජිණ්ණබ්‍යාධිමතදස්සනෙන ජාතසංවෙගො ඤාණස්ස පරිපාකතං
ගතත්තා, කාමෙසු ආදීනවං නෙක්ඛම්මෙ ව ආනිසංසං දිස්වා, රාහුලකුමාරස්ස
ජාතදිවසෙ ඡන්තසභායො කණ්ඩකං අස්සරාජං ආරුය්හ, දෙවතාහි විවටෙන
ද්වාරෙන අඬ්ඨරත්තිකසමයෙ මභාහිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා, තෙනෙව
රත්තාවසෙසෙන තිණි රජ්ජානි අතික්කමිත්වා අනොමානදීතීරං පත්වා
සට්ඨාකාරමභාබ්‍රහ්මුනා ආනීතෙ අරහත්තද්ධපෙ ගහෙත්වා පබ්බජිතො, තාවදෙව
වස්සසට්ඨිකත්ථෙරො විය ආකප්පසම්පත්තො හුත්වා, පාසාදිකෙන ඉරියාපටෙන

අනුක්කමෙන රාජගහං පත්වා, තත්ථ පිණ්ඩාය වරින්වා පණ්ඩවපබ්බතපබ්භාරෙ
පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා, මාගධරාජෙන රජ්ජෙන නිමන්තියමානො තං
පටික්ඛිපිත්වා, හග්ගවස්සාරාමං ගන්ත්වා, තස්ස සමයං පරිග්ගණ්හිත්වා තතො
ආලාරුදකානං සමයං පරිග්ගණ්හිත්වා, තං සබ්බං අනලඬිකරින්වා අනුක්කමෙන
උරුවෙලං ගන්ත්වා තත්ථ ඡබ්බස්සානි දුක්කරකාරිකං කත්වා, තාය
අරියධම්මපටිවෙධස්සාභාවං ඤාත්වා “නායං මග්ගො බොධායා”ති ඔළාරිකං
ආහාරං ආහරන්තො කතිපාහෙන බලං ගාහෙන්වා විසාධාපුණ්ණමදිවසෙ සුජාතාය
දින්නං වරහොජනං භුඤ්ජිත්වා, සුවණ්ණපාතිං නදියා පටිසොතං බිපිත්වා, “අජ්ජ
බුද්ධො හවිස්සාමි”ති කතසන්නිට්ඨානො සායන්හසමයෙ කාළෙන නාගරාජෙන
අභිත්ථුතිගුණො බොධිමණ්ඩං ආරුය්හ අවලට්ඨානෙ පාවිනලොකධාතුඅභිමුඛො
අපරාජිතපල්ලඬිකෙ නිසින්තො චතුරඬිගසමන්තාගතං වීරියං අධිට්ඨාය, සූරියෙ
අනත්ථඬිගතෙයෙව මාරබලං විධමිත්වා, පයමයාමෙ පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරින්වා,
මජ්ඣිමයාමෙ දිබ්බවක්ඛුං විසොධෙත්වා, පච්ඡිමයාමෙ පටිච්චසමුප්පාදෙ ඤාණං
ඔතාරෙත්වා, අනුලොමපටිලොමං පච්චයාකාරං සම්මසන්තො විපස්සනං
වඩ්ඪෙත්වා සබ්බබුද්ධෙහි අධිගතං අනඤ්ඤසාධාරණං සම්මාසම්බොධිං
අධිගන්ත්වා, නිබ්බානාරම්මණාය ඵලසමාපන්නියා තත්ථෙව සත්තාහං
විනිනාමෙත්වා, තෙනෙව නයෙන ඉතරසත්තාහෙපි බොධිමණ්ඩෙයෙව
විනිනාමෙත්වා, රාජායතනමූලෙ මධුපිණ්ඩිකහොජනං භුඤ්ජිත්වා, පුන
අජපාලනිග්‍රොධමූලෙ නිසින්තො ධම්මතාය ධම්මගම්භීරතං පච්චවෙක්ඛිත්වා
අජපොස්සුක්කතාය චිත්තෙ නමන්තෙ මහාබ්‍රහ්මනා ආයාචිතො බුද්ධවක්ඛුනා
ලොකං වොලොකෙන්තො තික්ඛිත්දියමුදිත්දියාදිහෙදෙ සත්තෙ දිස්වා මහාබ්‍රහ්මනා
ධම්මදෙසනාය කතපටිඤ්ඤො “කස්ස නු බො අහං පයමං ධම්මං දෙසෙය්‍ය”න්ති
ආවජ්ජෙන්තො ආලාරුදකානං කාලඬිකතභාවං ඤාත්වා, “බහුපකාරා බො මෙ
පඤ්චවග්ගියා භික්ඛු, යෙ මං පධානපහිතත්තං උපට්ඨහිංසු, යංනුනාහං
පඤ්චවග්ගියානං භික්ඛුනං පයමං ධම්මං දෙසෙය්‍ය”න්ති (මහාව. 10) වින්තෙත්වා,
ආසාළ්හිපුණ්ණමායං මහාබොධිතො බාරාණසිං උද්දිස්ස අට්ඨාරසයොජනං මග්ගං
පටිපන්නො අත්තරාමග්ගෙ උපකෙත ආජීවකෙත සද්ධිං මන්තෙත්වා,
අනුක්කමෙන ඉසිපතනං පත්වා තත්ථ පඤ්චවග්ගියෙ සඤ්ඤාපෙත්වා “ද්වෙමෙ,
භික්ඛවෙ, අත්තා පබ්බජිතෙන න සෙවිතබ්බා”තිආදිනා (මහාව. 13; සං. නි.
5.1081; පටි. ම. 2.30) ධම්මවක්කපවත්තසුත්තන්තදෙසනාය
අඤ්ඤාසිකොණ්ඩඤ්ඤජපමුඛා අට්ඨාරසබ්‍රහ්මකොට්ඨො ධම්මාමතං පායෙත්වා
පාටිපදෙ හද්දියත්ථෙරං, පක්ඛස්ස දුතියායං වජ්ජත්ථෙරං, පක්ඛස්ස තතියායං
මහානාමත්ථෙරං, චතුත්ථියං අස්සජිත්ථෙරං, සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා,
පඤ්චමියං පන පක්ඛස්ස අනත්තලක්ඛණසුත්තන්තදෙසනාය (මහාව. 20; සං. නි.
3.59) සබ්බෙපි අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙත්වා තතො පරං යසදාරකජපමුඛෙ
පඤ්චපණ්ණාසපුරිසෙ, කජ්ජාසිකවනසණ්ඨෙ තිංසමත්තෙ හද්දවග්ගියෙ, ගයාසීසෙ
පිට්ඨිපාසාණෙ සහස්සමත්තෙ පුරාණපටිලෙති ඵලං මහාජනං අරියභූමිං ඔතාරෙත්වා
බිම්බිසාරජපමුඛානි ඵකාදසනහුතානි සොතාපත්තිඵලෙ නහුතං සරණත්තයෙ
පතිට්ඨාපෙත්වා වෙළවනං පටිග්ගහෙන්වා තත්ථ විහරන්තො අස්සජිත්ථෙරස්ස

වාහසා අධිගතපයමමගේ සඤ්චයං ආපුච්ඡිත්වා, සද්ධිං පරිසාය අත්තනො සන්තිකං උපගතෙ සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානෙ අග්ගඵලං සච්ඡිකත්වා සාවකපාරමියා මත්ථකං පත්තෙ අග්ගසාවකට්ඨානෙ යපෙත්වා කාචදායින්ථෙරස්ස අභියාවනාය කපිලවත්ථුං ගන්ත්වා, මානත්ථද්ධෙ ඤාතකෙ යමකපාටිභාරියෙන දමෙත්වා, පිතරං අනාගාමීඵලෙ, මහාපජාපතිං සොතාපත්තිඵලෙ පට්ටියාපෙත්වා, නන්දකුමාරං රාහුලකුමාරඤ්ච පබ්බාපෙත්වා, සත්ථා පුනඳෙව රාජගහං පව්වාගච්ඡි.

අථාපරෙන සමයෙන සත්ථරි වෙසාලිං උපනිස්සාය කුටාගාරසාලායං විහරන්තෙ සුද්ධොදනමහාරාජා සෙනච්ඡත්තස්ස හෙට්ඨාව අරහත්තං සච්ඡිකත්වා පරිනිබ්බායි. අථ මහාපජාපතියා ගොතමියා පබ්බජ්ජාය චිත්තං උජ්ජජ්ජි, තතො රොහිනීනදීතීරෙ කලහවිවාදසුත්තන්තදෙසනාය (සු. නි. 868 ආදයො) පරියොසානෙ නික්ඛමිත්වා, පබ්බජ්ජානං පඤ්චන්තං කුමාරසතානං පාදපරිවාරිකා එකජ්ඣාසයාව හුත්වා මහාපජාපතියා සන්තිකං ගන්ත්වා, සබ්බාව “සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජ්ජසාමා” ති මහාපජාපතිං පෙට්ඨිකං කත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්තුකාමා අහෙසුං. අයඤ්ච මහාපජාපති පුබ්බෙපි එකවාරං සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාවිත්වා නාලත්ථ, තස්මා කජ්ජකං පක්කොසාපෙත්වා කෙසෙ ඡින්දාපෙත්වා කාසායානී අවිජාදෙත්වා සබ්බා තා සාකියානියො ආදාය වෙසාලිං ගන්ත්වා ආනන්දත්ථෙරෙන දසබලං යාවාපෙත්වා, අට්ඨගරුධම්මපටිග්ගහණෙන පබ්බජ්ජං උපසම්පදඤ්ච අලත්ථ. ඉතරා පන සබ්බාපි එකතො උපසම්පන්නා අහෙසුං. අයමෙත්ථ සඬ්ඛෙපො. විත්ථාරතො පනෙතං චත්ථු තත්ථ තත්ථ පාළියං (වුළුව. 402) ආගතමෙව.

එවං උපසම්පන්නා පන මහාපජාපති සත්ථාරං උපසඬ්ඛමිත්වා අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථස්සා සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි. සා සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. සෙසා ච පඤ්චසතභික්ඛුනියො නන්දකොවාදපරියොසානෙ (ම. නි. 3.398) අරහත්තං පාපුණිංසු. එවං භික්ඛුනිසඬ්ඛෙසු සුජ්ජතිට්ඨිතෙ පුට්ඨුතෙ තත්ථ තත්ථ ගාමනිගමජනපදරාජධානීසු කුලින්ථියො කුලසුණ්භායො කුලකුමාරිකායො බුද්ධසුබුද්ධතං ධම්මසුධම්මතං සඬ්ඛසුජ්ජපටිපත්තිතඤ්ච සුත්වා, සාසනෙ අභිජ්ජසන්නා සංසාරෙ ච ජාතසංවෙගා අත්තනො සාමිකෙ මාතෘපිතරො ඤාතකෙ ච අනුජානාපෙත්වා, සාසනෙ උරං දත්වා පබ්බජිංසු. පබ්බජිත්වා ච සීලාවාරසම්පන්නා සත්ථුනො ච තෙසං ථෙරානඤ්ච සන්තිකෙ ඔවාදං ලභිත්වා සට්ඨන්තියො වායමන්තියො නචිරස්සෙව අරහත්තං සච්ඡාකංසු. තාහි උදානාදිවසෙන තත්ථ තත්ථ භාසිතා ගාථා පච්ඡා සඬ්භිතිකාරකෙහි එකජ්ඣං කත්වා එකකනිපාතාදිවසෙන සඬ්භිතිං ආරොපයිංසු “ඉමා ථෙරීගාථා නාමා” ති. තාසං නිපාතාදිවිභාගො හෙට්ඨා වුත්තොයෙව. තත්ථ නිපාතෙසු එකකනිපාතො ආදි. තත්ථපි –

1.

“සුඛං සුපාහි ථෙරිකෙ, කත්වා වොළෙන පාරුතා;
උපසන්නො හි තෙ රාගො, සුක්ඛධාකංව කුම්භිය” න්ති. –

අයං ගාථා ආදි. තස්සා කා උප්පත්ති? අතීතෙ කිර අඤ්ඤතරා කුලධීතා කොණාගමනස්ස භගවතො කාලෙ සාසනෙ අභිප්පසන්නා භුත්වා සත්ථාරං නිමන්තෙත්වා දුතියදිවසෙ සාබ්බමණ්ඩපං කාරෙත්වා වාලිකං අත්ථරිත්වා උපරි විතානං බන්ධිත්වා ගන්ධපුප්ඵාදිහි පූජං කත්වා සත්ථු කාලං ආරොවාපෙසි. සත්ථා තත්ථ ගන්ත්වා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි. සා භගවත්තං වන්දිත්වා පණීතෙන බාදනීයෙන භොජනීයෙන පරිච්ඡිත්වා, භගවත්තං භුත්තාවං ඔනීතපත්තපාණිං තිච්චරෙන අවිජාදෙසි. තස්සා භගවා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සා යාවතායුකං පුඤ්ඤානි කත්වා ආයුපරියොසානෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං සුගතීසු එව සංසරන්ති කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤතං පත්වා, සංසාරෙ ජාතසංවෙගා සාසනෙ පබ්බජිත්වා උපසම්පජ්ජිත්වා විසතිවස්සභස්සානි භික්ඛුනිසීලං පුරෙත්වා, පුටුප්පනකාලකිරියං කත්වා, සග්ගෙ නිබ්බත්තා එකං බුද්ධන්තරං සග්ගසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ වෙසාලියං බත්තියමභාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. තං ථීරසන්තසරීරතාය ටෙරිකානි වොහරිංසු. සා වයප්පත්තා කුලප්පදෙසාදිනා සමානජාතිකස්ස බත්තියකුමාරස්ස මාතාපිතුහි දින්නා පතිදෙවතා භුත්වා වසන්ති සත්ථු වෙසාලිගමනෙ සාසනෙ පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා භුත්වා, අපරභාගෙ මහාපජාපතිගොතමීටෙරියා සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පබ්බජ්ජාය රූපිං උප්පාදෙත්වා “අභං පබ්බජ්ජස්සාමි” ති සාමිකස්සාරොවෙසි. සාමිකො නානුජානාති. සා පන කතාධිකාරතාය යථාසුතං ධම්මං පච්චවෙක්ඛිත්වා රූපාරූපධම්මෙ පරිග්ගහෙත්වා විපස්සනං අනුයුත්තා විහරති.

අටෙකදිවසං මහානසෙ බ්‍යඤ්ජනෙ පච්චමානෙ මහතී අග්ගිජාලා උට්ඨති. සා අග්ගිජාලා සකලභාජනං තට්ඨවායන්තං ඤායති. සා තං දිස්වා තදෙවාරම්මණං කත්වා සුට්ඨුතරං අනිච්චතං උපට්ඨගන්තං උපධාරෙත්වා තතො තත්ථ දුක්ඛානිච්චානත්තඤ්ච ආරොපෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අනුක්කමෙන උස්සුක්කාපෙත්වා මග්ගපටිපාටියා අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨති. සා තතො පට්ඨාය ආභරණං වා අලඬිකාරං වා න ධාරෙති. සා සාමිකෙන “කස්මා ත්වං, හද්දෙ, ඉදානි පුබ්බෙ විය ආභරණං වා අලඬිකාරං වා න ධාරෙසී” ති චුත්තා අත්තතො ගිහිභාවෙ අභබ්බභාවං ආරොවෙත්වා පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙසි. සො විසාබ්බො උපාසකො විය ධම්මදින්නං මහතා පරිභාරෙන මහාපජාපතිගොතමියා සන්තිකං නෙත්වා “ඉමං, අයො, පබ්බාපෙථා” ති ආභ. අථ මහාපජාපතිගොතමී තං පබ්බාපෙත්වා උපසම්පාදෙත්වා විහාරං නෙත්වා සත්ථාරං දස්සෙසි. සත්ථාපිස්සා පකතියා දිට්ඨාරම්මණමෙව විභාවෙන්තො “සුඛං සුපාහී” ති ගාථමාභ.

තත්ථ සුඛන්ති භාවනපුංසකනිද්දෙසො. සුපාහීති ආණන්තිච්චනං. ටෙරිකෙති ආමන්තනච්චනං. කත්වා වොළෙන පාරුකානි අප්පිච්ඡතාය නියොජනං. උපසන්නො හි තෙ රාගොති පටිපත්තිකිත්තනං. සුක්ඛධාකංවාති උපසමෙතබ්බස්ස කිලෙසස්ස අසාරභාවනිදස්සනං. කුම්භියන්ති තදාධාරස්ස අනිච්චතුවිජාදිභාවනිදස්සනං.

සුබන්ති වෙතං ඉට්ඨාධිවචනං. සුබෙන නිදුක්ඛා හුත්වාති අත්ථො. සුපාහීති නිපජ්ජනිදස්සනඤ්චෙනං චතුත්තං ඉරියාපථානං, තස්මා චත්තාරොපි ඉරියාපථෙ සුබෙනෙව කප්පෙහි සුබං විහරාති අත්ථො. ටෙරිකෙති ඉදං යදිපි තස්සා නාමකිත්තනං, පචුරෙන අත්ථත්ථසඤ්ඤාභාවතො පන ටීරෙ සාසනෙ ටීරභාවජ්ජත්තෙ, ටීරෙහි සීලාදිධම්මෙහි සමන්තාගතෙහි අත්ථො. කත්වා චොළෙන පාරුකාති පංසුකුලචොළෙහි වීචරං කත්වා අච්ඡාදිතසරීරා තං නිවත්ථා වෙව පාරුකා ව. උපසන්නො හි තෙ රාගොති හි-සද්දො හෙත්ථත්ථො. යස්මා තව සන්නානෙ උප්පජ්ජනකකාමරාගො උපසන්නො අනාගාමිමග්ගඤ්ඤාණග්ගිනා දඬිංසො, ඉදානි තදවසෙසං රාගං අග්ගමග්ගඤ්ඤාණග්ගිනා දහෙන්වා සුබං සුපාහීති අධිජ්ජායො. සුක්ඛධාකංව කුම්භියන්ති යථා තං පක්කෙ භාජනෙ අප්පකං ධාකඛ්‍යඤ්ජනං මහනියා අග්ගිජාලාය පච්චමානං ක්‍රියායත්වා සුස්සන්තං වූපසම්මති, යථා වා උදකම්ප්පෙ ධාකඛ්‍යඤ්ජනෙ උද්ධනං ආරොපෙත්වා පච්චමානෙ උදකෙ විජ්ජමානෙ තං විච්චිට්ඨායති විච්චිට්ඨායති, උදකෙ පන ඡින්නෙ උපසන්නමෙව හොති, එවං තව සන්නානෙ කාමරාගො උපසන්නො, ඉතරම්පි වූපසමෙත්වා සුබං සුපාහීති.

ටෙරි ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකං ගතත්තා සත්ථු දෙසනාවිලාසෙන ව ගාථාපරියොසානෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ටෙරි 2.1.26-30).

“කොණාගමනබුද්ධස්ස, මණ්ඩපො කාරිතො මයා;
ධූවං තිච්චරංදාසිං, බුද්ධස්ස ලොකබන්ධුනො.

“යං යං ජනපදං යාමි, නිගමෙ රාජධානියො;
සබ්බත්ථ පුජිතො හොමි, පුඤ්ඤකම්මස්සිදං එලං.

“කිලෙසා කුමාරිකා මය්හං, භවා සබ්බෙ සමුහතා;
නාගීව බන්ධනං ඡෙත්වා, විහරාමි අනාසවා.

“ස්වාගතං වත මෙ ආසි, බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකෙ;
තිස්සො විජ්ජා අනුජ්ජත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

“පටිසම්භිදා චතස්සො, විමොක්ඛාපි ච අට්ඨිමෙ;
ජලුහිඤ්ඤා සච්ඡිකතා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා ටෙරි උදානෙන්ති තමෙව ගාථං අභාසි, තෙනායං ගාථා තස්සා ටෙරියා ගාථා අභොසි. තත්ථ ටෙරියා චුත්තගාථාය අනවසෙසො රාගො පරිග්ගහිතො අග්ගමග්ගෙන තස්ස වූපසම්ප්පෙ අධිජ්ජෙතත්තා. රාගවූපසමෙනෙව වෙත්ථ සබ්බෙසම්පි කිලෙසානං වූපසමො චුත්තොති දට්ඨබ්බං තදෙකට්ඨකාය සබ්බෙසං කිලෙසධම්මානං වූපසම්පිද්ධිතො. තථා හි වූච්චති –

“උද්ධච්චිචිකිච්ඡාහි, යො මොහො සහජො මනො;

පහානෙකට්ඨභාවෙන, රාගෙන සරණො හි සො’’ති.

යථා චෙත්ථ සබ්බෙසං සංකිලෙසානං චූපසමො චූත්තො, එවං සබ්බත්ථාපි තෙසං චූපසමො චූත්තොති චෙදිතබ්බං. පුබ්බභාගෙ තදඬුගවසෙන, සමථවිපස්සනාක්කණෙ වික්ඛම්භනවසෙන, මග්ගක්කණෙ සමුච්ඡෙදවසෙන, එලක්කණෙ පටිප්පස්සද්ධිවසෙන චූපසමසිද්ධිනො. තෙන චතුබ්බිධස්සාපි පහානස්ස සිද්ධි චෙදිතබ්බො. තත්ථ තදඬුගප්පහානෙන සීලසම්පදාසිද්ධි, වික්ඛම්භනපහානෙන සමාධිසම්පදාසිද්ධි, ඉතරෙහි පඤ්ඤාසම්පදාසිද්ධි දස්සිතා හොති පහානාහිසමයොපසිප්ඤ්ඤානො. යථා භාවනාහිසමයං සාධෙති තස්මිං අසති තදභාවතො, තථා සච්ඡිකිරියාහිසමයං පරිඤ්ඤාහිසමයඤ්ඤා සාධෙති එවාති. චතුරාහිසමයසිද්ධියා තිස්සො සික්ඛා, පටිපත්තියා තිව්ධකල්යාණතා, සත්තච්ඡුද්ධියො ච පරිපුර්ණො ඉමාය ගාථාය පකාසිතා හොන්තීති චෙදිතබ්බං. අඤ්ඤාතරාපෙරී අපඤ්ඤාතා නාමගොත්තාදිවසෙන අපාකටා, එකා පෙරී ලක්කණසම්පන්නා හික්ඛුනී ඉමං ගාථං අභාසිති අධිප්පායො.

අඤ්ඤාතරාපෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. මුත්තාපෙරීගාථාවණ්ණනා

2.

“මුත්තෙ මුච්චස්සු යොගෙහි, චන්දො රාහුග්ගහා ඉව;
විප්පමුත්තෙන චිත්තෙන, අනණා භුඤ්ජ පිණ්ඩක’’න්ති. —

අයං මුත්තාය නාම සික්ඛමානාය ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්වා එකදිවසං සත්ථාරං රජියං ගච්ඡන්තං දිස්වා පසන්නමානසා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන චන්දිත්වා පිතිවෙගෙන සත්ථු පාදමූලෙ අවකුප්පා නිපජ්ජි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා අපරාපරං සුගතීසුයෙව සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති, මුත්තාතිස්සා නාමං අහොසි. සා උපනිස්සයසම්පන්නතාය විසතිවස්සකාලෙ මහාපජාපතිගොතමියා සන්නිකෙ පබ්බජිත්වා සික්ඛමානාව හුත්වා කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොති. සා එකදිවසං භත්තකිච්චං කත්වා පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා පෙරීනං හික්ඛුනීනං චත්තං දස්සෙත්වා දිවාට්ඨානං ගන්ත්වා රහො නිසින්තා විපස්සනාය මනසිකාරං ආරහි. සත්ථා සුරහිගන්ධකුටියා නිසින්තොව ඔහාසං විස්සජ්ජෙත්වා තස්සා පුරතො නිසින්තො විය අත්තානං දස්සෙත්වා “මුත්තෙ මුච්චස්සු යොගෙහි’’ති ඉමං ගාථමාහ.

තත්ථ මුත්තෙති තස්සා ආලපනං. මුච්චස්සු යොගෙහිති මග්ගපටිපාටියා කාමයොගාදිහි චතුහි යොගෙහි මුච්ච, තෙහි විමුත්තවිත්තා හොහි. යථා කිං? චන්දො රාහුග්ගහා ඉවාති රාහුසඬ්ඛාතො ගහතො චන්දො විය උපක්කිලෙසතො මුච්චස්සු. විප්පමුත්තෙන චිත්තෙනාති අරියමග්ගෙන සමුච්ඡෙදවිමුත්තියා සුට්ඨු විමුත්තෙන

විත්තෙන, ඉත්ථං භූතලක්ඛණෙ වෙතං කරණවචනං. අනණා භුඤ්ජ පිණ්ඩකන්ති කිලෙසඉණං පභාය අනණා හුත්වා රට්ඨපිණ්ඩං භුඤ්ජෙය්‍යාසි. යො හි කිලෙසෙ අප්පභාය සත්ථාරා අනුඤ්ඤාතපච්චයෙ පරිභුඤ්ජති, සො සාණො පරිභුඤ්ජති නාම. යථාහ ආයස්මා බාකුලො – “සත්තාහමෙව බො අහං, ආවුසො, සාණො රට්ඨපිණ්ඩං භුඤ්ජී”න්ති (ම. නි. 3.211). තස්මා සාසනෙ පබ්බජිතෙන කාමච්ඡන්දාදිඉණං පභානාය අනණෙන හුත්වා සද්ධාදෙය්‍යං පරිභුඤ්ජිතබ්බං. පිණ්ඩකන්ති දෙසනාසීසමෙව, වත්තාරොපි පච්චයෙති අත්ථො. අභිණ්හං ඔවදතීති අරියමග්ගප්පත්තියා උපක්කිලෙසෙ විසොධෙන්තො බහුසො ඔවාදං දෙති.

සා තස්මිං ඔවාදෙ යත්වා නචිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙරී 2.1.31-36) –

“විපස්සිස්ස භගවතො, ලොකජෙට්ඨස්ස තාදිනො;
රටීයං පටිපත්තස්ස, තාරයන්තස්ස පාණිනො.

“සරතො නික්ඛමිත්වාන, අවකුජ්ජා නිපජ්ජහං;
අනුකම්පකො ලොකනාථො, සිරසි අක්කමී මම.

“අක්කමිත්වාන සිරසි, අගමා ලොකනායකො;
තෙන චිත්තප්පසාදෙන, තුසිතං අගමාසහං.

“කිලෙසා කුමාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා සා තමෙව ගාථං උදානෙසි. පරිපුණ්ණසික්ඛා උපසම්පජ්ජිත්වා අපරභාගෙ පරිනිබ්බානකාලෙපි තමෙව ගාථං පච්චහාසිති.

මුත්තාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. පුණ්ණාථෙරීගාථාවණ්ණනා

පුණ්ණෙ පුරස්සු ධම්මෙහීති පුණ්ණාය නාම සික්ඛමානාය ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති බුද්ධසුඤ්ඤෙ ලොකෙ චන්දභාගාය නදියා තීරෙ කින්තරයොනියං නිබ්බත්තා. එකදිවසං තත්ථ අඤ්ඤතරං පච්චෙකබුද්ධං දිස්වා පසන්නමානසා නළමාලාය තං පුජෙත්වා අඤ්ජලිං පග්ගය්හ අට්ඨාසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන සුගතීසුයෙව සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධජ්ජාදෙ සාවත්ථියං ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. පුණ්ණානිස්සා නාමං අහොසි. සා උපනිස්සයසම්පන්නතාය වීසතිවස්සානි වසමානා මහාපජාපතිගොතමියා සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා පබ්බජිත්වා සික්ඛමානා එව හුත්වා විපස්සනං ආරභි. සත්ථා තස්සා ගන්ධකුටියං නිසින්තො එව ඔහාසං විස්සජ්ජෙත්වා –

3.

“පුණ්ණෙ පුරස්සු ධම්මෙහි, චන්දො පන්තරසෙරිව;
පරිපුණ්ණාය පඤ්ඤාය, තමොඛන්ධං පදාලයා” ති. – ඉමං ගාථමාහ;

තත්ථ පුණ්ණෙති තස්සා ආලපනං. පුරස්සු ධම්මෙහීති
සත්තතිංසබ්බොධිපක්ඛියධම්මෙහි පරිපුණ්ණා භොහි. චන්දො පන්තරසෙරිවාති ර-
කාරො පදසන්ධිකරො. පන්තරසෙ පුණ්ණමාසියං සබ්බාහි කලාහි පරිපුණ්ණො
චන්දො විය. පරිපුණ්ණාය පඤ්ඤායාති සොළසන්තං කිච්චානං පාරිපුරියා
පරිපුණ්ණාය අරහත්තමග්ගපඤ්ඤාය. තමොඛන්ධං පදාලයාති මොහක්ඛන්ධං
අනවසෙසතො හින්ද සමුච්ඡින්ද. මොහක්ඛන්ධපදාලනෙන සහෙව සබ්බෙපි
කිලෙසා පදාලිතා භොන්තීති.

සා තං ගාථං සුත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං
අපදානෙ (අප. ථෙරී 2.1.37-45) –

“චන්දභාගානදීතීරෙ, අභොසිං කින්නරී තදා;
අද්දසං චිරජං බුද්ධං, සයම්භුං අපරාජිතං.

“පසන්නචිත්තා සුමනා, වෙදජාතා කතඤ්ජලී;
නළමාලං ගහෙත්වාන, සයම්භුං අභිපුජයිං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, චෙතනාපණ්ඩිහි ව;
ජහිත්වා කින්නරීදෙහං, අගච්ඡිං තිදසං ගතිං.

“ජත්තිංසදෙවරාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
දසන්තං චක්කවත්තීනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
සංවෙජෙත්වාන මෙ චිත්තං, පබ්බජිං අනගාරියං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං, භවා සබ්බෙ සමුහතා;
සබ්බාසවපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනබ්භවො.

“චතුත්තවුතීතො කජ්ජෙ, යං පුජ්ථමභිපුජයිං;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, පුජ්ථපුජායිදං ඵලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” ත්ති.

අරහත්තං පන පත්වා සා ථෙරී තමෙව ගාථං උදානෙසි. අයමෙව වස්සා
අඤ්ඤාබ්‍යාකරණගාථා අභොසිති.

පුණ්ණාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. තිස්සාථෙරීගාථාවණ්ණනා

තිස්සෙ සික්ඛස්ස සික්ඛායාති තිස්සාය සික්ඛමානාය ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනිත්වා
සම්භතකුසලපච්චයා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කපිලවත්ථුස්මිං සකාරාජකුලෙ
නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා බොධිසත්තස්ස ඔරොධභූතා පච්ඡා
මහාපජාපතිගොතමියා සද්ධිං නික්ඛමිත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොති.
තස්සා සත්ථා හෙට්ඨා චුත්තනායෙනෙව ඔභාසං විස්සජ්ජෙත්වා –

4.

“තිස්සෙ සික්ඛස්ස සික්ඛාය, මා තං යොගා උපච්චගුං;
සබ්බයොගවිසංයුත්තා, වර ලොකෙ අනාසවා”ති. – ගාථං අභාසි;

තත්ථ තිස්සෙති තස්සා ආලපනං. සික්ඛස්ස සික්ඛායාති අධිසීලසික්ඛාදිකාය
නිව්ධාය සික්ඛාය සික්ඛ, මග්ගසම්පයුත්තා තිස්සො සික්ඛායො සම්පාදෙහිති
අත්ථො. ඉදානි තාසං සම්පාදනෙ කාරණමාහ “මා තං යොගා උපච්චගු”න්ති
මනුස්සත්තං, ඉන්ද්‍රියාවෙකල්ලං, බුද්ධුප්පාදො, සද්ධාපටිලාභොති ඉමෙ යොගා
සමයා දුල්ලභක්ඛණා තං මා අතික්කමුං. කාමයොගාදයො එව වා චත්තාරො යොගා
තං මා උපච්චගුං මා අභිභවෙය්‍යුං. සබ්බයොගවිසංයුත්තාති සබ්බෙහි කාමයොගාදීහි
යොගෙහි විමුත්තා තතො එව අනාසවා භුත්වා ලොකෙ වර, දිට්ඨසුඛවිහාරෙන
විහරාහිති අත්ථො.

සා තං ගාථං සුත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණ්ති ආදිනායො
හෙට්ඨා චුත්තනායෙනෙව වෙදිතබ්බො.

තිස්සාපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5-10. තිස්සාදිපෙරිගාථාවණ්ණනා

තිස්සෙ යුඤ්ජස්සු ධම්මෙහිති තිස්සාය පෙරියා ගාථා. තස්සා වත්ථු
තිස්සාසික්ඛමානාය වත්ථුසදිසං. අයං පන පෙරි භුත්වා අරහත්තං පාපුණ්ති. යථා ව
අයං, එවං ඉතො පරං ධීරා, වීරා, මිත්තා, හද්දා, උපසමාති පඤ්චන්තං පෙරිතං වත්ථු
එකසදිසමෙව. සබ්බාපි ඉමා කපිලවත්ථුවාසිනියො බොධිසත්තස්ස ඔරොධභූතා
මහාපජාපතිගොතමියා සද්ධිං නික්ඛන්තා ඔභාසගාථාය ව අරහත්තං පත්තා
ධූපෙත්වා සත්තමිං. සා පන ඔභාසගාථාය විනා පගෙව සත්ථු සන්තිකෙ ලද්ධං
ඔවාදං නිස්සාය විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා අරහත්තං පාපුණ්තිත්වා උදානවසෙන
“වීරා වීරෙහි”ති ගාථං අභාසි. ඉතරාපි අරහත්තං පත්වා –

5.

“තිස්සෙ යුඤ්ජස්සු ධම්මෙහි, බණ්ණා තං මා උපච්චගා;
බණ්ණාතිතා හි සොවන්ති, නිරයම්හි සමප්පිතා.

6.

“ධීරෙ නිරොධං ඵ්ථසෙහි, සඤ්ඤාවූපසමං සුඛං;
ආරාධයාහි නිබ්බානං, යොගක්ඛෙමමනුත්තරං.

7.

“වීරා වීරෙහි ධම්මෙහි, භික්ඛුනී භාවිතින්ද්‍රියා;
ධාරෙති අන්තිමං දෙහං, ජෙත්වා මාරං සවාහනං.

8.

“සද්ධාය පබ්බජිත්වාන, මිත්තෙ මිත්තරතා භව;
භාවෙහි කුසලෙ ධම්මෙ, යොගක්ඛෙමස්ස පත්තියා.

9.

“සද්ධාය පබ්බජිත්වාන, භද්‍රෙ භද්‍රරතා භව;
භාවෙහි කුසලෙ ධම්මෙ, යොගක්ඛෙමමනුත්තරං.

10.

“උපසමෙ තරෙ ඔසං, මච්චුධෙය්‍යං සුදුන්තරං;
ධාරෙහි අන්තිමං දෙහං, ජෙත්වා මාරං සවාහනං” නි. – ගාථායො අභාසිංසු;

තත්ථ යුඤ්ජස්ස ධම්මෙහි සමථවිපස්සනාධම්මෙහි අරියෙහි
බොධිපක්ඛියධම්මෙහි ච යුඤ්ජ යොගං කරොති. ඛණො තං මා උපච්චගාති යො
ඵචං යොගභාවනං න කරොති, තං පුග්ගලං පතිරුපදෙසෙ උප්පත්තික්ඛණො,
ජන්තං ආයතනානං අවෙකල්ලක්ඛණො, බුද්ධුප්පාදක්ඛණො, සද්ධාය
පටිලද්ධක්ඛණො, සබ්බොපි අයං ඛණො අතික්කමති නාම. සො ඛණො තං මා
අතික්කමි. ඛණානීතාති යෙ හි ඛණං අතීතා, යෙ ච පුග්ගලෙ සො ඛණො අභීතො,
තෙ නිරයමිහි සමප්පිතා හුත්වා සොචන්ති, තත්ථ නිබ්බත්තිත්වා මහාදුක්ඛං
පච්චනුභවන්තිති අත්ථො.

නිරොධං ඵ්ථසෙහි කිලෙසනිරොධං ඵ්ථස්ස පටිලභ. සඤ්ඤාවූපසමං සුඛං,
ආරාධයාහි නිබ්බානන්ති කාමසඤ්ඤාදීනං පාපසඤ්ඤානං උපසමනිමිත්තං
අච්චන්තසුඛං නිබ්බානං ආරාධෙහි.

වීරා වීරෙහි ධම්මෙහි විරියපධානතාය වීරෙහි තෙජ්ජස්සදෙහි
අරියමග්ගධම්මෙහි භාවිතින්ද්‍රියා වඩ්ඪිතසද්ධාදිඉන්ද්‍රියා වීරා භික්ඛුනී චත්ථකාමෙහි
සවාහනං කිලෙසමාරං ජිනිත්වා ආයතිං පුනඛ්භවාභාවතො අන්තිමං දෙහං ධාරෙතීති
ථෙරී අඤ්ඤං විය කත්වා අත්තානං දස්සෙති.

මිත්තෙති තං ආලපති. මිත්තරතාති කල්‍යාණමිත්තෙසු අභිරතා. තත්ථ
සක්කාරසම්මානකරණතා භොහි. භාවෙහි කුසලෙ ධම්මෙහි අරියමග්ගධම්මෙ
වඩ්ඪෙහි. යොගක්ඛෙමස්සාති අරහත්තස්ස නිබ්බානස්ස ච පත්තියා අධිගමාය.

හදුන් නං ආලපති. හදුරතානි හදුසු සීලාදිධම්මෙසු රතා අහිරතා හොනි.
යොගක්ඛෙමමනුත්තරත්ති චතුහි යොගෙහි ඛෙමං අනුපද්දවං අනුත්තරං නිබ්බානං,
තස්ස පත්තියා කුසලෙ බොධිපක්ඛියධම්මෙ භාවෙහිති අත්ථො.

උපසමෙති නං ආලපති. තරෙ ඔසං මච්චුධෙය්‍යං සුදුත්තරත්ති මච්චු එත්ථ
ධීයතීති මච්චුධෙය්‍යං, අනුපච්ඡිකුසලසම්භාරෙහි සුට්ඨු දුත්තරත්ති සුදුත්තරං,
සංසාරමහොසං තරෙ අරියමග්ගනාමාය තරෙය්‍යාසි. ධාරෙහි අත්තිමං දෙහන්ති
තස්ස තරණෙනෙව අත්තිමදෙහධරා හොනිති අත්ථො.

තිස්සාදිට්ඨොරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිට්ඨිතා පට්ඨමවග්ගවණ්ණනා.

11. මුත්තාට්ඨොරිගාථාවණ්ණනා

සුමුත්තා සාධුමුත්තාමිහිතිආදිකා මුත්තාට්ඨොරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ හවෙ කුසලං උපවිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ
කොසලජනපදෙ ඔසාතකස්ස නාම දලිද්දබ්බාහ්මණස්ස ධිතා හුත්වා නිබ්බත්ති, තං
වයජ්ජත්තකාලෙ මාතාපිතරො එකස්ස බුද්ධාහ්මණස්ස අදංසු. සා තෙන සරාමාසං
අරොචන්ති තං අනුජානාපෙත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොති. තස්සා
බහිද්ධාරම්මණෙසු චිත්තං විධාවති, සා තං නිග්ගණ්හන්ති “සුමුත්තා
සාධුමුත්තාමිහි”ති ගාථං වදන්තියෙව විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි
අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ –

“පදුමුත්තරො නාම ජිනො, සබ්බධම්මෙසු චක්ඛුමා;
පාණිනෙ අනුගණ්හන්තො, පිණ්ඩාය පාවිසී පුරං.

“තස්ස ආගච්ඡතො සත්ථු, සබ්බෙ නගරවාසිනො;
හට්ඨතුට්ඨා සමාගන්ත්වා, වාලිකා ආකිරිංසු තෙ.

“විට්ඨිමමජ්ජනං කත්වා, කදලිපුණ්ණකද්ධපෙ;
ධුමං චුණ්ණඤ්ච මාසඤ්ච, සක්කාරං කච්ච සත්ථුනො.

“මණ්ඩපං පටියාදෙත්වා, නිමන්තෙත්වා විනායකං;
මහාදානං දදිත්වාන, සම්බොධිං අභිපත්ථයි.

“පදුමුත්තරො මහාවීරො, භාරකො සබ්බපාණිනං;
අනුමොදනියං කත්වා, බ්‍යාකාසි අග්ගපුග්ගලො.

“සතසහස්සෙ අතික්කන්තෙ, කප්පො හෙස්සති හද්දකො;
හවාහවෙ සුඛං ලද්ධා, පාපුණිස්සසි බොධියං.

“හත්ථකම්මඤ්ච යෙ කෙව්, කතාවී නරනාරියො;
අනාගතම්හි අද්ධානෙ, සබ්බා භෙස්සන්ති සම්මුඛා.

“තෙන කම්මවිපාකෙන, චෙතනාපණ්ඩිති ව;
උප්පන්නදෙවභවනෙ, තුශ්භං තා පරිවාරිකා.

“දිබ්බං සුඛමසඤ්ඤායාං, මානුසඤ්ච අසඤ්ඤායාං;
අනුභොග්ති චිරං කාලං, සංසර්මිහ භවාභවෙ.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, යං කම්මමකරිං තදා;
සුබ්බමාලා මනුස්සෙසු, අපො දෙවපුරෙසු ව.

“රූපං භොගං යසං ආයුං, අපො කිත්තිසුඛං පියං;
ලභාමි සත්තං සබ්බං, සුකතං කම්මසම්පදං.

“පච්ඡිමෙ භවෙ සම්පත්තෙ, ජාතාහං බ්‍රාහ්මණෙ කුලෙ;
සුබ්බමාලහත්ථපාදා, රමණියෙ නිවෙසනෙ.

“සබ්බකාලම්පි පථවී, න පස්සාමනලඬකතං;
චික්ඛල්ලභූමිං අසුචිං, න පස්සාමි කුදාවනං.

“කිලෙසා කුමාරිකා මය්භං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා උදානෙන්ති –

11.

“සුමුත්තා සාධුමුත්තාමිහි, තිහි බුජ්ජෙහි මුත්තියා;
උදුක්ඛලෙන මුසලෙන, පතිනා බුජ්ජකෙන ව;
මුත්තාමිහි ජාතිමරණා, භවනෙන්ති සමුහතා”ති. – ඉමං ගාථං අභාසි;

තත්ථ සුමුත්තාති සුට්ඨ මුත්තා. සාධුමුත්තාමිහිති සාධු සම්මදෙව මුත්තා අමිහි.
කුතො පන සුමුත්තා සාධුමුත්තාති ආහ “තිහි බුජ්ජෙහි මුත්තියා”ති, තිහි වඬකකෙහි
පරිමුත්තියාති අත්ථො. ඉදානි තානි සරූපතො දස්සෙන්ති “උදුක්ඛලෙන මුසලෙන,
පතිනා බුජ්ජකෙන වා”ති ආහ. උදුක්ඛලෙ හි ධඤ්ඤං පක්ඛිපන්තියා
පරිවත්තෙන්තියා මුසලෙන කොට්ටෙන්තියා ව පිට්ඨි ඕනාමෙතබ්බා භොතිති
බුජ්ජකරණභෙතුතාය තදුභයං “බුජ්ජ”න්ති වුත්තං. සාමිකො පනස්සා බුජ්ජො ඵව.
ඉදානි යස්සා මුත්තියා නිදස්සනවසෙන තිහි බුජ්ජෙහි මුත්ති වුත්තා. තමෙව
දස්සෙන්ති “මුත්තාමිහි ජාතිමරණා”ති වත්වා තත්ථ කාරණමාහ “භවනෙන්ති
සමුහතා”ති. තස්සත්ථො – න කෙවලමහං තිහි බුජ්ජෙහි ඵව මුත්තා, අථ බො
සබ්බස්මා ජාතිමරණාපි, යස්මා සබ්බස්සාපි භවස්ස නෙන්ති නායිකා තණ්හා
අග්ගමග්ගෙන මයා සමුග්ගාටිතාති.

මුත්තාටේරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

12. ධම්මදිත්තාටේරිගාථාවණ්ණනා

ජන්දජාතා අවසාසිති ධම්මදිත්තාටේරියා ගාථා. සා කිර පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ
භංසවතීනගරෙ පරාධීනවුත්තිකා හුත්වා ජීවත්ති නිරොධනො වුට්ඨිතස්ස
අග්ගසාවකස්ස පුජාසක්කාරපුබ්බකං දානං දත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා. තතො
චචිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති චුස්සස්ස භගවතො කාලෙ සත්ථු
වෙමාතිකභාතිකානං කම්මිකස්ස ගෙහෙ වසමානා දානං පටිච්ච “එකං දෙහි” ති
සාමිකෙන වුත්තෙ ද්වෙ දෙන්ති, බහුං පුඤ්ඤං කත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ කිකිස්ස
කාසිකරඤ්ඤො ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා සත්තන්තං භගීනීනං අබ්භන්තරා
හුත්වා විසතිවස්සසහස්සානි බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු
සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා
විසාඛස්ස සෙට්ඨිනො ගෙහං ගතා.

අටේකදිවසං විසාඛො සෙට්ඨි සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා අනාගාමී හුත්වා
සරං ගන්ත්වා පාසාදං අභිරුහන්තො සොපානමත්ථකෙ ඨිතාය ධම්මදිත්තාය
පසාරිතභත්ථං අනාලම්බිත්වාප පාසාදං අභිරුහිත්වා භුඤ්ජමානොපි තුණ්හිභුතොච
භුඤ්ජී. ධම්මදිත්තා තං උපධාරෙත්වා, “අයාපුත්ත, කස්මා ත්වං අජ්ජ මම භත්ථං
නාලම්බි, භුඤ්ජමානොපි න කිඤ්චි කථෙසි, අත්ථී නු ඛො කොචි මය්හං දොසො” ති
ආහ. විසාඛො “ධම්මදිත්තෙ, න තෙ දොසො අත්ථී, අහං පන අජ්ජ පටියාය
ඉත්ථීසරීරං චුසිතුං ආහාරෙ ච ලොලභාවං කාතුං අනරහො, තාදිසො මයා ධම්මො
පටිච්චිද්ධො. ත්වං පන සවෙ ඉච්ඡසි, ඉමස්මිංයෙව ගෙහෙ වස. නො වෙ ඉච්ඡසි,
යත්තකෙන ධනෙන තෙ අත්ථො, තත්තකං ගහෙත්වා කුලසරං ගච්ඡාහි” ති ආහ.
“නාහං, අයාපුත්ත, තයා වන්තවමනං ආවම්භ්සාමි, පබ්බජ්ජං මෙ අනුජානාහි” ති.
විසාඛො “සාධු, ධම්මදිත්තෙ” ති තං සුවණ්ණසිවිකාය හික්ඛුනිඋපස්සයං පෙසෙසි.
සා පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා කතිපාහං තත්ථ වසිත්වා විවෙකවාසං
වසිතුකාමා ආචරියුපජ්ඣායානං සන්තිකං ගන්ත්වා, “අයා, ආකිණ්ණට්ඨානෙ
මය්හං චිත්තං න රමති, ගාමකාචාසං ගච්ඡාමි” ති ආහ. හික්ඛුනියො තං ගාමකාචාසං
නයිංසු. සා තත්ථ වසන්ති අතීතෙ මද්දිතසඬ්ඛාරතාය න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි
අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ටේරි 2.3.95-130) –

“පදුමුත්තරො නාම ජීනො, සබ්බධම්මාන පාරගු;
ඉතො සතසහස්සමිහි, කප්පෙ උප්පජ්ජී නායකො.

“තදාහං භංසවතියං, කුලෙ අඤ්ඤතරෙ අහුං;
පරකම්මකාරී ආසිං, නිපකා සීලසංවුතා.

“පදුමුත්තරබුද්ධස්ස, සුජාතො අග්ගසාවකො;
විහාරා අහිනික්ඛම්ම, පිණ්ඩපාතාය ගච්ඡති.

“සටං ගහෙත්වා ගව්ඡන්තී, තදා උදකභාරිකා;
තං දිස්වා අදදං සුපං, පසන්තා සෙහි පාණිහි.

“පටිග්ගහෙත්වා තත්ථෙව, නිසින්තො පරිභුඤ්ඡි සො;
තතො තෙත්වාන තං ගෙහං, අදාසිං තස්ස භොජනං.

“තතො මෙ අයාකො තුට්ඨො, අකරි සුණ්ඨං සකං;
සස්සුයා සහ ගන්ත්වාන, සම්බුද්ධං අභිවාදයිං.

“තදා සො ධම්මකථිකං, භික්ඛුනිං පරිකිත්තයං;
ඨපෙසි ඵතදග්ගමිහි, තං සුත්වා මුදිතා අහං.

“නිමන්තයිත්වා සුගතං, සසඬ්ඨං ලොකනායකං;
මහාදානං දදිත්වාන, තං යානමභිපත්ථයිං.

“තතො මං සුගතො ආහ, සනනින්තාදසුස්සරො;
මමුපට්ඨානනිරතෙ, සසඬ්ඨපරිවෙසිකෙ.

“සද්ධම්මස්සවනෙ යුත්තෙ, ගුණවද්ධිතමානසෙ;
භද්දෙ භවස්සු මුදිතා, ලච්ඡසෙ පණ්ඩිඵලං.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදා, ඔරසා ධම්මනිම්මිතා;
ධම්මදිත්තාති නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවිකා.

“තං සුත්වා මුදිතා භුත්වා, යාවජීවං මහාමුනිං;
මෙත්තචිත්තා පරිවරිං, පච්චයෙහි විනායකං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙනනාපණ්ඩිහි ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ, බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, උජ්ජජ්ජි වදනං වරො.

“උපට්ඨාකො මහෙසිස්ස, තදා ආසි නරිස්සරො;
කාසිරාජා කිකි නාම, බාරාණසිපුරුත්තමෙ.

“ජට්ඨා තස්සාසහං ධීතා, සුධම්මා ඉති විස්සුතා;
ධම්මං සුත්වා ජීනග්ගස්ස, පබ්බජ්ජං සමරොවයිං.

“අනුජානි න නො තානො, අගාරෙව තදා මයං;
විසවස්සහස්සානි, විවරිම්හ අතන්දිතා.

“කොමාරිබ්‍රහ්මවරියං, රාජකඤ්ඤා සුබ්බෙධිතා;
බුද්ධොපට්ඨානනිරතා, මුදිතා සත්ත ධිතරො.

“සමණී සමණගුත්තා ව, භික්ඛුනී භික්ඛුදායිකා;
ධම්මා වෙව සුධම්මා ව, සත්තම් සඤ්ජායිකා.

“බෙමා උප්පලවණ්ණා ව, පටාවාරා ව කුණ්ඩලා;
ගොතම් ව අහඤ්චෙව, විසාඛා හොති සත්තම්.

“තෙහි කම්මෙහි සුකතෙහි, චෙතනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“පච්ඡිමෙ ව භවෙ දානි, ගිරිබ්බජ්ජුරුත්තමෙ;
ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ ජිනෙ, සබ්බකාමසම්ඤ්ඤිතො.

“යදා රුපගුණුපෙතා, පඨමෙ යොබ්බනෙ ධිතා;
තදා පරකුලං ගන්ත්වා, වසිං සුබසමජ්ජිතා.

“උපෙත්වා ලොකසරණං, සුණිත්වා ධම්මදෙසනං;
අනාගාමීඵලං පත්තො, සාමිකො මෙ සුබුද්ධිමා.

“තදාහං අනුජානෙත්වා, පබ්බජිං අනගාරියං;
නවිරෙනෙව කාලෙන, අරහත්තමපාපුණිං.

“තදා උපාසකො සො මං, උපගන්ත්වා අපුච්ඡථ;
ගම්භිරෙ නිපුණෙ පඤ්ඤෙ, තෙ සබ්බෙ ඛ්‍යාකරිං අහං.

“ජිනො තස්මිං ගුණෙ තුට්ඨො, එතදග්ගෙ යපෙසි මං;
භික්ඛුනිං ධම්මකථිකං, නාඤ්ඤං පස්සාමි එදිසිං.

“ධම්මදින්නා යථා ධීරා, එවං ධාරෙථ භික්ඛවො;
එවාහං පණ්ඩිතා හොමි, නායකෙනානුකම්පිතා.

“පරිවිණ්ණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඔහිතො ගරුකො භාරො, භවනෙත්ති සමුහතා.

“යස්සත්ථාය පබ්බජිතා, අගාරස්මානගාරියං;
සො මෙ අත්ථො අනුජ්ජත්තො, සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

“ඉද්දිසු ව වසී හොමි, දිබ්බාය සොතධාතුයා;
පරවිත්තානි ජානාමි, සත්ථුසාසනකාරිකා.

“පුබ්බෙතිවාසං ජානාමි, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං;
බෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ, විසුද්ධාසිං සුනිම්මලා.

“කිලෙසා ක්කාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති. (අප. ථෙරී 2.3.95-130);

අරහත්තං පන පත්වා “මය්හං මනං මත්ථකං පත්තං, ඉදානි ඉධ වසිත්වා කිං කරිස්සාමි, රාජගහමෙව ගන්ත්වා සත්ථාරඤ්ච වන්දිස්සාමි, බහු ව මෙ ඤාතකා පුඤ්ඤානි කරිස්සන්ති” ති භික්ඛුනීහි සද්ධිං රාජගහමෙව පව්වාගතා. විසාබ්බා තස්සා ආගතභාවං සුත්වා තස්සා අධිගමං විමංසන්තො පඤ්චක්ඛන්ධාදිවසෙන පඤ්ඤං පුච්ඡි. ධම්මදිත්තා සුනිසිතෙන සත්ථෙත කුමුදනාලෙ ඡින්දන්ති විය පුච්ඡිතං පුච්ඡිතං පඤ්ඤං විස්සජ්ජෙසි. විසාබ්බා සබ්බං පුච්ඡාචස්සජ්ජනනයං සත්ථු ආරොචෙසි. සත්ථා “පණ්ඩිතා, විසාබ්බ, ධම්මදිත්තා භික්ඛුනී” තිආදිනා තං පසංසන්තො සබ්බඤ්ඤාඤාඤානෙස සද්ධිං සංසන්දෙත්වා බ්‍යාකතභාවං පවෙදෙත්වා තමෙව චූළවෙදල්ලසුත්තං (ම. නි. 1.460) අට්ඨප්පත්ති. කත්වා තං ධම්මකථිකානං භික්ඛුනීනං අග්ගට්ඨානෙ යථෙසි. යදා පන සා තස්මිං ගාමකාවාසෙ වසන්ති හෙට්ඨිමමග්ගෙ අධිගන්ත්වා අග්ගමග්ගත්ථාය විපස්සනං පට්ඨපෙසි, තදා –

12.

“ඡන්දජාතා අවසායී, මනසා ව ඵුටා සියා;
කාමෙසු අප්පට්ඨිඤ්චිත්තා, උද්ධංසොතානි වුව්චති” ති. –

ඉමං ගාථං අභාසි.

තත්ථ ඡන්දජාතානි අග්ගඵලත්ථං ජාතච්ඡන්දා. අවසායීති අවසායො වුව්චති අවසානං නිට්ඨානං, තම්පි කාමෙසු අප්පට්ඨිඤ්චිත්තනය “උද්ධංසොතා” ති වක්ඛමානත්තා සමණකිච්චස්ස නිට්ඨානං වෙදිතබ්බං, න යස්ස කස්සචි, තස්මා පදද්වයෙනාපි අප්පත්තමානසා අනුත්තරං යොගක්කෙමං පත්ථයමානානි අයමත්ථො චුත්තො හොති. මනසා ව ඵුටා සියානි හෙට්ඨිමෙහි තීහි මග්ගචිත්තෙහි නිබ්බානං ඵුටා ඵුසිතා භවෙය්‍ය. කාමෙසු අප්පට්ඨිඤ්චිත්තානි අනාගාමිමග්ගවසෙන කාමෙසු න පට්ඨිඤ්චිත්තා. උද්ධංසොතානි උද්ධමෙව මග්ගසොතො සංසාරසොතො ව ඵතිස්සානි උද්ධංසොතා. අනාගාමිනො හි යථා අග්ගමග්ගො උප්පජ්ජති, න අඤ්ඤො, එවං අවිහාදිසු උප්පන්නස්ස යාව අකනිට්ඨා උද්ධමෙව උප්පත්ති හොතිති.

ධම්මදිත්තාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

13. විසාබ්බාථෙරීගාථාවණ්ණනා

කරොථ බුද්ධසාසනන්ති විසාබාය ටෙරියා ගාථා. තස්සා චන්ද්‍ර
ධීරාටෙරියාවන්ද්‍රසදිසමෙව. සා අරහත්තං පත්වා විමුක්තිසුබ්බෙන චිතිනාමෙන්ති -

13.

“කරොථ බුද්ධසාසනං, යං කත්වා නානුතප්පති;
බ්බ්පං පාදානි ධොවිත්වා, එකමන්තෙ නිසීද්ධා”ති. -

ඉමාය ගාථාය අඤ්ඤං බ්‍යාකාසි.

තත්ථ කරොථ බුද්ධසාසනන්ති බුද්ධසාසනං ඔවාදඅනුසිට්ඨිං කරොථ,
යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජාති අත්ථො. යං කත්වා නානුතප්පති අනුසිට්ඨිං කත්වා
කරණහෙතු න අනුතප්පති තක්කරස්ස සම්මදෙව අධිප්පායානං සම්ප්ඤ්ඤානො.
බ්බ්පං පාදානි ධොවිත්වා, එකමන්තෙ නිසීද්ධාති ඉදං යස්මා සයං පච්ඡාභත්තං
පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා ආවරිපුපජ්ඤායානං චත්තං දස්සෙත්වා අත්තනො
දිවාට්ඨානෙ පාදෙ ධොවිත්වා රහො නිසීන්තා සදත්ථං මත්ථකං පාපෙසි, තස්මා
තත්ථ අඤ්ඤෙපි නියොජෙන්ති අවොච.

විසාබාටෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

14. සුමනාටෙරිගාථාවණ්ණනා

ධාතුයො දුක්ඛතො දිස්වාති සුමනාය ටෙරියා ගාථා. තස්සා චන්ද්‍ර තිස්සාටෙරියා
චන්ද්‍රසදිසං. ඉමිස්සාපි හි සත්ථා ඔහාසං විස්සජ්ජෙත්වා පුරතො නිසීන්තො විය
අත්තානං දස්සෙත්වා -

14.

“ධාතුයො දුක්ඛතො දිස්වා, මා ජාතිං පුනරාගමි;
භවෙ ඡන්දං විරාජෙත්වා, උපසන්නා වරිස්සසි”ති. -

ඉමං ගාථමාහ. සා ගාථාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණි.

තත්ථ ධාතුයො දුක්ඛතො දිස්වාති සසන්තතිපරියාපන්නා චක්ඛාදිධාතුයො
ඉතරාපි ව උදයබ්බයපටිපිළනාදිනා “දුක්ඛා”ති ඤාණචක්ඛුනා දිස්වා. මා ජාතිං
පුනරාගමිති පුන ජාතිං ආයතිං පුනබ්බවං මා උපගච්ඡි. භවෙ ඡන්දං විරාජෙත්වාති
කාමභවාදිකෙ සබ්බස්මිං භවෙ තණ්හාඡන්දං විරාගසංඛාතෙන මග්ගෙන පජහිත්වා.
උපසන්නා වරිස්සසිති සබ්බසො පහිනකිලෙසනාය නිබ්බුතා විහරිස්සසි.

එත්ථ ව “ධාතුයො දුක්ඛතො දිස්වා”ති ඉමිනා දුක්ඛානුපස්සනාමුබ්බෙන
විපස්සනා දස්සිතා. “භවෙ ඡන්දං විරාජෙත්වා”ති ඉමිනා මග්ගො, “උපසන්නා
වරිස්සසි”ති ඉමිනා සඋපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු, “මා ජාතිං පුනරාගමි”ති ඉමිනා
අනුපාදිසෙසා නිබ්බානධාතු දස්සිතාති දට්ඨබ්බං.

සුමනාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

15. උත්තරාථෙරිගාථාවණ්ණනා

කායෙන සංවුතා ආසින්ති උත්තරාය ථෙරියා ගාථා. තස්සාපි චත්ථු
තිස්සාථෙරියා චත්ථුසදිසං. සාපි හි සකාකුලජපසුතා බොධිසත්තස්ස ඔරොධභුතා
මහාපජාපතිගොතමියා සද්ධිං නික්ඛන්තා ඔහාසගාථාය අරහත්තං පත්වා පන –

15.

“කායෙන සංවුතා ආසිං, වාචාය උද චෙතසා;
සමුලං තණ්හමබ්බුය්හ, සිතිභුතාමහි නිබ්බුතා” ති. –

උදානවසෙන තමෙව ගාථං අහාසි.

තත්ථ කායෙන සංවුතා ආසින්ති කායිකෙන සංවරෙන සංවුතා අහොසිං.
වාචායාති වාචසිකෙන සංවරෙන සංවුතා ආසින්ති යොජනා, පද්ද්වයෙනාපි
සීලසංවරමාහ. උදාති අථ. චෙතසාති සමාධිචිත්තෙන, එතෙන විපස්සනාභාවනමාහ.
සමුලං තණ්හමබ්බුය්හාති සානුසයං, සහ වා අවිජ්ජාය තණ්හං උද්ධරිත්වා. අවිජ්ජාය
හි පටිච්ඡාදිතාදීනවෙ භවත්තයෙ තණ්හා උජ්ජජ්ජති.

අපරො නයො – කායෙන සංවුතාති සම්මාකම්මන්තෙන සබ්බසො
මිච්ඡාකම්මන්තස්ස පහානා මග්ගසංවරෙතෙව කායෙන සංවුතා ආසිං. වාචායාති
සම්මාචාචාය සබ්බසො මිච්ඡාචාචාය පහානා මග්ගසංවරෙතෙව වාචාය සංවුතා
ආසින්ති අත්ථො. චෙතසාති සමාධිතා. චෙතොසිසෙන හෙත්ථ සම්මාසමාධි
වුත්තො, සම්මාසමාධිග්ගහණෙනෙව මග්ගලක්ඛණෙන එකලක්ඛණා
සම්මාදිට්ඨිආදයො මග්ගධම්මා ගහිතාව හොන්තිති, මග්ගසංවරෙන අභිජ්ඣාදිකස්ස
අසංවරස්ස අනවසෙසතො පහානං දස්සිතං හොති. තෙනෙවාහ “සමුලං
තණ්හමබ්බුය්හා” ති. සිතිභුතාමහි නිබ්බුතාති සබ්බසො කිලෙසපරිලාභාභාවෙන
සිතිභාවජ්ජත්තා අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා නිබ්බුතා අමිහිති.

උත්තරාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

16. වුඩ්ඨපබ්බජ්තසුමනාථෙරිගාථාවණ්ණනා

සුඛං ත්වං වුඩ්ඨිකෙ සෙහීති සුමනාය වුඩ්ඨපබ්බජ්තාය ගාථා. අයම්පි
පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ කුසලං උපවිනිත්වා ඉමස්මිං
බුද්ධුජ්ජාදෙ සාවත්ථියං මහාකොසලරුක්ඛො භගිනී හුත්වා නිබ්බත්ති. සා සත්ථාරා
රුක්ඛො පසෙනදිස්ස කොසලස්ස “චත්තාරො බො මෙ, මහාරාජ, දහරාති න
උරුක්ඛොතබ්බා” තිආදිනා (සං. නි. 1.112) දෙසිතං ධම්මං සුත්වා ලද්ධජ්ජසාදා
සරණෙසු ව සීලෙසු ව පතිට්ඨාය පබ්බජ්තුකාමාපි “අයයිකං පටිජග්ගිස්සාමි” ති
විරකාලං විනිනාමෙත්වා අපරහාගෙ අයයිකාය කාලඤ්ඤාය රුක්ඛො සද්ධිං

මහග්‍රීකානි අත්ථරණපාවුරණානි ගාභාපෙත්වා විහාරං ගන්ත්වා සඤ්ජයා දාපෙත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා අනාගාමීඵලෙ පතිට්ඨිතා පබ්බජ්ජං යාචි. සත්ථා තස්සා ඤාණපරිපාකං දිස්වා -

16.

“සුඛං ත්වං වුඩ්ඪිකෙ සෙහි, කත්වා වොළෙන පාරුතා;
උපසන්නො හි තෙ රාගො, සීතිභුතාසි නිබ්බුතා” ති. -

ඉමං ගාථං අභාසි. සා ගාථාපරියොසානෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා උදානවසෙන තමෙව ගාථං අභාසි. ඉදමෙව වස්සා අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණං අභොසි, සා තාවදෙව පබ්බජි. ගාථාය පන වුඩ්ඪිකෙති වුඩ්ඪෙ, වයොවුඩ්ඪෙති අත්ථො. අයං පන සීලාදිගුණෙහිපි වුඩ්ඪා, ථෙරියා වුත්තගාථාය චතුත්ථපාදෙ සීතිභුතාසි නිබ්බුතාති යොජෙතබ්බං. සෙසං වුත්තනයමෙව.

වුඩ්ඪපබ්බජිතසුමනාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

17. ධම්මාථෙරිගාථාවණ්ණනා

පිණ්ඩපාතං චරිත්වානාති ධම්මාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ හවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනිත්වා සම්භතපුඤ්ඤසම්භාරා ඉමස්මි. බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලසරෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා පතිරුපස්ස සාමිකස්ස ගෙහං ගන්ත්වා සාසනෙ පටිලද්ධසද්ධා පබ්බජිතුකාමා හුත්වා සාමිකෙන අනනුඤ්ඤාතා පච්ඡා සාමිකෙ කාලඤ්ඤාතෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති එකදිවසං භික්ඛාය චරිත්වා විහාරං ආගච්ඡන්ති පරිපනිත්වා තමෙව ආරම්මණං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා -

17.

“පිණ්ඩපාතං චරිත්වාන, දණ්ඩමොලුබ්භ දුබ්බලා;
වෙධමානෙහි ගත්තෙහි, තත්ථෙව නිපතිං ඡමා;
දිස්වා ආදීනවං කායෙ, අථ චිත්තං විමුච්චි මෙ” ති. -

උදානවසෙන ඉමං ගාථං අභාසි.

තත්ථ පිණ්ඩපාතං චරිත්වාන, දණ්ඩමොලුබ්භාති පිණ්ඩපාතත්ථාය යට්ඨිං උපත්ථම්භෙන නගරෙ විචරිත්වා භික්ඛාය ආභිණ්ඩිත්වා. ඡමාති ඡමායං භූමියං, පාදානං අවසෙන භූමියං නිපනිත්ති අත්ථො. දිස්වා ආදීනවං කායෙති අසුභානිච්චදුක්ඛානත්තතාදිහි නානප්පකාරෙහි සරීරෙ දොසං පඤ්ඤාවක්ඛුනා දිස්වා. අථ චිත්තං විමුච්චි මෙති ආදීනවානුපස්සනාය පරතො පවත්තෙහි නිබ්බිදානුපස්සනාදිහි වික්ඛම්භනවසෙන මම චිත්තං කිලෙසෙහි විමුච්චිත්වා පුන මග්ගඵලෙහි යථාක්කමං සමුච්ඡෙදවසෙන වෙව පටිප්පස්සද්ධිවසෙන ච සබ්බසො

විමුච්චි විමුක්තං, න දානිස්සා විමොචෙනබ්බං අත්ථිති. ඉදමෙව චස්සා අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණං අහොසිති.

ධම්මාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

18. සඨසාථෙරීගාථාවණ්ණනා

භික්ඛා සරෙ පබ්බජිත්ථාති සඨසාය ථෙරියා ගාථා. තස්සා චත්ථු ධීරාථෙරියා චත්ථුසදිසං. ගාථා පන –

18.

“භික්ඛා සරෙ පබ්බජිත්ථා, භික්ඛා පුත්තං පසුං පියං;
භික්ඛා රාගඤ්ඤං දොසඤ්ඤං, අවිජ්ජඤ්ඤං විරාජියං;
සමුලං තණ්හමබ්බුය්හ, උපසන්නාමිහි නිබ්බුතා” ති. – ගාථං අහාසි;

තත්ථ භික්ඛාති ඡඩ්ඛෙත්ථා. සරෙති ගෙහං. සරසද්දො හි එකස්මිම්පි අභිධෙය්‍යා කදාපි බහුසු ඛිජං විය රුළුභිවසෙන වොහරීයති. භික්ඛා පුත්තං පසුං පියන්ති පියායිතබ්බෙ පුත්තෙ වෙව ගොමභිංසාදිකෙ පසු ව තජ්ජට්ඨිද්ධන්දරාගජ්ජහානෙන පහාය. භික්ඛා රාගඤ්ඤං දොසඤ්ඤාති රජ්ජනසභාවං රාගං, දුස්සනසභාවං දොසඤ්ඤං අරියමග්ගෙන සමුච්ඡින්නදිත්ථා. අවිජ්ජඤ්ඤං විරාජියාති සබ්බාකුසලෙසු පුබ්බභිගමං මොහඤ්ඤං විරාජෙත්ථා මග්ගෙන සමුග්ගාටෙත්ථා ඉච්චෙව අත්ථො. සෙසං චුත්තනයමෙව.

සඨසාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එකකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. දුකනිපාතො

1. අභිරුපනන්දාථෙරීගාථාවණ්ණනා

දුකනිපාතෙ ආතුරං අසුචිං පුතින්තිආදිකා අභිරුපනන්දාය සික්ඛමානාය ගාථා. අයං කිර විපස්සිස්ස හගවතො කාලෙ බන්ධුමතීනගරෙ ගහපතිමහාසාලස්ස ධීතා හුත්ථා සත්ථු සන්නිකෙ ධම්මං සුත්ථා සරණෙසු ව සීලෙසු ව පතිට්ඨිතා සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ ධාතුචෙතියං රතනපට්මණ්ඩිතෙන සුවණ්ණච්ඡත්තෙන පුජං කත්ථා, කාලභිකත්ථා සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්ථා අපරාපරං සුගතිසුයෙව සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධුජ්ජාදෙ කපිලවත්ථුනගරෙ බෙමකස්ස සක්කස්ස අග්ගමහෙසියා කුච්ඡස්මිං නිබ්බත්ති. නන්දානිස්සා නාමං අහොසි. සා අත්තභාවස්ස අතිවිය රුපසොහග්ගජ්ජත්තියා අභිරුපා දස්සනියා පාසාදිකා අභිරුපනන්දාත්ථෙව පඤ්ඤායිත්ථ. තස්සා වයජ්ජත්තාය වාරෙය්‍යදිවසෙයෙව වරහුතො සකාකුමාරො කාලමකාසි. අථ නං මාතාපිතරො අකාමං පබ්බාපෙසුං.

සා පබ්බජිත්වාපි රූපං නිස්සාය උප්පන්නමදා “සත්ථා රූපං විවණ්ණෙති ගරහති අනෙකපරියායෙන රූපෙ ආදීනවං දස්සෙති” ති බුද්ධුපට්ඨානං න ගච්ඡති. භගවා තස්සා ඤාණපරිපාකං ඤත්වා මහාපජාපතිං ආණාපෙසි “සබ්බාපි භික්ඛුනියො පටිපාටියා ඔවාදං ආගච්ඡන්තු” ති. සා අත්තනො වාරෙ සම්පත්තෙ අඤ්ඤං පෙසෙසි. භගවා “වාරෙ සම්පත්තෙ අත්තනාව ආගන්තබ්බං, න අඤ්ඤා පෙසෙතබ්බා” ති ආහ. සා සත්ථු ආණං ලඬ්ඝිතුං අසක්කොන්ති භික්ඛුනීහි සද්ධිං බුද්ධුපට්ඨානං අගමාසි. භගවා ඉද්ධියා එකං අභිරූපං ඉත්ථිරූපං මාපෙත්වා පුන ජරාජිණ්ණං දස්සෙත්වා සංවෙගං උප්පාදෙත්වා –

19.

“ආතුරං අසුචිං පුතිං, පස්ස නන්දෙ සමුස්සයං;
අසුභාය චිත්තං භාවෙහි, එකග්ගං සුසමාහිතං.

20.

“අනිමිත්තඤ්ච භාවෙහි, මානානුසයමුජ්ජහ;
තතො මානාහිසමයා, උපසන්නා වරිස්සසි” ති. –

ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි. තාසං අත්ථො හෙට්ඨා වුත්තනයො එව. ගාථාපරියොසානෙ අභිරූපනන්දා අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ –

“නගරෙ බන්ධුමතියා, බන්ධුමා නාම බත්තියො;
තස්ස රඤ්ඤො අහුං හරියා, එකජ්ඣං වාරයාමහං.

“රහොගතා නිසිදිත්වා, එවං චිත්තෙසහං තදා;
ආදාය ගමනියඤ්චි, කුසලං නත්ථි මෙ කතං.

“මහාහිතාපං කටුකං, සොරරූපං සුදාරුණං;
නිරයං නුන ගච්ඡාමි, එත්ථ මෙ නත්ථි සංසයො.

“එවාහං චිත්තයිත්වාන, පහංසෙත්වාන මානසං;
රාජානං උපගන්ත්වාන, ඉදං වචනමබ්බවිං.

“ඉත්ථි නාම මයං දෙව, පුරිසානුගතා සදා;
එකං මෙ සමණං දෙහි, හොජයිස්සාමි බත්තිය.

“අදාසි මෙ මහාරාජා, සමණං භාවිතින්ද්‍රියං;
තස්ස පත්තං ගහෙත්වාන, පරමන්තෙන පුරයිං.

“පුරයිත්වා පරමන්තං, සහස්සග්ගනකෙනහං;
චත්ථයුගෙන ඡාදෙත්වා, අදාසිං තුට්ඨමානසා.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙනනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“සහස්සං දෙවරාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
සහස්සං චක්කවත්තීනං, මහෙසිත්තමකාරයිං.

“පදෙසරජ්ජං විපුලං, ගණනාතො අසඬ්ඛියං;
නානාවිධං බහුං පුඤ්ඤං, තස්ස කම්මඵලා තතො.

“උප්පලස්සෙව මෙ වණ්ණා, අභිරූපා සුදස්සනා;
ඉත්ථි සබ්බඬ්ඛසම්පන්නා, අභිජාතා ජුතින්ධරා.

“පච්ඡිමෙ භවසම්පත්තෙ, අජායිං සාකියෙ කුලෙ;
නාරිසහස්සපාමොක්ඛා, සුද්ධොදනසුතස්සහං.

“නිබ්බන්දිත්වා අගාරෙහං, පබ්බජිං අනගාරියං;
සත්තම් රත්තිං සම්පත්වා, චතුස්චව්චං අපාපුණිං.

“චීවරපිණ්ඩපාතඤ්ච, පච්චයඤ්ච සෙනාසනං;
පරිමෙතුං න සක්කොම්, පිණ්ඩපාතස්සිදං ඵලං.

“යං මය්හං පුරිමං කම්මං, කුසලං ජනිතං මුනි;
තුය්හත්ථාය මහාවීර, පරිචිණ්ණං බහුං මයා.

“ඵකතිංසෙ ඉතො කජ්ජෙ, යං දානමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාම්, පිණ්ඩපාතස්සිදං ඵලං.

“දුට්ඨෙ ගතී පජානාම්, දෙවත්තං අථ මානුසං;
අඤ්ඤං ගතිං න ජානාම්, පිණ්ඩපාතස්සිදං ඵලං.

“උච්චෙ කුලෙ පජානාම්, තයො සාලෙ මහාධනෙ;
අඤ්ඤං කුලං න ජානාම්, පිණ්ඩපාතස්සිදං ඵලං.

“භවාහවෙ සංසරිත්වා, සුක්කමුලෙන වොදිතා;
අමනාපං න පස්සාම්, සොමනස්සකතං ඵලං.

“ඉද්ධිසු ව වසී හොම්, දිබ්බාය සොතධාතුයා;
වෙනොපරියඤාණස්ස, වසී හොම් මහාමුනෙ.

“පුබ්බෙනිවාසං ජානාම්, දිබ්බචක්ඛු විසොධිතං;
සබ්බාසවපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනඛ්භවො.

“අත්ථං ධම්මනිරුත්තීසු, පටිභානෙ තථෙව ව;
ඤාණං මම මහාවීර, උප්පන්නං තව සන්නිකෙ.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති.
අරහත්තං පත්වා පන සා සයම්පි උදානවසෙන තායෙව ගාථා අභාසී, ඉදමෙව
චස්සා අඤ්ඤාබ්‍යාකරණං අභොසීති.

අභිරුපනන්දාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. ජෙත්තාථෙරිගාථාවණ්ණනා

යෙ ඉමෙ සත්ත ඛොජ්ඣංකිගාතිආදිකා ජෙත්තාය ථෙරියා ගාථා. තස්සා අතීතං
පච්චුප්පන්නඤ්ච වත්ථු අභිරුපනන්දාවත්ථුසදිසං. අයං පන වෙසාලියං
ලිච්ඡවිරාජකුලෙ නිබ්බත්තීති අයමෙව විසෙසො. සත්ථාරා දෙසිතං ධම්මං සුත්වා
දෙසනාපරියොසානෙ අරහත්තං පත්වා අත්තනා අධිගතං විසෙසං පච්චවෙක්ඛිත්වා
පීතිවසෙන –

21.

“යෙ ඉමෙ සත්ත ඛොජ්ඣංකිගා, මග්ගා නිබ්බානපත්තියා;
භාවිතා තෙ මයා සබ්බෙ, යථා බුද්ධෙන දෙසිතා.

22.

“දිට්ඨො හි මෙ සො භගවා, අන්තිමොයං සමුස්සයො;
වික්ඛිණො ජාතිසංසාරො, නත්ථි දානි පුනඛභවො” ති. –

ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසී.

තත්ථ යෙ ඉමෙ සත්ත ඛොජ්ඣංකිගාති යෙ ඉමෙ
සතිධම්මවිචයවීරියපීතිපස්සද්ධිසමාධිඋපෙක්ඛාසඤ්ඤාතා ඛොධියා යථාචුත්තාය
ධම්මසාමග්ගියා, ඛොධිස්ස වා බුද්ධානකස්ස තංසමච්ඡිගිතො පුග්ගලස්ස
අභිගභුතත්තා “ඛොජ්ඣංකිගා” ති ලද්ධනාමා සත්ත ධම්මා. මග්ගා
නිබ්බානපත්තියාති නිබ්බානාධිගමස්ස උපායභූතා. භාවිතා තෙ මයා සබ්බෙ, යථා
බුද්ධෙන දෙසිතාති තෙ සත්තතිංස ඛොධිපක්ඛියධම්මා සබ්බෙපි මයා යථා බුද්ධෙන
භගවතා දෙසිතා, තථා මයා උප්පාදිතා ව ච ධිඨිතා ව.

දිට්ඨො හි මෙ සො භගවාති හි-සද්දො හෙතුඅත්ථො. යස්මා සො භගවා
ධම්මකායො සම්මාසම්බුද්ධො අත්තනා අධිගතඅරියධම්මදස්සනෙන දිට්ඨො, තස්මා
අන්තිමොයං සමුස්සයොති යොජනා. අරියධම්මදස්සනෙන හි බුද්ධා භගවත්තො
අඤ්ඤෙ ව අරියා දිට්ඨා නාම භොන්ති, න රූපකායදස්සනමත්තෙන. යථාහ – “යො
ඛො, වක්කලි, ධම්මං පස්සති, සො මං පස්සති” ති (සං. නි. 3.87) ව “සුතවා ව ඛො,

හික්බවෙ, අරියසාවකො අරියානං දස්සාවි’’ති (ම. නි. 1.20; සං. නි. 3.1) ව ආදි. සෙසං වුත්තනයමෙව.

ජෙත්තාපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. සුමඬගලමාතුපෙරිගාථාවණ්ණනා

සුමුත්තිකාතිආදිකා සුමඬගලමාතාය පෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ කුසලං උපවිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං දලිද්දකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා අඤ්ඤාතරස්ස නළකාරස්ස දිත්තා පඨමගබ්භෙයෙව පච්ඡිමභවිකං පුත්තං ලභි. තස්ස සුමඬගලොති නාමං අභොසි. තතො පටියාය සා සුමඬගලමාතාති පඤ්ඤායිත්ථ. යස්මා පනස්සා නාමගොත්තං න පාකටං, තස්මා “අඤ්ඤාතරා පෙරි හික්බුනි අපඤ්ඤාතා”ති පාළියං වුත්තං. සොපිස්සා පුත්තො විඤ්ඤාතං පත්තො පබ්බජිත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා සුමඬගලත්පෙරොති පාකටො අභොසි. තස්ස මාතා හික්බුනිසු පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති එකදිවසං ගිහිකාලෙ අත්තනා ලද්ධදුක්ඛං පච්චවෙක්ඛිත්වා සංවෙගජාතා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා උදානෙන්නී –

23.

“සුමුත්තිකා සුමුත්තිකා, සාධුමුත්තිකාමිහි මුසලස්ස;
අහිරිකො මෙ ඡත්තකං වාපි, උක්ඛලිකා මෙ දෙඬුභං වාති.

24.

“රාගඤ්ච අහං දොසඤ්ච, විච්චිට්ඨි විච්චිට්ඨිති විහනාමි;
සා රුක්ඛමුලමුපගම්ම, ‘අභො සුඛ’න්ති සුඛතො ක්ඛායාමි”ති. –

ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ සුමුත්තිකාති සුමුත්තා. ක-කාරො පදපුරණමත්තං, සුට්ඨු මුත්තා වතාති අත්ථො. සා සාසනෙ අත්තනා පටිලද්ධසම්පත්තිං දිස්වා පසාදවසෙන, තස්සා වා පසංසාවසෙන ආමන්තෙත්වා වුත්තං “සුමුත්තිකා සුමුත්තිකා”ති. යං පන ගිහිකාලෙ විසෙසනො ජිගුච්ඡති, තතො විමුත්තිං දස්සෙන්නී “සාධුමුත්තිකාමිහි”තිආදිමාහ. තත්ථ සාධුමුත්තිකාමිහිති සම්මදෙව මුත්තා වත අමිහි. මුසලස්සාති මුසලතො. අයං කිර දලිද්දභාවෙන ගිහිකාලෙ සයමෙව මුසලකම්මං කරොති, තස්මා එවමාහ. අහිරිකො මෙති මම සාමිකො අහිරිකො නිල්ලජ්ජො, සො මම න රුච්චතීති වචනසෙසො. පකතියාව කාමෙසු විරත්තවිත්තතාය කාමාධිමුත්තානං පවත්ති. ජිගුච්ඡන්නී වදති. ඡත්තකං වාපිති ජීවිතභෙතුකෙන කරියමානං ඡත්තකම්පි මෙ න රුච්චතීති අත්ථො. වා-සද්දො අවුත්තසමුවිවයත්ථො, තෙන පෙළාවඬකොටකාදිං සඬගණ්හාති. වෙළදණ්ඩාදිති ගහෙත්වා දිවසෙ දිවසෙ ඡත්තාදීනං කරණවසෙන දුක්ඛජීවිතං ජිගුච්ඡන්නී වදති. “අහිතකො මෙ වාතො වාතී”ති කෙච්චි වත්වා

අහිතකො ජරාවහො ගිහිකාලෙ මම සරීරෙ වාතො වායතීති අත්ථං වදන්ති. අපරෙ පන “අහිතකො පරෙසං දුග්ගන්ධතරො ව මම සරීරතො වාතො වායතී”ති අත්ථං වදන්ති. උක්ඛලිකා මෙ දෙඩ්ඛුහං වාතීති මෙ මම හත්තපවනභාජනං. විරපාරිවාසිකභාවෙන අපරිසුද්ධතාය උදකසජ්ජගන්ධං වායති, තතො අහං සාධුමුත්තිකාමිහීති යොජනා.

රාගඤ්ඤ අහං දොසඤ්ඤ, විච්චිට් විච්චිට්ති විහනාමීති අහං කිලෙසජෙට්ඨකං රාගඤ්ඤ දොසඤ්ඤ විච්චිට් විච්චිට්ති ඉමිනා සද්දෙන සද්ධං විහනාමි විනාසෙමි, පජභාමීති අත්ථො. සා කිර අත්තතො සාමිකං ජිගුච්ජන්ති තෙන දිවසෙ දිවසෙ ඵාලියමානානං සුක්ඛානං වෙළදණ්ඩාදීනං සද්දං ගරහන්ති තස්ස පහානං රාගදොසපහානෙන සමං කත්වා අවොච. සා රුක්ඛමූලමුපගම්මාති සා අහං සුමඬගලමාතා විචිත්තං රුක්ඛමූලං උපසඬකමිත්වා. සුඛතො ක්කායාමීති සුඛන්ති ක්කායාමි, කාලෙන කාලං සමාපජ්ජන්ති ඵලසුඛං නිබ්බානසුඛඤ්ඤ පටිසංවෙදියමානා ඵලජ්ඣානෙන ක්කායාමීති අත්ථො. අහො සුඛන්ති ඉදං පනස්සා සමාපත්තිතො පච්ඡා පවත්තමනසිකාරවසෙන චුත්තං, පුබ්බාභොගවසෙනාතිපි යුජ්ජතෙව.

සුමඬගලමාතූපේරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. අඩ්ඨකාසිපේරිගාථාවණ්ණනා

යාව කාසිජනපදොතිආදිකා අඩ්ඨකාසියා පේරියා ගාථා. අයං කිර කස්සපස්ස දසබලස්ස කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බන්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා භික්ඛුනීනං සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා පබ්බජිත්වා භික්ඛුනිසීලෙ යීතං අඤ්ඤතරං පටිසම්භිදාජ්ජන්තං බිණ්ණාසවත්ථෙරිං ගණිකාවාදෙන අක්කොසිත්වා, තතො චුතා නිරයෙ පච්චිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුජ්ජාදෙ කාසිකරට්ඨෙ උළාරවිභවෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බන්තිත්වා චුද්ධිජ්ජන්තා පුබ්බෙ කතස්ස වච්ඡුවචරිතස්ස නිස්සන්දෙන යානතො පරිභට්ඨා ගණිකා අහොසි. නාමෙන අඩ්ඨකාසී නාම. තස්සා පබ්බජ්ජා ව දුතෙන උපසම්පදා ව බන්ධකෙ ආගතායෙව. චුත්තඤ්ඤෙනං —

තෙන බො පන සමයෙන අඩ්ඨකාසී ගණිකා භික්ඛුනීසු පබ්බජිතා හොති. සා ව සාවත්ථිං ගන්තුකාමා හොති “භගවතො සන්තිකෙ උපසම්පජ්ජිස්සාමි”ති. අස්සොසුං බො ධුත්තා — “අඩ්ඨකාසී කිර ගණිකා සාවත්ථිං ගන්තුකාමා”ති. තෙ මග්ගෙ පරියුට්ඨිංසු. අස්සොසි බො අඩ්ඨකාසී ගණිකා “ධුත්තා කිර මග්ගෙ පරියුට්ඨිතා”ති. භගවතො සන්තිකෙ දුතං පාහෙසි — “අහඤ්ඤි උපසම්පජ්ජිතුකාමා, කථං නු බො මයා පටිපජ්ජිතබ්බ”න්ති? අථ බො භගවා එතස්මිං නිදානෙ එතස්මිං පකරණෙ ධම්මිං කථං කත්වා භික්ඛු ආමන්තෙසි — “අනුජානාමි, භික්ඛවෙ, දුතෙනපි උපසම්පාදෙතු”න්ති (චුළව. 430).

ඵචං ලද්ධුපසම්පදා පන විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති න විරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. පේරි 2.4.168-183) —

“ඉමම්හි හද්දකෙ කප්පෙ, බුහ්මබන්ධු මහායසො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, උප්පජ්ජි වදනං වරො.

“තදාහං පබ්බජිත්වාන, තස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ;
සංවුතා පාතිමොක්ඛම්හි, ඉන්ද්‍රියෙසු ච පඤ්චසු.

“මත්තඤ්ඤානී ච අසනෙ, යුත්තා ජාගරියෙපි ච;
වසන්තී යුත්තයොගාහං, භික්ඛුනිං විගතාසවං.

“අක්කොසිං දුට්ඨවිත්තාහං, ගණිකෙති හණිං තදා;
තෙන පාපෙන කම්මෙන, නිරයම්හි අපච්චිසං.

“තෙන කම්මාවසෙසෙන, අජායිං ගණිකාකුලෙ;
බහුසොච පරාධිනා, පච්ඡිමාය ච ජාතියං.

“කාසිසු සෙට්ඨිකුලජා, බුහ්මචාරිබලෙනහං;
අච්ඡරා විය දෙවෙසු, අහොසිං රූපසම්පදා.

“දිස්වාන දස්සනියං මං, ගිරිබ්බජපුරුත්තමෙ;
ගණිකත්තෙ නිවෙසෙසුං, අක්කොසනබලෙන මෙ.

“සාහං සුත්වාන සද්ධම්මං, බුද්ධසෙට්ඨෙන දෙසිතං;
පුබ්බවාසනසම්පන්නා, පබ්බජිං අනගාරියං.

“තදුපසම්පදත්ථාය, ගච්ඡන්තී ජිනසන්නිකං;
මග්ගෙ ධුත්තෙ ධීතෙ සුත්වා, ලහිං දුතොපසම්පදං.

“සබ්බකම්මං පරික්ඛිණං, පුඤ්ඤං පාපං තථෙව ච;
සබ්බසංසාරමුත්තිණ්ණා, ගණිකත්තඤ්ච බෙහිතං.

“ඉද්ධිසු ච වසී හොමි, දිබ්බාය සොතධාතුයා;
වෙතොපරියඤාණස්ස, වසී හොමි මහාමුතෙ.

“පුබ්බෙතිවාසං ජානාමි, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං;
සබ්බාසවපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනබ්බවො.

“අත්ථධම්මනිරුත්තිසු, පටිභානෙ තථෙව ච;
ඤාණං මම මහාවීර, උප්පන්නං තව සන්නිකෙ.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති. (අප. ථෙරී
2.4.168-183);

අරහත්තං පන පත්වා උදානවසෙන —

25.

“යාව කාසිජනපදො, සුඛිකො මෙ තත්තකො අහු;
තං කත්වා නෙගමො අග්ගං, අඛිඨෙනග්ගං යපෙසි මං.

26.

“අථ නිබ්බන්දහං රූපෙ, නිබ්බන්දඤ්ච විරජ්ජහං;
මා පුන ජාතිසංසාරං, සන්ධාවෙය්‍යං පුනජ්ජනං;
තිස්සො විජ්ජා සච්ඡිකතා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ යාව කාසිජනපදො, සුඛිකො මෙ තත්තකො අහුති කාසිසු ජනපදෙසු
භවො සුඛිකො කාසිජනපදො, සො යාව යත්තකො, තත්තකො මය්හං සුඛිකො අහු
අභාසි. කිත්තකො පන සොති? සහස්සමත්තො. කාසිරට්ඨෙ කිර තදා සුඛිකවසෙන
එකදිවසං රඤ්ඤො උප්පජ්ජනකආයො අභාසි සහස්සමත්තො, ඉමායපි පුරිසානං
හත්ථතො එකදිවසං ලද්ධධනං තත්තකං. තෙන චුත්තං — “යාව කාසිජනපදො,
සුඛිකො මෙ තත්තකො අහු”ති. සා පන කාසිසුඛිකපරිමාණතාය කාසීති සමඤ්ඤං
ලභි. තත්ථ යෙහුයොන මනුස්සා සහස්සං දාතුං අසක්කොන්තා තතො උපඨං
දත්වා දිවසභාගමෙව රමිත්වා ගච්ඡන්ති, තෙසං වසෙනායං අඛිඨකාසීති
පඤ්ඤායිත්ථ. තෙන චුත්තං — “තං කත්වා නෙගමො අග්ගං, අඛිඨෙනග්ගං යපෙසි
ම”න්ති. තං පඤ්චසතමත්තං ධනං අග්ගං කත්වා නෙගමො නිගමවාසිජනො
ඉත්ථීරතනභාවෙන අනග්ගමපි සමානං අඛිඨෙන අග්ගං නිමිත්තං අඛිඨකාසීති
සමඤ්ඤාවසෙන මං යපෙසි, තථා මං වොහරීති අත්ථො.

අථ නිබ්බන්දහං රූපෙති එවං රූපුපජ්ජිතී හුත්වා යීතා. අථ පච්ඡා සාසනං
තිස්සාය රූපෙ අහං නිබ්බන්දිං “ඉතිපි රූපං අනිච්චං, ඉතිපිදං රූපං දුක්ඛං,
අසුභ”න්ති පස්සන්ති තත්ථ උක්කණ්ඨිං. නිබ්බන්දඤ්ච විරජ්ජහන්ති නිබ්බන්දන්ති
වාහං තතො පරං විරාගං ආපජ්ජිං. නිබ්බන්දග්ගහණෙන වෙත්ථ තරුණවිපස්සනං
දස්සෙති, විරාගග්ගහණෙන බලවිපස්සනං. “නිබ්බන්දන්තො විරජ්ජති විරාගා
විමුච්චති”ති හි චුත්තං. මා පුන ජාතිසංසාරං, සන්ධාවෙය්‍යං පුනජ්ජනන්ති ඉමිනා
නිබ්බන්දනවිරජ්ජනාකාරෙ නිදස්සෙති. තිස්සො විජ්ජාතිආදිනා තෙසං
මත්ථකජ්ජන්ති, තං චුත්තනයමෙව.

අඛිඨකාසිපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. විත්තාපෙරිගාථාවණ්ණනා

කිඤ්චාපි බොම්හි කිසිකාතිආදිකා විත්තාය පෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපතිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති ඉතො
චතුත්තචුතිකජ්ජෙ චන්දභාගාය නදියා තීරෙ කින්නරයොනියං නිබ්බන්ති. සා
එකදිවසං එකං පච්චෙකබුද්ධං රුක්ඛමුලෙ නිසින්තං දිස්වා පසන්නමානසා

නළපුප්ඵෙහි පූජං කත්වා වන්දිත්වා අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති ඉමස්මි. බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්වා සත්ථු රාජගහප්පවෙසනෙ පටිලද්ධසද්ධා පච්ඡා මහාපජාපතිගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා මහල්ලිකාකාලෙ ගිජ්ඣකුටපබ්බතං අභිරුහිත්වා සමණධම්මං කරොන්ති විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ –

“වන්දහාගානදීතීරෙ, අහොසිං කින්නරී තදා;
අද්දසං චිරජං බුද්ධං, සයම්භුං අපරාජිතං.

“පසන්නචිත්තා සුමනා, වෙදජාතා කතඤ්ජලී;
නළමාලං ගහෙත්වාන, සයම්භුං අභිපූජයිං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙනනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා කින්නරීදෙහං, අගච්ඡිං තිදසං ගතිං.

“ජත්තිංසදෙවරාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
දසන්නං චක්කවත්තිනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
සංවෙජෙත්වාන මෙ චිත්තං, පබ්බජීං අනගාරියං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං, භවා සබ්බෙ සමුහතා;
සබ්බාසවපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනඛහවො.

“චතුත්තචුතිතො කප්පෙ, යං පුප්ඵමභිපූජයිං;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, පුප්ඵපූජායිදං ඵලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.
සා පන අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා –

27.

“කිඤ්චාපි බොම්භි කිසිකා, ගිලානා බාළ්භදුබ්බලා;
දණ්ඩමොලුබ්භ ගච්ඡාමි, පබ්බතං අභිරුහිය.

28.

“සඩ්දසාට්ඨං නික්ඛිපිත්වාන, පත්තකඤ්ච නිකුජ්ජිය;
සෙලෙ බම්මහෙසිමත්තානං, තමොබන්ධං පදාලියා”ති. –

ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ කිඤ්චාපි බොම්හි කිසිකානි යදිපි අහං ජරාජිණ්ණා
 අප්පමංසලොහිතභාවෙන කිසසරීරා අම්හි. ගිලානා බාළ්භදුබ්බලාති
 ධාත්වාදිවිකාරෙන ගිලානා, තෙනෙව ගෙලඤ්ඤෙන අතිවිය දුබ්බලා.
 දණ්ඩමොලුබ්භ ගච්ඡාමිති යත්ථ කත්ථවි ගච්ඡන්ති කත්තරයට්ඨිං ආලම්බිත්වාච
 ගච්ඡාමි. පබ්බතං අභිරුහියාති එවං භූතාපි විවෙකකාමතාය ගිජ්ඣකුට්ඨපබ්බතං
 අභිරුහිත්වා.

සඬ්ඝාටිං නික්ඛිපිත්වානාති සන්තරුත්තරා එව හුත්වා යථාසංභතං අංසෙ ය්පිතං
 සඬ්ඝාටිං හත්ථපාසෙ ය්පෙත්වා. පත්තකඤ්ච නිකුජ්ජියාති මය්හං
 වලඤ්ජනමත්තිකාපත්තං අධොමුඛං කත්වා එකමන්තෙ ය්පෙත්වා. සෙලෙ
 බම්භෙසිමත්තානං, තමොබන්ධං පදාලියාති පබ්බතෙ නිසින්තා ඉමිනා දීඝෙන
 අද්ධුනා අපදාලිතපුබ්බං මොහක්ඛන්ධං පදාලෙත්වා, තෙනෙව ච
 මොහක්ඛන්ධපදාලනෙන අත්තානං අත්තභාවං බම්භෙසිං, මම සන්තානං ආයතිං
 අනුජ්ජන්තිධම්මතාපාදනෙන වික්ඛම්භෙසින්ති අත්ථො.

චිත්තාපේරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. මෙත්තිකාපේරිගාථාවණ්ණනා

කිඤ්චාපි බොම්හි දුක්ඛිතාතිආදිකා මෙත්තිකාය පේරියා ගාථා. අයම්පි
 පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ හවෙ විචට්ඨපනිස්සයං පුඤ්ඤං උපවිනන්ති
 සිද්ධත්ථස්ස හගවතො කාලෙ ගහපතිකුලෙ නිබ්බන්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා සත්ථු
 චෙතියෙ රතනෙන පටිමණ්ඩිතාය මෙඛලාය පූජං අකාසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන
 දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධජ්ජාදෙ රාජගහෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ
 නිබ්බන්ති. සෙසං අනන්තරෙ චුත්තසදිසං. අයං පන පටිභාගකුටං අභිරුහිත්වා
 සමණධම්මං කරොන්ති විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.
 තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. පේරි 2.1.20-25) –

“සිද්ධත්ථස්ස හගවතො, ථූපකාරාපිකා අහුං;
 මෙඛලිකා මයා දින්නා, නවකම්මාය සත්ථුනො.

“නිට්ඨිතෙ ව මහාථූපෙ, මෙඛලං පුනදාසහං;
 ලොකනාථස්ස මුනිනො, පසන්නා සෙහි පාණ්හි.

“චතුන්නවුතිතො කප්පෙ, යං මෙඛලමදං තදා;
 දුග්ගතිං නාහිජානාමි, ථූපකාරස්සිදං එලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.
 අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චචෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන –

“කිඤ්චාපි බොම්හි දුක්ඛිතා, දුඛබලා ගතයොබ්බතා;
දණ්ඩමොලුබ්භ ගච්ඡාමි, පබ්බතං අභිරුහිය.

30.

“නික්ඛිපිත්වාන සඬ්ඝාටිං, පත්තකඤ්ච නිකුජ්ජිය;
නිසින්නා චම්භි සෙලම්භි, අථ චිත්තං විමුච්චි මෙ;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. —

ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ දුක්ඛිතාති රොගාහිභවෙන දුක්ඛිතා සඤ්ජාතදුක්ඛා දුක්ඛජ්ජත්තා.
දුඛබලාති තාය වෙච දුක්ඛජ්ජත්තියා, ජරාජිණ්ණතාය ච බලවිරහිතා. තෙනාහ
“ගතයොබ්බතා”ති, අද්ධගතාති අත්ථො.

අථ චිත්තං විමුච්චි මෙති සෙලම්භි පාසාණෙ නිසින්නා චම්භි, අථ තදනන්තරං
වීරියසමතාය සම්මදෙව යොජිතත්තා මග්ගපටිපාටියා සබ්බෙහිපි ආසවෙහි මම
චිත්තං විමුච්චි. සෙසං වුත්තනයමෙව.

මෙත්තිකාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. මිත්තාථෙරිගාථාවණ්ණනා

වාතුද්දසිං පඤ්චදසින්තිආදිකා අපරාය මිත්තාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි
පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති
විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ ඛත්තියකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා
බන්ධුමස්ස රඤ්ඤො අන්තෙපුරිකා හුත්වා විපස්සිස්ස භගවතො සාවිකං එකං
බ්ණාසවත්ථෙරිං දිස්වා පසන්නමානසා හුත්වා තස්සා භත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා
පණ්ණස්ස බාදනියභොජනියස්ස පුරෙත්වා මහග්ගෙහ සාටකයුගෙන සද්ධිං අදාසි.
සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ
කපිලවත්ථුස්මිං සකාරාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා සත්ථු සන්තිකෙ
ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා අහොසි. සා අපරභාගෙ
මහාපජාපනිගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා විපස්සනාය කම්මං
කරොන්ති න වීරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ
(අප. ථෙරි 2.1.46-59) —

“නගරෙ බන්ධුමතියා, බන්ධුමා නාම ඛත්තියො;
තස්ස රඤ්ඤො අහුං භරියා, එකජ්ඣං වාරයාමහං.

“රහොගතා නිසිදිත්වා, එවං චිත්තෙසහං තදා;
ආදාය ගමනියඤ්භි, කුසලං නත්ථි මෙ කතං.

“මහාභිතාපං කටුකං, සොරරූපං සුදාරුණං;
නිරයං නූන ගච්ඡාමි, එත්ථ මෙ නත්ථි සංසයො.

“රාජානං උපසඬ්ඤාමි, ඉදං වචනමබ්බවිං;
එකං මෙ සමණං දෙහි, භොජයිස්සාමි ඛත්තිය.

“අදාසි මෙ මහාරාජා, සමණං භාවිතින්ද්‍රියං;
තස්ස පත්තං ගහෙත්වාන, පරමන්තෙන පූරයිං.

“පූරයිත්වා පරමන්තං, ගන්ධාලෙපං අකාසහං;
ජාලෙන පිදහිත්වාන, වත්ථයුගෙන ඡාදයිං.

“ආරම්මණං මමං එතං, සරාමි යාවජීවිතං;
තත්ථ විත්තං පසාදෙත්වා, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“තිංසානං දෙවරාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
මනසා පත්ථිතං මය්හං, නිබ්බත්තති යථිච්ඡිතං.

“විසානං චක්කවත්තීනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
ඔචිත්තතාව හුත්වාන, සංසරාමි භවෙස්වහං.

“සබ්බන්ධනමුත්තාහං, අපෙතා මෙ උපාදිකා;
සබ්බාසවපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනඛවො.

“එකනවුතීතො කප්පෙ, යං දානමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, පිණ්ඩපාතස්සිදං එලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති. (අප. ථෙරී
2.1.46-59);

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා
පීතිසොමනස්සජාතා උදානවසෙන —

31.

“වාතුද්දසිං පඤ්චදසිං, යා ව පක්ඛස්ස අට්ඨමි;
පාටිභාරියපක්ඛඤ්ච, අට්ඨඨිගසුසමාගතං.

32.

“උපොසථං උපාගච්ඡිං, දෙවකායාහිනන්දිනි;
සාජ්ජ එකෙන භත්තෙන, මුණ්ඩා සඬ්ඝාටිපාරුතා;
දෙවකායං න පත්ථෙහං, විනෙයා හදයෙ දර” න්ති. — ඉමා ද්වෙ ගාථා
අභාසි;

තත්ථ වාතුද්දසිං පඤ්චදසින්ති චතුද්දසන්තං පුරණී වාතුද්දසී, පඤ්චදසන්තං පුරණී පඤ්චදසී, තං වාතුද්දසිං පඤ්චදසීඤ්ච, පක්ඛස්සාති සම්බන්ධො. අව්චන්තසංයොගෙ චෙතං උපයොගවචනං. යා ච පක්ඛස්ස අට්ඨමී, තඤ්චාති යොජනා. පාටිභාරියපක්ඛඤ්චාති පරිහරණකපක්ඛඤ්ච වාතුද්දසීපඤ්චදසීඅට්ඨමීනං යථාක්කමං ආදිතො අන්තතො වා පචෙසනිග්ගමවසෙන උපොසථසීලස්ස පරිහරිතබ්බපක්ඛඤ්ච තෙරසිපාටිපදසත්තමීනවමීසු වාති අත්ථො. අට්ඨඨගසුසමාගතන්ති පාණාතිපාතා චෙරමණිආදීහි අට්ඨහි අභිගෙහි සුට්ඨු සමන්තාගතං. උපොසථං උපාගච්ඡින්නි උපවාසං උපගමිං, උපවසින්ති අත්ථො. යං සන්ධාය චුත්තං –

“පාණං න භතෙ න වාදින්තමාදියෙ, මුසා න භාසෙ න ච මජ්ජපො සියා; අබ්බමචරියා විරමෙය්‍ය මෙටුනා, රත්තිං න භුඤ්ජෙය්‍ය විකාලභොජනං.

“මාලං න ධාරෙ න ච ගන්ධමාවරෙ, මඤ්චෙ ඡමායං ච සයෙථ සන්ථතෙ; එතඤ්ඤි අට්ඨඨගිකමාහුපොසථං, බුද්ධෙන දුක්ඛන්තගුනා පකාසිත”න්ති. (සු. නි. 402-403);

දෙවකායාහිනන්දිනීති තත්ප්පත්තිආකඨ්ඨාවසෙන වාතුමහාරාජිකාදිං දෙවකායං අභිපත්ථෙන්නී උපොසථං උපාගච්ඡින්නි යොජනා. සාජ්ජ එකෙන භත්තෙනාති සා අභං අජ්ජ ඉමස්මිංයෙව දිවසෙ එකෙන භත්තභොජනක්ඛණෙන. මුණ්ඩා සඬ්ඝාටිපාරුතාති මුණ්ඩිතකෙසා සඬ්ඝාටිපාරුතසරීරා ච හුත්වා පබ්බජිතාති අත්ථො. දෙවකායං න පත්ථෙහන්ති අග්ගමග්ගස්ස අධිගතත්තා කඤ්චි දෙවනිකායං අභං න පත්ථයෙ. තෙනෙවාහ – “විනෙය්‍ය හදයෙ දර”න්ති, විත්තගතං කිලෙසදරථං සමුච්ඡෙදවසෙන විනෙන්වාති අත්ථො. ඉදමෙව වස්සා අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණං අහොසි.

මිත්තාපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. අභයමාතුපෙරිගාථාවණ්ණනා

උද්ධං පාදතලාතිආදිකා අභයමාතාය පෙරියා ගාථා. අයමපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤාති උපවිනන්ති තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බන්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා එකදිවසං සත්ථාරං පිණ්ඩාය වරන්තං දිස්වා පසන්නමානසා පත්තං ගහෙන්වා කට්ඨජුමන්තං හික්ඛං අදාසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ තාදිසෙන කම්මනිස්සන්දෙන උජ්ජෙනියං පදුමවතී නාම නගරසොහිණී අහොසි. රාජා බිම්බිසාරො තස්සා රූපසම්පත්තිආදිකෙ ගුණෙ සුත්වා පුරොහිතස්ස ආචික්ඛි – “උජ්ජෙනියං කිර පදුමවතී නාම ගණිකා අහොසි, තමහං දට්ඨුකාමොමිහි”ති. පුරොහිතො “සාධු, දෙවා”ති මන්තබලෙන කුම්භීරං නාම යක්ඛං ආවහෙන්වා යක්ඛානුභාවෙන රාජානං තාවදෙව උජ්ජෙනිනගරං නෙසි. රාජා තාය සද්ධිං එකරත්තිං සංවාසං කජ්ජෙසි. සා තෙන ගබ්භං ගණ්හි. රඤ්ඤො ච ආරොචෙසි – “මම කුච්ඡියං ගබ්භො පතිට්ඨහි”ති. තං සුත්වා රාජා නං “සවෙ පුත්තො භවෙය්‍ය,

වඩිසේත්වා මම දස්සෙහි” ති වත්වා නාමමුද්දිකං දත්වා අගමාසි. සා
 දසමාසච්චයෙන පුත්තං විජායිත්වා නාමග්ගහණදිවසෙ අභයොති නාමං අකාසි.
 පුත්තඤ්ච සත්තවස්සිකකාලෙ “තව පිතා බිම්බිසාරමහාරාජා” ති රඤ්ඤො සන්තිකං
 පහිණි. රාජා තං පුත්තං පස්සිත්වා පුත්තසිනෙහං පටිලහිත්වා කුමාරකපරිහාරෙන
 වඩිසෙසි. තස්ස සද්ධාපටිලාහො පබ්බජ්ජා විසෙසාධිගමො ව හෙට්ඨා ආගතොයෙව.
 තස්ස මාතා අපරහාගෙ පුත්තස්ස අභයත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා
 පටිලද්ධසද්ධා භික්ඛුනීසු පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති නවිරස්සෙව
 සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙරී 2.1.60-70) –

“පිණ්ඩවාරං වරන්තස්ස, තිස්සනාමස්ස සත්ථුනො;
 කටච්ඡුහික්ඛං පග්ගස්ස, බුද්ධසෙට්ඨස්සදාසහං.

“පටිග්ගහෙත්වා සම්බුද්ධො, තිස්සො ලොකග්ගනායකො;
 වීථියා සණ්ඨිතො සත්ථා, අකා මෙ අනුමොදනං.

“කටච්ඡුහික්ඛං දත්වාන, තාවතිංසං ගමිස්සසි;
 ඡත්තිංසදෙවරාජුනං, මහෙසිත්තං කරිස්සසි.

“පඤ්ඤාසං චක්කවත්තීනං, මහෙසිත්තං කරිස්සසි;
 මනසා පත්ථිතං සබ්බං, පටිලච්ඡසි සබ්බදා.

“සම්පත්තිං අනුභොත්වාන, පබ්බජිස්සසි කිඤ්චනා;
 සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය, නිබ්බායිස්සසිනාසවා.

“ඉදං වත්වාන සම්බුද්ධො, තිස්සො ලොකග්ගනායකො;
 නහං අබ්භුග්ගමී වීරො, හංසරාජාව අම්බරෙ.

“සුදින්නං මෙ දානවරං, සුගිට්ඨා යාගසම්පදා;
 කටච්ඡුහික්ඛං දත්වාන, පත්තාහං අවලං පදං.

“ද්වෙනවුතෙ ඉතො කප්පෙ, යං දානමදදිං තදා;
 දුග්ගතිං නාහිජානාමි, භික්ඛාදානස්සිදං ඵලං.

“කිලෙසා කුමාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති.
 අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පුත්තෙන අභයත්ථෙරෙන ධම්මං
 කථෙත්තෙන ඔවාදවසෙන යා ගාථා භාසිතා, උදානවසෙන සයම්පි තා ඵව
 පච්චුදාහරන්ති –

33.

“උද්ධං පාදතලා අම්ම, අධො වෙ කෙසමත්ථකා;
 පච්චවෙක්ඛස්සුමං කායං, අසුචිං පුත්තිගන්ධිකං.

34.

“එවං විහරමානාය, සබ්බො රාගො සමුහතො;
පරිළාභො සමුව්ඡින්නො, සීතිභූතාමහි නිබ්බූතා” ති. – ආහ;

තත්ථ පයමගාථාය තාව අයං සඨබ්බෙපත්ථො – අම්ම පදුමචති, පාදතලතො
උද්ධං කෙසමත්ථකතො අධො නානජ්ජකාරඅසුචිපුරිතාය අසුචිං සබ්බකාලං
පුතිගන්ධවායනතො පුතිගන්ධිකං, ඉමං කුච්ඡිතානං ආයතනතාය කායං සරීරං
ඤාණචක්ඛුතා පච්චචෙක්ඛස්සුති. අයඤ්භි තස්සා පුත්තෙන ඔවාදදානවසෙන
භාසිතා ගාථා.

සා තං සුත්ථා අරහත්තං පත්ථා උදානෙන්ති ආචරියපුජාවසෙන තමෙව ගාථං
පයමං වත්ථා අත්තතො පටිපත්තිං කට්ඨන්ති “එවං විහරමානායා” ති දුතියං
ගාථමාහ.

තත්ථ එවං විහරමානායාති එවං මම පුත්තෙන අභයත්ථෙරෙන “උද්ධං
පාදතලා” තිආදිනා දින්නෙ ඔවාදෙ යත්ථා සබ්බකායං අසුහතො දිස්වා එකග්ගචිත්තා
තත්ථ භුතූපාදායහෙදෙ රූපධම්මෙ තජ්ජට්ඨිද්ධෙ වෙදනාදිකෙ අරූපධම්මෙ
පරිග්ගහෙන්වා තත්ථ තිලක්ඛණං ආරොපෙන්වා අනිච්චානුපස්සනාදිවසෙන
විහරමානාය. සබ්බො රාගො සමුහතොති වුට්ඨානගාමිනිවිපස්සනාය මග්ගෙන
සට්ඨාය මග්ගපටිපාටියා අග්ගමග්ගෙන සබ්බො රාගො මයා සමුහතො
සමුග්ගාටිතො. පරිළාභො සමුව්ඡින්නොති තතො එව සබ්බො කිලෙසපරිළාභො
සම්මදෙව උච්ඡින්නො, තස්ස ච සමුව්ඡින්නත්තා එව සීතිභූතා සඋපාදිසෙසාය
නිබ්බානධාතුයා නිබ්බූතා අමහීති.

අභයමාතුථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. අභයාථෙරීගාථාවණ්ණනා

අභයෙ භිදුරො කායොතිආදිකා අභයත්ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපතිස්සයං පුඤ්ඤං උපචින්නති සිබ්බස්ස
භගවතො කාලෙ ඛත්තියමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්ථා
අරුණරඤ්ඤො අග්ගමහෙසී අහොසි. රාජා තස්සා එකදිවසං ගන්ධසම්පන්නානි
සත්ත උජ්ජලානි අදාසි. සා තානි ගහෙන්වා “කිං මෙ ඉමෙහි පිළුන්ධන්තෙහි.
යංනුනාහං ඉමෙහි භගවත්තං පුජෙස්සාමි” ති චිත්තෙන්වා නිසීදි. භගවා ච
භික්ඛාචාරවෙලායං රාජනිවෙසනං පාවිසි. සා භගවත්තං දිස්වා පසන්නමානසා
පච්චුග්ගන්ත්වා තෙහි පුජ්ථෙහි පුජෙත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දි. සා තෙන
පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ උජ්ජෙතියං
කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්ථා අභයමාතුසභාසිකා හුත්වා තාය
පබ්බජිතාය තස්සා සිනෙහෙන සයම්පි පබ්බජිත්වා තාය සද්ධිං රාජගහෙ වසමානා
එකදිවසං අසුභදස්සනත්ථං සීතවනං අගමාසි. සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්තොච
තස්සා අනුභූතපුබ්බං ආරම්මණං පුරතො කත්වා තස්සා උද්ධුමාතකාදිභාවං

පකාසෙසි. තං දිස්වා සංවෙගමානසා අට්ඨාසි. සත්ථා ඔභාසං ඵරිත්වා පුරතො
නිසින්නං විය අත්තානං දස්සෙත්වා –

35.

“අභයෙ භිදුරො කායො, යත්ථ සත්තා පුට්ඨජනා;
නික්ඛිපිස්සාමිමං දෙහං, සම්පජානා සතීමති.

36.

“ඛුහි දුක්ඛධම්මෙහි, අප්පමාදරතාය මෙ;
තණ්හක්ඛයො අනුප්පත්තො, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. –

ඉමා ගාථා අභාසි. සා ගාථාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ
(අප. ටෙරි 2.1.71-90) –

“නගරෙ අරුණුවතියා, අරුණො නාම ඛත්තියො;
තස්ස රඤ්ඤො අහුං හරියා, වාරිතං වාරයාමහං.

“සත්තමාලං ගහෙත්වාන, උප්පලා දෙවගන්ධිකා;
නිසජ්ජ පාසාදවරෙ, එවං චිත්තෙසි තාවදෙ.

“කිං මෙ ඉමාහි මාලාහි, සිරසාරොපිතාහි මෙ;
වරං මෙ බුද්ධසෙට්ඨස්ස, ඤාණමිහි අභිරොපිතං.

“සම්බුද්ධං පටිමානෙත්ති, ද්වාරාසන්තෙ නිසිදහං;
යදා එහිති සම්බුද්ධො, පූජයිස්සං මහාමුනිං.

“කකුධො විලසන්තොව, මිගරාජාව කෙසරී;
හික්ඛුසඬ්ඝෙන සහිතො, ආගච්ඡී වීරියා ජිනො.

“බුද්ධස්ස රංසිං දිස්වාන, හට්ඨා සංවිග්ගමානසා;
ද්වාරං අවාපුරිත්වාන, බුද්ධසෙට්ඨමපුජයිං.

“සත්ත උප්පලපුප්ඵානි, පරිකිණ්ණානි අම්බරෙ;
ජදිං කරොන්තො බුද්ධස්ස, මත්ථකෙ ධාරයන්ති තෙ.

“උදග්ගචිත්තා සුමනා, වෙදජාතා කතඤ්ජලී;
තත්ථ චිත්තං පසාදෙත්වා, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“මහානෙලස්ස ඡාදනං, ධාරෙන්ති මම මුද්ධනි;
දිබ්බගන්ධං පවායාමි, සත්තුප්පලස්සිදං එලං.

“කදාවි නියමානාය, ඤාතිසඬ්ඝෙන මෙ තදා;

යාවතා පරිසා මය්හං, මහානෙලං ධරියති.

“සත්තති දෙවරාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
සබ්බත්ථ ඉස්සරා හුත්වා, සංසරාමි භවාහවෙ.

“තෙසට්ඨි චක්කවත්තීනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
සබ්බෙ මමනුවත්තන්ති, ආදෙය්‍යවචනා අහුං.

“උප්පලස්සෙව මෙ චණ්ණො, ගන්ධො වෙච පවායති;
දුබ්බණ්ණියං න ජානාමි, බුද්ධපුජායිදං ඵලං.

“ඉද්ධිපාදෙසු කුසලා, බොජ්ඣංගභාවනාරතා;
අභිඤ්ඤාපාරමිප්පත්තා, බුද්ධපුජායිදං ඵලං.

“සතිපට්ඨානකුසලා, සමාධික්ඛානගොචරා;
සම්මප්පධානමනුයුත්තා, බුද්ධපුජායිදං ඵලං.

“වීරියං මෙ ධුරධොරය්හං, යොගක්ඛෙමාධිවාහනං;
සබ්බාසවපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනඛහවො.

“ඵකතිංසෙ ඉතො කප්පෙ, යං පුප්ඵමභිපුප්පයිං;
දුග්ගතිං නාභිජානාමි, බුද්ධපුජායිදං ඵලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. (අප. ථෙරී 2.1.71-90);

අරහත්තං පන පත්වා උදානෙන්ති තා ඵව ගාථා පරිචත්තිත්වා අභාසි.

තත්ථ අභයෙති අත්තානමෙව ආලපති. භිදුරොති භිජ්ජනසභාවො, අනිච්චොති අත්ථො. යත්ථ සත්තා පුපුප්ඵජනාති යස්මිං ඛණෙන භිජ්ජනසීලෙ අසුච්ඡග්ගන්ධපෙගුච්ඡපටික්කුලසභාවෙ කායෙ ඉමෙ අන්ධපුපුප්ඵජනා සත්තා ලග්ගා ලග්ගිතා. නික්ඛිපිස්සාමිමං දෙහන්ති අහං පන ඉමං දෙහං පුත්තිකායං පුන අනාදානෙන නිරපෙක්ඛා බිපිස්සාමි ඡඩ්ඛෙස්සාමි. තත්ථ කාරණමාහ “සම්පජානා සතීමතී”ති.

බහුභි දුක්ඛධම්මෙහීති ජාතිජරාදීහි අනෙකෙහි දුක්ඛධම්මෙහි ඵ්ථිඨායාති අධිප්පායො. අප්පමාදරතායාති තාය ඵව දුක්ඛොතිණ්ණතාය පටිලද්ධසංවෙගන්තා සතිඅවිප්පවාසසඬ්ඛානෙ අප්පමාදෙ රතාය. සෙසං චුත්තනයමෙව. ඵත්ථ ච සත්ථාරා දෙසිතනියාමෙන –

“නික්ඛිපාහි ඉමං දෙහං, අප්පමාදරතාය තෙ;
තණ්හක්ඛයං පාපුණාහි, කරොහි බුද්ධසාසන”න්ති. –

පාඨය, ටෙරියා වුත්තනියාමෙනෙව පන සංගීතිං ආරොපිතත්තා. අප්පමාදරතාය තෙනි අප්පමාදරතාය තයා භවිතබ්බන්ති අත්ථො.

අභයාටෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. සාමාටෙරිගාථාවණ්ණනා

චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුන්තිආදිකා සාමාය ටෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනිත්වා සුගතිසුයෙව සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධප්පාදෙ කොසම්බියං ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බන්තිත්වා සාමාතිස්සා නාමං අහොසි. සා විඤ්ඤුතං පත්තා සාමාවතියා උපාසිකාය පියසභායිකා හුත්වා තාය කාලඤ්ඤාය සඤ්ජාතසංවෙගා පබ්බජි. පබ්බජිත්වා ච සාමාවතිකං ආරබ්භ උප්පන්නසොකං විනොදෙතුං අසක්කොන්ති අරියමග්ගං ගණ්හිතුං නාසක්ඛි. අපරභාගෙ ආසනසාලාය නිසින්නස්ස ආනන්දත්ථෙරස්ස ඔවාදං සුත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා තතො සත්තමෙ දිවසෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා තං පකාසෙන්නි –

37.

“චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුං, විහාරා උපනික්ඛමිං;
අලද්ධා චෙතසො සන්තිං, චිත්තෙ අවසවත්තිනී;
තස්සා මෙ අට්ඨමී රත්ති, යතො තණ්හා සමුහතා.

38.

“බහුහි දුක්ඛධම්මෙහි, අප්පමාදරතාය මෙ;
තණ්හක්ඛයො අනුප්පත්තො, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. –

උදානවසෙන ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුං, විහාරා උපනික්ඛමිත්ති “මම වසනකවිහාරෙ විපස්සනාමනසිකාරෙන නිසින්නා සමණකිච්චං මත්ථකං පාපෙතුං අසක්කොන්ති උතුසප්පායාභාවෙන නනු බො මය්හං විපස්සනා මග්ගෙන සට්ඨෙති”ති චිත්තෙත්වා චත්තාරො පඤ්ච වාති නව වාරෙ විහාරා උපස්සයතො බහි නික්ඛමිං. තෙනාහ “අලද්ධා චෙතසො සන්තිං, චිත්තෙ අවසවත්තිනී”ති. තත්ථ චෙතසො සන්තින්ති අරියමග්ගසමාධිං සන්ධායාහ. චිත්තෙ අවසවත්තිනීති වීරියසමතාය අභාවෙන මම භාවනාචිත්තෙ න වසවත්තිනී. සා කිර අතිවිය පග්ගහිතවීරියා අහොසි. තස්සා මෙ අට්ඨමී රත්තිති යතො පට්ඨාය ආනන්දත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ඔවාදං පටිලභිං, තතො පට්ඨාය රත්තින්දිවමනන්දිතා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති රත්තියං චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුං විහාරතො නික්ඛමිත්වා මනසිකාරං පවත්තෙන්ති විසෙසං අනධිගන්ත්වා අට්ඨමියං රත්තියං

වීරියසමතං ලහිත්වා මග්ගපටිපාටියා කිලෙසෙ බෙපෙසින්ති අත්ථො. තෙන චුත්තං
– “තස්සා මෙ අට්ඨමී රත්ති, යතො තණ්හා සමුහතා” ති. සෙසං චුත්තනයමෙව.

සාමාපේරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

දුක්ඛපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. තික්ඛනිපාතො

1. අපරාසාමාපේරිගාථාවණ්ණනා

තික්ඛනිපාතෙ පණ්ණවිසතිවස්සානීති ආදිකා අපරාය සාමාය පේරියා ගාථා.
අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං
උපචින්නති විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ චන්දනාගාය නදියා තීරෙ කින්තරයොනියං
නිබ්බන්ති. සා තත්ථ කින්තරෙහි සද්ධිං කීළාපසුතා විවරති. අපේකදිවසං සත්ථා
තස්සා කුසලබ්ඡරොපනත්ථං තත්ථ ගන්ත්වා නදීතීරෙ වඩ්ඤ්ඤාමි. සා භගවත්තං දිස්වා
භට්ඨතුට්ඨා සලලපුප්ථානි ආදාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා චන්දිත්වා තෙහි පුප්ථෙහි
භගවත්තං පූජෙසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති ඉමස්මිං
බුද්ධුප්පාදෙ කොසම්බියං කුලසරෙ නිබ්බන්තිත්වා වයප්පත්තා සාමාවතියා සභායිකා
හුත්වා තස්සා මතකාලෙ සංවෙගජාතා පබ්බජිත්වා පඤ්චවීසති වස්සානි
චිත්තසමාධානං අලහිත්වා මහල්ලිකාකාලෙ සුගතොවාදං ලහිත්වා විපස්සනං
වඩ්ඤ්ඤාමි සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. පේරි
2.2.22-29) –

“චන්දනාගානදීතීරෙ, අහොසිං කින්තරී තදා;
අද්දසාහං දෙවදෙවං, වඩ්ඤ්ඤාමන්තං නරාසහං.

“ඔචිනිත්වාන සලලං, බුද්ධසෙට්ඨස්සදාසහං;
උපසිඬ්ඨි මහාවීරො, සලලං දෙවගන්ධිකං.

“පටිග්ගහෙත්වා සම්බුද්ධො, විපස්සි ලොකනායකො;
උපසිඬ්ඨි මහාවීරො, පෙක්ඛමානාය මෙ තදා.

“අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්වාන, චන්දිත්වා ද්විපදුත්තමං;
සකං චිත්තං පසාදෙත්වා, තතො පබ්බතමාරුහිං.

“එකනචුතිතො කප්පෙ, යං පුප්ථමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, බුද්ධපුජායිදං ඵලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” ත්ති.
අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන –

39.

“පණ්ණවිසති වස්සානි, යතො පබ්බජිතාය මෙ;
නාහිජානාමි චිත්තස්ස, සමං ලද්ධං කුදාවනං.

40.

“අලද්ධා චෙනසො සන්තිං, චිත්තෙ අවසවත්තිනී;
තතො සංවෙගමාපාදිං, සරිත්වා ජිනසාසනං.

41.

“බහුභි දුක්ඛධම්මෙහි, අප්පමාදරතාය මෙ;
තණ්හක්ඛයො අනුප්පත්තො, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
අප්ප මෙ සත්තම් රත්ති, යතො තණ්හා විසොසිතා”ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ චිත්තස්ස සමන්ති චිත්තස්ස වූපසමං, චෙනොසමථමග්ගඵලසමාධිති
අත්ථො.

තතොති තස්මා චිත්තවසං වත්තෙතුං අසමත්ථභාවතො. සංවෙගමාපාදිත්ති
සත්ථරි ධරන්තෙපි පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකං පාපෙතුං අසක්කොන්ති පච්ඡා කථං
පාපයිස්සාමිති සංවෙගං ඤාණත්‍රාසං ආපජ්ජිං. සරිත්වා ජිනසාසනන්ති
කාණකච්ඡපොපමාදිසත්ථුඛවාදං (සං. නි. 5.1117; ම. නි. 3.252) අනුස්සරිත්වා.
සෙසං චුත්තනයමෙව.

අපරාසාමාපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. උත්තමාපෙරිගාථාවණ්ණනා

චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුන්තිආදිකා උත්තමාය පෙරියා ගාථා. අයම්පි
පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපචිතන්ති
විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ ඛන්ධුමතීනගරෙ අඤ්ඤතරස්ස කුටුම්භිකස්ස ගෙහෙ
සරදාසි හුත්වා නිබ්බත්ති. සා වයප්පත්තා අත්තතො අය්‍යකානං වෙය්‍යාවච්චං
කරොන්ති ජීවති. තෙන ච සමයෙන ඛන්ධුමරාජා පුණ්ණමිදිවසෙ උපොසථිකො
හුත්වා පුරෙහත්තං දානානි දත්වා පච්ඡාහත්තං ගන්ත්වා ධම්මං සුඤ්ඤාති. අථ මහාජනා
යථා රාජා පටිපජ්ජති, තථෙව පුණ්ණමිදිවසෙ උපොසථිගානි සමාදාය වත්තන්ති.
අථස්සා දාසියා එතදහොසි — “එතරහි ඛො මහාරාජා මහාජනා ච උපොසථිගානි
සමාදාය වත්තන්ති, යංනුනාහං උපොසථිදිවසෙසු උපොසථිසීලං සමාදාය
වත්තෙය්‍ය”න්ති. සා තථා කරොන්ති සුපරිසුද්ධං උපොසථිසීලං රක්ඛිත්වා
තාවතිංසෙසු නිබ්බත්තා අපරාපරං සුගතීසුයෙව සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධස්පාදෙ
සාවත්ථියං සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤාතං පත්වා පටාවාරාය පෙරියා
සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනං පටියපෙත්වා තං මත්ථකං පාපෙතුං

නාසක්ඛි. පටාචාරා ටෙරි තස්සා චිත්තාචාරං ඤත්වා ඔවාදමදාසි. සා තස්සා ඔවාදෙ
යත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ටෙරි 2.2.1-
21) –

“නගරෙ ඛන්ධුමනියා, ඛන්ධුමා නාම ඛත්තියො;
දිවසෙ පුණ්ණමාය සො, උපවසි උපොසථං.

“අහං තෙන සමයෙන, කුම්භදාසි අහං තහිං;
දිස්වා සරාජකං සෙනං, එවාහං චිත්තයිං තදා.

“රාජාපි රජ්ජං ඡඩ්ඛෙත්වා, උපවසි උපොසථං;
සඵලං නුන තං කම්මං, ජනකායො පමොදිතො.

“යොනියො පච්චවෙක්ඛිත්වා, දුග්ගච්චඤ්ච දලිද්දතං;
මානසං සම්පහංසිත්වා, උපවසිං උපොසථං.

“අහං උපොසථං කත්වා, සම්මාසම්බුද්ධසාසනෙ;
තෙන කම්මෙන සුකතෙන, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“තත්ථ මෙ සුකතං බ්‍යම්භං, උබ්භයොජනමුග්ගතං;
කූටාගාරවරුපෙනං, මහාසනසුභ්‍රසිතං.

“අච්ඡරා සතසහස්සා, උපතිට්ඨන්ති මං සදා;
අඤ්ඤ දෙවෙ අතික්කම්ම, අතිරොවාමි සබ්බදා.

“චතුසට්ඨිදෙවරාජුතං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
තෙසට්ඨිචක්කවත්තීතං, මහෙසිත්තමකාරයිං.

“සුවණ්ණචණ්ණා හුත්වාන, භවෙසු සංසරාමහං;
සබ්බත්ථ පවරා හොමි, උපොසථස්සිදං ඵලං.

“හත්ථියානං අස්සයානං, රථයානඤ්ච සිව්කං;
ලහාමි සබ්බමෙවෙනං, උපොසථස්සිදං ඵලං.

“සොණ්ණමයං රුපිමයං, අථොපි ඵලිකාමයං;
ලොහිතඬගමයඤ්චෙව, සබ්බං පටිලභාමහං.

“කොසෙය්‍යකම්බලියානි, බොමකස්පාසිකානි ව;
මහග්ඝානි ව වත්ථානි, සබ්බං පටිලභාමහං.

“අන්තං පානං බාදනීයං, වත්ථසෙනාසනානි ව;
සබ්බමෙනං පටිලභෙ, උපොසථස්සිදං ඵලං.

“වරගන්ධඤ්ච මාලඤ්ච, වුණ්ණකඤ්ච විලෙපනං;
සබ්බමෙනං පටිලහෙ, උපොසථස්සිදං එලං.

“කුටාගාරඤ්ච පාසාදං, මණ්ඩපං හම්මියං ගුහං;
සබ්බමෙනං පටිලහෙ, උපොසථස්සිදං එලං.

“ජාතියා සත්තවස්සාහං, පබ්බජිං අනගාරියං;
අඨ්ඨමාසෙ අසම්පත්තෙ, අරහත්තමපාපුණිං.

“කිලෙසා කුමාපිතා මය්හං, හවා සබ්බෙ සමුහතා;
සබ්බාසවපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනඛහවො.

“එකනවුතීතො කප්පෙ, යං කම්මමකරිං තදා;
දුග්ගතිං නාභිජානාමි, උපොසථස්සිදං එලං.

“කිලෙසා කුමාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” ත්ති.
අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන -

42.

“චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුං, විහාරා උපනික්ඛමිං;
අලද්ධා චෙතසො සන්තිං, චිත්තෙ අවසවත්තිනී.

43.

“සා භික්ඛුනිං උපාගච්ඡිං, යා මෙ සද්ධායිකා අහු;
සා මෙ ධම්මමදෙසෙසි, ඛන්ධායතනධාතුයො.

44.

“තස්සා ධම්මං සුණිත්වාන, යථා මං අනුසාසි සා;
සත්තාහං එකපල්ලඬකෙන, නිසිදිං පිතිසුඛසමජ්ජිතා;
අට්ඨමියා පාදෙ පසාරෙසිං, තමොඛන්ධං පදාලියා” ති. -

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ සා භික්ඛුනිං උපාගච්ඡිං , යා මෙ සද්ධායිකා අහුනි යා මයා සද්ධාතඛ්ඛා
සද්ධෙය්‍යාවචනා අභොසි, තං භික්ඛුනිං සාහං උපගච්ඡිං උපසඬකමිං, පටාචාරාථෙරිං
සද්ධාය වදති. “සා භික්ඛුනී උපගච්ඡි, යා මෙ සාධයිකා” තිපි පාඨො. සා පටාචාරා
භික්ඛුනී අනුකම්පාය මං උපගච්ඡි, යා මය්හං සදත්ථස්ස සාධිකානි අත්ථො. සා මෙ
ධම්මමදෙසෙසි, ඛන්ධායතනධාතුයොති සා පටාචාරා ථෙරි “ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධා,
ඉමානි ද්වාදසායතනානි, ඉමා අට්ඨාරස ධාතුයො” ති ඛන්ධාදිකෙ විහජිත්වා
දස්සෙන්නී මය්හං ධම්මං දෙසෙසි.

තස්සා ධම්මං සුඤ්ඤිතානාති තස්සා පටිසම්භිදාප්පත්තාය ථෙරියා සන්තිකෙ
 ඛන්ධාදිවිභාගප්පබ්බතං අරියමග්ගං පාපෙත්වා දෙසිතසංඝසුබ්බමවිපස්සනාධම්මං
 සුත්වා. යථා මං අනුසාසි සාති සා ථෙරී යථා මං අනුසාසි ඔවදි, තථා පටිපජ්ජන්ති
 පටිපත්තිං මත්ථකං පාපෙත්වාපි සත්තාහං එකපල්ලඤ්ඤාන නිසිදිං. කථං?
 පීතිසුඛසමප්පිකාති ක්කානමයෙන පීතිසුඛෙන සමඤ්ඤිතා. අට්ඨමියා පාදෙ
 පසාරෙසිං, තමොඛන්ධං පදාලියාති අනාවසෙසං මොහක්ඛන්ධං අග්ගමග්ගෙන
 පදාලෙත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ පල්ලඤ්ඤානං හින්දන්ති පාදෙ පසාරෙසිං. ඉදමෙව චස්සා
 අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණං අහොසි.

උත්තමාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. අපරා උත්තමාථෙරීගාථාවණ්ණනා

යෙ ඉමෙ සත්ත ඛොජ්ඣ්ඤාතිආදිකා අපරාය උත්තමාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි
 පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචිට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති
 විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ ඛන්ධුමතීනගරෙ කුලදාසි හුත්වා නිබ්බන්ති. සා
 එකදිවසං සත්ථු සාවකං එකං ඛිණ්ණසවත්ථෙරං පිණ්ඩාය වරන්තං දිස්වා
 පසන්නමානසා තිණි මොදකාති අදාසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු
 සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධප්පාදෙ කොසලජනපදෙ අඤ්ඤතරස්මිං
 බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බන්තිත්වා විඤ්ඤාතං පත්තා ජනපදචාරිකං වරන්තස්ස
 සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා පබ්බජිත්වා නවිරස්සෙව සහ
 පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙරී 2.2.30-36) –

“නගරෙ ඛන්ධුමතියා, කුම්භදාසි අහොසහං;
 මම භාගං ගහෙත්වාන, ගච්ඡං උදකභාරිකා.

“පන්ථම්හි සමණං දිස්වා, සන්තචිත්තං සමාහිතං;
 පසන්නචිත්තා සුමනා, මොදකෙ තිණ්ණදාසහං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙනනාපණ්ඩිති ව;
 එකනචුතිකප්පාති, විනිපාතං න ගච්ඡහං.

“සම්පත්ති තං කරිත්වාන, සබ්බං අනුභවිං අහං;
 මොදකෙ තිණ්ණ දත්වාන, පත්තාහං අවලං පදං.

“කිලෙසා ක්කාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.
 අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චචෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන –

45.

“යෙ ඉමෙ සත්ත ඛොජ්ඣ්ඤාති, මග්ගා නිබ්බානපත්තියා;
 භාවිතා තෙ මයා සබ්බෙ, යථා බුද්ධෙන දෙසිතා.

46.

“සුඤ්ඤතස්සානිමිත්තස්ස, ලාභිනීහං යදිච්ඡකං;
ඔරසා ධිතා බුද්ධස්ස, නිබ්බානාභිරතා සදා.

47.

“සබ්බෙ කාමා සමුච්ඡින්නා, යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා;
වික්ඛිණො ජාතිසංසාරො, නත්ථි දානි පුනඛහවො”ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ සුඤ්ඤතස්සානිමිත්තස්ස, ලාභිනීහං යදිච්ඡකන්ති සුඤ්ඤතසමාපත්තියා
ච අනිමිත්තසමාපත්තියා ච අහං යදිච්ඡකං ලාභිනී, තත්ථ යං යං සමාපජ්ජිතුං ඉච්ඡාමි
යත්ථ යත්ථ යදා යදා, තං තං තත්ථ තත්ථ තදා තදා සමාපජ්ජිත්වා විහරාමිති
අත්ථො. යදිපි හි සුඤ්ඤතාප්පණිනාදිනාමකස්ස යස්ස කස්සවිපි මග්ගස්ස
සුඤ්ඤතාදිහෙදං තිව්ධම්පි එලං සම්භවති. අයං පන ථෙරී
සුඤ්ඤතානිමිත්තසමාපත්තියොව සමාපජ්ජති. තෙන වුත්තං —
“සුඤ්ඤතස්සානිමිත්තස්ස, ලාභිනීහං යදිච්ඡක”න්ති. යෙභුයාවසෙන වා එතං
වුත්තං. නිදස්සනමත්තමෙතන්ති අපරෙ.

යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසාති යෙ දෙවලොකපරියාපන්නා යෙ ච
මනුස්සලොකපරියාපන්නා වත්ථුකාමා, තෙ සබ්බෙපි
තප්පට්ඨද්ධන්දරාගප්පහානෙන මයා සම්මදෙව උච්ඡින්නා, අපරිභොගාරහා කතා.
වුත්තඤ්ඤි — “අහබ්බො, ආවුසො, බිණ්ණසවො හික්ඛු කාමෙ පරිභුඤ්ජිතුං.
සෙය්‍යාථාපි පුබ්බෙ අගාරියභුතො”ති. සෙසං වුත්තනයමෙව.

අපරා උත්තමාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. දන්තිකාථෙරීගාථාවණ්ණනා

දිවාචිහාරා නික්ඛම්මාතිආදිකා දන්තිකාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ හවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපචින්නති
බුද්ධසුඤ්ඤකාලෙ චන්දහාගාය නදියා තීරෙ කින්නරයොනියං නිබ්බත්ති. සා
එකදිවසං කින්නරෙහි සද්ධිං කීළන්ති විවරමානා අද්දස අඤ්ඤතරං පච්චෙකබුද්ධං
අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමුලෙ දිවාචිහාරං නිසින්නං. දිස්වාන පසන්නමානසා
උපසඬකම්ත්වා සාලපුජ්චෙහි පූජං කත්වා චන්දිත්වා පක්කාමි. සා තෙන
පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං
කොසලරඤ්ඤො පුරොහිතබ්‍රාහ්මණස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා
ජෙතවනපට්ඨගගණෙ පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා හුත්වා පච්ඡා මහාපජාපතිගොතමියා
සන්නිකෙ පබ්බජිත්වා රාජගහෙ වසමානා එකදිවසං පච්ඡාහත්තං ගිජ්ඣකුටං
අභිරුහිත්වා දිවාචිහාරං නිසින්නා හත්ථාරොහකස්ස අභිරුහනත්ථාය පාදං

පසාරෙන්තං හත්ථිං දිස්වා තදෙව ආරම්භං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ටෙරි 2.2.86-96) –

“චන්දභාගානදීතීරෙ, අභොසිං කින්නරී තදා;
අද්දසං චිරජං බුද්ධං, සයම්භුං අපරාජිතං.

“පසන්නචිත්තා සුමනා, වෙදජාතා කතඤ්ජලී;
සාලමාලං ගහෙත්වාන, සයම්භුං අභිපුජයිං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙනනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා කින්නරීදෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“ජත්තිංසදෙවරාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
මනසා පත්ථිතං මය්හං, නිබ්බත්තති යථිච්ඡිතං.

“දසන්නං චක්කවත්තීනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
ඔචිත්තත්තාව හුත්වාන, සංසරාමි භවෙස්වහං.

“කුසලං විජ්ජතෙ මය්හං, පබ්බජිං අනගාරියං;
පුජාරහා අහං අජ්ජ, සකාපුත්තස්ස සාසනෙ.

“විසුද්ධමනසා අජ්ජ, අපෙතමනපාපිකා;
සබ්බාසවපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනඛහවො.

“චතුත්තචුතිතො කජ්ජෙ, යං බුද්ධමභිපුජයිං;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, සාලමාලායිදං ඵලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං” ති.
අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා
පීතිසොමනස්සජාතා උදානවසෙන –

48.

“දිවාචිහාරා නික්ඛම්ම, ගිජ්ඣකුටම්භි පබ්බතෙ;
නාගං ඔගාහමුත්තිණ්ණං, නදීතීරම්භි අද්දසං.

49.

“පුරිසො අඬිකුසමාදාය, ‘දෙහි පාද’න්ති යාවති;
නාගො පසාරයි පාදං, පුරිසො නාගමාරුහි.

50.

“දිස්වා අදන්තං දම්මං, මනුස්සානං වසං ගතං;
තතො චිත්තං සමාධෙසිං, බලු තාය වනං ගතා” ති. – ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ නාගං ඔගාහමුත්තිණිණන්ති හත්ථිනාගං නදියං ඔගාහං කත්වා ඔගය්හ තතො උත්තිණිණං. “ඔගය්හ මුත්තිණිණ”න්ති වා පායො. ම-කාරො පදසන්ධිකරො. නදීතීරම්භි අද්දසන්ති වන්දනාගාය නදියා තීරෙ අපස්සිං.

කිං කරොන්තන්ති වෙතං දස්සෙතුං වුත්තං “පුරිසො”තිආදි. තත්ථ ‘දෙහි පාද’න්ති යාවතීති “පාදං දෙහි” ඉති පිට්ඨිආරොහනත්ථං පාදං පසාරෙතුං සඤ්ඤං දෙති, යථාපරිචිතඤ්ඤි සඤ්ඤං දෙන්නො ඉධ යාවතීති වුත්තො.

දිස්වා අදන්තං දමිතන්ති පකතියා පුබ්බෙ අදන්තං ඉදානි හත්ථාවරියෙන හත්ථිසික්ඛාය දමිතදමථං උපගමිතං. කිදිසං දමිතං? මනුස්සානං වසං ගතං යං යං මනුස්සා ආණාපෙත්ති, තං තං දිස්වාති යොජනා. තතො චිත්තං සමාධෙසිං, බලු තාය වනං ගතාති බලුති අවධාරණත්ථෙ නිපාතො. තතො හත්ථිදස්සනතො පච්ඡා, තාය හත්ථිනො කිරියාය හෙතුභූතාය, වනං අරඤ්ඤං ගතා චිත්තං සමාධෙසිංයෙව. කථං? “අයම්පි නාම තිරච්ඡානගතො හත්ථි හත්ථිදමකස්ස වසෙන දමථං ගතො, කස්මා මනුස්සභූතාය චිත්තං පුරිසදමකස්ස සත්ථු වසෙන දමථං න ගමිස්සති” ති සංවෙගජාතා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අග්ගමග්ගසමාධිනා මම චිත්තං සමාධෙසිං අවිචන්තසමාධානෙන සබ්බසො කිලෙසෙ බෙපෙසින්ති අත්ථො.

දන්තිකාපෙරිගාථාවණිණනා නිට්ඨිතා.

5. උබ්බිරිපෙරිගාථාවණිණනා

අම්ම, ජීවාතිආදිකා උබ්බිරියා පෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ හවෙ විච්චුපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති පදුමුත්තරස්ස හගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා එකදිවසං මාතාපිතුසු මඩ්ගලං අනුභවිතුං ගෙහන්තරගතෙසු අදුතියා සයං ගෙහෙ ඔභීනා උපකට්ඨාය වෙලාය හගවතො සාවකං එකං බීණාසවත්ථෙරං ගෙහද්වාරසමීපෙන ගච්ඡන්තං දිස්වා භික්ඛං දාතුකාමා, “හන්තෙ, ඉධ පවිසථා” ති වත්වා ථෙරෙ ගෙහං පට්ටියෙ පඤ්චපතිට්ඨිතෙන ථෙරං වන්දිත්වා ගොනකාදිභි ආසනං පඤ්ඤාපෙත්වා අදාසි. නිසිදි ථෙරො පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ. සා පත්තං ගහෙත්වා පිණ්ඩපාතස්ස පුරෙත්වා ථෙරස්ස හත්ථෙ යපෙසි. ථෙරො අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන තාවතිංසෙසු නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ යාවතායුකං උළාරදිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො වුතා සුගතීසුයෙව සංසරන්ති ඉමස්මි. බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා උබ්බිරිති ලද්ධනාමා අභිරුපා දස්සනියා පාසාදිකා අහොසි. සා වයප්පත්තකාලෙ කොසලරඤ්ඤා අත්තතො ගෙහං නීතා, කතිපයසංවච්ඡරාතික්කමෙන එකං ධීතරං ලභි. තස්සා ජීවන්තීති නාමං අකංසු. රාජා තස්සා ධීතරං දිස්වා තුට්ඨමානසො උබ්බිරියා අභිසෙකං අදාසි. ධීතා පනස්සා ආධාවිත්වා පරිධාවිත්වා විවරණකාලෙ කාලමකාසි. මාතා යත්ථ තස්සා සරීරනික්ඛෙපො කතො, තං සුසානං ගන්ත්වා දිවසෙ දිවසෙ පරිදෙවති. එකදිවසං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා වන්දිත්වා ථොකං නිසිදිත්වා ගතා අවිරචනීනදියා තීරෙ යත්වා ධීතරං ආරබ්භ පරිදෙවති. තං දිස්වා සත්ථා ගන්ධකුටියං

යථානිසින්නොව අත්තානං දස්සෙත්වා “කස්මා විජ්ජලපසි”ති පුච්ඡි. “මම ධිතරං ආරබ්භ විජ්ජලපාමි, භගවා”ති. “ඉමස්මිං සුසානෙ ක්කාපිතා තව ධිතරො චතුරාසිතිසහස්සමත්තා, තාසං කතර සන්ධාය විජ්ජලපසි”ති. තාසං තං තං ආළාහනට්ඨානං දස්සෙත්වා –

51.

“අම්ම ජීවාති චනම්භි කන්දසි, අත්තානං අධිගච්ඡ උබ්බිරි;
චුල්ලාසිතිසහස්සානි, සබ්බා ජීවසනාමිකා;
එතම්භාළාහනෙ දඩ්ඨා, තාසං කමනුසොචසි”ති. – සඋපඨ්ඨගාථමාහ;

තත්ථ, අම්ම, ජීවාති මාතුපචාරනාමෙන ධිතුයා ආලපනං, ඉදඤ්චස්සා විජ්ජලපනාකාරදස්සනං. චනම්භි කන්දසිති චනමජ්ඣෙ පරිදෙවසි. අත්තානං අධිගච්ඡ උබ්බිරිති උබ්බිරි තව අත්තානමෙව තාව බුජ්ඣස්ස යථාවතො ජානාහි. චුල්ලාසිතිසහස්සානීති චතුරාසිතිසහස්සානි. සබ්බා ජීවසනාමිකාති තා සබ්බාපි ජීවන්ති, යා සමානනාමිකා. එතම්භාළාහනෙ දඩ්ඨාති එතම්භි සුසානෙ ක්කාපිතා. තාසං කමනුසොචසිති තාසු ජීවන්තීනාමාසු චතුරාසිතිසහස්සමත්තාසු කං සන්ධාය ත්වං අනුසොචසි අනුසොකං ආපජ්ජසිති එවං සත්ථාරා ධම්මෙ දෙසිතෙ දෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා විපස්සනං ආරහිත්වා සත්ථු දෙසනාවිලාසෙන අත්තනො ච භෙතුසම්පත්තියා යථායාතාව විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා මග්ගපටිපාටියා අග්ගඵලෙ අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ෧෮෮ 2.2.37-60) –

“නගරෙ භංසවතියා, අහොසිං බාලිකා තදා;
මාතා ච මෙ පිතා චෙව, කම්මන්තං අගමංසු තෙ.

“මජ්ඣන්තිකම්භි සුරියෙ, අද්දසං සමණං අහං;
වීථියා අනුගච්ඡන්තං, ආසනං පඤ්ඤපෙසහං.

“ගොතකාවිකතිකාහි, පඤ්ඤපෙත්වා මමාසනං;
පසන්නචිත්තා සුමනා, ඉදං චචනමබ්බවිං.

“සන්තත්තා කුටීතා භූමි, සුරො මජ්ඣන්තිකෙ ධීතො;
මාලුතා ච න වායන්ති, කාලො චෙචෙන්ථ මෙහිති.

“පඤ්ඤත්තමාසනමිදං, තවත්ථාය මහාමුනි;
අනුකම්පං උපාදාය, නිසීද මම ආසනෙ.

“නිසීදි තත්ථ සමණො, සුදන්තො සුද්ධමානසො;
තස්ස පත්තං ගහෙත්වාන, යථාරන්ධං අදාසහං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, චෙත්තාපණ්ඩිහි ව;

ජනිතවා මානුසං දෙහං, තාවනිංසමගච්ඡහං.

“තත්ථ මෙ සුකතං බ්‍යම්භං, ආසනෙන සුනිම්මිතං;
සට්ඨියොජනමුඛිබ්බෙධං, තිංසයොජනවිත්ථතං.

“සොණ්ණමයා මණිමයා, අථොපි එලිකාමයා;
ලොහිතඬිගමයා වෙව, පල්ලඬිකා විවිධා මම.

“තුලිකාවිකතිකාහි, කට්ටිස්සවිත්තකාහි ව;
උද්ධඵකන්තලොථි ව, පල්ලඬිකා මෙ සුසණ්ඨිතා.

“යදා ඉච්ඡාමි ගමනං, භාසබ්බිඬසමජ්ජිතා;
සහ පල්ලඬිකසෙට්ඨෙත, ගච්ඡාමි මම පත්ථිතං.

“අසිතිදෙවරාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
සත්තතිවක්කවත්තීනං, මහෙසිත්තමකාරයිං.

“භවාභවෙ සංසරන්තී, මහාභොගං ලභාමහං;
භොගෙ මෙ උනතා නත්ථි, එකාසනස්සිදං ඵලං.

“දුට්ඨෙ භවෙ සංසරාමි, දෙවත්තෙ අථ මානුසෙ;
අඤ්ඤෙ භවෙ න ඡානාමි, එකාසනස්සිදං ඵලං.

“දුට්ඨෙ කුලෙ පජායාමි, ඛත්තියෙ වාපි බ්‍රාහ්මණෙ;
උච්චාකුලීනා සබ්බත්ථ, එකාසනස්සිදං ඵලං.

“දොමනස්සං න ඡානාමි, විත්තසන්තාපනං මම;
වෙවණ්ණියං න ඡානාමි, එකාසනස්සිදං ඵලං.

“ධාතියො මං උපට්ඨන්ති, බුජ්ජා වෙලාපිකා බහු;
අඬිකෙන අඬිකං ගච්ඡාමි, එකාසනස්සිදං ඵලං.

“අඤ්ඤා න්භාපෙන්නි භොපෙන්නි, අඤ්ඤා රමෙන්නි මං සදා;
අඤ්ඤා ගන්ධං විලිම්පන්නි, එකාසනස්සිදං ඵලං.

“මණ්ඩපෙ රුක්ඛමුලෙ වා, සුඤ්ඤාගාරෙ වසන්නියා;
මම සඬිකජ්ජමඤ්ඤාය, පල්ලඬිකො උපතිට්ඨති.

“අයං පච්ඡිමකො මය්හං, වරිමො වත්තතෙ භවො;
අජ්ජාපි රජ්ජං ඡඩ්ඛෙත්වා, පබ්බජිං අනගාරියං.

“සතසහස්සිතො කජ්ජෙ, යං දානමදදිං තදා;

දුග්ගතිං නාහිජානාමි, එකාසනස්සිදං එලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති.
අරහත්තෙ පන පතිට්ඨාය අත්තනා අධිගතවිසෙසං පකාසෙන්නී –

52.

“අබ්බහී තව මෙ සල්ලං, දුද්දසං හදයස්සිතං;
යං මෙ සොකපරෙතාය, ධීතුසොකං බ්‍යපානුදි.

53.

“සාජ්ජ අබ්බුල්ලසල්ලාහං, නිව්ඡාතා පරිනිබ්බතා;
බුද්ධං ධම්මඤ්ච සඤ්ඤාච, උපෙමි සරණං මුනි” න්ති. –

ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ අබ්බහී වත මෙ සල්ලං, දුද්දසං හදයස්සිතන්ති අනුපවිතකුසලසම්භාරෙහි
යාථාවතො දුද්දසං මම විත්තසන්නිස්සිතං පිළාජනනතො දුන්නීහරණතො අන්තො
තුදනතො ච “සල්ල” න්ති ලද්ධනාමං සොකං තණ්හඤ්ච අබ්බහී වත නීහරි වත. යං
මෙ සොකපරෙතායාති යස්මා සොකෙන අභිභූතාය මය්හං ධීතුසොකං බ්‍යපානුදි
අනවසෙසතො නීහරි, තස්මා අබ්බහී වත මෙ සල්ලන්ති යොජනා.

සාජ්ජ අබ්බුල්ලසල්ලාහන්ති සා අහං අජ්ජ සබ්බසො උද්ධට්ඨණ්හාසල්ලා
තතො එව නිව්ඡාතා පරිනිබ්බතා. මුනින්ති සබ්බඤ්ඤාබුද්ධං
තදුපදෙසිතමග්ගඵලනිබ්බානපහෙදං නවවිධලොකුත්තරධම්මඤ්ච, තත්ථ පතිට්ඨිතං
අට්ඨඅරියපුග්ගලසමුහසඤ්ඤාතං සඤ්ඤාච, අනුත්තරෙහි තෙහි යොජනතො
සකලවට්ඨක්ඛවිනාසනතො ච සරණං තාණං ලෙණං පරායණන්ති, උපෙමි
උපගච්ඡාමි බුජ්ඣාමි සෙවාමි වාති අත්ථො.

උබ්බිරිපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. සුක්කාපෙරිගාථාවණ්ණනා

කිංමෙ කතා රාජගහෙතිආදිකා සුක්කාය පෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ හවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති විපස්සිස්ස
හගවතො කාලෙ ඛන්ධුමතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤාතං පත්තා
උපාසිකාහි සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා
පබ්බජ්ජත්වා බහුස්සුතා ධම්මධරා පටිභානවතී අහොසි. සා තත්ථ බහුනි
වස්සසහස්සානි බ්‍රහ්මවරියං වරිත්වා පුපුජ්ජනකාලකිරියමෙව කත්වා තුසිතෙ
නිබ්බත්ති. තථා සිබ්බස්ස හගවතො, වෙස්සභුස්ස හගවතො කාලෙති එවං තිණ්ණං
සම්මාසම්බුද්ධානං සාසනෙ සිලං රක්ඛිත්වා බහුස්සුතා ධම්මධරා අහොසි, තථා

කකුසන්ධස්ස, කොණාගමනස්ස, කස්සපස්ස ච භගවතො සාසනෙ පබ්බජිත්වා
විසුද්ධසීලා බහුස්සුතා ධම්මකථිකා අහොසි.

එවං සා තත්ථ තත්ථ බහුං පුඤ්ඤං උපවිනිත්වා සුගතීසුයෙව සංසරන්ති ඉමස්මිං
බුද්ධප්පාදෙ රාජගහනගරෙ ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බන්ති, සුක්කාතිස්සා නාමං
අහොසි. සා විඤ්ඤාතං පත්තා සත්ථු රාජගහපවෙසනෙ ලද්ධප්පසාදා උපාසිකා
හුත්වා අපරහාගෙ ධම්මදිත්තාය ථෙරියා සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා සඤ්ජාතසංවෙගා
තස්සා එව සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති නවිරස්සෙව සහ
පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙරී 2.4.111-142) –

“එකනචුතිතො කප්පෙ, විපස්සී නාම නායකො;
උප්පජ්ජී වාරුදස්සනො, සබ්බධම්මවිපස්සකො.

“තදාහං බන්ධුමතියං, ජාතා අඤ්ඤතරෙ කුලෙ;
ධම්මං සුත්වාන මුනිනො, පබ්බජීං අනගාරියං.

“බහුස්සුතා ධම්මධරා, පටිභානවතී තථා;
විචිත්තකථිකා වාපි, ජිනසාසනකාරිකා.

“තදා ධම්මකථං කත්වා, හිතාය ජනතං බහුං;
තතො චුතාහං තුසිතං, උපපන්නා යසස්සිනී.

“එකත්තිංසෙ ඉතො කප්පෙ, සිඛි විය සිඛි ජිනො;
තපන්නො යසසා ලොකෙ, උප්පජ්ජී වදනං වරො.

“තදාපි පබ්බජිත්වාන, බුද්ධසාසනකොවිදා;
ජොතෙත්වා ජිනවාක්‍යානි, තතොපි තිදිවං ගතා.

“එකත්තිංසෙව කප්පමිහි, වෙස්සභු නාම නායකො;
උප්පජ්ජිත්ථ මහාඤ්ඤාණී, තදාපි ච තථෙවහං.

“පබ්බජිත්වා ධම්මධරා, ජොතයිං ජිනසාසනං;
ගන්ත්වා මරුපුරං රම්මං, අනුහොසිං මහාසුඛං.

“ඉමමිහි හද්දකෙ කප්පෙ, කකුසන්ධො ජිනුත්තමො;
උප්පජ්ජී නරසරණො, තදාපි ච තථෙවහං.

“පබ්බජිත්වා මුනිමතං, ජොතයිත්වා යථායුකං;
තතො චුතාහං තිදිවං, අගං සභවනං යථා.

“ඉමස්මිංයෙව කප්පමිහි, කොණාගමනනායකො;
උප්පජ්ජී ලොකසරණො, අරණො අමතඨගතො.

“තදාපි පබ්බජිත්වාන, සාසනෙ තස්ස තාදිනො;
බහුස්සුතා ධම්මධරා, ජොතයිං ජීනසාසනං.

“ඉමස්මිංයෙව කප්පමිහි, කස්සපො මුනිමුත්තමො;
උප්පජ්ජි ලොකසරණො, අරණො මරණන්තගු.

“තස්සාපි නරවීරස්ස, පබ්බජිත්වාන සාසනෙ;
පරියාපුට්ඨද්ධම්මා, පරිපුච්ඡා විසාරදා.

“සුසිලා උප්පජ්ජි වෙව, තීසු සික්ඛාසු කොවිදා;
බහුං ධම්මකථං කත්වා, යාවජීවං මහාමුනෙ.

“තෙන කම්මවිපාකෙන, චෙතනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“පච්ඡිමෙ ව භවෙ දානි, ගිරිබ්බජපුරුත්තමෙ;
ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ ජීනෙ, මහාරතනසඤ්චයෙ.

“යදා හික්ඛුසහස්සෙන, පරිවුතො ලොකනායකො;
උපාගමී රාජගහං, සහස්සක්ඛෙන චණ්ණිකො.

“දන්තො දන්තෙහි සහ පුරාණජට්ටලෙහි, විප්පමුත්තො විප්පමුත්තෙහි;
සිඬ්ඨිතික්ඛසචණ්ණො, රාජගහං පාවිසි භගවා.

“දිස්වා බුද්ධානුභාවං තං, සුත්වාච ගුණසඤ්චයං;
බුද්ධෙ චිත්තං පසාදෙත්වා, පුප්පයිං තං යථාබලං.

“අපරෙත ව කාලෙන, ධම්මදින්නාය සන්තිකෙ;
අගාරා නික්ඛමිත්වාන, පබ්බජිං අනගාරියං.

“කෙසෙසු ඡිජ්ජමානෙසු, කිලෙසෙ ඤාපයිං අහං;
උග්ගහිං සාසනං සබ්බං, පබ්බජිත්වා විරෙනහං.

“තතො ධම්මමදෙසෙසිං, මහාජනසමාගමෙ;
ධම්මෙ දෙසියමානමිහි, ධම්මාහිසමයො අහු.

“නෙකපාණසහස්සානං, තං විදිත්වාතිවිම්භිතො;
අභිජ්ජසන්නො මෙ යක්ඛො, භමිත්වාන ගිරිබ්බජං.

“කිංමෙ කතා රාජගහෙ මනුස්සා, මධුං ජිතාව අච්ඡරෙ;
යෙ සුක්කං න උපාසන්ති, දෙසෙන්නිං අමතං පදං.

“තඤ්ච අප්පට්ඨානීයං, අසෙවනකමොජවං;
පිචන්ති මඤ්ඤෙ සප්පඤ්ඤා, වලාභකම්චද්ධගු.

“ඉද්ධිසු ව චසි හොමි, දිබ්බාය සොතධාතුයා;
චෙතොපරියඤ්ඤාණස්ස, චසි හොමි මහාමුතෙ.

“පුබ්බෙතිවාසං ජානාමි, දිබ්බචක්ඛු විසොධිතං;
සබ්බාසවපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනඛ්භවො.

“අත්ථධම්මනිරුත්තීසු, පටිභානෙ තථෙව ව;
ඤාණං මම මහාවීර, උප්පන්නං තව සන්නිකෙ.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති.

අරහත්තං පන පත්ථා පඤ්චසතභික්ඛුනිපරිවාරා මහාධම්මකථිකා අහොසි. සා එකදිවසං රාජගහෙ පිණ්ඩාය වරින්වා කතහත්තකිච්චා භික්ඛුනුපස්සයං පවිසිත්ථා සන්නිසින්නාය මහතියා පරිසාය මධුහණ්ඩං පිළෙත්ථා සුමධුරං පායෙන්ති විය අමතෙන අභිසිඤ්චන්ති විය ධම්මං දෙසෙති. පරිසා වස්සා ධම්මකථං ඔභිතසොතා අවික්ඛිත්තචිත්තා සක්කච්චං සුණාති. තස්මිං බණෙ ථෙරියා වඩ්ඤාමනකොටියං රුක්ඛෙ අධිවත්ථා දෙවතා ධම්මදෙසනාය පසන්නා රාජගහං පවිසිත්ථා රථියාය රථියං සිඬ්ඝාටකෙන සිඬ්ඝාටකං විචරින්වා තස්සා ගුණං විභාවෙන්ති –

54.

“කිංමෙ කතා රාජගහෙ මනුස්සා, මධුං පීතාව අච්ඡරෙ;
යෙ සුක්කං න උපාසන්ති, දෙසෙන්ති බුද්ධසාසනං.

55.

“තඤ්ච අප්පට්ඨානීයං, අසෙවනකමොජවං;
පිචන්ති මඤ්ඤෙ සප්පඤ්ඤා, වලාභකම්චද්ධගු” ති. –

ඉමා ද්වෙ ගාථා අහාසි.

තත්ථ කිංමෙ කතා රාජගහෙ මනුස්සාති ඉමෙ රාජගහෙ මනුස්සා කිං කතා, කිස්මිං නාම කිච්චෙ ඛ්‍යාවටා. මධුං පීතාව අච්ඡරෙති යථා භණ්ඩමධුං ගහෙන්වා මධුං පීතවන්නො විසඤ්ඤිතො හුත්ථා සීසං උක්ඛිපිතුං න සක්කොන්ති, එවං ඉමෙපි ධම්මසඤ්ඤාය විසඤ්ඤිතො හුත්ථා මඤ්ඤෙ සීසං උක්ඛිපිතුං න සක්කොන්ති, කෙවලං අච්ඡන්තියෙවාති අත්ථො. යෙ සුක්කං න උපාසන්ති, දෙසෙන්ති බුද්ධසාසනන්ති බුද්ධස්ස භගවතො සාසනං යාථාවතො දෙසෙන්ති පකාසෙන්ති සුක්කං ථෙරිං යෙ න උපාසන්ති න පයිරුපාසන්ති. තෙ ඉමෙ රාජගහෙ මනුස්සා කිං කතාති යොජනා.

තඤ්ච අප්පට්ඨානීයන්ති තඤ්ච පන ධම්මං අනිවර්තීතභාවාවහං නියායානිකං,
 අභික්කන්තත්තාය වා යථා සොතුප්පනසවනමනොභරණාවෙන අනප්පතීයං, අසෙවනකං
 අනාසිත්තකං පකතියාව මහාරසං තතො ඵව ඔප්පත්තං. “ඔසධ”න්තිපි පාළි.
 වට්ටදුක්ඛඛ්‍යාධිතිකිච්ඡාය ඔසධභූතං. පිචන්ති මඤ්ඤෙ සප්පඤ්ඤා,
 වලාභකම්මද්ධගුති වලාභකන්තරතො නික්ඛන්තං උදකං නිරුද්ධකන්තාරෙ පථගා
 විය තං ධම්මං සප්පඤ්ඤා පණ්ඩිතපුරිසා පිචන්ති මඤ්ඤෙ පිචන්තා විය සුභන්ති.

මනුස්සා තං සුත්වා පසන්නමානසා ථෙරියා සන්තිකං උපසඬකම්ත්වා
 සක්කච්චං ධම්මං සුඡිංසු. අපරභාගෙ ථෙරියා ආයුපරියොසානෙ පරිනිබ්බානකාලෙ
 සාසනස්ස නියායානිකභාවවිභාවනත්ථං අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොන්ති –

56.

“සුක්කා සුක්කෙහි ධම්මෙහි, චිතරාගා සමාහිතා;
 ධාරෙති අන්තිමං දෙහං, ජෙත්වා මාරං සවාහන”න්ති. – ඉමං ගාථං අභාසි;

තත්ථ සුක්කාති සුක්කාථෙරී අත්තානමෙව පරං විය දස්සෙති. සුක්කෙහි
 ධම්මෙහිති සුපරිසුද්ධෙහි ලොකුත්තරධම්මෙහි. චිතරාගා සමාහිතාති අග්ගමග්ගෙන
 සබ්බසො චිතරාගා අරහත්තඵලසමාධිනා සමාහිතා. සෙසං චූත්තනයමෙව.

සුක්කාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. සෙලාථෙරීගාථාවණ්ණනා

තත්ථී නිස්සරණං ලොකෙතිආදිකා සෙලාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි
 පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨප්පනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති
 භංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බන්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා මාතාපිතුහි
 සමානජාතිකස්ස කුලපුත්තස්ස දිත්තා, තෙන සද්ධිං බහුනි වස්සසතාති සුඛසංවාසං
 වසිත්වා තස්මිං කාලඬිකතෙ සයම්පි අද්ධගතා වයොඅනුප්පත්තා සංවෙගජාතා
 කිංකුසලගවෙසිතී කාලෙන කාලං ආරාමෙන ආරාමං විහාරෙන විහාරං අනුච්චරති
 “සමණබ්‍රාහ්මණානං සන්තිකෙ ධම්මං සොස්සාමී”ති. සා එකදිවසං සත්ථු
 බොධිරුක්ඛං උපසඬකම්ත්වා “යදි බුද්ධො භගවා අසමො අසමසමො
 අප්පට්ඨපුග්ගලො, දස්සෙතු මෙ අයං බොධි පාටිභාරිය”න්ති නිසීදි. තස්සා තථා
 විත්තුප්පාදසමනන්තරමෙව බොධි පජ්ජලි, සබ්බසොවණ්ණමයා සාධා උට්ඨහිංසු,
 සබ්බා දිසා විරොචිංසු. සා තං පාටිභාරියං දිස්වා පසන්නමානසා ගරුචිත්තීකාරං
 උපට්ඨපෙත්වා සිරසි අඤ්ජලිං පග්ගස්භ සත්තරත්තින්දිවං තත්ථෙව නිසීදි. සත්තමෙ
 දිවසෙ උළාරං පූජාසක්කාරං අකාසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු
 සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ ආලවීරට්ඨෙ ආලවිකස්ස රඤ්ඤො ධිතා හුත්වා
 නිබ්බන්ති. සෙලාතිස්සා නාමං අහොසි. ආලවිකස්ස පන රඤ්ඤො ධිතාති කත්වා
 ආලවිකාතිපි නං වොහරන්ති. සා විඤ්ඤුතං පත්තා සත්ථරි ආලවකං දමෙත්වා තස්ස
 භත්ථෙ පත්තච්චරං දත්වා තෙන සද්ධිං ආලවිනගරං උපගතෙ දාරිකා හුත්වා රඤ්ඤො
 සද්ධිං සත්ථු සන්තිකං උපගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා අහොසි.

සා අපරභාගෙ සඤ්ජාතසංවෙගා භික්ඛුනීසු පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා විපස්සනං
පට්ඨපෙත්වා සඬ්ඛාරෙ සම්මසන්තී උපනිස්සයසම්පන්නත්තා පරිපක්කඤ්ඤාණා
නචිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙරී 2.2.61-85) –

“නගරෙ භංසවතියා, වාරිකී ආසනං තදා;
ආරාමෙන ව ආරාමං, වරාමි කුසලත්ථිකා.

“කාළපක්ඛම්භි දිවසෙ, අද්දසං බොධිමුත්තමං;
තත්ථ චිත්තං පසාදෙන්වා, බොධිමුලෙ නිසීදහං.

“ගරුචිත්තං උපට්ඨෙත්වා, සිරෙ කත්වාන අඤ්ජලිං;
සොමනස්සං පවෙදෙන්වා, එවං චිත්තෙසි තාවදෙ.

“යදි බුද්ධො අමිතගුණො, අසමජ්ජපිපුග්ගලො;
දස්සෙතු පාටිභිරං මෙ, බොධි ඔභාසතු අයං.

“සහ ආවජ්ජිතෙ මය්හං, බොධි පජ්ජලි තාවදෙ;
සබ්බසොණ්ණමයා ආසි, දිසා සබ්බා විරොචති.

“සත්තරත්තින්දිවං තත්ථ, බොධිමුලෙ නිසීදහං;
සත්තමෙ දිවසෙ පත්තෙ, දීපපුජං අකාසහං.

“ආසනං පරිවාරෙන්වා, පඤ්චදීපානි පජ්ජලුං;
යාව උදෙති සූරියො, දීපා මෙ පජ්ජලුං තදා.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙනනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“තත්ථ මෙ සුකතං ඛ්‍යම්භං, පඤ්චදීපානි වුව්චති;
සට්ඨියොජනමුඛිබ්බෙධං, තිංසයොජනචිත්ථතං.

“අසඬ්ඛියානි දීපානි, පරිවාරෙ ජලිංසු මෙ;
යාවතා දෙවභවනං, දීපාලොකෙන ජොතති.

“පරමමුඛා නිසීදිත්වා, යදි ඉච්ඡාමි පස්සිතුං;
උද්ධං අධො ව තිරියං, සබ්බං පස්සාමි චක්ඛුනා.

“යාවතා අභිකඬ්ඛාමි, දට්ඨුං සුගතදුග්ගතෙ;
තත්ථ ආවරණං නත්ථි, රුක්ඛෙසු පබ්බතෙසු වා.

“අසීතිදෙවරාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
සතානං චක්කචත්තීනං, මහෙසිත්තමකාරයිං.

“යං යං යොනුපපජ්ජාමි, දෙවත්තං අථ මානුසං;
දීපසතසහස්සානි, පරිවාරෙ ජලන්ති මෙ.

“දෙවලොකා චචිත්ථාන, උප්පජ්ජිං මාතුකුච්ඡියං;
මාතුකුච්ඡගතා සන්ති, අක්ඛි මෙ න නිමිලති.

“දීපසතසහස්සානි, පුඤ්ඤකම්මසමඬගිතා;
ජලන්ති සුතිකාගෙහෙ, පඤ්චදීපානිදං එලං.

“පච්ඡිමෙ හවෙ සම්පත්තෙ, මානසං විනිවත්තයිං;
අජරාමතං සීතිභාවං, නිබ්බානං එස්සයිං අහං.

“ජාතියා සත්තවස්සාහං, අරහත්තමපාපුණං;
උපසම්පාදයි බුද්ධො, ගුණමඤ්ඤාය ගොතමො.

“මණ්ඩපෙ රුක්ඛමුලෙ වා, පුඤ්ඤාගාරෙ වසන්තියා;
තදා පජ්ජලතෙ දීපං, පඤ්චදීපානිදං එලං.

“දිබ්බවක්ඛුච්ඡුද්ධං මෙ, සමාධිකුසලා අහං;
අභිඤ්ඤාපාරමිජ්ජත්තා, පඤ්චදීපානිදං එලං.

“සබ්බවොසිතවොසානා, කතකිච්චා අනාසවා;
පඤ්චදීපා මහාවීර, පාදෙ වන්දාමි වක්ඛුම.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, යං දීපමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, පඤ්චදීපානිදං එලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” ත්ති.

අරහත්තං පන පත්ථා ටෙරී සාවත්ථියං විහරන්ති එකදිවසං පච්ඡාහත්තං
සාවත්ථිතො නික්ඛමිත්ථා දිවාචිහාරත්ථාය අන්ධවනං පවිසිත්ථා අඤ්ඤතරස්මිං
රුක්ඛමුලෙ නිසීදි. අථ නං මාරො විවෙකතො විච්ඡෙදෙතුකාමො
අඤ්ඤාතකරුපෙන උපගන්ත්ථා –

57.

“නත්ථි නිස්සරණං ලොකෙ, කිං විවෙකෙන කාහසි;
භුඤ්ජාහි කාමරතියො, මාහු පච්ඡානුතාපිනී” ති. – ගාථමාහ;

තස්සත්ථො – ඉමස්මිං ලොකෙ සබ්බසමයෙසුපි උපපරික්ඛියමානෙසු
නිස්සරණං නිබ්බානං නාම නත්ථි තෙසං තෙසං සමණුභ්ගමණානං ඡන්දසො
පටිඤ්ඤායමානං වොහාරමත්තමෙවෙනං, තස්මා කිං විවෙකෙන කාහසි එවරුපෙ
සම්පන්නපඨමවයෙ යිතා ඉමිතා කායවිවෙකෙන කිං කරස්සසි? අථ ඛො භුඤ්ජාහි

කාමරතියෝ වත්ථුකාමකිලෙසකාමසන්නිස්සිතා බිඬිචාරතියෝ පව්වනුහොහි.
කස්මා? මාහු පව්ජානුකෘතීන් “යදත්ථං බ්‍රහ්මචරියං චරාමි, තදෙව නිබ්බානං නත්ථි,
තෙනෙවෙතං නාධිගතං, කාමහොගා ච පරිහීනා, අනත්ථො චත මය්හ”න්ති පව්ජා
විස්සට්ඨාරීන් මා අහොසීති අධිප්පායො.

තං සුත්ථා ථෙරී “බාලො චතායං මාරො, යො මම පව්වක්ඛන්තං නිබ්බානං
පටික්ඛිපති. කාමෙසු ච මං පචාරෙති, මම ඛිණාසවහාවං න ජානාති. හන්ද නං තං
ජානාපෙත්වා තජ්ජෙස්සාමි”ති වින්තෙත්වා –

58.

“සත්තිසුලුපමා කාමා, ඛන්ධාසං අධිකුට්ටනා;
යං ත්වං කාමරතිං බ්‍රුසි, අරති දානි සා මම.

59.

“සබ්බත්ථ විහතා නන්දී, තමොක්ඛන්ධො පදාලිතො;
ඵවං ජානාහි පාපිම, නිහතො ත්වමසි අන්තකා”ති. – ඉමං ගාථාද්වයමාහ;

තත්ථ සත්තිසුලුපමා කාමාති කාමා නාම යෙන අධිට්ඨිතා, තස්ස සත්තස්ස
විනිවිජ්ඣනතො නිසිතසත්ති විය සුලං විය ච දට්ඨබ්බා. ඛන්ධාති උපදානක්ඛන්ධා.
ආසන්නි තෙසං. අධිකුට්ටනාති ඡන්දනාධිට්ඨානා, අව්වාදානට්ඨානන්ති අත්ථො.
යතො ඛන්ධො අව්වාදාය සත්තා කාමෙහි ජෙජ්ජහෙජ්ජං පාපුණන්ති. යං ත්වං
කාමරතිං බ්‍රුසි, අරති දානි සා මමාති, පාපිම, ත්වං යං කාමරතිං රමිතබ්බං සෙවිතබ්බං
කත්වා වදසි, සා දානි මම නිරතිජාතිකත්තා මිළ්භසදිසා, න තාය මම කොචි අත්ථො
අත්ථිති.

තත්ථ කාරණමාහ “සබ්බත්ථ විහතා නන්දී”තිආදිනා. තත්ථ ඵවං ජානාහිති
“සබ්බෙසො පහිනතණ්හාවිජ්ජා”ති මං ජානාහි, තතො ඵව
බලවිධමනවිසයාතික්කමනෙහි අන්තක ලාමකාචාර, මාර, ත්වං මයා නිහතො
බාධිතො අසි, න පනාහං තයා බාධිතබ්බාති අත්ථො.

ඵවං ථෙරියා මාරො සත්තජ්ජිතො තත්ථෙවන්තරධායි. ථෙරීපි
ඵලසමාපත්තිසුබ්බෙත අත්ථවනෙ දිවසභාගං චිතිනාමෙත්වා සායන්තෙ
වසනට්ඨානමෙව ගතා.

සෙලාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. සොමාථෙරීගාථාවණ්ණනා

යං තං ඉසීහි පත්තබ්බන්තිආදිකා සොමාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ හවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති සිබ්බස්ස
හගවතො කාලෙ ඛත්තියමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤාතං පත්වා

අරුණරඤ්ඤා අග්ගමහෙසී අහොසිති සබ්බං අතීතවත්ථු අභයත්ථෙරියා
 වත්ථුසදිසං. පච්චුප්පන්තවත්ථු පන අයං ථෙරී තත්ථ තත්ථ දෙවමනුස්සෙසු
 සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ බිම්බිසාරස්ස රඤ්ඤා පුරොහිතස්ස ධිතා
 හුත්වා නිබ්බන්ති. තස්සා සොමාති නාමං අහොසි. සා විඤ්ඤානං පත්තා සත්ථු
 රාජගහපවෙසනෙ පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා හුත්වා අපරභාගෙ සඤ්ජාතසංවෙගා
 භික්ඛුනීසු පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති න චිරස්සෙව
 සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙරී 2.1.71, 80-
 90) –

“නගරෙ අරුණවතියා, අරුණො නාම ඛත්තියො;
 තස්ස රඤ්ඤා අහුං භරියා, වාරිතං වාරයාමහං.

“යාවතා...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. –
 සබ්බං අභයත්ථෙරියා අපදානසදිසං.

අරහත්තං පන පත්වා විමුත්තිසුබ්බෙන සාවත්ථියං විහරන්ති එකදිවසං
 දිවාචිහාරත්ථාය අන්ධවනං පවිසිත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමුලෙ නිසීදි. අථ නං
 මාරො විවෙකතො විච්ඡේදෙතුකාමො අදිස්සමානුරූපො උපගන්ත්වා ආකාසෙ
 යත්වා –

60.

“යං තං ඉසිහි පත්තබ්බං, යානං දුරහිසම්භවං;
 න තං ද්වඬගුලපඤ්ඤාය, සක්කා පජ්ජොතුමිත්ථියා”න්ති. – ඉමං ගාථමාහ;

තස්සත්ථො – සීලක්ඛන්ධාදීනං එසනට්ඨෙන “ඉසි”ති ලද්ධනාමෙහි බුද්ධාදීහි
 මහාපඤ්ඤෙහි පත්තබ්බං, තං අඤ්ඤෙහි පන දුරහිසම්භවං දුන්නිප්ථාදනීයං. යං තං
 අරහත්තසඬ්ඛාතං පරමස්සාසට්ඨානං, න තං ද්වඬගුලපඤ්ඤාය නිහිනපඤ්ඤාය
 ඉත්ථියා පාපුණිතුං සක්කා. ඉත්ථියො හි සත්තට්ඨවස්සකාලතො පටියාය සබ්බකාලං
 ඔදනං පවත්තිතො පක්කුටීතෙ උදකෙ තණ්ඩුලෙ පක්ඛිපිත්වා “එත්තාවතා ඔදනං
 පක්ක”න්ති න ජානන්ති, පක්කුටියමානෙ පන තණ්ඩුලෙ දබ්බියා උද්ධරිත්වා ද්විහි
 අඬගුලීහි පිළෙත්වා ජානන්ති, තස්මා ද්වඬගුලිපඤ්ඤායාති වුත්තා.

තං සුත්වා ථෙරී මාරං අපසාදෙන්ති –

61.

“ඉත්ථිභාවො නො කිං කයිරා, විත්තමිහි සුසමාහිතෙ;
 ඤාණමිහි වත්තමානමිහි, සමමා ධම්මං විපස්සතො.

62.

“සබ්බත්ථ විහතා නන්දී, තමොක්ඛන්ධො පදාලිතො;
 එවං ජානාහි පාපිම, නිහතො ත්වමසි අන්තකා”න්ති. –

ඉතරා ද්වේ ගාථා අභාසි.

තත්ථ ඉත්ථිභාවො නො කිං කයිරාති මාතුගාමභාවො අම්භාකං කිං කරෙය්‍ය,
අරහත්තප්පත්තියා කිදිසං විබන්ධං උප්පාදෙය්‍ය. චිත්තමිහි සුසමාහිතෙනි චිත්තෙ
අග්ගමග්ගසමාධිනා සුචුළු සමාහිතෙ. ඤාණමිහි චත්තමානමිහිති තතො
අරහත්තමග්ගඤාණෙ පචත්තමානො. සම්මා ධම්මං විපස්සතොති චතුසච්චධම්මං
පරිඤ්ඤාදිවිධිනා සම්මදෙව පස්සතො. අයඤ්ඤෙත්ථ සඬ්ඛෙපො – පාපිම, ඉත්ථි වා
භොතු පුරිසො වා, අග්ගමග්ගෙ අධිගතෙ අරහත්තං හත්ථගතමෙවාති.

ඉදානි තස්ස අත්තනා අධිගතභාවං උජුකමෙව දස්සෙන්නි “සබ්බත්ථ විහතා
නන්දි”ති ගාථමාහ. සා වුත්තත්ථායෙව.

සොමාපේරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

තිකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. චතුක්කනිපාතො

1. හද්දාකාපිලානිපේරිගාථාවණ්ණනා

චතුක්කනිපාතෙ පුත්තො බුද්ධස්ස දායාදොතිආදිකා හද්දාය කාපිලානියා
පේරියා ගාථා. සා කිර පදුමුත්තරස්ස හගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ
නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤාතං පත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්ති සත්ථාරං එකං
භික්ඛුනිං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරන්තිනං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා
අධිකාරකම්මං කත්වා සයම්පි තං යානන්තරං පත්ථෙත්වා යාවජීවං පුඤ්ඤාති
කත්වා තතො චුතා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ බාරාණසියං
කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා පතිකුලං ගන්ත්වා, එකදිවසං අත්තනො නනන්දාය සද්ධිං
කලහං කරොන්ති තාය පච්චෙකබුද්ධස්ස පිණ්ඩපාතෙ දින්නෙ “අයං ඉමස්ස දානං
දත්වා උළාරසම්පත්තිං ලභිස්සති”ති පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථතො පත්තං ගහෙත්වා
හත්තං ඡඩ්ඛෙත්වා කලලස්ස පුරෙත්වා අදාසි. මහාජනො ගරහි – “බාලෙ,
පච්චෙකබුද්ධො තෙ කිං අපරජ්ඣි”ති? සා තෙසං වචනෙන ලජ්ජමානා පුත පත්තං
ගහෙත්වා කලලං නිහරිත්වා ධොවිත්වා ගන්ධවුණ්ණෙන උබ්බට්ඨෙත්වා
චතුමධුරස්ස පුරෙත්වා උපරි ආසිත්තෙන පදුමගබ්භවණ්ණෙන සප්පිනා
විජ්ජොතමානං පච්චෙකබුද්ධස්ස හත්ථෙ යපෙත්වා “යථා අයං පිණ්ඩපාතො
ඕභාසජාතො, එවං ඕභාසජාතං මෙ සරීරං භොතු”ති පත්ථනං පටියපෙසි. සා තතො
චචිත්වා සුගතීසුයෙව සංසරන්ති කස්සපබුද්ධකාලෙ බාරාණසියං මහාවිභවස්ස
සෙට්ඨිනො ධිතා හුත්වා නිබ්බත්ති. පුබ්බකම්මඵලෙන දුග්ගන්ධසරීරා මනුස්සෙහි
ජිගුච්ඡිතබ්බා හුත්වා සංවෙගජාතා අත්තනො ආහරණෙහි සුවණ්ණට්ඨකං
කාරෙත්වා හගවතො චෙතියෙ පතිට්ඨපෙසි, උප්පලහත්ථෙත ව පූජං අකාසි.
තෙනස්සා සරීරං තස්මිංයෙව හවෙ සුගන්ධං මනොහරං ජාතං. සා පතීනො පියා
මනාපා හුත්වා යාවජීවං කුසලං කත්වා තතො චුතා සග්ගෙ නිබ්බත්ති. තත්ථාපි

යාවජීවං දිබ්බසුඛං අනුභවිත්වා, තතො චුතා බාරාණසිරඤ්ඤො ධීතා හුත්වා තත්ථ දෙවසම්පත්තිසදිසං සම්පත්තිං අනුභවන්ති චිරකාලං පච්චෙකඛුද්ධෙ උපට්ඨන්තිවා, තෙසු පරිනිබ්බුතෙසු සංවෙගජාතා තාපසපබ්බජ්ජාය පබ්බජිත්වා උය්‍යානෙ වසන්ති ඝානානි භාවෙන්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බන්තිත්වා තතො චුතා සාගලනගරෙ කොසියගොත්තස්ස බ්‍රාහ්මණකුලස්ස ගෙහෙ නිබ්බන්තිත්වා මහතා පරිහාරෙන වඩ්ඪිත්වා වයප්පත්තා මහාතිත්ථගාමෙ පිප්ඵලිකුමාරස්ස ගෙහං නීතා. තස්මිං පබ්බජිතුං නික්ඛන්තෙ මහන්තං භොගක්ඛන්ධං මහන්තඤ්ච ඤාතිපරිවට්ටං පභාය පබ්බජ්ජත්ථාය නික්ඛමිත්වා පඤ්ච වස්සානි තිත්ථියාරාමෙ පවිසිත්වා අපරහාගෙ මහාපජාපතිගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජ්ජං උපසම්පදඤ්ච ලභිත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ටෙරී 2.3.244-313) –

“පදුමුත්තරො නාම ජීනො, සබ්බධම්මාන පාරගු;
ඉතො සතසහස්සමිහි, කප්පෙ උප්පජ්ජී නායකො.

“තදාහු හංසවතියං, විදෙහො නාම නාමනො;
සෙට්ඨී පහුතරතනො, තස්ස ජායා අහොසහං.

“කදාවි සො නරාදිච්චං, උපෙච්ච සපරිජ්ජනො;
ධම්මමස්සොසි බුද්ධස්ස, සබ්බදුක්ඛයප්පහං.

“සාවකං ධුතවාදානං, අග්ගං කිත්තෙසි නායකො;
සුත්වා සත්තාහිකං දානං, දත්වා බුද්ධස්ස තාදිනො.

“නිපච්ච සිරසා පාදෙ, තං යානමභිපත්ථයිං;
ස භාසයන්තො පරිසං, තදා හි නරපුඬගවො.

“සෙට්ඨීනො අනුකම්පාය, ඉමා ගාථා අභාසථ;
ලච්ඡසෙ පත්ථිතං යානං, නිබ්බුතො භොහි පුත්තක.

“සතසහස්සිනො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදො, ඔරසො ධම්මනිම්මිනො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවකො.

“තං සුත්වා මුදිතො හුත්වා, යාවජීවං තදා ජිනං;
මෙත්තචිත්තො පරිවරි, පච්චයෙහි විනායකං.

“සාසනං ජොතයිත්වාන, සො මද්දිත්වා කුතිත්ථියෙ;
වෙනෙය්‍යං විතයිත්වා ව, නිබ්බුතො සො සසාවකො.

“නිබ්බූතෙ තමහි ලොකග්ගෙ, පුජනත්ථාය සත්ථුනො;
ඤාතිමිත්තෙ සමානෙත්වා, සහ තෙහි අකාරයි.

“සත්තයොජනිකං ථූපං, උබ්බිද්ධං රතනාමයං;
ජලන්තං සතරංසිංව, සාලරාජංව ඵුල්ලිතං.

“සත්තසතසහස්සානි, පාතියො තත්ථ කාරයි;
නළග්ගී විය ජොතන්තී, රතනෙහෙව සත්තහි.

“ගන්ධතෙලෙන පුරෙත්වා, දීපානුජ්ජලයි තහිං;
පුජනත්ථාය මහෙසිස්ස, සබ්බභූතානුකම්පිනො.

“සත්තසතසහස්සානි, පුණ්ණකුම්භානි කාරයි;
රතනෙහෙව පුණ්ණානි, පුජනත්ථාය මහෙසිනො.

“මජ්ඣෙ අට්ඨට්ඨකුම්භිනං, උස්සිතා කඤ්චනග්ගිසියො;
අතිරොචන්ති වණ්ණෙන, සරදෙව දිවාකරො.

“චතුද්වාරෙසු සොහන්ති, තොරණා රතනාමයා;
උස්සිතා ඵලකා රම්මා, සොහන්ති රතනාමයා.

“විරොචන්ති පරික්ඛිත්තා, අවටංසා සුනිම්මිතා;
උස්සිතානි පටාකානි, රතනානි විරොචරෙ.

“සුරත්තං සුකතං විත්තං, වෙනියං රතනාමයං;
අතිරොචති වණ්ණෙන, සසඤ්ඤොව දිවාකරො.

“ථූපස්ස වෙදියො තිස්සො, හරිතාලෙන පුරයි;
ඵකං මනොසිලායෙකං, අඤ්ජනෙන ව ඵකිකං.

“පූජං ඵතාදිසං රම්මං, කාරෙත්වා වරවාදිනො;
අදාසි දානං සඬ්ඝස්ස, යාවජීවං යථාබලං.

“සභාව සෙට්ඨිතා තෙන, තානි පුඤ්ඤානි සබ්බසො;
යාවජීවං කරිත්වාන, සභාව සුගතිං ගතා.

“සම්පත්තියොනුභොත්වාන, දෙවත්තෙ අථ මානුසෙ;
ජායා විය සරීරෙන, සහ තෙනෙව සංසරිං.

“ඵකනවුතිතො කජ්ජෙ, විපස්සි නාම නායකො;
උජ්ජජ්ජී වාරුදස්සනො, සබ්බධම්මවිපස්සකො.

“තදායං ඛන්ධුපතියං, බ්‍රාහ්මණො සාධුසම්මතො;
අධිඨො සන්තො ගුණනාපි, ධනෙන ච සුදුග්ගතො.

“තදාපි තස්සාහං ආසිං, බ්‍රාහ්මණී සමචෙනසා;
කදාචි සො දිජවරො, සධිගමෙසි මහාමුනිං.

“නිසින්නං ජනකායම්හි, දෙසෙන්තං අමතං පදං;
සුත්වා ධම්මං පමුදිතො, අදාසි එකසාටකං.

“සරමෙකෙන චත්ථෙන, ගන්ත්වානෙතං ස මබ්‍රවි;
අනුමොද මහාපුඤ්ඤං, දින්නං බුද්ධස්ස සාටකං.

“තදාහං අඤ්ජලිං කත්වා, අනුමොදිං සුපිණිතා;
සුදින්නො සාටකො සාමි, බුද්ධසෙට්ඨස්ස තාදිනො.

“සුඛිතො සජ්ජිතො හුත්වා, සංසරන්නො භවාභවෙ;
බාරාණසිපුරෙ රම්මෙ, රාජා ආසි මහීපති.

“තදා තස්ස මහෙසීහං, ඉත්ථිගුම්ඛස්ස උත්තමා;
තස්සාති දයිතා ආසිං, පුබ්බස්නෙහෙන භත්තුනො.

“පිණ්ඩාය විචරන්නෙ තෙ, අට්ඨ පච්චෙකනායකෙ;
දිස්වා පමුදිතො හුත්වා, දත්වා පිණ්ඩං මහාරහං.

“පුනො නිමන්තයිත්වාන, කත්වා රතනමණ්ඩපං;
කම්මාරෙහි කතං පත්තං, සොචණ්ණං ච තත්තකං.

“සමානෙන්වාන තෙ සබ්බෙ, තෙසං දානමදාසි සො;
සොණ්ණාසනෙ පට්ටියානං, පසන්නො සෙහි පාණිහි.

“තම්පි දානං සභාදාසිං, කාසිරාජෙනහං තදා;
පුනාහං බාරාණසියං, ජාතා කාසිකගාමකෙ.

“කුටුම්භිකකුලෙ ඵිනෙ, සුඛිතො සො සභාතුකො;
ජෙට්ඨස්ස භාතුනො ජායා, අහොසිං සුපතිබ්බතා.

“පච්චෙකබුද්ධං දිස්වාන, කනියස්ස මම භත්තුනො;
භාගන්නං තස්ස දත්වාන, ආගතෙ තම්හි පාවදිං.

“නාහිනන්දිත්ථ සො දානං, තතො තස්ස අදාසහං;
උබා ආනිය තං අන්නං, පුනො තස්සෙව සො අදා.

“තදන්තං ඡඩ්ඛයිත්වාන, දුට්ඨා බුද්ධස්සහං තදා;
පත්තං කලලපුණ්ණං තං, අදාසිං තස්ස තාදිනො.

“දානෙ ච ගහණෙ චෙව, අපචෙ පදුසෙපි ච;
සමචිත්තමුඛං දිස්වා, තදාහං සංවිජිං භුසං.

“පුතො පත්තං ගහෙත්වාන, සොධයිත්වා සුගන්ධිනා,
පසන්නචිත්තා පුරෙත්වා, සසතං සක්කරං අදං.

“යත්ථ යත්ථුපපජ්ජාමි, සුරූපා හොමි දානතො;
බුද්ධස්ස අපකාරෙන, දුග්ගන්ධා වදනෙන ච.

“පුත කස්සපචිරස්ස, නිධායන්තම්භි චෙතියෙ;
සොචණ්ණං ඉට්ඨකං වරං, අදාසිං මුදිතා අහං.

“චතුජ්ජානෙන ගන්ධෙන, නිවයිත්වා තම්ඨයකං;
මුත්තා දුග්ගන්ධදොසම්භා, සබ්බධිගසුසමාගතා.

“සත්ත පාතිසහස්සානි, රතනෙහෙව සත්තභි;
කාරෙත්වා සතපුරානි, වට්ටිනි ච සහස්සසො.

“පක්ඛිපිත්වා පදිපෙත්වා, යපයිං සත්තපන්තියො;
පුජනත්ථං ලොකනාථස්ස, විජ්ජසන්නෙන චෙතසා.

“තදාපි තම්භි පුඤ්ඤම්භි, භාගිනීයි විසෙසතො;
පුත කාසිපු සඤ්ජාතො, පුම්මිත්තා ඉති විස්සුතො.

“තස්සාහං හරියා ආසිං, සුඛිතා සජ්ජිතා පියා;
තදා පච්චෙකමුනිනො, අදාසිං සනචෙය්නං.

“තස්සාපි භාගිනී ආසිං, මොදිත්වා දානමුත්තමං;
පුතාපි කාසිරට්ඨම්භි, ජාතො කොලියජාතියා.

“තදා කොලියපුත්තානං, සතෙහි සහ පඤ්චභි;
පඤ්ච පච්චෙකබුද්ධානං, සතානි සමුපට්ඨභි.

“තෙමාසං තජ්ජයිත්වාන, අදාසි ච තිථිවරෙ;
ජායා තස්ස තදා ආසිං, පුඤ්ඤකම්මපථානුගා.

“තතො වුතො අහු රාජා, නන්දො නාම මහායසො;
තස්සාපි මහෙසී ආසිං, සබ්බකාමසම්ඳ්ධිනී.

“තදා රාජා භවිත්වාන, බ්‍රහ්මදත්තො මහීපති;
පද්මවතීපුත්තානං, පච්චෙකමුනිනං තදා.

“සතානි පඤ්චනුනානි, යාවජීවං උපට්ඨති;
රාජ්‍යයානෙ නිවාසෙත්වා, නිබ්බූතානි ච පූජයිං.

“වෙනියානි ච කාරෙත්වා, පබ්බජිත්වා උභො මයං;
භාවෙත්වා අප්පමඤ්ඤායො, බ්‍රහ්මලොකං අගමිහසෙ.

“තතො චුතො මහාතිත්ථෙ, සුජාතො පිප්ඵලායනො;
මාතා සුමනදෙවීති, කොසිගොත්තො දිජො පිතා.

“අහං මද්දෙ ජනපදෙ, සාකලාය පුරුත්තමෙ;
කප්පිලස්ස දිපස්සාසිං, ධිතා මාතා සුවිමති.

“සරකඤ්චනබ්මිබෙන, නිමිමිනිත්වාන මං පිතා;
අදා කස්සපධිරස්ස, කාමෙහි චජ්ජිතස්සමං.

“කදාවි සො කාරුණිකො, ගත්ත්වා කම්මන්තපෙක්ඛකො;
කාකාදිකෙහි ඛජ්ජන්තෙ, පාණෙ දිස්වාන සංචිජි.

“සරෙවාහං තිලෙ ජාතෙ, දිස්වානාතපතාපතෙ;
කිමි කාකෙහි ඛජ්ජන්තෙ, සංවෙගමලහිං තදා.

“තදා සො පබ්බජී ධිරො, අහං තමනුපබ්බජිං;
පඤ්ච චස්සානි නිවසිං, පරිබ්බාජවතෙ අහං.

“යදා පබ්බජිතා ආසි, ගොතමී ජිනපොසිකා;
තදාහං තමුපගන්ත්වා, බුද්ධෙන අනුසාසිතා.

“න විරෙතෙව කාලෙන, අරහත්තමපාපුණිං;
අහො කලායාණමිත්තත්තං, කස්සපස්ස සිරිමතො.

“සුතො බුද්ධස්ස දායාදො, කස්සපො සුසමාහිතො;
පුබ්බෙනිවාසං යො වෙදි, සග්ගාපායඤ්ච පස්සති.

“අථො ජාතික්ඛයං පත්තො, අභිඤ්ඤාචොසිතො මුනි;
ඵතාහි තීහි විජ්ජාහි, තෙවිජ්ජො භොති බ්‍රාහ්මණො.

“තථෙව හද්දාකාපිලාතී, තෙවිජ්ජා මච්චුහායිතී;
ධාරෙති අන්තිමං දෙහං, ජිත්වා මාරං සවාහනං.

“දිස්වා ආදීනවං ලොකෙ, උහො පබ්බජිතා මයං;
ත්‍යම්හ ඛිණාසවා දන්තා, සිතිභූතාම්හ නිබ්බුතා.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන” න්ති. (අප. ථෙරී 2.3.244-313);

අරහත්තං පන පත්වා පුබ්බෙනිවාසඤාණෙ විණ්ණවසී අහොසි. තත්ථ සාතිසයං කතාධිකාරත්තා අපරභාගෙ තං සත්ථා ජෙනවනෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො භික්ඛුනියො පටිපාටියා යානන්තරෙසු යපෙන්තො පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරන්තීනං අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. සා එකදිවසං මහාකස්සපත්ථෙරස්ස ගුණාභිත්ථවනපුබ්බකං අත්තනො කතකිච්චතාදිවිභාවනමුඛෙන උදානං උදානෙන්ති –

63.

“පුත්තො බුද්ධස්ස දායාදො, කස්සපො සුසමාහිතො;
පුබ්බෙනිවාසං යොවෙදි, සග්ගාපායඤ්ච පස්සති.

64.

“අථො ජාතික්ඛයං පත්තො, අභිඤ්ඤාවොසිතො මුනි;
එතාහි තීහි විජ්ජාහි, තෙවිජ්ජො හොති බ්‍රාහ්මණො.

65.

“තථෙව හද්දාකාපිලානී, තෙවිජ්ජා මච්චුහායිනී;
ධාරෙති අන්තිමං දෙහං, ජෙන්වා මාරං සවාහනං.

66.

“දිස්වා ආදීනවං ලොකෙ, උහො පබ්බජිතා මයං;
ත්‍යම්හ ඛිණාසවා දන්තා, සිතිභූතාම්හ නිබ්බුතා” ති. –

ඉමා ගාථා අහාසි.

තත්ථ පුත්තො බුද්ධස්ස දායාදොති බුද්ධානුබුද්ධභාවතො සමමාසම්බුද්ධස්ස අනුජාතසුතො තතො එව තස්ස දායභූතස්ස නවලොකුත්තරධම්මස්ස ආදානෙන දායාදො කස්සපො ලොකියලොකුත්තරෙහි සමාධීහි සුට්ඨු සමාහිතචිත්තතාය සුසමාහිතො. පුබ්බෙනිවාසං යොවෙදීති යො මහාකස්සපත්ථෙරො පුබ්බෙනිවාසං අත්තනො පරෙසඤ්ච නිවුත්ථක්ඛන්ධසන්තානං පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණෙන පාකටං කත්වා අවෙදි අඤ්ඤාසි පටිවිජ්ඣි. සග්ගාපායඤ්ච පස්සතිති ඡබ්බිසතිදෙවලොකහෙදං සග්ගං චතුර්ඛිධං අපායඤ්ච දිබ්බවක්ඛුතා හත්ථතලෙ ආමලකං විය පස්සති.

අථො ජාතික්ඛයං පත්තොති තතො පරං ජාතික්ඛයසඬ්ඛානං අරහත්තං පත්තො. අභිඤ්ඤාය අභිවිසිට්ඨෙන ඤාණෙන අභිඤ්ඤෙය්‍යං ධම්මං අභිජානිත්වා පරිඤ්ඤෙය්‍යං පරිජානිත්වා, පහාතබ්බං පහාය, සච්ඡිකාතබ්බං සච්ඡිකත්වා

වොසිතො නිට්ඨං පත්තො කතකිව්වො. ආසවක්ඛයපඤ්ඤාසඬ්ඛාතං මොනං පත්තත්තා මුනි.

තට්ඨ භද්දාකාපිලානීති යථා මහාකස්සපො එතාහි යථාචුත්තාහි තිහි විජ්ජාහි තෙවිජ්ජො මච්චුභාසි ව, තට්ඨ භද්දාකාපිලානී තෙවිජ්ජා මච්චුභාසිනීති. තතො එව ධාරොති අත්තිමං දෙහං, ජෙත්වා මාරං සවාහනන්ති අත්තානමෙව පරං විය කත්වා දස්සෙති.

ඉදානි යථා ථෙරස්ස පටිපත්ති ආදිමජ්ඣපරියොසානකල්‍යාණා, එවං මමසිති දස්සෙන්නි “දිස්වා ආදීනව”න්ති ඔසානගාථමාහ. තත්ථ ත්‍යමිහ බිණාසවා දන්තාති තෙ මයං මහාකස්සපත්ථෙරො අහඤ්ච උත්තමෙන දමෙන දන්තා සබ්බසො බිණාසවා ව අමිහ. සිතිභූතාමිහ නිබ්බුතාති තතො එව කිලෙසපරිලාභාභාවතො සිතිභූතා සලපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා නිබ්බුතා ව අමිහ භවාමාති අත්ථො.

භද්දාකාපිලානීථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චතුක්කනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. පඤ්චකනිපාතො

1. අඤ්ඤතරාථෙරිගාථාවණ්ණනා

පඤ්චකනිපාතෙ පණ්ණවිසති වස්සානීතිආදිකා අඤ්ඤතරාය ථෙරියා ගාථා. අයමපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ දෙවදහනගරෙ මහාපජාපතිගොතමියා ධාතී හුත්වා වඩ්ඨෙසි. නාමගොත්තතො පන අපඤ්ඤාතා අහොසි. සා මහාපජාපතිගොතමියා පබ්බජිතකාලෙ සයමපි පබ්බජිත්වා පඤ්චවිසති සංචච්ඡරානි කාමරාගෙන උපද්දුතා අච්ඡරාසඬ්ඝාතමත්තමපි කාලං විත්තෙකග්ගතං අලහන්ති බාහා පග්ගස්භ කන්දමානා ධම්මදින්නාථෙරියා සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා කාමෙහි විනිවත්තිතමානසා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා භාවනමනුයඤ්ජන්ති න විරස්සෙව ඡලහිඤ්ඤා හුත්වා අත්තතො පටිපත්තිං පච්චචෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන —

67.

“පණ්ණවිසති වස්සානි, යතො පබ්බජිතා අහං;
නාච්ඡරාසඬ්ඝාතමත්තමපි, විත්තස්සුපසමජ්ඣගං.

68.

“අලද්ධා චෙතසො සන්තිං, කාමරාගෙනවස්සුතා;
බාහා පග්ගස්භ කන්දන්ති, විහාරං පාවිසිං අහං.

69.

“සා හික්බුනිං උපාගච්ඡිං, යා මෙ සද්ධායිකා අහු;
සා මෙ ධම්මමදෙසෙසි, ඛන්ධායතනධාතුයො.

70.

“තස්සා ධම්මං සුඤ්ඤිතවාන, එකමන්තෙ උපාච්ඡිං;
පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං.

71.

“වෙනොපරිච්චඤාණඤ්ච, සොතධාතු විසොධිතා;
ඉද්ධිපි මෙ සච්ඡිකතා, පත්තො මෙ ආසවක්ඛයො;
ඡළභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ නාවඡරාසඤ්ඤාතමත්තමිති අචඡරාසට්ඨතමත්තමිති බණං
අභිගුලිථොටනමත්තමිති කාලන්ති අත්ථො. විත්තස්සුපසමජ්ඣගන්ති විත්තස්ස
උපසමං විත්තෙකග්ගං න අජ්ඣගන්ති යොජනා, න පටිලභින්ති අත්ථො.

කාමරාගෙනවස්සුතාති කාමගුණසඤ්ඤාතෙසු වත්ථුකාමෙසු
දළ්භතරාහිනිවෙසිතාය බහලෙන ඡන්දරාගෙන තින්තවිත්තා.

හික්බුනින්ති ධම්මදින්නත්ථෙරිං සන්ධාය වදන්ති.

වෙනොපරිච්චඤාණඤ්චාති වෙනොපරියඤ්ඤාණඤ්ච විසොධිතන්ති සම්බන්ධො,
අධිගතන්ති අත්ථො. සෙසං චුත්තනයමෙව.

අඤ්ඤතරාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. විමලාථෙරිගාථාවණ්ණනා

මත්තා වණ්ණෙන රූපෙනාතිආදිකා විමලාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි
පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනිත්වා
ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ වෙසාලියං අඤ්ඤතරාය රූපුපඡිවිනියා ඉත්ථියා ධිතා හුත්වා
නිබ්බන්ති. විමලාතිස්සා නාමං අභොසි. සා වයජ්ජත්තා තථෙව ජීවිකං කජ්ජෙන්ති
එකදිවසං ආයස්මන්තං මහාමොග්ගල්ලානං වෙසාලියං පිණ්ඩාය වරන්තං දිස්වා
පට්ඨෙද්ධවිත්තා හුත්වා ථෙරස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා ථෙරං උද්දිස්ස
පලොභනකම්මං කාතුං ආරභි. “තිත්ථියෙහි උයොජිතා තථා අකාසි”ති කෙච්චි
වදන්ති. ථෙරො තස්සා අසුභවිභාවනමුඛෙන සන්තජ්ජනං කත්වා ඔවාදමදාසි. තං
හෙට්ඨා ථෙරගාථාය ආගතමෙව, තථා පන ථෙරෙන ඔවාදෙ දින්නෙ සා
සංවෙගජාතා හිරොත්තජ්ජං පච්චුපට්ඨපෙත්වා සාසනෙ පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා

හුත්වා අපරභාගෙ භික්ඛුනීසු පබ්බජිත්වා සටෙන්ති වායමන්ති හෙතුසම්පන්නතාය න
විරස්සෙව අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන -

72.

“මත්තා වණ්ණෙන රූපෙන, සොහග්ගෙන යසෙන ව;
යොබ්බනෙන චූපත්ථද්ධා, අඤ්ඤාසමතිමඤ්ඤිහං.

73.

“විභූසෙත්වා ඉමං කායං, සුවිත්තං බාලලාපනං;
අට්ඨාසිං වෙසිද්ධාරම්භි, ලුද්දො පාසම්චොඩ්ඨිය.

74.

“පිළන්ධනං විදංසෙත්ති, ගුය්හං පකාසිකං බහුං;
අකාසිං විවිධං මායං, උජ්ඣග්ගන්ති බහුං ජනං.

75.

“සාජ්ජ පිණ්ඩං චරිත්වාන, මුණ්ඩා සඬ්ඝාටිපාරුතා;
නිසින්තා රුක්ඛමූලම්භි, අවිතක්කස්ස ලාභිනී.

76.

“සබ්බෙ යොගා සමුච්ඡින්නා, යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා;
බෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ, සිතිභූතාම්භි නිබ්බූතා”ති. -

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ මත්තා වණ්ණෙන රූපෙනාති ගුණවණ්ණෙන වෙච රූපසම්පත්තියා ව.
සොහග්ගෙනාති සුභගභාවෙන. යසෙනාති පරිවාරසම්පත්තියා. මත්තා
වණ්ණමදරූපමදසොහග්ගමදපරිවාරමදවසෙන මදං ආපන්නාති අත්ථො.
යොබ්බනෙන චූපත්ථද්ධාති යොබ්බනමදෙන උපරුපරි ථද්ධා යොබ්බනනිමිත්තෙන
අභඩ්ඛාරෙන උපත්ථද්ධවිත්තා අනුපසන්නමානසා. අඤ්ඤාසමතිමඤ්ඤිහන්ති
අඤ්ඤා ඉත්ථීයො අත්තනො වණ්ණාදිගුණෙහි සබ්බථාපි අතික්කමිත්වා මඤ්ඤිං
අහං. අඤ්ඤාසං වා ඉත්ථීනං වණ්ණාදිගුණෙ අතිමඤ්ඤිං අතික්කමිත්වා අමඤ්ඤිං
අවමානං අකාසිං.

විභූසිත්වා ඉමං කායං, සුවිත්තං බාලලාපනන්ති ඉමං නානාවිධඅසුවිහරිතං
ජෙගුච්ඡං අහං මමාති බාලානං ලාපනතො වාචනතො බාලලාපනං මම කායං
ජවිරාගකරණකෙසට්ඨපනාදිනා සුවිත්තං වත්ථාහරණෙහි විභූසිත්වා
සුමණ්ඨිතපසාදිතං කත්වා. අට්ඨාසිං වෙසිද්ධාරම්භි, ලුද්දො පාසම්චොඩ්ඨියාති
මිගලුද්දො විය මිගානං බන්ධනත්ථාය දණ්ඩවාකුරාදිමිගපාසං, මාරස්ස පාසභූතං
යථාචුත්තං මම කායං වෙසිද්ධාරම්භි වෙසියා සරද්ධාරෙ ඔඩ්ඨිසිත්වා අට්ඨාසිං.

පිළිත්ධනං විදංසෙන්ති, ගුය්හං පකාසිකං බහුන්ති උරුප්පනථනදස්සනාදිකං ගුය්හඤ්චෙව පාදජාණුසිරාදිකං පකාසඤ්චාති ගුය්හං පකාසිකඤ්ච බහුං නානප්පකාරං පිළිත්ධනං ආහරණං දස්සෙන්ති. අකාසිං විවිධං මායං, උප්ඤ්ඤාත්ති බහුං ජනන්ති යොබ්බනමදමන්තං බහුං බාලජනං විප්පලම්හෙතුං භසන්ති ගන්ධමාලාවත්ථාහරණාදීහි සරිරසභාවපට්ඨිජාදනෙන භසවිලාසභාවාදීහි තෙහි ව විවිධං නානප්පකාරං වඤ්චනං අකාසිං.

සාප්ප පිණ්ඩං වරිත්ථාන...පෙ.... අවිතක්කස්ස ලාභිනීති සා අහං එවං පමාදවිහාරිනී සමානා අප්ප ඉදානි අයාස්ස මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස ඔවාදෙ යත්වා සාසනෙ පබ්බජිත්වා මුණ්ඩා සඬ්ඝාටිපාරුතා හුත්වා පිණ්ඩං වරිත්ථාන හික්ඛාහාරං භුඤ්ජිත්වා නිසින්නා රුක්ඛමුලමහි රුක්ඛමුලෙ විවිත්තාසනෙ නිසින්නා දුතියප්ඤ්ඤානපාදකස්ස අග්ගඵලස්ස අධිගමෙන අවිතක්කස්ස ලාභිනී අමිහිති යොජනා.

සබ්බෙ යොගාති කාමයොගාදයො චත්තාරොපි යොගා. සමුච්ඡින්නාති පයමග්ගාදිනා යථාරහං සම්මදෙව උච්ඡින්නා පහිනා. සෙසං චුත්තනයමෙව.

විමලාපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. සිහාපෙරිගාථාවණ්ණනා

අයොනිසො මනසිකාරාතිආදිකා සිහාය පෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපතිස්සයං කුසලං උපවිතිත්වා ඉමස්මි. බුද්ධුප්පාදෙ වෙසාලියං සිහසෙනාපතිනො භගිනියා ධිතා හුත්වා නිබ්බන්ති. තස්සා “මාතුලස්ස නාමං කරොමා” ති සිහාති නාමං අකංසු. සා විඤ්ඤාතං පත්වා එකදිවසං සත්ථාරා සිහස්ස සෙනාපතිනො ධම්මෙ දෙසියමානෙ තං ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා මාතෘපිතරො අනුජානාපෙත්වා පබ්බජී. පබ්බජිත්වා ව විපස්සනං ආරහිත්වාපි බහිද්ධා පුපුත්තාරම්මණෙ විධාවන්තං චිත්තං නිවත්තෙතුං අසක්කොන්ති සත්ත සංවච්ඡරානි මිච්ඡාවිතක්කෙහි බාධියමානා චිත්තස්සාදං අලහන්ති “කිං මෙ ඉමිනා පාපජීවිතෙන, උබ්බන්ධිත්වා මරිස්සාමි” ති පාසං ගහෙත්වා රුක්ඛසාබායං ලග්ගිත්වා තං අත්තනො කණ්ඨෙ පටිමුඤ්චන්ති පුබ්බාවිණ්ණවසෙන විපස්සනාය චිත්තං අහිනිහරි, අන්තිමභවිකතාය පාසස්ස බන්ධනං ගිවට්ඨානෙ අහොසි, ඤාණස්ස පරිපාකං ගතත්තා සා තාවදෙව විපස්සනං වඩ්ඨෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තං පත්තසමකාලමෙව ව පාසබන්ධො ගිවතො මුච්චිත්වා විනිවත්ති. සා අරහත්තෙ පතිට්ඨිතා උදානවසෙන –

77.

“අයොනිසො මනසිකාරා, කාමරාගෙන අට්ටිතා;
අහොසිං උද්ධතා පුබ්බෙ, චිත්තෙ අවසවත්තිනී.

78.

“පරියුට්ඨිතා ක්ලෙසෙහි, සුභසඤ්ඤානුවත්තිනී;
සමං චිත්තස්ස න ලභිං, රාගචිත්තවසානුගා.

79.

“කිසා පණ්ඩු විචණ්ණා ව, සත්ත වස්සානි වාරිහං;
නාහං දිවා වා රත්තිං වා, සුඛං චිත්ථිං සුදුක්ඛිතා.

80.

“තතො රජ්ජුං ගහෙත්වාන, පාවිසිං වනමන්තරං;
වරං මෙ ඉධ උබ්බන්ධං, යඤ්ච භීනං පුනාවරෙ.

81.

“දළ්භපාසං කරිත්වාන, රුක්ඛසාබාය බන්ධිය;
පක්ඛිපිං පාසං ගිවායං, අප චිත්තං විමුච්චි මෙ”ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ අයොනිසො මනසිකාරාති අනුපායමනසිකාරෙන, අසුභෙ සුභන්ති විපල්ලාසග්ගාහෙන. කාමරාගෙන අට්ටිකාති කාමගුණෙසු ඡන්දරාගෙන පිළිතා. අහොසිං උද්ධතා පුබ්බෙ, චිත්තෙ අවසවත්තිනීති පුබ්බෙ මම චිත්තෙ මය්හං වසෙ අවත්තමානෙ උද්ධතා නානාරම්මණෙ වික්ඛිත්තචිත්තා අසමාහිතා අහොසිං.

පරියුට්ඨිතා ක්ලෙසෙහි, සුභසඤ්ඤානුවත්තිනීති පරියුට්ඨානපත්තෙහි කාමරාගාදික්ලෙසෙහි අභිභූතා රූපාදීසු සුභන්ති පවත්තාය කාමසඤ්ඤාය අනුවත්තනසිලා. සමං චිත්තස්ස න ලභිං, රාගචිත්තවසානුගාති කාමරාගසම්පයුත්තචිත්තස්ස වසං අනුගච්ඡන්ති ඊසකම්පි චිත්තස්ස සමං වෙතොසමථං චිත්තෙකග්ගතං න ලභිං.

කිසා පණ්ඩු විචණ්ණා වාති එවං උක්කණ්ඨිතභාවෙන කිසා ධමනිසන්ථතගත්තා උප්පණ්ඩුප්පණ්ඩුකජාතා තතො එව විචණ්ණා විගතජවිචණ්ණා ව හුත්වා. සත්ත වස්සානීති සත්ත සංවච්ඡරානි. වාරිහන්ති වරිං අහං. නාහං දිවා වා රත්තිං වා, සුඛං චිත්ථිං සුදුක්ඛිතාති එවමහං සත්තසු සංවච්ඡරෙසු කිලෙසදුක්ඛෙන දුක්ඛිතා එකදාපි දිවා වා රත්තිං වා සමණසුඛං න පටිලභිං.

තතොති කිලෙසපරියුට්ඨානෙන සමණසුඛාලාභභාවතො. රජ්ජුං ගහෙත්වාන පාවිසිං, වනමන්තරන්ති පාසරජ්ජුං ආදාය වනන්තරං පාවිසිං. කිමත්ථං පාවිසිති වෙ ආහ — “වරං මෙ ඉධ උබ්බන්ධං, යඤ්ච භීනං පුනාවරෙ”ති යදහං සමණධම්මං කාතුං අසක්කොන්ති භීනං ගිහිභාවං පුන ආවරෙ ආවරෙය්‍යං අනුතිට්ඨෙය්‍යං, තතො සතගුණෙන සහස්සගුණෙන ඉමස්මිං වනන්තරෙ උබ්බන්ධං බන්ධිත්වා මරණං මෙ වරං සෙට්ඨන්ති අත්ථො. අප චිත්තං විමුච්චි මෙති යදා රුක්ඛසාබාය බන්ධපාසං

ගීවායං පක්ඛිපි, අථ තදනන්තරමෙව චුට්ඨානගාමිනිවිපස්සනාමග්ගෙන සට්ඨන්තා මග්ගපටිපාටියා සබ්බාසවෙනි මම චිත්තං විමුච්චි විමුත්තං අහොසිති.

සීහාපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. සුන්දරිනන්දාපෙරිගාථාවණ්ණනා

ආතුරං අසුචින්තිආදිකා සුන්දරිනන්දාය පෙරියා ගාථා. අයම්පි කිර පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ භංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බන්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්වා, සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුඤ්ඤානී සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං කුමාරිනිං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං යානන්තරං පත්ථෙත්වා කුසලං උපචින්නති කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සක්ඛාරාජකුලෙ නිබ්බන්ති. නන්දානිස්සා නාමං අකංසු. අපරභාගෙ රූපසම්පත්තියා සුන්දරිනන්දා, ජනපදකල්‍යාණීනි ව පඤ්ඤායිත්ථ. සා අම්භාකං භගවති සබ්බඤ්ඤානං පත්වා අනුපුබ්බෙන කපිලවත්ථුං ගන්ත්වා නන්දකුමාරඤ්ච රාහුලකුමාරඤ්ච පබ්බාපෙත්වා ගතෙ සුද්ධොදනමහාරාජෙ ව පරිනිබ්බුතෙ මහාපජාපතිගොතමියා රාහුලමාතාය ව පබ්බජිතාය චින්තෙසි – “මය්හං ජෙට්ඨභාතා චක්කවත්තිරජ්ජං පහාය පබ්බජිත්වා ලොකෙ අග්ගපුග්ගලො බුද්ධො ජාතො, පුත්තොපිස්ස රාහුලකුමාරො පබ්බජී, භත්තාපි මෙ නන්දරාජා, මාතාපි මහාපජාපතිගොතමී, භගිනීපි රාහුලමාතා පබ්බජිතා, ඉදානාහං ගෙහෙ කිං කරිස්සාමි, පබ්බජිස්සාමි” ති භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා ඤාතිසිනෙහෙන පබ්බජී, නො සද්ධාය. තස්මා පබ්බජිත්වාපි රූපං නිස්සාය උප්පන්නමදා. “සත්ථා රූපං විචණ්ණෙති ගරහති, අනෙකපරියායෙන රූපෙ ආදීනවං දස්සෙති” ති බුද්ධුපට්ඨානං න ගච්ඡතිතිආදි සබ්බං හෙට්ඨා අභිරූපනන්දාය වත්ථුස්මිං චුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. අයං පන විසෙසො – සත්ථාරා නිම්මිතං ඉත්ථීරූපං අනුක්කමෙන ජරාභිභූතං දිස්වා අනිච්චතො දුක්ඛතො අනත්තතො මනසිකරොන්තියා පෙරියා කම්මට්ඨානාහිමුඛං චිත්තං අහොසි. තං දිස්වා සත්ථා තස්සා සප්පායවසෙන ධම්මං දෙසෙන්නො –

82.

“ආතුරං අසුචිං පුතීං, පස්ස නන්දෙ සමුස්සයං;
අසුභාය චිත්තං භාවෙනි, එකග්ගං සුසමාහිතං.

83.

“යථා ඉදං තථා එතං, යථා එතං තථා ඉදං;
දුග්ගන්ධං පුතිකං වාති, බාලානං අභිනන්දිතං.

84.

“එවමෙතං අවෙක්ඛන්ති, රත්තින්දිවමතන්දිතා;
තතො සකාය පඤ්ඤාය, අභිනිබ්බිජ්ඣ දක්ඛිස්” න්ති. –

ඉමා තිස්සො ගාථා අභාසි.

සා දෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා සොනාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨති. තස්සා උපරිමග්ගත්ථාය කම්මට්ඨානං ආවික්ඛන්තො “නන්දෙ, ඉමස්මිං සරීරෙ අප්පමත්තකොපි සාරො නත්ථී, මංසලොහිතලෙපනො ජරාදීනං වාසභූතො, අට්ඨිපුඤ්ජමත්තො ඵවාය”න්ති දස්සෙතුං –

“අට්ඨිනං නගරං කතං, මංසලොහිතලෙපනං;
යත්ථ ජරා ච මච්චු ච, මානො මක්ඛො ච ඔහිතො”ති. (ධ. ප. 150) –

ධම්මපදෙ ඉමං ගාථමාහ.

සා දෙසනාවසානෙ අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙරී 2.3.166-219) –

“පදුමුත්තරො නාම ජීනො, සබ්බධම්මාන පාරගු;
ඉතො සතසහස්සමිහි, කප්පෙ උප්පජ්ජී නායකො.

“ඔවාදකො විඤ්ඤාපකො, තාරකො සබ්බපාණිනං;
දෙසනාකුසලො බුද්ධො, තාරෙසි ජනතං බහුං.

“අනුකම්පකො කාරුණිකො, හිතෙසි සබ්බපාණිනං;
සම්පත්තෙ තිත්ථියෙ සබ්බෙ, පඤ්චසීලෙ පතිට්ඨපි.

“ඵචං නිරාකුලං ආසි, සුඤ්ඤතං තිත්ථියෙහි ච;
විචිත්තං අරහන්තෙහි, වසිභූතෙහි තාදිහි.

“රතනානට්ඨපඤ්ඤාසං, උග්ගතොව මහාමුනි;
කඤ්චනග්ගිසසඬකාසො, බාත්තිංසවරලක්ඛණො.

“වස්සසතසහස්සානි, ආයු වජ්ජති තාවදෙ;
තාවතා තිට්ඨමානො සො, තාරෙසි ජනතං බහුං.

“තදාහං භංසවතියං, ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහුං;
නානාරතනපජ්ජොතෙ, මහාසුඛසමප්පිතා.

“උපෙත්වා තං මහාවීරං, අස්සොසිං ධම්මදෙසනං;
අමතං පරමස්සාදං, පරමත්ථනිවෙදකං.

“තදා නිමන්තයිත්වාන, සසඬිසං ලොකනායකං;
දත්වා තස්ස මහාදානං, පසන්නා සෙහි පාණිහි.

“ඤායිනීනං හික්ඛුනීනං, අග්ගට්ඨානමපත්ථයිං;
නිපච්චි සිරසා ධීරං, සසඬිසං ලොකනායකං.

“තදා අදන්තදමකො, තිලොකසරණො පභු;
බ්‍යාකාසි නරසාරථි, ලච්ඡසෙ තං සුපත්ථිතං.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදා, ඔරසා ධම්මනිමිතා;
නන්දාති නාම නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවිකා.

“තං සුත්ථා මුදිතා හුත්ථා, යාවජීවං තදා ජිනං;
මෙත්තචිත්තා පරිවරිං, පච්චයෙහි විනායකං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, චෙතනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්ථා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“තතො චුතා යාමමගං, තතොහං තුසිතං ගතා;
තතො ව නිම්මානරතිං, වසවත්තිපුරං තතො.

“යත්ථ යත්ථුපපජ්ජාමි, තස්ස කම්මස්ස වාහසා;
තත්ථ තත්ථෙව රාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං.

“තතො චුතා මනුස්සත්තෙ, රාජානං චක්කවත්තිනං;
මණ්ඩලිනඤ්ච රාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං.

“සම්පත්තිං අනුභොත්ථාන, දෙවෙසු මනුෂ්‍යෙසු ව;
සබ්බත්ථ සුඛිතා හුත්ථා, නෙකකප්පෙසු සංසරිං.

“පච්ඡිමෙ භවෙ සම්පත්තෙ, සුරම්මෙ කපිලවහයෙ;
රඤ්ඤො සුද්ධොදනස්සාහං, ධිතා ආසිං අනින්දිතා.

“සිරියා රුපිනිං දිස්වා, නන්දිතං ආසි තං කුලං;
තෙන නන්දාති මෙ නාමං, සුන්දරං පවරං අහු.

“යුවතීනඤ්ච සබ්බාසං, කල්‍යාණිති ව විස්සුතා;
තස්මිම්පි නගරෙ රම්මෙ, යපෙත්ථා තං යසොධරං.

“පෙට්ඨො භාතා තිලොකග්ගො, පච්ඡිමො අරහා තථා;
ඵකාකිනී ගහට්ඨාහං, මාතරා පරිවොදිතා.

“සාකියම්හි කුලෙ ජාතා, පුත්තෙ බුද්ධානුජා තුවං;
නන්දෙනපි විතා භූතා, අගාරෙ කින්නු අච්ඡසි.

“ජරාවසානං යොබ්බඤ්ඤං, රූපං අසුච්ඡම්මකං;
රොගන්තමපිවාරොගාං, ජීවිතං මරණන්තිකං.

“ඉදම්පි තෙ සුභං රූපං, සසිකන්තං මනොහරං;
භූසනානං අලඬිකාරං, සිරිසඬිසාටසංනිහං.

“පුඤ්ඡිතං ලොකසාරංච, නයනානං රසායනං;
පුඤ්ඤානං කිත්තිජනනං, උක්කාකකුලනන්දනං.

“න විරෙතෙව කාලෙන, ජරා සමධිසෙස්සති;
විභාය ගෙහං කාරුඤ්ඤෙ, චර ධම්මමනින්දිතෙ.

“සුත්වාහං මාතු වචනං, පබ්බජිං අනගාරියං;
දෙහෙන නතු චිත්තෙන, රූපයොබ්බනලාලිතා.

“මහතා ච පයත්තෙන, ක්කානජ්ඣෙක පරං මම;
කාතුඤ්ච වදනෙ මාතා, න වාහං තත්ථ උස්සුකා.

“තතො මහාකාරුණිකො, දිස්වා මං කාමලාලසං;
නිබ්බන්දනත්ථං රූපස්මිං, මම චක්ඛුපථෙ ජිනො.

“සකෙන ආනුභාවෙන, ඉත්ථිං මාපෙසි සොහිනිං;
දස්සනියං සුරුචිරං, මමතොපි සුරුපිනිං.

“තමහං විම්භිතා දිස්වා, අතිවිම්භිතදෙහිනිං;
චිත්තයිං සඵලං මෙනි, නෙත්තලාහඤ්ච මානුසං.

“තමහං ඵ්භි සුභගෙ, යෙනත්ථො තං වදෙහි මෙ;
කුලං තෙ නාමගොත්තඤ්ච, වද මෙ යදි තෙ පියං.

“න වඤ්චකාලො සුභගෙ, උච්ඡඬිගෙ මං නිවාසය;
සිදන්තිව මමඬිගානි, පසුප්පයමුහුත්තකං.

“තතො සිසං මමඬිගෙ සා, කත්වා සයි සුලොචනා;
තස්සා නලාටෙ පතිතා, ලුද්ධා පරමදාරුණා.

“සහ තස්සා නිපාතෙන, පිළකා උපපජ්ජථ;
පග්ගරිංසු පහින්තා ච, කුණපා පුබ්බලොහිතා.

“පහින්තං වදනඤ්චාපි, කුණපං පුතිගන්ධනං;
උද්ධුමාතං විනිලඤ්ච, පුබ්බඤ්චාපි සරීරකං.

“සා පවෙදිතසබ්බසී, නිස්සසන්ති මුහුං මුහුං;
වෙදයන්ති සකං දුක්ඛං, කරුණං පරිදෙවයි.

“දුක්ඛෙන දුක්ඛිතා හොමි, ඵ්ඤ්ඤානි ව වෙදනා;
මහාදුක්ඛෙ නිමුග්ගමිහි, සරණං හොහි මෙ සබ්බි.

“කුහිං වදනසොතං තෙ, කුහිං තෙ තුඨගනාසිකා;
තම්බම්බවරොට්ඨන්තෙ, වදනං තෙ කුහිං ගතං.

“කුහිං සසීනිහං වණ්ණං, කම්බුගිවා කුහිං ගතා;
දොළා ලොලාව තෙ කණ්ණා, වෙවණ්ණං සමුපාගතා.

“මකුළුබාරකාකාරා, කලිකාව පයොධරා;
පහින්නා පුත්තිකුණපා, දුට්ඨගන්ධිත්තමාගතා.

“වෙදිමජ්ඣාව පුස්සොණි, සුනාව නිතකිබ්බිසා;
ජාතා අමජ්ඣහරිතා, අහො රූපමසස්සතං.

“සබ්බං සරීරසඤ්ජාතං, පුත්තිගන්ධං භයානකං;
සුසානම්ච බිභච්ඡං, රමන්තෙ යත්ථ බාලිසා.

“තදා මහාකාරුණිකො, භාතා මෙ ලොකනායකො;
දිස්වා සංවිග්ගචිත්තං මං, ඉමා ගාථා අභාසථ.

“ආතුරං කුණපං පුත්තිං, පස්ස නන්දෙ සමුස්සයං;
අසුභාය චිත්තං භාවෙහි, එකග්ගං සුසමාහිතං.

“යථා ඉදං තථා එතං, යථා එතං තථා ඉදං;
දුග්ගන්ධං පුත්තිකං වාති, බාලානං අහින්නදිතං.

“එවමෙතං අවෙක්ඛන්ති, රත්තින්දිවමත්තන්දිතා;
තතො සකාය පඤ්ඤාය, අහිනිබ්බිජ්ඣ දක්ඛිසං.

“තතොහං අතිසංවිග්ගා, සුත්වා ගාථා සුභාසිතා;
තත්ථධීතාවහං සන්ති, අරහත්තමපාපුණිං.

“යත්ථ යත්ථ නිසින්නාහං, සදා ඤානපරායණා;
ජිනො තස්මිං ගුණෙ තුට්ඨො, එතදග්ගෙ යපෙසි මං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන
“ආතුරං අසුචි”න්තිආදිතා සත්ථාරා දෙසිතාහි තිහි ගාථාහි සද්ධිං –

85.

“තස්සා මෙ අප්පමත්තාය, විචින්නියා යොනිසො;
යථාභූතං අයං කායො, දිට්ඨො සන්තර්ඛාහිරො.

86.

“අථ නිබ්බිත්ථං කායෙ, අප්ඤ්ඤානිකස්ස චිරජ්ජං;
අප්පමත්තා විසංයුත්තා, උපසන්නාමිහි නිබ්බුතා”ති. —

ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි.

තත්ථ එවමෙතං අවෙක්ඛන්ති...පෙ.... දක්ඛිසන්ති එතං ආතුරාදිසභාවං කායං
එවං “යථා ඉදං තථා එත”න්තිආදිනා චුත්තප්පකාරෙන රත්තින්දිවං සබ්බකාලං
අතන්දිනා හුත්වා පරතො සොසගෙතුකං සුතමයඤ්ඤාණං මුඤ්චිත්වා, තතො
තංතිමිත්තං අත්තනි සම්භූතත්තා සකායභාවනාමයාය පඤ්ඤාය යාථාවතො
සනවිනිබ්භොගකරණෙන අභිනිබ්බිජ්ඣ, කථං නු ඛො දක්ඛිසං පස්සිස්සන්ති
ආභොගපුරෙචාරිකෙන පුබ්බභාගඤ්ඤාණවක්ඛුතා අවෙක්ඛන්ති විචින්නිති අත්ථො.

තෙනාහ “තස්සා මෙ අප්පමත්තායා”තිආදි. තස්සත්ථො — තස්සා මෙ
සතිඅවිජ්ජවාසෙන අප්පමත්තාය යොනිසො උපායෙන අනිච්චාදිවසෙන
විපස්සනාපඤ්ඤාය විචින්නියා විමංසන්තියා, අයං ඛන්ධපඤ්චකසඬාතො
කායො සසන්නානපරසන්නානවිභාගතො සන්තර්ඛාහිරො යථාභූතං දිට්ඨො.

අථ තථා දස්සනතො පච්ඡා නිබ්බිත්ථං කායෙ විපස්සනාපඤ්ඤාසහිතාය
මග්ගපඤ්ඤාය අත්තභාවෙ නිබ්බිත්දිං, විසෙසතොව අප්ඤ්ඤානිකසන්නානෙ චිරජ්ජී
විරාගං ආපජ්ජිං, අහං යථාභූතාය අප්පමාදපටිපත්තියා මත්ථකප්පත්තියා අප්පමත්තා
සබ්බසො සංයොජනානං සමුච්ඡින්නත්තා විසංයුත්තා උපසන්නා ව නිබ්බුතා ව
අමිහිති.

සුන්දරීනන්දාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. නන්දුත්තරාථෙරීගාථාවණ්ණනා

අග්ගිං චන්දඤ්චාතිආදිකා නන්දුත්තරාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනිත්වා ඉමස්මිං
බුද්ධුප්පාදෙ කුරුරට්ඨෙ කම්මාසධම්මනිගමෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා,
එකච්චානි විජ්ජාට්ඨානානි සිප්පායතනානි ව උග්ගහෙත්වා නිගණ්ඨපබ්බජ්ජං
උපගන්ත්වා, වාදප්පසුතා ජම්බුසාඛං ගහෙත්වා හද්දාකුණ්ඩලකෙසා විය
ජම්බුදීපතලෙ විවරන්ති මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං උපසඬකම්ත්වා පඤ්භං
පුච්ඡිත්වා පරාජයං පත්තා ථෙරස්ස ඔවාදෙ යත්වා සාසනෙ පබ්බජිත්වා සමණධම්මං
කරොන්ති න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා අත්තතො පටිපත්තිං
පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන —

87.

“අග්ගිං චන්දඤ්ච සුරියඤ්ච, දෙවතා ච නමස්සිහං;
නදීතිත්ථානි ගන්ත්වාන, උදකං ඔරුහාමිහං.

88.

“බහුවතසමාදානා, අඛිඨං සීසස්ස ඔලිඛිං;
ජමාය සෙය්‍යං කප්පෙමි, රත්තිං හත්තං න භුඤ්ජහං.

89.

“විභූසාමණ්ඩනරතා, න්භාපනුවිජාදනෙහි ව;
උපකාසිං ඉමං කායං, කාමරාගෙන අට්ටිතා.

90.

“තතො සද්ධං ලභිත්වාන, පබ්බජිං අනගාරියං;
දිස්වා කායං යථාභූතං, කාමරාගො සමුහතො.

91.

“සබ්බෙ භවා සමුවිජින්නා, ඉච්ඡා ච පත්ථනාපි ව;
සබ්බයොගවිසංයුත්තා, සන්තිං පාපුණි චෙතසො”ති. —

ඉමා පඤ්ච ගාථා අභාසි.

තත්ථ අග්ගිං චන්දඤ්ච සුරියඤ්ච, දෙවතා ච නමස්සිහන්ති අග්ගිප්පමුඛා දෙවාති ඉන්ද්‍රානං දෙවානං ආරාධනත්ථං ආහුතිං පග්ගහෙත්වා අග්ගිඤ්ච, මාසෙ මාසෙ සුක්කපක්ඛස්ස දුතියාය චන්දඤ්ච, දිවසෙ දිවසෙ සායං පාතං සුරියඤ්ච, අඤ්ඤා ව බාහිරා හිරඤ්ඤගබ්භාදයො දෙවතා ව, විසුද්ධිමග්ගං ගවෙසන්ති නමස්සිහං නමක්කාරං අහං අකාසිං. නදීතිත්ථානි ගන්ත්වාන, උදකං ඔරුහාමිහන්ති ගඬිගාදීනං නදීනං පූජාතිත්ථානි උපගන්ත්වා සායං පාතං උදකං ඔතරාමි උදකෙ නිමුජ්ජිත්වා අඛිගසිඤ්චනං කරොමි.

බහුවතසමාදානාති පඤ්චාතපතප්පනාදි බහුවිධවතසමාදානා. ගාථාසුඛත්ථං බහුති දීඝකරණං. අඛිඨං සීසස්ස ඔලිඛිත්ති මය්‍හං සීසස්ස අඛිඨමෙව මුණ්ඤෙමි. කෙච්චි “අඛිඨං සීසස්ස ඔලිඛිත්ති කෙසකලාපස්ස අඛිඨං ජට්ඨන්ධනවසෙන බන්ධිත්වා අඛිඨං විස්සජ්ජෙසි”න්ති අත්ථං වදන්ති. ජමාය සෙය්‍යං කප්පෙමිති ථණ්ඩිලසායිති හුත්වා අනන්තරහිතාය භූමියා සයාමි. රත්තිං හත්තං න භුඤ්ජහන්ති රත්තුපරතා හුත්වා රත්තියං භොජනං න භුඤ්ජිං.

විභූසාමණ්ඩනරතාති විරකාලං අත්තකිලමථානුයොගෙන කිලන්තකායා “ඵචං සරිරස්ස කිලමනෙන නත්ථි පඤ්ඤාසුද්ධිං. සචෙ පන ඉන්ද්‍රියානං තොසනවසෙන සරිරස්ස තප්පනෙන සුද්ධිං සියා”ති මන්ත්වා ඉමං කායං අනුග්ගණ්හන්ති විභූසායං මණ්ඩනෙ ව රතා වත්ථාලඬිකාරෙහි අලඬිකරණෙ ගන්ධමාලාදීහි මණ්ඩනෙ ව

අහිරතා. න්භාපනුවිජාදනෙහි වාති සම්බාහනාදීනි කාරෙත්වා න්භාපනෙන
 උච්ඡාදනෙන ව. උපකාසිං ඉමං කායන්ති ඉමං මම කායං අනුග්ගණ්හිං
 සන්තප්පෙසිං. කාමරාගෙන අට්ටිකාති එවං කායදල්හීබ්බලා හුත්වා
 අයොනිසොමනසිකාරපච්චයා පරියුට්ඨිතෙන කාමරාගෙන අට්ටිකා අභිණ්භං
 උපද්දුතා අහොසිං.

තතො සද්ධං ලභිත්වානාති එවං සමාදින්නවතාති හින්දිත්වා කායදල්හීබ්බලා
 වාදප්පසුතා හුත්වා තත්ථ තත්ථ විවරන්ති තතො පච්ඡා අපරහාගෙ
 මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ලද්ධොවාදානුසාසනා සද්ධං පටිලභිත්වා.
 දිස්වා කායං යථාභුතන්ති සහ විපස්සනාය මග්ගපඤ්ඤාය ඉමං මම කායං යථාභුතං
 දිස්වා අනාගාමිමග්ගෙන සබ්බසො කාමරාගො සමුහතො. තතො පරං
 අග්ගමග්ගෙන සබ්බෙ භවා සමුව්ඡින්නා, ඉච්ඡා ව පත්ථනාපි වාති
 පච්චුප්පන්නවිසයාහිලාසසඬ්ඛාතා ඉච්ඡා ව ආයතිභවාහිලාසසඬ්ඛාතා පත්ථනාපි
 සබ්බෙ භවාපි සමුව්ඡින්නාති යොජනා. සන්තිං පාපුණි වෙතසොති අවිචන්තං සන්තිං
 අරහත්තඵලං පාපුණිං අධිගච්ඡින්නි අත්ථො.

නන්දුත්තරාටෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. මිත්තාකාළිටෙරිගාථාවණ්ණනා

සද්ධාය පබ්බජිත්වානාතිආදිකා මිත්තාකාළියා ටෙරියා ගාථා. අයම්පි
 පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපචින්නති
 ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුරුරට්ඨෙ කම්මාසධම්මනිගමෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ
 නිබ්බන්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තා මහාසතිපට්ඨානදෙසනාය පටිලද්ධසද්ධා හික්ඛුනීසු
 පබ්බජිත්වා සත්ත සංවච්ඡරානි ලාභසක්කාරගිද්ධිකා හුත්වා සමණධම්මං කරොන්ති
 තත්ථ තත්ථ විවරිත්වා අපරහාගෙ යොනිසො උම්මුප්පන්ති සංවෙගජාතා හුත්වා
 විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා අත්තනො
 පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන -

92.

“සද්ධාය පබ්බජිත්වාන, අගාරස්මානගාරියං;
 විවරිංභං තෙන තෙන, ලාභසක්කාරඋස්සුකා.

93.

“රිඤ්චිත්වා පරමං අත්ථං, හීනමත්ථං අසෙවිහං;
 කිලෙසානං වසං ගන්ත්වා, සාමඤ්ඤත්ථං න බුජ්ඣිහං.

94.

“තස්සා මෙ අහු සංවෙගො, නිසින්නාය විහාරකෙ;
 උම්මග්ගපටිපන්නාමිහි, තණ්හාය වසමාගතා.

95.

“අප්පකං ජීවිතං මය්හං, ජරා ඛ්‍යාධි ච මද්දති;
පුරායං භිජ්ජති කායො, න මෙ කාලො පමජ්ජිතුං.

96.

“යථාභූතමචෙක්ඛන්තී, ඛන්ධානං උදයඛිබ්බයං;
විමුත්තචිත්තා උට්ඨාසිං, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. — ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ විචරිංහං තෙන තෙන, ලාභසක්කාරඋස්සුකාති ලාභෙ ච සක්කාරෙ ච
උස්සුකා යුත්තජ්ජයුත්තා හුත්වා තෙන තෙන බාහුසච්චධම්මකථාදිනා
ලාභුප්පාදහෙතුනා විචරිං අහං.

රිඤ්චිත්වා පරමං අත්ථන්ති කුමාරවිපස්සනාමග්ගඵලාදිං උත්තමං අත්ථං
ජහිත්වා ජඩ්ඛෙත්වා. භීනමත්ථං අසෙවිහන්ති චතුපච්චයසඬ්ඛාතආමිසභාවතො භීනං
ලාමකං අත්ථං අයොනියො පරියෙසනාය පටිසෙවිං අහං. කිලෙසානං වසං
ගන්ත්වාති මානමදතණ්හාදීනං කිලෙසානං වසං උපගන්ත්වා සාමඤ්ඤත්ථං
සමණකිච්චං න බුජ්ඣං න ජානිං අහං.

නිසින්නාය විහාරකෙති මම වසනකඨවරකෙ නිසින්නාය අහු සංචෙගො.
කථන්ති චෙ, ආහ “උම්මග්ගපටිපන්නාමිහී”ති. තත්ථ උම්මග්ගපටිපන්නාමිහීති
යාවදෙව අනුපාදාය පරිනිබ්බානත්ථමිදං සාසනං, තත්ථ සාසනෙ පබ්බජිත්වා
කම්මට්ඨානං අමනසිකරොන්ති තස්ස උම්මග්ගපටිපන්නා අමිහීති. තණ්හාය
වසමාගතාති පච්චයුප්පාදනතණ්හාය වසං උපගතා.

අප්පකං ජීවිතං මය්හන්ති පරිච්ඡින්නකාලා වජ්ජිතතො බහුපද්දවතො ච මම
ජීවිතං අප්පකං පරිත්තං ලහුකං. ජරා ඛ්‍යාධි ච මද්දති තඤ්ච සමන්තතො
ආපතිත්වා නිජ්ජොපෙත්තා පබ්බතා විය ජරා ඛ්‍යාධි ච මද්දති නිම්මථති.
“මද්දරෙ”තිපි පායො. පුරායං භිජ්ජති කායොති අයං කායො භිජ්ජති පුරා. යස්මා
තස්ස එකංසිකො හෙදො, තස්මා න මෙ කාලො පමජ්ජිතුං අයං කාලො
අට්ඨක්ඛණවජ්ජිතො නවමො බණො, යො පමජ්ජිතුං න යුත්තොති තස්සාහුං
සංචෙගොති යොජනා.

යථාභූතමචෙක්ඛන්තීති එවං ජාතසංචෙගා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා
අනිච්චාදිමනසිකාරෙන යථාභූතමචෙක්ඛන්තී. කිං අචෙක්ඛන්තීති ආහ “ඛන්ධානං
උදයඛිබ්බය”න්ති. “අවිජ්ජාසමුදයා රූපසමුදයො”තිආදිනා (පටි. ම. 1.50)
සමපඤ්ඤාසප්පහෙදානං පඤ්චන්තං උපාදානක්ඛන්ධානං උප්පාදනිරොධඤ්ච
උදයඛිබ්බයානුපස්සනාය අචෙක්ඛන්තී විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා මග්ගපටිපාටියා
සබ්බසො කිලෙසෙහි ච භවෙහි ච විමුත්තචිත්තා උට්ඨාසිං, උහතො උට්ඨානෙන
මග්ගෙන භවත්තයතො වාති වුට්ඨිතා අහොසිං. සෙසං චුත්තනයමෙව.

මිත්තාකාළිපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. සකුලාථෙරිගාථාවණ්ණනා

අගාරස්මිං වසන්තිතීආදිකා සකුලාය ථෙරියා ගාථා. අයං කිර පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ භංසවතීනගරෙ ආනන්දස්ස රඤ්ඤො ධීනා හුත්වා නිබ්බත්තා, සත්ථු වෙමාතිකභගිනී නන්දානි නාමෙන. සා විඤ්ඤුනං පත්වා එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුඤ්ඤානී සත්ථාරා එකං භික්ඛුනිං දිබ්බවක්ඛුකානං අග්ගට්ඨානෙ යථෙත්තං දිස්වා උස්සාහජානා අධිකාරකම්මං කත්වා සයම්පි තං යානන්තරං පත්ථෙත්තී පණ්ඩානමකාසි. සා තත්ථ යාවජීවං බහුං උළාරං කුසලකම්මං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා අපරාපරං සුගතීසුයෙව සංසරන්තී කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා පරිබ්බාජකපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා එකචාරිනී විචරන්තී එකදිවසං තෙලහික්ඛාය ආභිණ්ඨිත්වා තෙලං ලභිත්වා තෙන තෙලෙන සත්ථු වෙතියෙ සබ්බරත්තිං දීපපුජං අකාසි. සා තතො චුතා තාවතිංසෙ නිබ්බත්තිත්වා සුවිසුද්ධදිබ්බවක්ඛුකා හුත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවෙසුයෙව සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුජ්ජාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති. සකුලාතිස්සා නාමං අහොසි. සා විඤ්ඤුනං පත්තා සත්ථු ජෙනවනපටිග්ගහණෙ පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා හුත්වා අපරභාගෙ අඤ්ඤතරස්ස බීණාසවත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා සඤ්ජාතසංවෙගා පබ්බජිත්වා විපස්සනං පටියථෙත්වා සටෙන්තී වායමන්තී න විරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙරි 2.3.131-165) –

“පදුමුත්තරො නාම ජිනො, සබ්බධම්මාන පාරගු;
ඉතො සතසහස්සම්භි, කප්පෙ උජ්ජජ්ජි නායකො.

“භිතාය සබ්බසත්තානං, සුඛාය වදනං වරො;
අත්ථාය පුරිසාජඤ්ඤො, පටිපන්නො සදෙවකෙ.

“යසග්ගපත්තො සිරිමා, කිත්තිවණ්ණගතො ජිනො;
සුඡිතො සබ්බලොකස්ස, දිසා සබ්බාසු විස්සුතො.

“උත්තිණ්ණවිච්ඡිකිච්ඡො සො, විනිවත්තකථංකථො;
සම්පුණ්ණමනසඬකප්පො, පත්තො සම්බොධිමුත්තමං.

“අනුජ්ජන්තස්ස මග්ගස්ස, උජ්ජාදෙනා නරුත්තමො;
අනක්ඛාතඤ්ච අක්ඛාසි, අසඤ්ජාතඤ්ච සඤ්ජනී.

“මග්ගඤ්ඤු ව මග්ගවිදු, මග්ගක්ඛාසී නරාසහො;
මග්ගස්ස කුසලො සත්ථා, සාරථීනං වරුත්තමො.

“මහාකාරුණිකො සත්ථා, ධම්මං දෙසෙති නායකො;
නිමුග්ගෙ කාමපඬකම්භි, සමුද්ධරති පාණිනෙ.

“තදාහං භංසවතියං, ජාතා ඛත්තියනන්දනා;

සුරූපා සධනා වාපි, දයිතා ව සිරිමති.

“ආනන්දස්ස මහාරඤ්ඤා, ධීතා පරමසොහනා;
වෙමානා හගිනී වාපි, පදුමුත්තරනාමිනො.

“රාජකඤ්ඤාහි සහිතා, සබ්බාහරණභූසිතා;
උපාගම්ම මහාවීරං, අස්සොසිං ධම්මදෙසනං.

“තදා හි සො ලොකගරු, හික්ඛුනිං දිබ්බවක්ඛුකං;
කිත්තයං පරිසාමජ්ඣෙකු, අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි තං.

“සුඡිත්වා තමහං හට්ඨා, දානං දත්වාන සත්ථුනො;
සුඡිත්වාන ව සම්බුද්ධං, දිබ්බවක්ඛුං අපත්ථයිං.

“තතො අවොච මං සත්ථා, නන්දෙ ලච්ඡසි පත්ථීතං;
පදීපධම්මදානානං, එලමෙතං සුනිච්ඡිතං.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ හවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදා, ඔරසා ධම්මනිමිතා;
සකුලා නාම නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවිකා.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙතනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“ඉමම්හි හද්දකෙ කප්පෙ, බ්‍රහ්මබ්බන්ධු මහායසො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, උප්පජ්ජි වදනං වරො.

“පරිබ්බාජකිනී ආසිං, තදාහං එකචාරිනී;
හික්ඛාය විවරිත්වාන, අලහිං තෙලමත්තකං.

“තෙන දීපං පදීපෙත්වා, උපට්ඨිං සබ්බසංවරිං;
වෙනියං ද්විපදග්ගස්ස, විජ්ජසන්නෙන වෙනසා.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙතනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“යත්ථ යත්ථුපපජ්ජාමි, තස්ස කම්මස්ස වාහසා;
පජ්ජලන්ති මහාදීපා, තත්ථ තත්ථ ගතාය මෙ.

“තිරොකුට්ඨං තිරොසෙලං, සමතිග්ගස්ස පබ්බතං;

පස්සාමහං යදිච්ඡාමි, දීපදානස්සිදං ඵලං.

“විසුද්ධනයනා හොමි, යසසා ච ජලාමහං;
සද්ධාපඤ්ඤාවතී වෙච, දීපදානස්සිදං ඵලං.

“පච්ඡිමෙ ච හවෙ දානි, ජාතා විජ්ජකුලෙ අහං;
පහුතධනධඤ්ඤමිහි, මුදිතෙ රාජපුජිතෙ.

“අහං සබ්බභිගසම්පන්නා, සබ්බාහරණභූසිතා;
පුරජ්ජවෙසෙ සුගතං, වාතපානෙ යිතා අහං.

“දිස්වා ජලන්තං යසසා, දෙවමනුස්සස්සක්කතං;
අනුබ්බාසද්ධනසම්පන්නං, ලක්ඛණෙහි විභූසිතං.

“උදග්ගචිත්තා සුමනා, පබ්බජ්ජං සමරොචයිං;
න විරෙතෙච කාලෙන, අරහත්තමපාපුණිං.

“ඉද්ධිසු ච වසී හොමි, දිබ්බාය සොතධාතුයා;
පරචිත්තානි ජානාමි, සත්ථුසාසනකාරිකා.

“පුබ්බෙතිවාසං ජානාමි, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං;
බෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ, විසුද්ධාසිං සුනිම්මලා.

“පරිච්ඡිණ්ණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඔහිතො ගරුකො භාරො, භවනෙත්තිසමුහතා.

“යස්සත්ථාය පබ්බජිතා, අගාරස්මානගාරියං;
සො මෙ අත්ථො අනුජ්ජත්තො, සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

“තතො මහාකාරුණිකො, එතදග්ගෙ යපෙසි මං;
දිබ්බවක්ඛුකානං අග්ගා, සකුලාති නරුත්තමො.

“කිලෙසා කුමාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.

අරහත්තං පන පත්ථා කතාධිකාරතාය දිබ්බවක්ඛුඤ්ඤාණෙ විණ්ණවසී අහොසි.
තෙන නං සත්ථා දිබ්බවක්ඛුකානං භික්ඛුනීනං අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. සා අත්තනො
පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා පිතිසොමනස්සජාතා උදානවසෙන –

97.

“අගාරස්මිං වසන්තිහං, ධම්මං සුත්වාන භික්ඛුනො;
අද්දසං විරජං ධම්මං, නිබ්බානං පදමච්චුතං.

98.

“සාහං පුත්තං ධීතරඤ්ච, ධනධඤ්ඤඤච ඡඩ්ඞිය;
කෙසෙ ඡෙදාපයිත්වාන, පබ්බජිං අනගාරියං.

99.

“සික්ඛමානා අහං සන්තී, භාවෙන්තී මග්ගමඤ්ජසං;
පහාසිං රාගදොසඤ්ච, තදෙකට්ඨෙ ච ආසවෙ.

100.

“භික්ඛුනී උපසම්පජ්ජ, පුබ්බජාතිමනුස්සරිං;
දිබ්බචක්ඛු විසොධිතං, විමලං සාධුභාවිතං.

101.

“සඬ්ඛාරෙ පරතො දිස්වා, හෙතුජාතෙ පලොකිතෙ;
පහාසිං ආසවෙ සබ්බෙ, සිතිභූතාමහි නිබ්බුතා”ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ අගාරස්මිං වසන්තීහං, ධම්මං සුත්වාන භික්ඛුනොති අහං පුබ්බෙ
අගාරමජ්ඣෙ වසමානා අඤ්ඤතරස්ස භින්නකිලෙසස්ස භික්ඛුනො සන්තිකෙ
චතුසච්චගබ්හං ධම්මකථං සුත්වා. අද්දසං චිරජං ධම්මං, නිබ්බානං පදමච්චුතන්ති
රාගරජාදීනං අභාවෙන චිරජං, වානතො නික්ඛන්තත්තා නිබ්බානං, වචනාභාවතො
අධිගතානං අච්චුතිහෙතුතාය ච නිබ්බානං අච්චුතං, පදන්ති ච ලද්ධනාමං
අසඬ්ඛතධම්මං, සහස්සනායපටිමණ්ඩිතෙන දස්සනසඬ්ඛාතෙන ධම්මචක්ඛුතා
අද්දසං පස්සිං.

සාහන්ති සා අහං චුත්තජපකාරෙන සොතාපන්නා හොමි.

සික්ඛමානා අහං සන්තීති අහං සික්ඛමානාව සමානා පබ්බජිත්වා වස්සෙ
අපරිපුණ්ණෙ ඵච. භාවෙන්තී මග්ගමඤ්ජසන්ති මජ්ඣිමපටිපත්තිභාවතො අඤ්ජසං
උපරිමග්ගං උජ්ජාදෙන්තී. තදෙකට්ඨෙ ච ආසවෙති රාගදොසෙහි සහජෙකට්ඨෙ
පහානෙකට්ඨෙ ච තතියමග්ගචජ්ඣෙ ආසවෙ පහාසිං සමුච්ඡන්දිං.

භික්ඛුනී උපසම්පජ්ජාති වස්සෙ පරිපුණ්ණෙ උපසම්පජ්ජත්වා භික්ඛුනී භුත්වා.
විමලන්ති අවිජ්ජාදීහි උපක්කිලෙසෙහි විමුත්තතාය විගතමලං, සාධු සක්කච්ච
සම්මදෙව භාවිතං, සාධුහි වා බුද්ධාදීහි භාවිතං උජ්ජාදිතං දිබ්බචක්ඛු විසොධිතන්ති
සම්බන්ධො.

සඬ්ඛාරෙති තෙභූමකසඬ්ඛාරෙ. පරතොති අනත්තතො. හෙතුජාතෙති
පච්චයුජ්ජන්තෙ. පලොකිතෙති පලුජ්ජනසභාවෙ පහඩ්ගුතෙ පඤ්ඤාවක්ඛුතා දිස්වා.
පහාසිං ආසවෙ සබ්බෙති අග්ගමග්ගෙන අවසිට්ඨෙ සබ්බෙපි ආසවෙ පජහිං,
බෙපෙසින්ති අත්ථො. සෙසං චුත්තනයමෙව.

සකුලාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. සොණාථෙරිගාථාවණ්ණනා

දස පුත්තෙ විජායිත්වාතිආදිකා සොණාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ භංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්ති සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං ආරද්ධවීරියානං භික්ඛුනීනං අග්ගට්ඨානෙ යථෙත්තං දිස්වා, අධිකාරකම්මං කත්වා සයම්පි තං යානන්තරං පත්ථෙත්වා යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා, තතො චුතා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා පතිකුලං ගතා දස පුත්තධීතරො ලභිත්වා බහුපුත්තිකානි පඤ්ඤායිත්වං. සා සාමිකෙ පබ්බජිතෙ වයප්පත්තෙ පුත්තධීතරො සරාවාසෙ පතිට්ඨාපෙත්වා සබ්බං ධනං පුත්තානං විහජිත්වා අදාසි, න කිඤ්චි අත්තනො යථෙසි. තං පුත්තා ව ධීතරො ව කතිපාහමෙව උපට්ඨන්තිවා පරිභවං අකංසු. සා “කිං මය්හං ඉමෙහි පරිභවාය සරෙ වසන්තියා”ති භික්ඛුනියො උපසඬකම්මත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. තං භික්ඛුනියො පබ්බාජෙසු. සා ලද්ධුපසම්පදා “අහං මහල්ලිකාකාලෙ පබ්බජිත්වා අප්පමත්තාය භවිතබ්බ”න්ති භික්ඛුනීනං වත්තපට්ඨත්තං කරොන්ති “සබ්බරත්තිං සමණධම්මං කරිස්සාමි”ති හෙට්ඨාපාසාදෙ එකථමහං හත්ථෙන ගහෙත්වා තං අවිජ්ඣමානා සමණධම්මං කරොන්ති වඩ්ඤ්ඤානාපි “අන්ධකාරෙ යානෙ රුක්ඛාදීසු යත්ථ කත්ථවි මෙ සීසං පටිභඤ්ඤෙය්‍යා”ති රුක්ඛං හත්ථෙන ගහෙත්වා තං අවිජ්ඣමානාව සමණධම්මං කරොති. තතො පට්ඨාය සා ආරද්ධවීරියතාය පාකටා අහොසි. සත්ථා තස්සා ඤාණපරිපාකං දිස්වා ගන්ධකුටියං නිසින්තොව ඔහාසං එරිත්වා සම්මුඛෙ නිසින්තො විය අත්තානං දස්සෙත්වා –

“යො ව වස්සසතං ජීවෙ, අපස්සං ධම්මමුත්තමං;
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො, පස්සතො ධම්මමුත්තම”න්ති. (ධ. ප. 115) –

ගාථං අහාසි. සා ගාථාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙරි 2.3.220-243) –

“පදුමුත්තරො නාම ජිනො, සබ්බධම්මාන පාරගු;
ඉතො සතසහස්සම්භි, කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

“තදා සෙට්ඨිකුලෙ ජාතා, සුඛිතා පුජිතා පියා;
උපෙත්වා තං මුනිවරං, අස්සොසිං මධුරං වචං.

“ආරද්ධවීරියානග්ගං, වණ්ණෙසි භික්ඛුනිං ජිනො;
තං සුත්වා මුදිතා හුත්වා, කාරං කත්වාන සත්ථුනො.

“අභිවාදිය සම්බුද්ධං, යානං තං පත්ථයිං තදා;
අනුමොදි මහාවීරො, සිජ්ඣිතං පණ්ඩිතව.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදා, ඔරසා ධම්මනිමිතා;
සොණාති නාම නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවිකා.

“තං සුත්වා මුදිතා හුත්වා, යාවජීවං තදා ජිනං;
මෙත්තචිත්තා පරිවරිං, පච්චයෙහි විනායකං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙනනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“පච්ඡිමෙ ව භවෙ දානි, ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහං;
සාවත්ථීයං පුරවරෙ, ඉද්ධෙ ජීතෙ මහද්ධනෙ.

“යදා ව යොබ්බනජ්ජත්තා, ගන්ත්වා පතිකුලං අහං;
දස පුත්තාති අජනිං, සුරූපාති විසෙසතො.

“සුබ්බෙතා ව තෙ සබ්බෙ, ජනනෙත්තමනොහරා;
අමිත්තානම්පි රුචිතා, මම පගෙව තෙ සියා.

“තතො මය්හං අකාමාය, දසපුත්තපුරක්ඛතො;
පබ්බජිත්ථ ස මෙ භත්තා, දෙවදෙවස්ස සාසනෙ.

“තදෙකිකා විචිත්තෙසිං, ජීවිතෙනාලමත්ථු මෙ;
චත්තාය පතිපුත්තෙහි, වුඩ්ඨාය ව වරාකියා.

“අහම්පි තත්ථ ගච්ඡිස්සං, සම්පත්තො යත්ථ මෙ පති;
ඵවාහං චිත්තයිත්වාන, පබ්බජිං අනගාරියං.

“තතො ව මං භික්ඛුනියො, ඵකං භික්ඛුනුපස්සයෙ;
විහාය ගච්ඡුමොවාදං, තාපෙහි උදකං ඉති.

“තදා උදකමාහිත්වා, ඔකිරිත්වාන කුම්භියා;
වුල්ලෙ යපෙත්වා ආසිනා, තතො චිත්තං සමාදහිං.

“බන්ධෙ අනිච්චතො දිස්වා, දුක්ඛතො ව අනත්තතො;
බෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ, අරහත්තමපාපුණිං.

“තදාගන්ත්වා භික්ඛුනියො, උණ්හොදකමපුච්ඡිසුං;
තෙජාධාතුමධිට්ඨාය, බ්ජ්ජං සත්තාපයිං ජලං.

“විමිහිතා තා ජීනවරං, එතමත්ථමසාවයුං;
තං සුත්වා මුදිතො නාටො, ඉමං ගාථං අභාසථ.

“යො ච වස්සසතං ජීවෙ, කුසිතො හීනවීරියො;
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යා, වීරියමාරහතො දළ්භං.

“ආරාධිතො මහාවීරො, මයා සුප්පට්ඨත්තියා;
ආරද්ධවීරියානග්ගං, මමාහ ස මහාමුනි.

“කිලෙසා කුමාපිතා මය්‍හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අථ නං හගවා භික්ඛුනියො පටිපාටියා යානන්තරෙ යපෙන්නො ආරද්ධවීරියානං
අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. සා එකදිවසං අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා
උදානවසෙන –

102.

“දස පුත්තෙ විජායිත්වා, අස්මිං රූපසමුස්සයෙ;
තතොහං දුබ්බලා ජිණ්ණා, භික්ඛුනිං උපසඬකමිං.

103.

“සා මෙ ධම්මමදෙසෙසි, ඛන්ධායතනධාතූයො;
තස්සා ධම්මං සුණිත්වාන, කෙසෙ ඡෙත්වාන පබ්බජිං.

104.

“තස්සා මෙ සික්ඛමානාය, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං;
පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, යත්ථ මෙ වුසිතං පුරෙ.

105.

“අනිමිත්තඤ්ච භාවෙමි, එකග්ගා සුසමාහිතා;
අනන්තරාවිමොක්ඛාසිං, අනුපාදාය නිබ්බුතා.

106.

“පඤ්චක්ඛන්ධා පරිඤ්ඤාතා, තිට්ඨන්ති ඡින්නමූලකා;
ධි තවත්ථු ජරෙ ජම්මෙ, නත්ථි දානි පුනඛහවො”ති. – ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ රූපසමුස්සයෙති රූපසඬබානෙ සමුස්සයෙ. අයඤ්ඤි රූපසද්දො
“චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං”න්තිආදීසු (සං. නි. 4.60)
රූපායතනෙ ආගතො. “යංකිඤ්චි රූපං අතිතානාගතපච්චුප්පන්න”න්තිආදීසු (අ.
නි. 4.181) රූපක්ඛන්ධෙ. “පියරූපෙ සාතරූපෙ රජ්ජති”තිආදීසු (ම. නි. 1.409)
සභාවෙ. “ඛනිද්ධා රූපානි පස්සති”තිආදීසු (දී. නි. 3.338; අ. නි. 1.427-434)
කසිණායතනෙ. “රූපි රූපානි පස්සති”තිආදීසු (දී. නි. 3.339; අ. නි. 1.435-442)
රූපකුමානෙ. “අට්ඨිඤ්ච පටිච්ච න්භාරුඤ්ච පටිච්ච මංසඤ්ච පටිච්ච වම්මඤ්ච

පටිච්ච ආකාසො පරිවාරිතො රූපන්ත්වෙව සඬ්ඛං ගච්ඡති” තිආදීසු (ම. නි. 1.306) රූපකායෙ. ඉධාපි රූපකායෙව දට්ඨබ්බො. සමුස්සයසද්දොපි අට්ඨිතං සරීරස්ස පරියායො. “සතන්ති සමුස්සයා” තිආදීසු අට්ඨිසරීරපරියායෙ. “ආතුරං අසුචිං පුත්තිං, පස්ස නන්දෙ සමුස්සයා” තිආදීසු (මෙරගා. 19) සරීරෙ. ඉධාපි සරීරෙ එව දට්ඨබ්බො. තෙන චුත්තං – “රූපසමුස්සයෙ” ති, රූපසඬ්ඛාතෙ සමුස්සයෙ සරීරෙති අත්ථො. යත්වාති වචනසෙසො. අස්මිං රූපසමුස්සයෙති හි ඉමස්මිං රූපසමුස්සයෙ යත්වා ඉමං රූපකායං නිස්සාය දස පුත්තෙ විජායිත්වාති යොජනා. තතොති තස්මා දසපුත්තවිජායනහෙතු. සා හි පයමවයං අතික්කමිත්වා පුත්තකෙ විජායන්ති අනුක්කමෙන දුබ්බලසරීරා ජරාජිණ්ණා ව අහොසි. තෙන චුත්තං “තතොහං දුබ්බලා ජිණ්ණා” ති.

තස්සාති තතො, තස්සාති වා තස්සා සන්තිකෙ. පුන තස්සාති කරණෙ සාම්චචනං, තායාති අත්ථො. සික්ඛමානායාති තිස්සොපි සික්ඛා සික්ඛමානා.

අනන්තරාවිමොක්ඛාසිත්ති අග්ගමග්ගස්ස අනන්තරා උප්පන්නවිමොක්ඛා ආසිං. රූපී රූපානි පස්සතිතිආදයො හි අට්ඨපි විමොක්ඛා අනන්තරවිමොක්ඛා නාම න භොන්ති. මග්ගානන්තරං අනුප්පත්තා හි ඵලවිමොක්ඛා ඵලසමාපත්තිකාලෙ පචත්තමානාපි පයමමග්ගානන්තරමෙව සමුප්පත්තිතො තං උපාදාය අනන්තරවිමොක්ඛා නාම, යථා මග්ගසමාධි ආනන්තරිකසමාධිති වුවචති. අනුපාදාය නිබ්බූතාති රූපාදීසු කිඤ්චිපි අග්ගහෙත්වා කිලෙසපරිනිබ්බානෙන නිබ්බූතා ආසිං.

එවං විජ්ජාත්තයං විභාවෙත්වා අරහත්තඵලෙන කුටං ගණ්හන්ති උදානෙත්වා, ඉදානි ජරාය චිරකාලං උපද්දුතසරීරං විගරහන්ති සහ වත්ථුනා තස්ස සමතික්කන්තභාවං විභාවෙතුං “පඤ්චක්ඛන්ධා පරිඤ්ඤානා” ති ඔසානගාථමාහ. තත්ථ ඩි තචත්ථු ජරෙ ජම්මෙති අඬ්ගානං සිථිලභාවකරණාදිනා ජරෙ ජම්මෙ ලාමකෙ හීනෙ තච තුය්හං ඩි අත්ථු ධිකාරො භොතු. නත්ථී දානි පුනඛ්භවොති තස්මා ත්වං මයා අතික්කන්තා අභිභූතාසීති අධිප්පායො.

සොණාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. හද්දාකුණ්ඩලකෙසාථෙරිගාථාවණ්ණනා

ලුනකෙසීතිආදිකා හද්දාය කුණ්ඩලකෙසාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පදුමුත්තරස්ස හගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්ති සත්ථාරං එකං භික්ඛුනි. ඛිජ්ජාභිඤ්ඤානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා, අධිකාරකම්මං කත්වා තං යානන්තරං පත්ථෙත්වා යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා කස්සපබුද්ධකාලෙ කිකිස්ස කාසිරඤ්ඤො ගෙහෙ සත්තන්තං හගිනීතං අඛින්නරා හුත්වා, වීසති වස්සසහස්සානි දස සීලානි සමාදාය කොමාරිබුහ්මවරියං වරන්ති සඬ්ඝස්ස වසනපරිවෙණං කාරෙත්වා, එකං බුද්ධන්තරං සුගතීසුයෙව සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්ති.

හද්දාතිස්සා නාමං අහොසි. සා මහතා පරිවාරෙන වඩ්ඪමානා වයඡ්පත්තා,
තස්මිංයෙව නගරෙ පුරොහිතස්ස පුත්තං සත්තුකං නාම වොරං සහොඩ්ඨං ගහෙත්වා
රාජාණාය නගරගුත්තිකෙන මාරතුං ආසාතනං නියාමානං, සිහපඤ්ජරෙන
ඔලොකෙන්ති දිස්වා පට්ඨද්ධවිත්තා හුත්වා සවෙ තං ලභාමි, ජීවිස්සාමි; නො වෙ,
මරිස්සාමිති සයනෙ අධොමුඛි නිපජ්ජි.

අථස්සා පිතා තං පවත්තිං සුත්වා එකධීතුතාය බලවසිනෙනො සහස්සලඤ්ජං
දත්වා උපායෙනෙව වොරං විස්සජ්ජාපෙත්වා ගන්ධොදකෙන ත්භාපෙත්වා
සබ්බාහරණපට්මණ්ඩිතං කාරෙත්වා පාසාදං පෙසෙසි. හද්දාපි පරිපුණ්ණමනොරථා
අතිරෙකාලඤ්ජාකාරෙන අලඬකරිත්වා තං පරිවරති. සත්තුකො කතිපාහං
විතිනාමෙත්වා තස්සා ආහරණෙසු උඡ්පන්නලොහො හද්දෙ, අහං නගරගුත්තිකෙන
ගහිතමත්තොව වොරපපාතෙ අධිවත්ථාය දෙවතාය “සවාහං ජීවිතං ලභාමි, තුය්හං
බලිකම්මං උපසංහරිස්සාමි”ති පත්ථනං ආයාචිං, තස්මා බලිකම්මං සජ්ජාපෙහීති. සා
“තස්ස මනං පුරෙස්සාමි”ති බලිකම්මං සජ්ජාපෙත්වා සබ්බාහරණවිභූසිතා
සාමිකෙන සද්ධිං එකං යානං අභිරුය්හ “දෙවතාය බලිකම්මං කරිස්සාමි”ති
වොරපපාතං අභිරුහිතුං ආරද්ධා.

සත්තුකො වින්තෙසි – “සබ්බෙසු අභිරුහන්තෙසු ඉමිස්සා ආහරණං ගහෙතුං න
සක්කා”ති පරිවාරජනං තත්ථෙව යිපෙත්වා තමෙව බලිභාජනං ගාභාපෙත්වා
පබ්බතං අභිරුහන්තො තාය සද්ධිං පියකථං න කථෙසි. සා ඉඩ්ඨිතෙනෙව
තස්සාධිජ්ජායං අඤ්ඤාසි. සත්තුකො, “හද්දෙ, තව උත්තරසාටකං ඔමුඤ්චිත්වා
කායාරුළ්භපසාධනං භණ්ඩිකං කරොහී”ති. සා, “සාමි, මය්හං කො අපරාධො”ති?
“කිං නු මං, බාලෙ, ‘බලිකම්මත්ථං ආගතො’ති සඤ්ඤං කරොසි?
බලිකම්මාපදෙසෙන පන තව ආහරණං ගහෙතුං ආගතො”ති. “කස්ස පන, අය්‍ය,
පසාධනං, කස්ස අහ”න්ති? “නාහං එතං විභාගං ජානාමි”ති. “හොතු, අය්‍ය, එකං
පන මෙ අධිජ්ජායං පුරෙහි, අලඬකතනියාමෙන ව ආලිඬ්ඨිතුං දෙහී”ති. සො
“සාධු”ති සම්පට්ඨිඡ්. සා තෙන සම්පට්ඨිඡ්තභාවං ඤත්වා පුරතො ආලිඬ්ඨිත්වා
පච්ඡතො ආලිඬ්ඨගන්ති විය පබ්බතපපාතෙ පාතෙසි. සො පතිත්වා වුණ්ණවිචුණ්ණං
අහොසි. තාය කතං අච්ඡරියං දිස්වා පබ්බතෙ අධිවත්ථා දෙවතා කොසල්ලං
විභාවෙන්ති ඉමා ගාථා අභාසි –

“න හි සබ්බෙසු යානෙසු, පුරිසො හොති පණ්ඩිතො;
ඉත්ථිපි පණ්ඩිතා හොති, තත්ථ තත්ථ විචක්ඛණා.

“න හි සබ්බෙසු යානෙසු, පුරිසො හොති පණ්ඩිතො;
ඉත්ථිපි පණ්ඩිතා හොති, ලහුං අත්ථවිචිත්තිකා”ති. (අප. ෧෮෮. 2.3.31-32);

තතො හද්දා වින්තෙසි – “න සක්කා මයා ඉමිනා නියාමෙන ගෙහං ගන්තුං,
ඉතොව ගන්ත්වා එකං පබ්බජ්ජං පබ්බජ්ජිස්සාමි”ති නිගණ්ඨාරාමං ගන්ත්වා
නිගණ්ඨෙයෙ පබ්බජ්ජං යාචි. අථ නං තෙ ආහංසු – “කෙන නියාමෙන පබ්බජ්ජා

හොතු” කි? “යං තුම්භාකං පබ්බජ්ජාය උත්තමං, තදෙව කරොථා” කි. තෙ “සාධු” කි තස්සා තාලට්ඨිනා කෙසෙ ලුඤ්චිත්වා පබ්බාජෙසුං. පුන කෙසා වඩ්ඪන්තා කුණ්ඩලාවට්ඨා හුත්වා වඩ්ඪෙසුං. තතො පට්ඨාය සා කුණ්ඩලකෙසාති නාම ජාතා. සා තත්ථ උග්ගහෙතබ්බං සමයං වාදමග්ගඤ්ච උග්ගහෙත්වා “එත්තකං නාම ඉමෙ ජානන්ති, ඉතො උත්තරි විසෙසො නත්ථී” කි ඤත්වා තතො අපක්කමිත්වා යත්ථ යත්ථ පණ්ඩිතා අත්ථී, තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා තෙසං ජානනසිජ්ජං උග්ගහෙත්වා අත්තනා සද්ධිං කට්ඨං සමත්ථං අදිස්වා යං යං ගාමං වා නිගමං වා පවිසති, තස්ස ද්වාරෙ වාලුකාරාසිං කත්වා තත්ථ ජම්බුසාබං යපෙත්වා “යො මම වාදං ආරොපෙතුං සක්කොති, සො ඉමං සාබං මද්දතු” කි සමීපෙ ධීතදාරකානං සඤ්ඤං දත්වා වසනට්ඨානං ගච්ඡති. සත්තාහමිපි ජම්බුසාබාය තට්ඨ ධීතාය තං ගහෙත්වා පක්කමති.

තෙන ව සමයෙන අම්භාකං භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා පවත්තිතවරධම්මවක්කො අනුපුබ්බෙන සාවත්ථී. උපනිස්සාය ජෙනවතො විහරති. කුණ්ඩලකෙසාපි චුත්තනයෙන ගාමනිගමරාජධානීසු විවරන්ති සාවත්ථී. පත්වා නගරද්වාරෙ වාලුකාරාසිමිහි ජම්බුසාබං යපෙත්වා දාරකානං සඤ්ඤං දත්වා සාවත්ථී. පාවිසි.

අථායස්මා ධම්මසෙනාපති එකකොව නගරං පවිසන්තො තං සාබං දිස්වා තං දමෙතුකාමො දාරකෙ පුච්ඡි – “කස්මායං සාබා එවං යපිතා” කි? දාරකා තමත්ථං ආරොචෙසුං. ථෙරො “යදි එවං ඉමං සාබං මද්දථා” කි ආහ. දාරකා තං මද්දිංසු. කුණ්ඩලකෙසා කතහත්තකිව්වා නගරතො නික්කමන්ති තං සාබං මද්දිතං දිස්වා “කෙනිදං මද්දිත” න්ති පුච්ඡිත්වා ථෙරෙන මද්දාපිතභාවං ඤත්වා “අපක්ඛිකො වාදො න සොහති” කි සාවත්ථී. පවිසිත්වා වීථිතො වීථී. විවරන්ති “පස්සෙය්‍යාථ සමණෙහි සක්‍යපුත්තියෙහි සද්ධිං මය්හං වාද” න්ති උග්ගසොසෙත්වා මහාජනපරිවුතා අඤ්ඤතරස්මී. රුක්ඛමූලෙ නිසින්තං ධම්මසෙනාපතිං උපසඬ්ඤාමිත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තං ධීතා “කිං තුම්භෙහි මම ජම්බුසාබා මද්දාපිතා” කි පුච්ඡි. “ආම, මයා මද්දාපිතා” කි. “එවං සන්තෙ තුම්භෙහි සද්ධිං මය්හං වාදො හොතු” කි. “හොතු, හද්දෙ” කි. “කස්ස පුච්ඡා, කස්ස විස්සජ්ජනා” කි? “පුච්ඡා නාම අම්භාකං පත්තා, ත්වං යං අත්තතො ජානනකං පුච්ඡා” කි. සා සබ්බමෙව අත්තතො ජානනකං වාදං පුච්ඡි. ථෙරො තං සබ්බං විස්සජ්ජෙසි. සා උපරි පුච්ඡිතබ්බං අජානන්ති තුණ්හි අහොසි. අථ නං ථෙරො ආහ – “තයා බහුං පුච්ඡිතං, මයමිපි තං එකං පඤ්ඤං පුච්ඡාමා” කි. “පුච්ඡථ, භන්තෙ” කි. ථෙරො “එකං නාම කි” න්ති ඉමං පඤ්ඤං පුච්ඡි. කුණ්ඩලකෙසා නෙව අත්තං න කොටිං පස්සන්ති අන්ධකාරං පට්ට්ඨා විය හුත්වා “න ජානාමි, භන්තෙ” කි ආහ. “ත්වං එත්තකමිපි අජානන්ති අඤ්ඤං කිං ජානිස්සසි” කි වත්වා ධම්මං දෙසෙසි. සා ථෙරස්ස පාදෙසු පතිත්වා, “භන්තෙ, තුම්භෙ සරණං ගච්ඡාමි” කි ආහ. “මා මං ත්වං, හද්දෙ, සරණං ගච්ඡ, සදෙවකෙ ලොකෙ අග්ගපුග්ගලං භගවත්තමෙව සරණං ගච්ඡා” කි. “එවං කරිස්සාමි, භන්තෙ” කි සා සායන්හසමයෙ ධම්මදෙසනාවෙලායං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා

පඤ්චපතිට්ඨිතෙන චන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. සත්ථා තස්සා ඤාණපරිපාකං ඤත්වා –

“සහස්සමපි ටෙ ගාථා, අනත්ථපදසංහිතා;
එකං ගාථාපදං සෙය්‍යා, යං සුත්වා සුපසම්මති” ති. –

ඉමං ගාථමාහ. ගාථාපරියොසානෙ යථාධිතාව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි.
තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ටෙරි 2.3.1-54) –

“පදුමුත්තරො නාම ජිනො, සබ්බධම්මාන පාරගු;
ඉතො සතසහස්සමිහි, කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

“තදාහං භංසවතියං, ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහුං;
නානාරතනපජ්ජොතෙ, මහාසුඛසමජ්ජිතා.

“උපෙත්වා තං මහාවීරං, අස්සොසිං ධම්මදෙසනං;
තතො ජාතප්පසාදාහං, උපෙසිං සරණං ජිනං.

“තදා මහාකාරුණිකො, පදුමුත්තරනාමකො;
බ්ජ්ජාහිඤ්ඤානමග්ගන්ති, යපෙසි හික්ඛුනිං සුහං.

“තං සුත්වා මුදිතා හුත්වා, දානං දත්වා මහෙසිනො;
නිපච්ච සිරසා පාදෙ, තං යානමභිපත්ථයිං.

“අනුමොදි මහාවීරො, හද්දෙ යං තෙහිපත්ථිතං;
සම්ප්ජ්ඣස්සති තං සබ්බං, සුබ්බිහී හොහි නිබ්බුතා.

“සතසහස්සිනො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදා, ධරසා ධම්මනිමිමිතා;
හද්දාකුණ්ඩලකෙසාති, හෙස්සති සත්ථු සාවිකා.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, චෙතනාපණ්ඩිහි ච;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“තතො චුතා යාමමගං, තතොහං තුසිතං ගතා;
තතො ච නිම්මානරතිං, වසවත්තිපුරං තතො.

“යත්ථ යත්ථුපපජ්ජාමි, තස්ස කම්මස්ස වාහසා;
තත්ථ තත්ථෙව රාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං.

“තතො චූතා මනුස්සෙසු, රාජ්‍යනං චක්කවත්තිනං;
මණ්ඩලීනඤ්ච රාජ්‍යනං, මහෙසින්තමකාරයිං.

“සම්පත්තිං අනුභොත්වාන, දෙවෙසු මානුසෙසු ව;
සබ්බත්ථ සුඛිතා හුත්වා, නෙකකප්පෙසු සංසරිං.

“ඉමම්හි හද්දකෙ කප්පෙ, බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, උප්පජ්ජි වදනං වරො.

“උපට්ඨාකො මහෙසිස්ස, තදා ආසි නරිස්සරො;
කාසිරාජා කිකි නාම, බාරාණසිපුරුත්තමෙ.

“තස්ස ධිතා චතුත්ථාසිං, භික්ඛුදායීති විස්සුතා;
ධම්මං සුත්වා ජිනග්ගස්ස, පබ්බජ්ජං සමරොවයිං.

“අනුජානි න නො තාතො, අගාරෙව තදා මයං;
විසවස්සසහස්සානි, විවරිම්හ අතන්දිතා.

“කොමාරිබ්‍රහ්මවරියං, රාජකඤ්ඤා සුබ්බධිතා;
බුද්ධොපට්ඨානනිරතා, මුදිතා සත්ත ධිතරො.

“සමණි සමණගුත්තා ව, භික්ඛුනි භික්ඛුදායිකා;
ධම්මා වෙව සුධම්මා ව, සත්තම් සඬ්ඝදායිකා.

“බෙමා උප්පලවණ්ණා ව, පටාවාරා අහං තදා;
කිසාගොතම් ධම්මදින්නා, විසාබා හොති සත්තම්.

“තෙහි කම්මෙහි සුකතෙහි, චෙතනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“පච්ඡිමෙ ව භවෙ දානි, ගිරිබ්බජ්ජුරුත්තමෙ;
ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ ජිතෙ, යදාහං යොබ්බතෙ ධිතා.

“වොරං වධත්ථං නියන්තං, දිස්වා රත්තා තහිං අහං;
පිතා මෙ තං සහස්සෙන, මොවයිත්වා වධා තතො.

“අදාසි තස්ස මං තාතො, විදිත්වාන මනං මම;
තස්සාහමාසිං විසට්ඨා, අතීව දයිතා හිතා.

“සො මෙ භූසනලොහෙන, බලිමජ්ඣාසයො දිසො;
වොරජ්ජපාතං නෙත්වාන, පබ්බතං චෙතයි වධං.

“තදාහං පණමිත්වාන, සත්තුකං සුකතඤ්ජලී;
රක්ඛන්තී අත්තනො පාණං, ඉදං චචනමබ්බවිං.

“ඉදං සුවණ්ණකෙයුරං, මුත්තා වෙළරියා බහු;
සබ්බං භරස්සු භද්දන්තෙ, මඤ්ච දාසීති සාවය.

“ඔරොපයස්සු කලාණි, මා බාළ්භං පරිදෙවසි;
න වාහං අභිජානාමි, අභන්ත්වා ධනමාහතං.

“යතො සරාමි අත්තානං, යතො පත්තොස්මි විඤ්ඤානං;
න වාහං අභිජානාමි, අඤ්ඤං පියතරං තයා.

“එහි තං උපගුහිස්සං, කත්වාන තං පදක්ඛිණං;
න ච දානි පුනො අත්ථි, මම තුය්භඤ්ච සඬගමො.

“න හි සබ්බෙසු යානෙසු, පුරිසො භොති පණ්ඩිතො;
ඉත්ථිපි පණ්ඩිතා භොති, තත්ථ තත්ථ විචක්ඛණා.

“න හි සබ්බෙසු යානෙසු, පුරිසො භොති පණ්ඩිතො;
ඉත්ථිපි පණ්ඩිතා භොති, ලහුං අත්ථවිචිත්තිකා.

“ලහුඤ්ච වත ඛිජ්ජඤ්ච, නිකට්ඨෙ සමචෙතයිං;
මිගං උණ්ණා යථා එවං, තදාහං සත්තුකං වධිං.

“යො ච උජ්ජතිතං අත්ථං, න ඛිජ්ජමනුබ්ජ්ඤති;
යො භඤ්ඤතෙ මන්දමති, වොරොච ගිරිගඛිහරෙ.

“යො ච උජ්ජතිතං අත්ථං, ඛිජ්ජමෙව නිබ්බාධති;
මුච්චතෙ සත්තුසම්බාධා, තදාහං සත්තුකා යථා.

“තදාහං පාතයිත්වාන, ගිරිදුග්ගමිහි සත්තුකං;
සන්තිකං සෙතවත්ථානං, උපෙත්වා පබ්බජිං අහං.

“සණ්ඨාසෙන ච කෙසෙ මෙ, ලුඤ්චිත්වා සබ්බසො තදා;
පබ්බජිත්වාන සමයං, ආචික්ඛිංසු නිරන්තරං.

“තතො තං උග්ගහෙත්වාහං, නිසීදිත්වාන එකිකා;
සමයං තං විචිත්තෙසිං, සුචානො මානුසං කරං.

“ජින්නං ගය්භ සමීපෙ මෙ, පාතයිත්වා අපක්කමි;
දිස්වා නිමිත්තමලහිං, හත්ථං තං පුළවාකුලං.

“තතො උට්ඨාය සංවිග්ගා, අප්පච්ඡිං සහධම්මිකෙ;
තෙ අවොචුං විජානන්ති, තං අත්ථං සකාහික්ඛවො.

“සාහං තමත්ථං පුච්ඡිස්සං, උපෙත්වා බුද්ධසාවකෙ;
තෙ මමාදාය ගච්ඡිංසු, බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකං.

“සො මෙ ධම්මමදෙසෙසි, ඛන්ධායතනධාතුයො;
අසුභානිච්චදුක්ඛාති, අනත්තාති ච නායකො.

“තස්ස ධම්මං සුඤ්ඤිත්වාහං, ධම්මචක්ඛුං විසොධයිං;
තතො විඤ්ඤාතසද්ධම්මා, පබ්බජ්ජං උපසම්පදං.

“ආයාචිතො තදා ආහ, එහි භද්දෙනි නායකො;
තදාහං උපසම්පන්නා, පරිත්තං තොයමද්දසං.

“පාදපක්ඛාලනෙනාහං, ඤත්වා සඋදයබ්බයං;
තථා සබ්බෙපි සඬ්ඛාරො, ඊදිසං චිත්තයිං තදා.

“තතො චිත්තං විමුච්චි මෙ, අනුපාදාය සබ්බසො;
බ්ඡ්ජාහිඤ්ඤානමග්ගං මෙ, තදා පඤ්ඤාපයි ජිනො.

“ඉද්ධිසු ච වසි හොමි, දිබ්බාය සොතධාතුයා;
පරචිත්තාති ජානාමි, සත්ථුසාසනකාරිකා.

“පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, දිබ්බචක්ඛුං විසොධිතං;
බෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ, විසුද්ධාසිං සුනිම්මලා.

“පරිච්ඡේණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඕහිතො ගරුකො භාරො, භවනෙත්ති සමුහතා.

“යස්සත්ථාය පබ්බජිතා, අගාරස්මානගාරියං;
සො මෙ අත්ථො අනුජ්ජත්තො, සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

“අත්ථධම්මනිරුත්තිසු, පටිභානෙ තථෙව ච;
ඤාණං මෙ විමලං සුද්ධං, බුද්ධසෙට්ඨස්ස සාසනෙ.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා තාවදෙව පබ්බජ්ජං යාචි. සත්ථා තස්සා පබ්බජ්ජං
අනුජානි. සා හික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වාන පබ්බජිත්වා ඵලසුබ්බෙන නිබ්බානසුබ්බෙන ච
විතිනාමෙන්ති අත්තතො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන –

“ලුනකෙසි පඩිකධරී, එකසාටි පුරෙ වරිං;
අවජ්ජෙ වජ්ජමනිනී, වජ්ජෙ වාවජ්ජදස්සිනී.

108.

“දිවාචිහාරා නික්ඛම්ම, ගිජ්ඣකුට්ඨි පබ්බතෙ;
අද්දසං චිරජං බුද්ධං, භික්ඛුසඤ්ඤාපුරුක්ඛතං.

109.

“නිහව්ව ඡාණුං වන්දිත්වා, සම්මුඛා අඤ්ජලිං අකං;
එහි භද්දෙනි මං අවච, සා මෙ ආසුපසම්පදා.

110.

“විණ්ණා අභිගා ව මගධා, වජ්ජී කාසී ව කොසලා;
අනකා පණ්ණාස වස්සානි, රට්ඨපිණ්ඩං අභුඤ්ජහං.

111.

“පුඤ්ඤං වත පසවි බහුං, සජ්ජඤ්ඤා වතායං උපාසකො;
යො භද්දාය චීවරං අදාසි, විජ්ජමුත්තාය සබ්බගන්ථෙහි” ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ ලුනකෙසිති ලුනා ලුඤ්චිතා කෙසා මය්හන්ති ලුනකෙසි, නිගණ්ඨෙසු පබ්බජ්ජාය තාලට්ඨිතා ලුඤ්චිතකෙසා, තං සන්ධාය වදති. පඩිකධරීති දන්තකට්ඨස්ස අබාදනෙන දන්තෙසු මලපඩිකධාරණතො පඩිකධරී. එකසාටිති නිගණ්ඨවාරිත්තවසෙන එකසාටිකා. පුරෙ වරින්ති පුබ්බෙ නිගණ්ඨී හුත්වා එවං විවරිං. අවජ්ජෙ වජ්ජමනිනීති න්හානුවිජාදනදන්තකට්ඨබාදනාදිකෙ අනවජ්ජෙ සාවජ්ජසඤ්ඤී. වජ්ජෙ වාවජ්ජදස්සිනීති මානමක්ඛපලාසවිපල්ලාසාදිකෙ සාවජ්ජෙ අනවජ්ජදිට්ඨී.

දිවාචිහාරා නික්ඛම්මාති අත්තනො දිවාචිහාරට්ඨානතො නික්ඛම්ත්වා. අයම්පි ඨිතමජ්ඣන්තිකවෙලායං ථෙරෙන සමාගතා තස්ස පඤ්ඤස්ස විස්සජ්ජනෙන ධම්මදෙසනාය ව නිහතමානදබ්බා පසන්නමානසා හුත්වා සත්ථු සන්තිකං උපසඩ්ධම්මකාමාව අත්තනො වසනට්ඨානං ගන්ත්වා දිවාට්ඨානෙ නිසීදිත්වා සායන්හසමයෙ සත්ථු සන්තිකං උපසඩ්ධම්මත්වා.

නිහව්ව ඡාණුං වන්දිත්වාති ඡාණුද්වයං පථවියං නිහන්ත්වා පතිට්ඨපෙත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා. සම්මුඛා අඤ්ජලිං අකන්ති සත්ථු සම්මුඛා දසනබසමොධානසමුජ්ජලං අඤ්ජලිං අකාසිං. එහි, භද්දෙනි මං අවච, සා මෙ ආසුපසම්පදාති යං මං භගවා අරහත්තං පත්වා පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච යාවිත්වා ඨිතං “එහි, භද්දෙ, භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා භික්ඛුනීතං සන්තිකෙ පබ්බජ

උපසම්පජ්ජස්සු’ ති අවච ආණාපෙසි. සා සත්ථු ආණා මය්හං උපසම්පදාය කාරණත්තා උපසම්පදා ආසි අහොසි.

විණ්ණානිආදිකා ද්වෙ ගාථා අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණගාථා. තත්ථ විණ්ණා අභිගා ව මගධාති යෙ ඉමෙ අභිගා ව මගධා ව චජ්ජී ව කාසි ව කොසලා ව ජනපදා පුබ්බෙ සාණාය මයා රට්ඨපිණ්ඩං භුඤ්ජන්තියා විණ්ණා චරිතා, තෙසුයෙව සත්ථාරා සමාගමතො පට්ඨාය අනණා නිද්දොසා අපගතකිලෙසා හුත්වා පඤ්ඤාස සංවච්ඡරානි රට්ඨපිණ්ඩං අභුඤ්ජීං අහං.

යෙන අභිජ්ජසන්නමානසෙන උපාසකෙන අත්තනො වීචරං දින්නං, තස්ස පුඤ්ඤවිසෙසකිත්තනමුඛෙන අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොන්ති “පුඤ්ඤං වත පසවි බහු”න්ති ඔසානගාථමාහ. සා සුවිඤ්ඤොයාච.

හද්දාකුණ්ඩලකෙසාපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. පටාචාරාපෙරිගාථාවණ්ණනා

නභිගලෙහි කසං බෙත්තන්තිආදිකා පටාචාරාය පෙරියා ගාථා. අයම්පි පදුමුත්තරස්ස හගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා, එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්ති සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං විනයධරානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා, අධිකාරකම්මං කත්වා තං යානන්තරං පත්ථෙසි. සා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති කස්සපබුද්ධකාලෙ කිකිස්ස කාසිරඤ්ඤො ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගහෙත්වා සත්තන්නං හගිනීනං අබ්භන්තරා හුත්වා විසති වස්සසහස්සානි බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා භික්ඛුසඛිසස්ස පරිවෙණං අකාසි. සා තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා, එකං බුද්ධන්තරං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං සෙට්ඨිගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා අත්තනො ගෙහෙ එකෙන කම්මකාරෙන සද්ධිං කිලෙසසන්ථවං අකාසි. තං මාතාපිතරො සමජාතිකස්ස කුමාරස්ස දාතුං දිවසං සණ්ඨපෙසුං. තං ඤත්වා සා හත්ථසාරං ගහෙත්වා තෙන කතසන්ථවෙන පුරිසෙන සද්ධිං අග්ගද්වාරෙන නික්ඛමිත්වා එකස්මිං ගාමකෙ වසන්ති ගබ්භිනී අහොසි. සා පරිපක්කෙ ගබ්භෙ “කිං ඉධ අනාථවාසෙන, කුලගෙහං ගච්ඡාම, සාමී” ති වත්වා තස්මිං “අජ්ජ ගච්ඡාම, ස්වෙ ගච්ඡාමා” ති කාලක්ඛෙපං කරොන්තෙ “නායං බාලො මං නෙස්සති” ති තස්මිං බහි ගතෙ ගෙහෙ පටිසාමෙතබ්බං පටිසාමෙත්වා “කුලසරං ගතාති මය්හං සාමිකස්ස කථෙථා” ති පටිවිස්සකසරවාසීනං ආචික්ඛිත්වා “එකිකාව කුලසරං ගමිස්සාමී” ති මග්ගං පටිපජ්ජී. සො ආගන්ත්වා ගෙහෙ තං අපස්සන්තො පටිවිස්සකෙ පුච්ඡිත්වා “කුලසරං ගතා” ති සුත්වා “මං නිස්සාය කුලධීතා අනාථා ජාතා” ති පදානුපදං ගන්ත්වා සම්පාපුණි. තස්සා අන්තරාමග්ගෙ එව ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි. සා පසුතකාලතො පට්ඨාය පටිප්පස්සද්ධගමනුස්සුක්කා සාමිකං ගහෙත්වා නිවත්ති. දුතියවාරම්පි ගබ්භිනී අහොසිතිආදි සබ්බං පුරිමනයෙනෙව විත්ථාරෙතබ්බං.

අයං පන විසෙසො – යදා තස්සා අන්තරාමග්ගෙ කම්මජවාතා වලිංසු, තදා මහාඅකාලමෙසො උදපාදි. සමන්තතො විජ්ජුලතාහි ආදිත්තං විය මෙසථනිතෙනි හිජ්ජමානං විය ව උදකධාරානිපාතනිරන්තරං නහං අහොසි. සා තං දිස්වා, “සාමි, මෙ අනොවස්සකං යානං ජානාහී” ති ආහ. සො ඉතො විතො ව ඔලොකෙන්තො එකං තිණසඤ්ජන්තං ගුම්බං දිස්වා තත්ථ ගන්ත්වා හත්ථගතාය වාසියා තස්මිං ගුම්බෙ දණ්ඩකෙ ඡන්දිතුකාමො තිණෙහි සඤ්ජාදිතවම්මිකසීසන්තෙ උට්ඨිතරුක්ඛදණ්ඩකං ඡන්දි. තාවදෙව ව නං තතො වම්මිකතො නික්ඛමිත්වා සොරවිසො ආසිවිසො ඩංසි. සො තත්ථෙව පතිත්වා කාලමකාසි. සා මහාදුක්ඛං අනුභවන්තී තස්ස ආගමනං ඔලොකෙන්තී ද්වෙපි දාරකෙ වාතවුට්ඨිං අසහමානො විරවන්තෙ උරන්තරෙ කත්වා, ද්විහි ජාණුකෙහි ද්විහි හත්ථෙහි ව භූමිං උප්පිළෙත්වා යථාධීතාව රත්තිං විනිනාමෙත්වා විහාතාය රත්තියා මංසපෙසිවණ්ණං එකං පුත්තං පිලොතිකවුම්බටකෙ නිපජ්ජාපෙත්වා හත්ථෙහි උරෙහි ව පරිග්ගහෙත්වා, ඉතරං “එහි, තාත, පිතා තෙ ඉතො ගතො” ති වත්වා සාමිකෙන ගතමග්ගෙන ගච්ජන්තී තං වම්මිකසම්පෙ කාලඬකතං නිසින්තං දිස්වා “මං නිස්සාය මම සාමිකො මතො” ති රොදන්තී පරිදෙවන්තී සකලරත්තිං දෙවෙන වුට්ඨත්තා ජණ්ණකප්පමාණං ඵනප්පමාණං උදකං සවන්තිං අන්තරාමග්ගෙ නදිං පත්වා, අත්තතො මන්දබුද්ධිතාය දුබ්බලතාය ව ද්විහි දාරකෙහි සද්ධිං උදකං ඔතරිතුං අවිසහන්තී ජෙට්ඨපුත්තං ඔරිමතීරෙ යපෙත්වා ඉතරං ආදාය පරතීරං ගන්ත්වා සාධාහඬිගං අත්ථරිත්වා තත්ථ පිලොතිකවුම්බටකෙ නිපජ්ජාපෙත්වා “ඉතරස්ස සන්තිකං ගම්ස්සාමී” ති බාලපුත්තකං පහාතුං අසක්කොන්තී පුනප්පුනං නිවත්තිත්වා ඔලොකයමානා නදිං ඔතරති.

අථස්සා නදීමජ්ඣං ගතකාලෙ එකො සෙනො තං දාරකං දිස්වා “මංසපෙසී” ති සඤ්ඤාය ආකාසනො හස්සි. සා තං දිස්වා උහො හත්ථෙ උක්ඛිපිත්වා “සුසු” ති නික්ඛන්තුං මහාසද්දං නිච්ජාරෙසි. සෙනො දුරහාවෙන තං අනාදියන්තො කුමාරං ගහෙත්වා වෙහාසං උප්පති. ඔරිමතීරෙ ධීතො පුත්තො උහො හත්ථෙ උක්ඛිපිත්වා මහාසද්දං නිච්ජාරයමානං දිස්වා “මං සන්ධාය වදතී” ති සඤ්ඤාය වෙගෙන උදකෙ පති. ඉති බාලපුත්තකො සෙනෙන, ජෙට්ඨපුත්තකො උදකෙන හතො. සා “එකො මෙ පුත්තො සෙනෙන ගහිතො, එකො උදකෙන වුළ්භො, පන්ථෙ මෙ පති මතො” ති රොදන්තී පරිදෙවන්තී ගච්ජන්තී සාවත්ථීතො ආගච්ජන්තං එකං පුරිසං දිස්වා පුච්ඡි – “කත්ථ වාසිකොසි, තාතා” ති? “සාවත්ථීවාසිකොමිහි, අම්මා” ති. “සාවත්ථීයං අසුකව්ථීයං අසුකකුලං නාම අත්ථී, තං ජානාසි, තාතා” ති? “ජානාමි, අම්ම, තං පන මා පුච්ඡි, අඤ්ඤං පුච්ඡා” ති. “අඤ්ඤෙන මෙ පයොජනං නත්ථී, තදෙව පුච්ඡාමි, තාතා” ති. “අම්ම, ත්වං අත්තතො අනාවික්ඛිතුං න දෙසි, අජ්ජ තෙ සබ්බරත්තිං දෙවො වස්සන්තො දිට්ඨො” ති? “දිට්ඨො මෙ, තාත, මය්හමෙව සො සබ්බරත්තිං වුට්ඨො, තං කාරණං පච්ඡා කථෙස්සාමි, එතස්මිං තාව මෙ සෙට්ඨිගෙහෙ පවත්තිං කථෙහී” ති. “අම්ම, අජ්ජ රත්තියං සෙට්ඨි ව හරියා ව සෙට්ඨිපුත්තො වාති තයොපි ජනෙ අවත්ථරමානං ගෙහං පති, තෙ එකච්ඡකායං ඝායන්ති, ස්වායං ධුමො පඤ්ඤායති, අම්මා” ති. සා තස්මිං බණෙන නිවත්ථවත්ථම්පි පනමානං න සඤ්ජානි. සොකුම්මත්තත්තං පත්වා ජාතරූපෙනෙව –

“උහො පුත්තා කාලඬිකතා, පන්ථෙ මය්හං පතී මනො;
මාතා පිතා ච භාතා ච, එකච්ඡමභි ධය්හරෙ”ති. (අප. ෧෮ 2.2.498) –

විලපන්තී පරිබ්භමති.

තනො පට්ඨාය තස්සා නිවාසනමත්තෙනපි පටෙන අවරණතො පතිතාවාරත්තා
පටාවාරාත්තවෙව සමඤ්ඤා අහොසි. තං දිස්වා මනුස්සා “ගච්ඡ, උම්මත්තිකෙ”ති
කෙචි කචචරං මත්ථකෙ බිපන්ති, අඤ්ඤා පංසුං ඔකිරන්ති, අපරෙ ලෙඩ්ඬුං බිපන්ති.
සත්ථා ජෙනවනෙ මහාපරිසාමජ්ඣෙ නිසිදිත්වා ධම්මං දෙසෙන්නො තං තථා
පරිබ්භමන්ති. දිස්වා ඤාණපරිපාකඤ්ච ඔලොකෙත්වා යථා විහාරාහිමුඛී ආගච්ඡති,
තථා අකාසි. පරිසා තං දිස්වා “ඉමිස්සා උම්මත්තිකාය ඉතො ආගන්තුං මාදත්ථා”ති
ආහ. “භගවා මා නං වාරයිත්ථා”ති චත්ථා අවිදුරට්ඨානං ආගතකාලෙ “සතිං පටිලභ
හගිනී”ති ආහ. සා තාවදෙව බුද්ධානුභාවෙන සතිං පටිලභිත්වා නිවත්ථවත්ථස්ස
පතිතභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා හිරොත්තජ්ජං පච්චුපට්ඨපෙත්වා උක්කුටිකං
උපනිසජ්ජාය නිසිදි. එකො පුරිසො උත්තරසාටකං බිපි. සා තං නිවාසෙත්වා
සත්ථාරං උපසඬකමිත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන චන්දිත්වා, “භන්තෙ, අවස්සයො මෙ
හොථ, එකං මෙ පුත්තං සෙනො ගණ්හි, එකො උදකෙන වුල්භො, පන්ථෙ පතී
මනො, මාතාපිතරො භාතා ච ගෙහෙන අවත්ථවා මතා එකච්ඡකස්මිං කුමායන්ති”ති
සා සොකකාරණං ආචික්ඛි. සත්ථා “පටාවාරෙ, මා වින්තයි, තච අවස්සයො හවිතුං
සමත්ථස්සෙව සන්තිකං ආගතාසි. යථා හි ත්වං ඉදානි පුත්තාදීනං මරණනිමිත්තං
අස්සුනි පවත්තෙසි, එවං අනමතග්ගෙ සංසාරෙ පුත්තාදීනං මරණහෙතු පවත්තිතං
අස්සු චතුන්නං මහාසමුද්දානං උදකතො බහුතර”න්ති දස්සෙන්නො –

“චතුසු සමුද්දෙසු ජලං පරිත්තකං, තනො බහුං අස්සුජලං අනජ්ජකං;
දුක්ඛෙන ඵුට්ඨස්ස නරස්ස සොචනා, කිං කාරණා අම්ම තුවං පමජ්ජසී”ති.
(ධ. ප. අට්ඨ. 1.112 පටාවාරාථෙරිචත්ථු) –

ගාථං අභාසි.

එවං සත්ථරි අනමතග්ගපරියායකථං (සං. නි. 2.125-126) කථෙන්නෙ තස්සා
සොකො තනුතරභාවං අගමාසි. අථ නං තනුභූතසොකං ඤාත්වා “පටාවාරෙ,
පුත්තාදයො නාම පරලොකං ගච්ඡන්තස්ස තාණං වා ලෙණං වා සරණං වා හවිතුං න
සක්කොන්ති”ති විජ්ජමානාපි තෙ න සන්ති එව, තස්මා පණ්ඩිතෙන අත්තනො සීලං
විසොධෙත්වා නිබ්බානගාමිමග්ගොයෙව සාධෙතබ්බොති දස්සෙන්නො –

“න සන්ති පුත්තා තාණාය, න පිතා නාපි බන්ධවා;
අත්තකෙනාධිපත්තස්ස, නත්ථි ඤාතීසු තාණතා.

“එතමත්ථවසං ඤාත්වා, පණ්ඩිතො සීලසංවුතො;
නිබ්බානගමනං මග්ගං, බිජ්ජමෙව විසොධයෙ”ති. (ධ. ප. 288-289) –

ඉමාහි ගාථාහි ධම්මං දෙසෙසි. දෙසනාවසානෙ පටාචාරා සොනාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහිත්වා සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාචි. සත්ථා තං භික්ඛුනීනං සන්තිකං නෙත්වා පබ්බාපෙසි. සා ලද්ධුපසම්පදා උපරිමග්ගත්ථාය විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති එකදිවසං සටෙන උදකං ආදාය පාදෙ ධොවන්ති උදකං ආසිඤ්චි. තං ටොකං යානං ගන්ත්වා පච්ඡිජ්ජි, දුතියවාරං ආසිත්තං තතො දුරං අගමාසි, තතියවාරං ආසිත්තං තතොපි දුරතරං අගමාසි. සා තදෙව ආරම්මණං ගහෙත්වා තයො වයෙ පරිච්ඡින්නදිත්වා “මයා පයමං ආසිත්තඋදකං විය ඉමෙ සත්තා පයමවයෙපි මරන්ති, තතො දුරං ගතං දුතියවාරං ආසිත්තං උදකං විය මජ්ඣිමවයෙපි, තතො දුරතරං ගතං තතියවාරං ආසිත්තං උදකං විය පච්ඡිමවයෙපි මරන්තියෙවා”ති චින්තෙසි. සත්ථා ගන්ධකුටියං නිසින්තොව ඔහාසං ඵරිත්වා තස්සා සම්මුඛෙ යත්වා කථෙන්නො විය “එවමෙතං, පටාචාරෙ, සබ්බෙපිමෙ සත්තා මරණධම්මා, තස්මා පඤ්චන්තං ඛන්ධානං උදයබ්බයං අපස්සන්තස්ස වස්සසතං ජීවතො තං පස්සන්තස්ස එකාහම්පි එකක්ඛණම්පි ජීවිතං සෙය්‍යො”ති ඉමමත්ථං දස්සෙන්නො –

“යො ව වස්සසතං ජීවෙ, අපස්සං උදයබ්බයං;
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො, පස්සතො උදයබ්බය”න්ති. (ධ. ප. 113) –

ගාථමාහ. ගාථාපරියොසානෙ පටාචාරා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙරී 2.2.468-511) –

“පදුමුත්තරො නාම ජීනො, සබ්බධම්මාන පාරගු;
ඉතො සතසහස්සම්භි, කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

“තදාහං හංසවතියං, ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහුං;
නානාරතනපජ්ජොතෙ, මහාසුඛසමජ්ජිතා.

“උපෙත්වා තං මහාවීරං, අස්සොසිං ධම්මදෙසනං;
තතො ජාතපසාදාහං, උපෙසිං සරණං ජීනං.

“තතො විනයධාරීනං, අග්ගං වණ්ණෙසි නායකො;
භික්ඛුනිං ලජ්ජිනිං තාදිං, කප්පාකප්පවිසාරදං.

“තදා මුදිතචිත්තාහං, තං යානමහිකඬ්ඛිනී;
නිමන්තෙත්වා දසබලං, සසඬ්ඝං ලොකනායකං.

“භොජයිත්වාන සත්තාහං, දදිත්වාච තිථිවරං;
නිපච්ච සිරසා පාදෙ, ඉදං වචනමබුචිං.

“යා තයා වණ්ණිකා වීර, ඉතො අට්ඨමකෙ මුනි;
තාදිසාහං හවිස්සාමි, යදි සිජ්ඣති නායක.

“තදා අවොච මං සත්ථා, හද්දෙ මා භායි අස්සස;
අනාගතම්හි අද්ධානෙ, ලච්ඡසෙ තං මනොරථං.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදා, ඔරසා ධම්මනිමිතා;
පටාවාරාති නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවිකා.

“තදාහං මුදිතා හුත්වා, යාවජීවං තදා ජිනං;
මෙත්තචිත්තා පරිවරිං, සසඬ්ඝං ලොකනායකං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙතනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“ඉමම්හි හද්දකෙ කප්පෙ, බුහ්මබන්ධු මහායසො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, උප්පජ්ජි වදනං වරො.

“උපට්ඨාකො මහෙස්සස්ස, තදා ආසි නරිස්සරො;
කාසිරාජා කිකි නාම, බාරාණසිපුරුත්තමෙ.

“තස්සාසිං තතියා ධිතා, හික්ඛුනී ඉති විස්සුතා;
ධම්මං සුත්වා ජිනග්ගස්ස, පබ්බජ්ජං සමරොචයිං.

“අනුජානි න නො තාතො, අගාරෙව තදා මයං;
විසවස්සසහස්සානි, විවරිම්හ අතන්දිතා.

“කොමාරිබුහ්මවරියං, රාජකඤ්ඤා සුබ්බධිතා;
බුද්ධොපට්ඨානනිරතා, මුදිතා සත්තධිතරො.

“සමණී සමණගුත්තා ව, හික්ඛුනී හික්ඛුදායිකා;
ධම්මා වෙච සුධම්මා ව, සත්තම් සඬ්ඝදායිකා.

“අහං උප්පලවණ්ණා ව, බෙමා හද්දා ව හික්ඛුනී;
කිසාගොතම් ධම්මදින්නා, විසාඛා හොති සත්තම්.

“තෙහි කම්මෙහි සුකතෙහි, වෙතනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“පච්ඡිමෙ ව භවෙ දානි, ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහං;
සාවත්ථියං පුරවරෙ, ඉද්ධෙ ජීතෙ මහද්ධනෙ.

“යදා ව යොබ්බනුපෙනා, විතක්කවසගා අහං;
නරං ජාරපතිං දිස්වා, තෙන සද්ධිං අගච්ඡහං.

“එකපුත්තපසුතාහං, දුතියො කුච්ඡියා මම;
තදාහං මාතාපිතරො, ඔක්ඛාමිති සුනිච්ඡිතා.

“නාරොවෙසිං පතිං මය්හං, තදා තමහි පවාසිතෙ;
එකිකා නිග්ගතා ගෙහා, ගන්තුං සාවත්ථිමුත්තමං.

“තතො මෙ සාමි ආගන්ත්වා, සම්භාවෙසි පටෙ මමං;
තදා මෙ කම්මජා වාතා, උප්පන්නා අතිදාරුණා.

“උට්ඨිතො ව මහාමෙසො, පසුතිසමයෙ මම;
දබ්බත්ථාය තදා ගන්ත්වා, සාමි සප්පෙන මාරිතො.

“තදා විජාතදුක්ඛෙන, අනාථා කපණා අහං;
කුන්තදිං පූරිතං දිස්වා, ගච්ඡන්ති සකුලාලයං.

“බාලං ආදාය අතරිං, පාරකුලෙ ව එකකං;
සායෙත්වා බාලකං පුත්තං, ඉතරං තරණායහං.

“නිවත්තා උක්කුසො භාසි, තරුණං විලපන්නකං;
ඉතරඤ්ච වහී සොතො, සාහං සොකසමප්පිතා.

“සාවත්ථිනගරං ගන්ත්වා, අස්සොසිං සප්පෙන මතෙ;
තදා අවොචං සොකට්ඨා, මහාසොකසමප්පිතා.

“උභො පුත්තා කාලඬිකතා, පන්ටෙ මය්හං පතී මතො;
මාතා පිතා ව භාතා ව, එකච්ඡිතමහි ඩය්හරෙ.

“තදා කිසා ව පණ්ඩු ව, අනාථා දීනමානසා;
ඉතො තතො භමන්තිහං, අද්දසං නරසාරථී.

“තතො අවොච මං සත්ථා, පුත්තෙ මා සොචි අස්සස;
අත්තානං තෙ ගවෙසස්සු, කිං නිරත්ථං විහඤ්ඤසි.

“න සන්ති පුත්තා තාණාය, න ඤාතී නාපි බන්ධවා;
අත්තකෙනාධිපන්නස්ස, නත්ථි ඤාතීසු තාණතා.

“තං සුත්වා මුනිතො වාකාං, පයමං ඵලමජ්ඣගං;
පබ්බජිත්වාන නචිරං, අරහත්තමපාපුණං.

“ඉද්දිසු ව වසී හොමි, දිබ්බාය සොතධාතුයා;
පරවිත්තානි ජානාමි, සත්ථුසාසනකාරිකා.

“පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, දිබ්බචක්ඛු විසොධිතං;
බෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ, විසුද්ධාසිං සුනිම්මලා.

“තතොහං විනයං සබ්බං, සන්තිකෙ සබ්බදස්සිනො;
උග්ගහිං සබ්බවිත්ථාරං, ඛ්‍යාහරිඤ්ච යථාතථං.

“ජිනො තස්මිං ගුණෙ තුට්ඨො, එතදග්ගෙ යපෙසි මං;
අග්ගා විනයධාරිනං, පටාවාරාව එකිකා.

“පරිවිණිණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඔහිතො ගරුකො භාරො, භවනෙත්ති සමුහතා.

“යස්සත්ථාය පබ්බජිතා, අගාරස්මානගාරියං;
සො මෙ අත්ථො අනුජ්ජත්තො, සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

“කිලෙසා කුමාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං” නිති.
අරහත්තං පන පත්ථා සෙක්ඛකාලෙ අත්තනො පටිපත්තිං පච්චචෙක්ඛිත්ථා
උපරිවිසෙසස්ස නිබ්බත්තිතාකාරං විභාවෙන්ති උදානවසෙන -

112.

“නඬගලෙහි කසං බෙත්තං, ඛිජානි පවපං ඡමා;
පුත්තදාරානි පොසෙත්තා, ධනං වින්දන්ති මාණවා.

113.

“කිමහං සීලසම්පන්නා, සත්ථුසාසනකාරිකා;
නිබ්බානං නාධිගච්ඡාමි, අකුසිතා අනුද්ධතා.

114.

“පාදෙ පක්ඛාලයිත්ථාන, උදකෙසු කරොමහං;
පාදොදකඤ්ච දිස්ථාන, ථලතො නින්තමාගතං.

115.

“තතො විත්තං සමාධෙසිං, අස්සං හදුංචජානියං;
තතො දීපං ගහෙත්ථාන, විහාරං පාවිසිං අහං;
සෙය්‍යං ඔලොකයිත්ථාන, මඤ්චකම්හි උපාවිසිං.

116.

“තතො සුචිං ගහෙත්ථාන, වට්ටිං ඔකස්සයාමහං;

පදීපස්සෙව නිබ්බානං, විමොක්ඛො අහු චෙතසො”ති. – ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ කසන්ති කසන්තා කසිකම්මං කරොන්තා. බහුත්ථෙ හි ඉදං එකච්චනං.
පච්චන්ති ඛිජානි වපන්තා. ඡමාති ඡමායං. භුමිමත්ථෙ හි ඉදං පච්චත්තච්චනං.
අයඤ්ඤෙත්ථ සඨ්ඨෙපත්ථො – ඉමෙ මාණවා සත්තා නඨ්ඨගලෙහි ඵාලෙහි ඛෙත්තං
කසන්තා යථාධිජ්ජායං ඛෙත්තභූමියං පුබ්බණ්ණාපරණ්ණහෙදානි ඛිජානි වපන්තා
තංහෙතු තංතිමිත්තං අත්තානං පුත්තදාරාදීනි පොසෙන්නා හුත්වා ධනං පටිලහන්ති.
එවං ඉමස්මිං ලොකෙ යොනිසො පයුත්තො පච්චත්තපුරිසකාරො නාම සඵලො
සඋදයො.

තත්ථ කිමහං සීලසම්පන්නා, සත්ථුසාසනකාරිකා. නිබ්බානං නාධිගච්ඡාමි,
අකුසිතා අනුද්ධතාති අහං සුවිසුද්ධසීලා ආරද්ධවිරියතාය අකුසිතා අජ්ඣාත්තං
සුසමාහිතචිත්තතාය අනුද්ධතා ව හුත්වා චතුසච්චකම්මට්ඨානභාවනාසඨ්ඨානං සත්ථු
සාසනං කරොන්ති කස්මා නිබ්බානං නාධිගච්ඡාමි, අධිගමිස්සාමි එවාති.

එවං පන විත්තෙත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති එකදිවසං
පාදධොවනඋදකෙ නිමිත්තං ගණ්හි. තෙනාහ “පාදෙ පක්ඛාලයිත්වානා”තිආදි.
තස්සත්ථො – අහං පාදෙ ධොවන්ති පාදපක්ඛාලනාහෙතු තික්ඛන්තුං ආසිත්තෙසු
උදකෙසු ථලතො නින්තමාගතං පාදොදකං දිස්වා නිමිත්තං කරාමි.

“යථා ඉදං උදකං බයධම්මං වයධම්මං, එවං සත්තානං ආයුසඨ්ඨාරා”ති එවං
අනිච්චලක්ඛණං, තදනුසාරෙන දුක්ඛලක්ඛණං, අනත්තලක්ඛණඤ්ච උපධාරෙත්වා
විපස්සනං වඨ්ඨෙත්ති තතො චිත්තං සමාධෙසිං, අස්සං හද්දංවජානියන්ති යථා අස්සං
හද්දං ආජානියං කුසලො සාරථී සුබ්බෙත සාරෙති, එවං මය්හං චිත්තං සුබ්බෙනෙව
සමාධෙසිං, විපස්සනාසමාධිතා සමාහිතං අකාසිං. එවං පන විපස්සනං වඨ්ඨෙත්ති
උතුසජ්ජායනිජ්ඣිසාය ඔවරකං පවිසන්ති අන්ධකාරවිධමනත්ථං දීපං ගහෙත්වා
ගබ්භං පවිසිත්වා දීපං යථෙත්වා මඤ්චකෙ නිසින්නමත්තාව දීපං විජ්ඣාපෙතුං
අග්ගලසුචියා දීපවට්ඨිං ආකඨ්ඨිං, තාවදෙව උතුසජ්ජායලාහෙන තස්සා චිත්තං
සමාහිතං අභොසි, විපස්සනාවීථිං ඔතරි, මග්ගෙන සට්ඨෙසි. තතො මග්ගපට්ඨාපට්ඨා
සබ්බසො ආසවානං බයො අභොසි. තෙන වුත්තං – “තතො දීපං
ගහෙත්වාන...පෙ.... විමොක්ඛො අහු චෙතසො”ති. තත්ථ සෙය්‍යං
ඔලොකයිත්වානාති දීපාලොකෙන සෙය්‍යං පස්සිත්වා.

සුවිත්ති අග්ගලසුචිං. වට්ඨිං ඔකස්සයාමීති දීපං විජ්ඣාපෙතුං තෙලාහිමුඛං
දීපවට්ඨිං ආකඨ්ඨෙමි. විමොක්ඛොති කිලෙසෙහි විමොක්ඛො. සො පන යස්මා
පරමත්ථතො චිත්තස්ස සන්තති, තස්මා වුත්තං “චෙතසො”ති. යථා පන
වට්ඨිතෙලාදිකෙ පච්චයෙ සති උප්පජ්ජනාරහො පදීපො තදභාවෙ අනුප්පජ්ජනතො
නිබ්බුතොති වුච්චති, එවං කිලෙසාදිපච්චයෙ සති උප්පජ්ජනාරහං චිත්තං තදභාවෙ
අනුප්පජ්ජනතො විමුත්තන්ති වුච්චතීති ආහ – “පදීපස්සෙව නිබ්බානං, විමොක්ඛො
අහු චෙතසො”ති.

පටාචාරාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

11. තිංසමත්තාථෙරීගාථාවණ්ණනා

මුසලානි ගහෙත්වානාතිආදිකා තිංසමත්තානං ථෙරීනං ගාථා. තාපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපචින්නති යො අනුක්කමෙන උපචිතවිමොක්ඛසම්භාරා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සකකම්මසඤ්චොදිතා තත්ථ තත්ථ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා පටාචාරාය ථෙරීයා සන්නිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා පබ්බජිත්වා පරිසුද්ධසීලා චත්තපට්චත්තං පරිපුරෙන්නි යො විහරන්ති. අථෙකදිවසං පටාචාරාථෙරී තාසං ඔවාදං දෙන්ති –

117.

“මුසලානි ගහෙත්වාන, ධඤ්ඤං කොට්ටෙන්ති මාණවා;
සුත්තදාරානි පොසෙන්නා, ධනං වින්දන්ති මාණවා.

118.

“කරොථ බුද්ධසාසනං, යං කත්වා නානුතප්පති;
බ්බ්පං පාදානි ධොවිත්වා, එකමන්තෙ නිසීදං;
වෙතොසමථමනුයුත්තා, කරොථ බුද්ධසාසනං” න්ති. – ඉමා ද්වෙ ගාථා අභාසි;

තත්ථායං සඬ්ඛෙපත්ථො – ඉමෙ සත්තා ජීවිතහෙතු මුසලානි ගහෙත්වා පරෙසං ධඤ්ඤං කොට්ටෙන්ති, උදුක්ඛලකම්මං කරොන්ති. අඤ්ඤම්පි ඵදිසං නිහීනකම්මං කත්වා පුත්තදාරං පොසෙන්නා යථාරහං ධනම්පි සංභරන්ති. තං පන නෙසං කම්මං නිහීනං ගම්මං පොථුප්පනිකං දුක්ඛං අනත්ථසඤ්භිතඤ්ච. තස්මා ඵදිසං සංකිලෙසිකපපඤ්චං වජ්ජෙත්වා කරොථ බුද්ධසාසනං සික්ඛත්තයසඬ්ඛාතං සම්මාසම්බුද්ධසාසනං කරොථ සම්පාදෙථ අත්තනො සන්නානෙ නිබ්බත්තෙථ. තත්ථ කාරණමාහ – “යං කත්වා නානුතප්පති” ති, යස්ස කරණහෙතු එතරහි ආයතිඤ්ච අනුතාපං නාපජ්ජති. ඉදානි තස්ස කරණෙ පුබ්බකිච්චං අනුයොගවිධිඤ්ච දස්සෙතුං, “බ්බ්පං පාදානි ධොවිත්වා” තිආදි වුත්තං. තත්ථ යස්මා අධොවිතපාදස්ස අවික්ඛාලිතමුඛස්ස ච නිසජ්ජසුඛං උතුසප්පායලාභො ච න භොති, පාදෙ පන ධොවිත්වා මුඛඤ්ච වික්ඛාලෙන්වා එකමන්තෙ නිසින්තස්ස තදුභයං ලහති, තස්මා බ්බ්පං ඉමං යථාලද්ධං බණං අවිරාධෙන්ති යො පාදානි අත්තනො පාදෙ ධොවිත්වා එකමන්තෙ විචිත්තෙ ඔකාසෙ නිසීදං නිසජ්ජං. අට්ඨකිංසාය ආරම්මණෙසු යත්ථ කත්ථවි විත්තරුචිකෙ ආරම්මණෙ අත්තනො විත්තං උපනිබන්ධිත්වා වෙතොසමථමනුයුත්තා සමාහිතෙන විත්තෙන චතුසච්චකම්මට්ඨානභාවනාවසෙන බුද්ධස්ස භගවතො සාසනං ඔවාදං අනුසිට්ඨිං කරොථ සම්පාදෙථාති.

අථ තා හික්ඛුනි යො තස්සා ථෙරීයා ඔවාදෙ යත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා භාවනාය කම්මං කරොන්ති යො ඤාණස්ස පරිපාකං ගතත්තා හෙතුසම්පන්නතාය ච

සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා
ඔවාදගාථාහි සද්ධිං —

119.

“තස්සා තා වචනං සුත්වා, පටාචාරාය සාසනං;
පාදෙ පක්ඛාලයිත්වාන, එකමන්තං උපාචිසුං;
වෙනොසමථමනුයුත්තා, අකංසු බුද්ධසාසනං.

120.

“රත්තියා පුරිමෙ යාමෙ, පුබ්බජාතිමනුස්සරුං;
රත්තියා මජ්ඣිමෙ යාමෙ, දිබ්බවක්ඛුං විසොධයුං;
රත්තියා පච්ඡිමෙ යාමෙ, තමොබන්ධං පදාලයුං.

121.

“උට්ඨාය පාදෙ වන්දිංසු, කතා තෙ අනුසාසනී;
ඉන්දංව දෙවා තිදසා, සඬිගාමෙ අපරාජිතං;
පුරක්ඛත්වා විහස්සාම, තෙවිජ්ජාමිහ අනාසවා” ති. —

ඉමා ගාථා අභාසිංසු.

තත්ථ තස්සා තා වචනං සුත්වා, පටාචාරාය සාසනන්ති තස්සා පටාචාරාය
ථෙරියා කිලෙසපටිසත්තුසාසනට්ඨෙන සාසනභූතං ඔවාදවචනං, තා තිංසමත්තා
හික්ඛුනියො සුත්වා පටිස්සුත්වා සිරසා සමපටිච්ඡිත්වා.

උට්ඨාය පාදෙ වන්දිංසු, කතා තෙ අනුසාසනීති යථාසම්පටිච්ඡිතං තස්සා සාසනං
අට්ඨිං කත්වා මනසි කත්වා යථාභාසුකට්ඨානෙ නිසිදිත්වා භාවෙන්තියො භාවනං
මත්ථකං පාපෙත්වා අත්තනා අධිගතවිසෙසං ආරොවෙතුං නිසින්නාසනතො
උට්ඨාය තස්සා සන්තිකං ගන්ත්වා “මහාථෙරි තවානුසාසනී යථානුසිට්ඨං අම්භෙහි
කතා” ති වත්වා තස්සා පාදෙ පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිංසු. ඉන්දංව දෙවා තිදසා,
සඬිගාමෙ අපරාජිතන්ති දෙවාසුරසඬිගාමෙ අපරාජිතං විජිතාචිං ඉන්දං තාවතිංසා
දෙවා විය මහාථෙරි, මයං තං පුරක්ඛත්වා විහරිස්සාම අඤ්ඤස්ස කත්තබ්බස්ස
අභාවතො. තස්මා “තෙවිජ්ජාමිහ අනාසවා” ති අත්තනො කතඤ්ඤභාවං
පවෙදෙන්ති ඉදමෙව තාසං අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණං අභොසි. යං පනෙත්ථ අත්ථතො
අවිහත්තං, තං භෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

තිංසමත්තාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

12. වන්දාථෙරිගාථාවණ්ණනා

දුග්ගතාහං පුරෙ ආසින්නිආදිකා වන්දාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති අනුක්කමෙන

සම්භතවිමොක්ඛසම්භාරා පරිපක්කඤාණා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ අඤ්ඤතරස්මිං
 බ්‍රාහ්මණගාමෙ අපඤ්ඤාතස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. තස්සා
 නිබ්බත්තිතො පට්ඨායං තං කුලං භොගෙහි පරික්ඛයං ගතං. සා අනුක්කමෙන
 විඤ්ඤාතං පත්වා දුක්ඛෙන ජීවති. අප්පං තස්මිං ගෙහෙ අභිවාතරොගො උප්පජ්ජී.
 තෙනස්සා සබ්බෙපි ඤාතකා මරණඛයසනං පාපුණ්සු. සා ඤාතික්ඛයෙ ජාතෙ
 අඤ්ඤත්ථ ජීවිතුං අසක්කොන්ති කපාලහත්ථා කුලෙ කුලෙ විචරිත්වා ලද්ධලද්ධෙන
 භික්ඛාභාරෙන යාපෙන්නී එකදිවසං පටාවාරාය ථෙරියා හත්තවිස්සග්ගට්ඨානං
 අගමාසි. භික්ඛුනියො තං දුක්ඛිතං බුද්ධාභිභූතං දිස්වාන සඤ්ජාතකාරුඤ්ඤා
 පියසමුදාවාරෙන සඬගහෙත්වා තත්ථ විජ්ජමානෙන උපචාරමනොහරෙන ආභාරෙන
 සන්තප්පෙසු. සා තාසං ආචාරසීලෙ පසිදිත්වා ථෙරියා සන්තිකං උපසඬකමිත්වා
 චන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. තස්සා ථෙරී ධම්මං කථෙසි. සා තං ධම්මං සුත්වා
 සාසනෙ අභිජ්ජසන්නා සංසාරෙ ව සඤ්ජාතසංවේගා පබ්බජී. පබ්බජිත්වා ව ථෙරියා
 ඔවාදෙ යත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා භාවනං අනුයුඤ්ජන්ති කතාධිකාරතාය
 ඤාණස්ස ව පරිපාකං ගතත්තා න විරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා
 අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා –

122.

“දුග්ගතාහං පුරෙ ආසිං, විධවා ව අපුත්තිකා;
 විනා මිත්තෙහි ඤාතීහි, හත්තවොළස්ස නාධිගං.

123.

“පත්තං දණ්ඩඤ්ච ගණ්හිත්වා, භික්ඛමානා කුලා කුලං;
 සීතුණ්හෙන ව ඩය්හන්ති, සත්ත වස්සානි වාරිහං.

124.

“භික්ඛුනිං පුත දිස්වාන, අන්තපානස්ස ලාභිනිං;
 උපසඬකමිමං අවොචං, පබ්බජ්ජං අනගාරියං.

125.

“සා ව මං අනුකම්පාය, පබ්බාජෙසි පටාවාරා;
 තතො මං ඔචදිත්වාන, පරමත්ථෙ නියොජයි.

126.

“තස්සාහං වචනං සුත්වා, අකාසිං අනුසාසනිං;
 අමොසො අයායොවාදො, තෙවිජ්ජාමිහි අනාසවා”ති. –

උදානවසෙන ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ දුග්ගතාහි දලිද්දා. පුරෙති පබ්බජිතතො පුබ්බෙ. පබ්බජිතකාලතො
 පට්ඨාය හි ඉධ පුග්ගලො භොගෙහි අඬ්ඬො වා දලිද්දො වාති න වත්තබ්බො.
 ගුණෙහි පන අයං ථෙරී අඬ්ඬායෙව. තෙනාහ “දුග්ගතාහං පුරෙ ආසි”න්ති. විධවාති

ධවො වුවුවනි සාමිකො, තදභාවා විධවා, මතපතිකාති අත්ථො. අපුත්තිකාති පුත්තරහිතා. විතා මිත්තෙහිති මිත්තෙහි ඛන්ධවෙහි ව පරිහිතා රහිතා. හත්තවොළස්ස නාධිගන්ති හත්තස්ස වොළස්ස ව පාරිපුරිං නාධිගච්ඡිං, කෙවලං පන හික්ඛාපිණ්ඩස්ස පිලොතිකාඛණ්ඩස්ස ව වසෙන සාසව්ඡාදනමත්තමෙව අලත්ථන්ති අධිප්පායො. තෙනාහ “පත්තං දණ්ඩඤ්ච ගණ්හිත්වා”තිආදි.

තත්ථ පත්තන්ති මත්තිකාභාජනං. දණ්ඩන්ති ගොණසුනඛාදිපරිහරණදණ්ඩකං. කුලා කුලන්ති කුලතො කුලං. සීතුණ්හෙන ව ඩස්හන්තිති වසනගෙභාභාවතො සිතෙන ව උණ්හෙන ව පිළියමානා.

හික්ඛුන්ති පටාචාරාථෙරිං සන්ධාය වදන්ති. පුනාති පච්ඡා, සත්තසංචච්ඡරතො අපරභාගෙ.

පරමත්ථෙති පරමෙ උත්තමෙ අත්ථෙ, නිබ්බානගාමිනියා පටිපදාය නිබ්බානෙ ව. නියොජ්ඣිති කම්මට්ඨානං ආචික්ඛන්ති නියොජෙසි. සෙසං චුත්තනයමෙව.

චන්දාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඤ්චකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. ඡක්කනිපාතො

1. පඤ්චසතමත්තාථෙරිගාථාවණ්ණනා

ඡක්කනිපාතෙ යස්ස මග්ගං න ජානාසිතිආදිකා පඤ්චසතමත්තානං ථෙරිනං ගාථා. ඉමාපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපචින්නතියො අනුක්කමෙන උපචිතවිමොක්ඛසම්භාරා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ තත්ථ තත්ථ කුලගෙහෙ නිබ්බන්තිත්වා වයප්පත්තා මාතාපිතූහි පතිකුලං ආනීතා තත්ථ තත්ථ පුත්තෙ ලහිත්වා සරාචාසං වසන්තියො සමානජාතිකස්ස තාදිසස්ස කම්මස්ස කතත්තා සබ්බාව මතපුත්තා හුත්වා, පුත්තසොකෙන අභිභූතා පටාචාරාය ථෙරියා සන්තිකං උපසඬ්ඤාමිත්වා චන්දිත්වා නිසින්තා අත්තනො සොකකාරණං ආරොවෙසුං. ථෙරි තාසං සොකං විනොදෙන්ති –

127.

“යස්ස මග්ගං න ජානාසි, ආගතස්ස ගතස්ස වා;
තං කුතො වාගතං සත්තං, මම පුත්තොති රොදසි.

128.

“මග්ගඤ්ච බොස්ස ජානාසි, ආගතස්ස ගතස්ස වා;
න නං සමනුසොවෙසි, එවංධම්මා හි පාණිනො.

129.

“අයාවිතො තතාගච්ඡි, නානුඤ්ඤාතො ඉතො ගතො;
කුතොචි නුන ආගන්ත්වා, වසිත්වා කතිපාහකං;
ඉතොපි අඤ්ඤාන ගතො, තතොපඤ්ඤාන ගච්ඡති.

130.

“පෙනො මනුස්සරූපෙන, සංසරන්තො ගම්ස්සති;
යථාගතො තථා ගතො, කා තත්ථ පරිදෙවනා”ති. —

ඉමාහි චතුහි ගාථාහි ධම්මං දෙසෙසි.

තා තස්සා ධම්මං සුත්වා සඤ්ජාතසංවේගා ථෙරියා සන්තිකෙ පබ්බජිංසු.
පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති යො විමුක්තිපරිපාචනියානං ධම්මානං
පරිපාකං ගතත්තා න විරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තෙ පතිට්ඨහිංසු. අථ තා
අධිගතාරහත්තා අත්තතො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන “යස්ස මග්ගං
න ජානාසි”ති ආදිකාහි ඔවාදගාථාහි සද්ධිං —

131.

“අබ්බහි වත මෙ සල්ලං, දුද්දසං හදයස්සිතං;
යා මෙ සොකපරෙතාය, පුත්තසොකං බ්‍යපානුදි.

132.

“සාජ්ජ අබ්බුල්ලසල්ලාහං, නිච්ඡාතා පරිනිබ්බුතා;
බුද්ධං ධම්මඤ්ච සඬ්ඝඤ්ච, උපෙම් සරණං මුනි”න්ති. —

ඉමා ගාථා විසුං විසුං අභාසිංසු.

තත්ථ යස්ස මග්ගං න ජානාසි, ආගතස්ස ගතස්ස වාහි යස්ස සත්තස්ස ඉධ
ආගතස්ස ආගතමග්ගං වා ඉතො ගතස්ස ගතමග්ගං වා ත්වං න ජානාසි. අනන්තරා
අතීතානාගතහවුපපත්ති යො සන්ධාය වදති. තං කුතො වාගතං සත්තන්ති තං එවං
අවිඤ්ඤාතාගතගතමග්ගං කුතොචි ගතිතො ආගතමග්ගං ආගච්ඡන්තෙන
අන්තරාමග්ගෙ සබ්බෙන සබ්බං අකතපරිවයසමාගතපුරිසසදිසං සත්තං කෙවලං
මමත්තං උප්පාදෙත්වා මම පුත්තොති කුතො කෙන කාරණෙන රොදසි.
අප්පටිකාරතො මම පුත්තස්ස ව අකාතබ්බතො න එත්ථ රොදනකාරණං අත්ථීති
අධිජ්ජායො.

මග්ගඤ්ච බොස්ස ජානාසිති අස්ස තව පුත්තාහිමතස්ස සත්තස්ස ආගතස්ස
ආගතමග්ගඤ්ච ගතස්ස ගතමග්ගඤ්ච අථ ජානෙය්‍යාසි. න නං සමනුසොවෙසීති
එවමපි නං න සමනුසොවෙය්‍යාසි. කස්මා? එවං ධම්මා හි පාණිනො, දිට්ඨධම්මෙපි හි
සත්තානං සබ්බෙහි පියෙහි මනාපෙහි නානාභාවා විනාභාවා තත්ථ වසවත්තිතාය
අභාවතො, පගෙව අභිසම්පරායං.

අයාවිතො තතාගච්ඡිති තතො පරලොකතො කෙනවි අයාවිතො ඉධ ආගච්ඡි.
 “ආගතො” තිපි පාළි, සො එවත්ථො. නානුඤ්ඤාතො ඉතො ගතොති ඉධලොකතො
 කෙනවි අනනුඤ්ඤාතො පරලොකං ගතො. කුතොච්ඡි නිරයාදිතො යතො කුතොච්
 ගතිතො. නුනාති පරිසඬිකායං. වසිත්වා කතිපාහකන්ති කතිපයදිවසමත්තං ඉධ
 වසිත්වා. ඉතොපි අඤ්ඤෙන ගතොති ඉතොපි භවතො අඤ්ඤෙන ගතො, ඉතො
 අඤ්ඤමිපි භවං පටිසන්ධිවසෙන උපගතො. තතොපඤ්ඤෙන ගච්ඡති තතොපි
 භවතො අඤ්ඤෙන ගමිස්සති, අඤ්ඤමෙව භවං උපගමිස්සති.

පෙනොති අපෙනො තං තං භවං උපපජ්ජිත්වා තතො අපගතො.
 මනුස්සරූපෙනාති නිදස්සනමත්තමෙන, මනුස්සභාවෙන තිරච්ඡානාදිභාවෙන වාති
 අත්ථො. සංසරන්තොති අපරාපරං උපපත්තිවසෙන සංසරන්තො. යථාගතො තථා
 ගතොති යථා අවිඤ්ඤාතගතිතො ව අනාමන්තෙත්වා ආගතො තථා
 අවිඤ්ඤාතගතිකො අනනුඤ්ඤාතොව ගතො. කා තත්ථ පරිදෙවනාති තත්ථ තාදිසෙ
 අවසවත්තිති යථාකාමාවචරෙ කා නාම පරිදෙවනා, කිං පරිදෙවිතෙන පයොජනන්ති
 අත්ථො. සෙසං චුත්තනයමෙව.

එත්ථ ව ආදිතො වතස්සො ගාථා පටාචාරාය ථෙරියා තෙසං පඤ්චමත්තානං
 ඉත්ථිසතානං සොකවිනොදනවසෙන විසුං විසුං භාසිතා. තස්සා ඔවාදෙ යත්වා
 පබ්බජිත්වා අධිගතවිසෙසාහි තාහි පඤ්චසතමත්තාහි භික්ඛුනිහි ඡපි ගාථා පච්චෙකං
 භාසිතාති දට්ඨබ්බා.

පඤ්චසතා පටාචාරාති පටාචාරාය ථෙරියා සන්තිකෙ ලද්ධඔවාදනය පටාචාරාය
 චුත්තං අවෙදිසුන්ති කත්වා “පටාචාරා” ති ලද්ධනාමා පඤ්චසතා භික්ඛුනියො.

පඤ්චසතමත්තාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. වාසෙට්ඨිථෙරිගාථාවණ්ණනා

පුත්තසොකෙනහං අට්ඨාතිආදිකා වාසෙට්ඨියා ථෙරියා ගාථා. අයමිපි
 පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති
 අනුක්කමෙන සම්භතවිමොක්ඛසම්භාරා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති ඉමස්මි.
 බුද්ධුප්පාදෙ වෙසාලියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා මාතෘපිතුහි
 සමානජාතිකස්ස කුලපුත්තස්ස දින්නා පතිකුලං ගන්ත්වා තෙන සද්ධිං සුඛසංවාසං
 වසන්ති එකං පුත්තං ලභිත්වා තස්මිං ආධාවිත්වා පරිධාවිත්වා විවරණකාලෙ කාලං
 කතෙ පුත්තසොකෙන අට්ඨිතා උම්මත්තිකා අහොසි. සා ඤාතකෙසු සාමිකෙ ව
 තිකිච්ඡං කරොන්තෙසු තෙසං අජානන්තානංයෙව පලායිත්වා යතො තතො
 පරිබ්භමන්ති මිටිලානගරං සම්පත්තා තත්ථද්දස භගවත්තං අන්තරවිටියං ගච්ඡන්තං
 දන්තං ගුත්තං සංයනින්ද්‍රියං නාගං. දිස්වාන සහ දස්සනෙන බුද්ධානුභාවතො
 අපගතුම්මාදා පකතිවිත්තං පටිලභි. අථස්සා සත්ථා සංඛිත්තෙන ධම්මං දෙසෙසි. සා
 තං ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසංවෙගා සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාවිත්වා සත්ථු ආණාය
 භික්ඛුනිසු පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා සට්ඨන්ති වායමන්ති

පරිපක්කඤාණතාය න විරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා අත්තනො
පටිපත්තිං පච්චෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන -

133.

“පුත්තසොකෙනහං අට්ඨා, ඛිත්තචිත්තා විසඤ්ඤිති;
නග්ගා පකිණ්ණකෙසී ව, තෙන තෙන විචාරිහං.

134.

“විට්ඨිකාරකුටෙසු, සුසානෙ රට්ඨාසු ව;
අවරිං තිණි වස්සානි, ඛුප්පිපාසා සමප්පිතා.

135.

“අථද්දසාසිං සුගතං, නගරං මිටීලං පති;
අදන්තානං දමෙතාරං, සම්බුද්ධමකුතොහයං.

136.

“සචිත්තං පටිලද්ධාන, චන්දිත්ථාන උපාවිසිං;
සො මෙ ධම්මමදෙසෙසි, අනුකම්පාය ගොතමො.

137.

“තස්ස ධම්මං සුණිත්ථාන, පබ්බජිං අනගාරියං;
යුඤ්ජන්ති සත්ථුවචනෙ, සච්ඡාකාසිං පදං සිවං.

138.

“සබ්බෙ සොකා සමුව්ඡන්තා, පහීනා එතදන්තිකා;
පරිඤ්ඤාතා හි මෙ චන්ද්‍ර, යතො සොකාන සම්භවො”ති. -

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ අට්ඨාති අට්ඨිතා. අයමෙව වා පාඨො, අට්ඨිතා පිළිතාති අත්ථො.
ඛිත්තචිත්තාති සොකුම්මාදෙන ඛිත්තහදයා. තතො එව පකතිසඤ්ඤාය විගමෙන
විසඤ්ඤිති. හිරොත්තප්පාභාවතො අපගතචන්ද්‍රතාය නග්ගා. විදුතකෙසතාය
පකිණ්ණකෙසී. තෙන තෙනාති ගාමෙන ගාමං නගරෙන නගරං විට්ඨා විටී. විවරි.
අහං.

අථාති පච්ඡා උම්මාදසංචන්තනියස්ස කම්මස්ස පරික්ඛයෙ. සුගතන්ති
සොහනගමනන්තා සුන්දරං යානං ගතන්තා සම්මා ගදන්තා සම්මා ව ගතන්තා සුගතං
භගවන්තං. මිටීලං පතිති මිටීලාහිමුඛං, මිටීලානගරාහිමුඛං ගච්ඡන්තන්ති අත්ථො.

සචිත්තං පටිලද්ධානාති බුද්ධානුභාවෙන උම්මාදං පහාය අත්තනො පකතිචිත්තං
පටිලහිත්වා.

යුක්තිය සත්ත්වයෙකු සතුව සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ යොගං කරොන්ති භාවනං අනුයුක්තියි. සච්ඡාකාසිං පදං සිවන්ති සිවං බෙමං චතුභි යොගෙහි අනුපද්දන් නිබ්බානං පදං සච්ඡිකාසිං.

එතදන්තිකාති එතං ඉදානි මයා අධිගතං අරහත්තං අන්තො පරියොසානං එතෙසන්ති එතදන්තිකා, සොකා. න දානි තෙසං සම්භවො අත්ථිති අත්ථො. යතො සොකාන සම්භවොති යතො අන්තොනිජ්ඣානලක්ඛණානං සොකානං සම්භවො, තෙසං සොකානං පඤ්චපාදානක්ඛන්ධසඬ්ඛානා වත්ථු අධිට්ඨානානි ඤාතතිරණපහානපරිඤ්ඤාහි පරිඤ්ඤාතා. තස්මා සොකා එතදන්තිකාති යොජනා.

වාසෙට්ඨිපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. බෙමාපෙරිගාථාවණ්ණනා

දහරා ත්වං රූපවතීතිආදිකා බෙමාය පෙරියා ගාථා. අයං කිර පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ භංසවතීනගරෙ පරාධීනවුත්තිකා පරෙසං දාසී අභොසි. සා පරෙසං වෙය්‍යාවච්චකරණෙන ජීවිකං කප්පෙන්නී එකදිවසං පදුමුත්තරස්ස සම්මාසම්බුද්ධස්ස අග්ගසාවකං සුජාතත්ථෙරං පිණ්ඩාය වරන්තං දිස්වා තයො මොදකෙ දන්වා තංදිවසමෙව අත්තනො කෙසෙ විස්සජ්ජෙත්වා පෙරස්ස දානං දන්වා “අනාගතෙ මහාපඤ්ඤා බුද්ධස්ස සාවිකා භවෙය්‍ය”න්ති පත්ථනං කත්වා යාවජීවං කුසලකම්මෙ අප්පමත්තා හුත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති අනුක්කමෙන ඡකාමසග්ගෙ, තෙසං තෙසං දෙවරාජුනං මහෙසිභාවෙන උපපන්නා, මනුස්සලොකෙපි අනෙකචාරං චක්කවත්තීනං මණ්ඩලරාජුනඤ්ච මහෙසිභාවං උපගතා මහාසම්පත්තියො අනුභවිත්වා විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ මනුස්සලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා, සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසංවෙගා පබ්බජිත්වා දසවස්සභස්සානි බ්‍රහ්මවරියං වරන්ති බහුස්සුතා ධම්මකථිකා හුත්වා බහුජනස්ස ධම්මකථනාදිනා පඤ්ඤාසංවත්තනියකම්මං කත්වා තතො චිත්තවා සුගතීසුයෙව සංසරන්ති ඉමස්මිං කප්පෙ භගවතො ච කකුසන්ධස්ස භගවතො ච කොණාගමනස්ස කාලෙ විභවසම්පන්නෙ කුලෙ නිබ්බන්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා මහන්තං සඬ්ඝාරාමං කාරෙත්වා බුද්ධජ්ජමුඛස්ස භික්ඛුසඬ්ඝස්ස නිය්‍යාදෙසි.

භගවතො පන කස්සපදසබ්බස්ස කාලෙ කිකිස්ස කාසිරඤ්ඤො සබ්බජෙට්ඨිකා සමණී නාම ධීතා හුත්වා, සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසංවෙගා අගාරෙයෙව ධීතා, විසති වස්සභස්සානි කොමාරිබ්‍රහ්මවරියං වරන්ති සමණගුත්තාදීහි අත්තනො භගිනීහි සද්ධිං රමණීයං පරිවෙණං කාරෙත්වා බුද්ධජ්ජමුඛස්ස භික්ඛුසඬ්ඝස්ස නිය්‍යාදෙසි. එවමෙව තත්ථ තත්ථ භවෙ ආයතනගතං උළාරං පුඤ්ඤකම්මං කත්වා සුගතීසුයෙව සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධජ්ජපාදෙ මද්දරට්ඨෙ සාකලනගරෙ රාජකුලෙ නිබ්බන්ති. බෙමාතිස්සා නාම අභොසි, සුවණ්ණවණ්ණා කඤ්චනසන්නිභත්තවා. සා වයප්පත්තා බිම්බිසාරරඤ්ඤො ගෙහං ගතා. සත්ථරි වෙළුවනෙ විහරන්තෙ රූපමත්තා හුත්වා “රූපෙ දොසං දස්සෙති”ති සත්ථු දස්සනාය න ගච්ඡති.

රාජා මනුස්සෙහි වෙළඳනස්ස වණ්ණෙ පකාසාපෙත්වා දෙවියා විහාරදස්සනාය විත්තං උප්පාදෙසි. අථ දෙවී “විහාරං පස්සිස්සාමි”ති රාජානං පටිපුච්ඡී. රාජා “විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං අදිස්වා ආගන්තුං න ලභිස්සසි”ති වත්වා පුරිසානං සඤ්ඤං අදාසි – “බලක්කාරෙනපි දෙවිං දසබලං දස්සෙවා”ති. දෙවී විහාරං ගන්ත්වා දිවසභාගං බෙපෙත්වා නිවත්තෙන්ති සත්ථාරං අදිස්වා ගන්තුං ආරද්ධා. අථ නං රාජපුරිසා අනිච්ඡන්තිමපි සත්ථු සන්තිකං නයිංසු. සත්ථා නං ආගච්ඡන්තිං දිස්වා ඉද්ධියා දෙවච්ඡරාසදිසං ඉත්ථිං නිමිමිනිත්වා තාලපණ්ණං ගහෙත්වා බීජයමානං අකාසි. ඛෙමා දෙවී තං දිස්වා විත්තෙසි – “එවරුපා නාම දෙවච්ඡරපටිභාගා ඉත්ථියො භගවතො අවිදුරෙ තිට්ඨන්ති, අහං එතාසං පරිවාරිකතායපි නප්පහොමි, මනම්පි නික්කාරණා පාපවිත්තස්ස වසෙන නට්ඨා”ති නිමිත්තං ගහෙත්වා තමෙව ඉත්ථිං ඔලොකයමානා අට්ඨාසි. අථස්සා පස්සන්තියාව සත්ථු අධිට්ඨානබලෙන සා ඉත්ථි පයමවයං අතික්කම්ම මජ්ඣිමවයම්පි අතික්කම්ම පච්ඡිමවයං පත්වා බණ්ඩදන්තා පලිතකෙසා වලිත්තවා හුත්වා සද්ධිං තාලපණ්ණෙන පරිවත්තිත්වා පති. තතො ඛෙමා කතාධිකාරත්තා එවං විත්තෙසි – “එවංචිධම්පි සරිරං ඊදිසං විපත්තිං පාපුණි, මය්හම්පි සරිරං එවංගතිකමෙව භවිස්සති”ති. අථස්සා විත්තාවාරං ඤත්වා සත්ථා –

“යෙ රාගරත්තානුපතන්ති සොතං, සයං කතං මක්කට්ඨකොච ජාලං;
එතම්පි ඡෙත්වාන පරිබ්බජන්ති, අනපෙක්ඛිතො කාමසුඛං පභායා”ති. –

ගාථමාහ. සා ගාථාපරියොසානෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිති අට්ඨකථාසු ආගතං. අපදානෙ පන “ඉමං ගාථං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨිතා රාජානං අනුජානාපෙත්වා පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි”ති ආගතං. තත්ථායං අපදානපාළි (අප. ථෙරී 2.2.289-383) –

“පදුමුත්තරො නාම ජීනො, සබ්බධම්මෙසු වක්ඛුමා;
ඉතො සතසහස්සම්භි, කප්පෙ උප්පජ්ජී නායකො.

“තදාහං භංසවතියං, ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහුං;
නානාරතනපජ්ජොතෙ, මහාසුඛසමජ්ජිතා.

“උපෙත්වා තං මහාවීරං, අස්සොසිං ධම්මදෙසනං;
තතො ජාතප්පසාදාහං, උපෙමි සරණං ජීනං.

“මාතරං පිතරං වාහං, ආයාවිත්වා විනායකං;
නිමන්තයිත්වා සත්තාහං, හොජයිං සහසාවකං.

“අතික්කන්තෙ ව සත්තාහෙ, මහාපඤ්ඤානමුත්තමං;
භික්ඛුනිං එතදග්ගම්භි, යපෙසි නරසාරථි.

“තං සුත්වා මුදිතා හුත්වා, පුතො තස්ස මහෙසිනො;

කාරං කත්වාන තං යානං, පණිපච්ච පණිදහිං.

“තතො මම ජිනො ආහ, සිජ්ඣතං පණිධි තව;
සසඬ්ඨෙ මෙ කතං කාරං, අප්පමෙය්‍යඵලං තයා.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදා, ඔරසා ධම්මනිම්මිතා;
ඵතදග්ගමනුප්පත්තා, ඛෙමා නාම භවිස්සති.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, චෙතනාපණිධිහි ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසුපගා අහං.

“තතො චුතා යාමමගං, තතොහං තුසිතං ගතා;
තතො ව නිම්මානරතිං, වසවත්තිපුරං තතො.

“යත්ථ යත්ථුපපජ්ජාමි, තස්ස කම්මස්ස වාහසා;
තත්ථ තත්ථෙව රාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං.

“තතො චුතා මනුස්සත්තෙ, රාජුනං චක්කවත්තිනං;
මණ්ඩලීනඤ්ච රාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං.

“සම්පත්තිං අනුභොත්වාන, දෙවෙසු මනුෂෙසු ව;
සබ්බත්ථ සුඛිතා හුත්වා, නෙකකප්පෙසු සංසරිං.

“ඵකනවුතිතො කප්පෙ, විපස්සි ලොකනායකො;
උප්පජ්ජි වාරුදස්සනො, සබ්බධම්මවිපස්සකො.

“තමහං ලොකනායකං, උපෙත්වා නරසාරථිං;
ධම්මං භණිතං සුත්වාන, පබ්බජිං අනගාරියං.

“දසවස්සසහස්සානි, තස්ස වීරස්ස සාසනෙ;
බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වාන, යුත්තයොගා බහුස්සුතා.

“පච්චයාකාරකුසලා, චතුසච්චවිසාරදා;
නිපුණා චිත්තකථිකා, සත්ථුසාසනකාරිකා.

“තතො චුතාහං තුසිතං, උපපන්නා යසස්සිනී;
අභිභොමි තහිං අඤ්ඤෙ, බ්‍රහ්මචාරිථලෙනහං.

“යත්ථ යත්ථුපපන්නාහං, මහාභොගා මහද්ධනා;

මෙධාවිනී සීලවතී, විනීතපරිසාපි ව.

“භවාමි තෙන කම්මෙන, යොගෙන ජිනසාසනෙ;
සබ්බා සම්පත්තියො මය්හං, සුලභා මනසො පියා.

“යොපි මෙ භවතෙ භත්තා, යත්ථ යත්ථ ගතායපි;
විමානෙනි න මං කොචි, පටිපත්තිබලෙන මෙ.

“ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ, බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො;
නාමෙන කොණාගමනො, උප්පජ්ජී වදනං වරො.

“තදා හි බාරාණසියං, සුසම්ඤ්ඤාලප්පජා;
ධනඤ්ජානී සුමෙධා ව, අභමිපි ව තයො ජනා.

“සඬ්ඝාරාමමදාසිම්හ, දානසභායිකා පුරෙ;
සඬ්ඝස්ස ව විහාරම්පි, උද්දිස්ස කාරිකා මයං.

“තතො චුතා මයං සබ්බා, තාවතිංසුපගා අහුං;
යසසා අග්ගතං පත්තා, මනුස්සෙසු තථෙව ව.

“ඉමස්මිංයෙව කප්පම්හි, බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, උප්පජ්ජී වදනං වරො.

“උපට්ඨාකො මහෙසිස්ස, තදා ආසි නරිස්සරො;
කාසිරාජා කිකී නාම, බාරාණසිපුරුත්තමෙ.

“තස්සාසිං ජෙට්ඨිකා ධිතා, සමණි ඉති විස්සුතා;
ධම්මං සුත්වා ජිනග්ගස්ස, පබ්බජ්ජං සමරොචයිං.

“අනුජානි න නො තාතො, අගාරෙව තදා මයං;
විසවස්සසභස්සානි, විවරිම්හ අතන්දිතා.

“කොමාරිබ්‍රහ්මවරියං, රාජකඤ්ඤා සුබ්බධිතා;
බුද්ධොපට්ඨානනිරතා, මුදිතා සත්ත ධිතරො.

“සමණි සමණගුත්තා ව, හික්ඛුනී හික්ඛුදායිකා;
ධම්මා චෙව සුධම්මා ව, සත්තම් සඬ්ඝදායිකා.

“අහං උප්පලවණ්ණා ව, පටාචාරා ව කුණ්ඩලා;
කිසාගොතම් ධම්මදිත්තා, විසාබා භොති සත්තම්.

“කදාවි සො නරාදිච්චො, ධම්මං දෙසෙසි අබ්භුතං;

මහානිදානසුත්තන්තං, සුත්වා තං පරියාපුණං.

“තෙහි කම්මෙහි සුකතෙහි, වෙනනාපණ්ඩිති ව;
ජනිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“පච්ඡිමෙ ව භවෙ දානි, සාකලාය පුරුත්තමෙ;
රඤ්ඤො මද්දස්ස ධිතාමිති, මනාපා දයිතා පියා.

“සහ මෙ ජාතමත්තමිති, ඛෙමං තමිති පුරෙ අහු;
තතො ඛෙමාති නාමං මෙ, ගුණතො උපපජ්ජථ.

“යදාහං යොබ්බනං පත්තා, රූපලාවඤ්ඤභූසිතා;
තදා අදාසි මං තාතො, බිම්බිසාරස්ස රාජිනො.

“තස්සාහං සුප්පියා ආසිං, රූපකෙලායනෙ රතා;
රූපානං දොසවාදිති, න උපෙසිං මහාදයං.

“බිම්බිසාරො තදා රාජා, මමානුග්ගහඛුද්ධියා;
චණ්ණයිත්වා වෙළවනං, ගායකෙ ගාපයි මමං.

“රම්මං වෙළවනං යෙන, න දිට්ඨං සුගතාලයං;
න තෙන නන්දනං දිට්ඨං, ඉති මඤ්ඤාමසෙ මයං.

“යෙන වෙළවනං දිට්ඨං, නරනන්දනනන්දනං;
සුදිට්ඨං නන්දනං තෙන, අමරින්දසුනන්දනං.

“විභාය නන්දනං දෙවා, ඔතරිත්වා මහීතලං;
රම්මං වෙළවනං දිස්වා, න තප්පන්ති සුවිමිතිතා.

“රාජපුඤ්ඤෙන නිබ්බන්තං, බුද්ධපුඤ්ඤෙන භූසිතං;
කො වත්තා තස්ස නිස්සෙසං, වනස්ස ගුණසඤ්චයං.

“තං සුත්වා වනසම්ඳ්ධං, මම සොතමනොහරං;
දට්ඨුකාමා තමුය්‍යානං, රඤ්ඤො ආරොවයිං තදා.

“මහතා පරිවාරෙන, තදා ව සො මහීපති;
මං පෙසෙසි තමුය්‍යානං, දස්සනාය සමුස්සුකං.

“ගච්ඡ පස්ස මහාභොගෙ, වනං නෙත්තරසායනං;
යං සදා භාති සිරියා, සුගතාභානුරඤ්ජිතං.

“යදා ව පිණ්ඩාය මුනි, ගිරිබ්බජපුරුත්තමං;

පව්වියොහං තදායෙව, වනං දට්ඨමුපාගමිං.

“තදා තං පුල්ලවිජිනං, නානාහමරකුජිනං;
කොකිලාගීතසහිතං, මයුරගණනවිචිතං.

“අප්පසද්දමනාකිණ්ණං, නානාවඬකමභුසිතං;
කුට්මණ්ඩපසංකිණ්ණං, යොගීවරවිරාජිතං.

“විවරන්තී අමඤ්ඤිස්සං, සඵලං නයනං මම;
තත්ථාපි තරුණං හික්ඛුං, යුත්තං දිස්වා විචිත්තයිං.

“ඊදිසෙ විජිනෙ රම්මෙ, ධීතොයං නවයොබ්බතෙ;
වසන්තම්ච කන්තෙන, රූපෙන ච සමන්විතො.

“නිසින්නො රුක්ඛමූලමිහි, මුණ්ඩො සඬ්ඝාටිපාරුතො;
කොයතෙ වනයං හික්ඛු, හිත්වා විසයජං රතිං.

“නනු නාම ගහට්ඨෙත, කාමං භුත්වා යථාසුඛං;
පච්ඡා ජිණ්ණෙන ධම්මොයං, වරිතබ්බො සුභද්දකො.

“සුඤ්ඤකන්ති විදිත්වාන, ගන්ධගෙහං ජිනාලයං;
උපෙත්වා ජිනමද්දක්ඛං, උදයන්තං ච භාකරං.

“ඵකකං සුබ්බාසිතං, බීජමානං වරිත්ථියා;
දිස්වානෙවං විචිත්තෙසිං, නායං ලුබ්බො නරාසභො.

“සා කඤ්ඤා කනකාභාසා, පදුමානනලොචනා;
බිම්බොට්ඨි කුන්දදසනා, මනොනෙත්තරසායනා.

“හෙමදොලාභසවනා, කලිකාකාරසුත්ථතී;
වෙදිමජ්ඣාව සුස්සොණී, රම්භොරු වාරුභුසනා.

“රත්තංසකුපසංඛ්‍යානා, නීලමට්ඨනිවාසනා;
අතප්පනෙයාරූපෙන, භාසභාවසමන්විතා.

“දිස්වා තමෙවං චිත්තෙසිං, අභොයමහිරුපිනී;
න මයානෙන නෙත්තෙන, දිට්ඨපුබ්බො කුදාවනං.

“තතො ජරාහිභූතා සා, විචණ්ණා විකතානනා;
හින්තදන්තා සෙතසිරා, සලාලා වදනාසුචි.

“සංඛිත්තකණ්ණා සෙතක්ඛී, ලම්බාසුභපයොධරා;

වලිවිතතසබ්බසී, සිරාවිතතදෙහිනී.

“නතඨගා දණ්ඩදුතියා, උප්ඵාසුලිකතා කිසා;
පවෙධමානා පතිතා, නිස්සසන්තී මුහුං මුහුං.

“තතො මෙ ආසි සංවෙගො, අබ්භතො ලොමහංසනො;
ධිරත්ථු රූපං අසුචිං, රමන්තෙ යත්ථ බාලිසා.

“තදා මහාකාරුණිකො, දිස්වා සංවිග්ගමානසං;
උදග්ගචිත්තො සුගතො, ඉමා ගාථා අභාසථ.

“ආතුරං අසුචිං පුතීං, පස්ස බෙමෙ සමුස්සයං;
උග්ගරන්තං පග්ගරන්තං, බාලානං අභිනන්දිතං.

“අසුභාය විත්තං භාවෙහි, එකග්ගං සුසමාහිතං;
සති කායගතා ත්‍යත්ථු, නිබ්බිදා බහුලා භව.

“යථා ඉදං තථා එතං, යථා එතං තථා ඉදං;
අප්පකිත්තඤ්ච බහිද්ධා ව, කායෙ ඡන්දං විරාජය.

“අනිමිත්තඤ්ච භාවෙහි, මානානුසයමුප්පහ;
තතො මානාහිසමයා, උපසන්තා වරිස්සසි.

“යෙ රාගරත්තානුපතන්ති සොතං, සයං කතං මක්කටකොව ජාලං;
එතම්පි ඡෙත්වාන පරිබ්බජන්ති, අනපෙක්ඛිතො කාමසුඛං පභාය.

“තතො කල්ලිතචිත්තං මං, ඤත්වාන නරසාරථී;
මහානිදානං දෙසෙසි, සුත්තන්තං විනයාය මෙ.

“සුත්වා සුත්තන්තසෙට්ඨං තං, පුබ්බසඤ්ඤමනුස්සරිං;
තත්ථ ඨිතාවහං සන්තී, ධම්මවක්ඛුං විසොධයිං.

“නිපතිත්වා මහෙසිස්ස, පාදමුලම්භි තාවදෙ;
අව්චයං දෙසනත්ථාය, ඉදං වචනමබ්බවිං.

“නමො තෙ සබ්බදස්සාවි, නමො තෙ කරුණාකර;
නමො තෙ තිණ්ණසංසාර, නමො තෙ අමතං දද.

“දිට්ඨිගහනපක්ඛන්දා, කාමරාගවිමොහිතා;
තයා සම්මා උපායෙන, විනිතා විනයෙ රතා.

“අදස්සනෙන විභොගා, තාදිසානං මහෙසිනං;

අනුභොග්ති මහාදුක්ඛං, සත්තා සංසාරසාගරෙ.

“යදාහං ලොකසරණං, අරණං අරණන්තගුං;
නාද්දසාමි අදුරට්ඨං, දෙසයාමි තමච්චයං.

“මහාහිතං වරදදං, අහිතොති විසඬිකිතා;
නොපෙසිං රූපනිරතා, දෙසයාමි තමච්චයං.

“තදා මධුරනිග්ගෙසාසො, මහාකාරුණිකො ජීනො;
අවොච තිට්ඨ ඛෙමෙති, සිඤ්චන්තො අමතෙන මං.

“තදා පකමාස සිරසා, කත්ථා ච නං පදක්ඛිණං;
ගන්ත්ථා දිස්ථා නරපතිං, ඉදං වචනමබ්බවිං.

“අහො සම්මා උපායො තෙ, චිත්තිතොයමරින්දම;
චනදස්සනකාමාය, දිට්ඨො නිබ්බානතො මුනි.

“යදි තෙ රුච්චතෙ රාජ, සාසනෙ තස්ස තාදිනො;
පබ්බජිස්සාමි රූපෙහං, නිබ්බින්නා මුනිවාණිනා.

“අඤ්ජලිං පග්ගහෙත්ථාන, තදාහ ස මහීපති;
අනුජානාමි තෙ හද්දෙ, පබ්බජ්ජා තච සිජ්ඣකු.

“පබ්බජිත්ථා තදා වාහං, අද්ධමාසෙ උපට්ඨිතෙ;
දීපොදයඤ්ච හෙදඤ්ච, දිස්ථා සංවිග්ගමානසා.

“නිබ්බින්නා සබ්බසඬ්ඛාරෙ, පච්චයාකාරකොවිදා;
චතුරොසෙ අතික්කම්ම, අරහත්තමපාපුණිං.

“ඉද්ධිසු ච වසි ආසිං, දිබ්බාය සොතධාතුයා;
චෙතොපරියඤාණස්ස, වසි වාපි භවාමහං.

“පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, දිබ්බචක්ඛු විසොධිතං;
සබ්බාසචපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනඛහවො.

“අත්ථධම්මනිරුත්තීස, පටිභානෙ තථෙච ච;
පරිසුද්ධං මම ඤාණං, උප්පන්නං බුද්ධසාසනෙ.

“කුසලාහං විසුද්ධිසු, කථාචත්ථුච්චිසාරදා;
අහිංසාමනසඤ්ඤා ච, වසිජ්ජත්තාමිහි සාසනෙ.

“තතො තොරණචත්ථුස්මිං, රඤ්ඤා කොසලසාමිනා;

ප්‍රච්ඡිකා නිපුණ පඤ්ඤා, බ්‍යාකරොන්ති යථාතථං.

“තදා ස රාජා සුගතං, උපසඬ්ඛමිම ප්‍රච්ඡථ;
තථෙව බුද්ධො බ්‍යාකාසි, යථා තෙ බ්‍යාකතා මයා.

“ජිනො තස්මිං ගුණෙ තුට්ඨො, එතදග්ගෙ යපෙසි මං;
මහාපඤ්ඤානමග්ගාති, භික්ඛුනීනං නරුත්තමො.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. (අප. ථෙරී 2.2.289-383);

අරහත්තං පන පත්වා ඵලසුබ්බෙන නිබ්බානසුබ්බෙන ච විහරන්තියා ඉමිස්සා ථෙරියා සතිපි අඤ්ඤාසං ඛිණාසවත්ථෙරීනං පඤ්ඤාවෙපුල්ලජ්ජත්තියං තත්ථ පන කතාධිකාරතාය මහාපඤ්ඤාභාවො පාකටො අහොසි. තථා හි නං භගවා ඡෙතවනමහාවිහාරෙ අරියගුණමජ්ඣෙකි නිසින්නො පටිපාටියා භික්ඛුනියො යානන්තරෙ යපෙන්නො “එතදග්ගං, භික්ඛවෙ, මම සාවිකානං භික්ඛුනීනං මහාපඤ්ඤානං යදිදං බෙමා”ති (අ. නි. 1.235-236) මහාපඤ්ඤාතාය අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. තං එකදිවසං අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමුලෙ දිවා විහාරං නිසින්නං මාරො පාපිමා තරුණරුපෙන උපසඬ්ඛමිත්වා කාමෙහි පලොභෙන්නො –

139.

“දහරා ත්වං රූපවතී, අහමිපි දහරො යුවා;
පඤ්චඩ්ඨගිකෙන තුරියෙන, එහි බෙමෙ රමාමසෙ”ති. – ගාථමාහ;

තස්සත්ථො – බෙමෙ, ත්වං තරුණජ්ජත්තා, යොබ්බතෙ යීතා රූපසම්පන්නා, අහමිපි තරුණො යුවා, තස්මා මයං යොබ්බඤ්ඤං අබෙපෙත්වා පඤ්චඩ්ඨගිකෙන තුරියෙන වජ්ජමානෙන එහි කාමබ්බිධාරතියා රමාම කීළාමාති.

තං සුත්වා සා කාමෙසු සබ්බධම්මෙසු ච අත්තනො විරත්තභාවං තස්ස ච මාරභාවං අත්තාහිනිවෙසෙසු සත්තෙසු අත්තනො ථාමගතං අජ්ජසාදං කතකිච්චතඤ්ච පකාසෙන්නී –

140.

“ඉමිනා පුත්තිකායෙන, ආතුරෙන පහඩ්දුනා;
අට්ටියාමි හරායාමි, කාමතණ්හා සමුහතා.

141.

“සත්තිසුලුපමා කාමා, බන්ධාසං අධිකුට්ටනා;
යං ත්වං කාමරතීං බුසි, අරතී දානි සා මම.

142.

“සබ්බත්ථ විහතා නන්දී, තමොබන්ධො පදාලිතො;

එවං ජානාහි පාපිම, නිහතො ත්වමසි අන්තක.

143.

“නක්ඛත්තානි නමස්සන්තා, අග්ගිං පරිවරං වනෙ;
යථාභූච්චමජානන්තා, බාලා සුද්ධිමමඤ්ඤථ.

144.

“අභඤ්ච ඛො නමස්සන්ති, සම්බුද්ධං පුරිසුත්තමං;
පමුත්තා සබ්බදුක්ඛෙහි, සත්ථුසාසනකාරිකා”ති. – ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ අග්ගිං පරිවරං වනෙති තපොවනෙ අග්ගිහුත්තං පරිවරන්තො.
යථාභූච්චමජානන්තානි පවත්තියො යථාභූතං අපරිජානන්තා. සෙසමෙත්ථ හෙට්ඨා
වුත්තනයත්තා උත්තානමෙව.

බෙමාපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. සුජාතාපෙරිගාථාවණ්ණනා

අලඬිකතා සුවසනාතිආදිකා සුජාතාය පෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති අනුක්කමෙන
සම්භතවිමොක්ඛසම්භාරා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාකෙතනගරෙ සෙට්ඨිකුලෙ
නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා මාතෘපිතූහි සමානජාතිකස්ස සෙට්ඨිපුත්තස්ස දින්නා
හුත්වා පතිකුලං ගතා. තත්ථ තෙන සද්ධිං සුඛසංවාසං වසන්ති එකදිවසං උය්‍යානං
ගන්ත්වා නක්ඛත්තකීළං කිළිත්වා පරිජනෙන සද්ධිං නගරං ආගච්ඡන්ති
අඤ්ජනවනෙ සත්ථාරං දිස්වා පසන්නමානසා උපසඬ්ඛමිත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං
නිසීදි. සත්ථා තස්සා අනුපුබ්බිං කථං කථෙත්වා කල්ලචිත්තතං ඤත්වා උපරි
සාමුක්කංසිකං ධම්මදෙසනං පකාසෙසි. සා දෙසනාවසානෙ අත්තනො
කතාධිකාරතාය ඤාණස්ස පරිපාකං ගතත්තා ව, සත්ථු ව දෙසනාවිලාසෙන
යථානිසින්තාව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා ගෙහං
ගන්ත්වා සාමිකඤ්ච මාතෘපිතරො ව අනුජානාපෙත්වා සත්ථුආණාය භික්ඛුනුපස්සයං
ගන්ත්වා භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ පබ්බජි. පබ්බජිත්වා ව අත්තනො පටිපත්තිං
පච්චචෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන –

145.

“අලඬිකතා සුවසනා, මාලිනී වන්දනොක්ඛිතා;
සබ්බාහරණසඤ්ජන්තා, දාසිගණපුරක්ඛතා.

146.

“අන්තං පානඤ්ච ආදාය, බජ්ජං භොජ්ජං අනප්පකං;
ගෙහතො නික්ඛමිත්වාන, උය්‍යානමභිහාරයිං.

147.

“තත්ථ රමිත්වා කිලිත්වා, ආගච්ඡන්ති සකං සරං;
විහාරං දට්ඨං පාවිසිං, සාකෙතෙ අඤ්ජනං වනං.

148.

“දිස්වාන ලොකපජ්ජොතං, වන්දිත්වාන උපාවිසිං;
සො මෙ ධම්මමදෙසෙසි, අනුකම්පාය වක්ඛුමා.

149.

“සුත්වා ව බො මහෙසිස්ස, සච්චං සම්පට්ඨිජ්ඣකං;
තත්ථෙව විරජං ධම්මං, චුසයිං අමතං පදං.

150.

“තතො විඤ්ඤාතසද්ධම්මා, පබ්බජිං අනගාරියං;
තිස්සො විජ්ජා අනුජ්ජත්තා, අමොඝං බුද්ධසාසන”න්ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ අලඬකතාති විභූසිතා. තං පන අලඬකතාකාරං දස්සෙතුං “සුවසනා මාලිනී වන්දනොක්ඛිතා”ති චුත්තං. තත්ථ මාලිනීති මාලාධාරිනී. වන්දනොක්ඛිතාති වන්දනානුලිත්තා. සබ්බාහරණසඤ්ජන්තාති හත්ථුපගාදීහි සබ්බෙහි ආහරණෙහි අලඬකාරවසෙන සඤ්ජාදිතසරීරා.

අන්තං පානඤ්ච ආදාය, බජ්ජං භොජ්ජං අනජ්ජකන්ති සාලිඔදනාදිඅන්තං, අම්බපානාදිපානං, පිට්ඨබාදනියාදිබජ්ජං, අවසිට්ඨං ආහාරසඬ්ඛාතං භොජ්ජඤ්ච පහුතං ගහෙත්වා. උය්‍යානමභිහාරයින්ති නක්ඛත්තකිලාවසෙන උය්‍යානං උපනෙසිං. අන්තපානාදිං තත්ථ ආනෙත්වා සහ පරිජනෙන කිලන්ති රමන්ති පරිවාරෙසින්ති අධිජ්ජායො.

සාකෙතෙ අඤ්ජනං වනන්ති සාකෙතසම්පෙ අඤ්ජනවනෙ විහාරං පාවිසිං.

ලොකපජ්ජොතන්ති ඤාණපජ්ජොතෙන ලොකස්ස පජ්ජොතභූතං.

චුසයින්ති චුසිං, අධිගච්ඡන්ති අත්ථො. සෙසං චුත්තනයමෙව.

සුජාතාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. අනොපමාථෙරිගාථාවණ්ණනා

උච්චෙ කුලෙනිආදිකා අනොපමාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති අනුක්කමෙන විමුත්තිපරිපාවනියෙ ධම්මෙ පරිබුහිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුජ්ජාදෙ සාකෙතනගරෙ

මජ්ඣිමනිකායෙහි මෙවැනි කතා බහුතරයක් තිබේ. තස්සා රූපසම්පත්තියා අනොපමාති නාමං අහොසි. තස්සා වයස්පත්තකාලෙ ඛණ්ඩ සෙට්ඨිපුත්තා රාජමහාමත්තා රාජානො ව පිතු දුතං පාහෙසුං - “අත්තනො ධීතරං අනොපමං දෙහි, ඉදඤ්චිදඤ්ච තෙ දස්සාමා” ති. සා තං සුත්වා උපනිස්සයසම්පන්නතාය “සරාවාසෙන මය්හං අත්ථො නත්ථි” ති සත්ථු සන්නිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා ඤාණස්ස පරිපාකං ගතත්තා දෙසනානුසාරෙන විපස්සනං ආරභිත්වා තං උස්සුක්කාපෙන්ති මග්ගපටිපාටියා තතියඵලෙ පතිට්ඨාසි. සා සත්ථාරං පබ්බජ්ජං යාවිත්වා සත්ථුආණාය භික්ඛුනුපස්සයං උපගන්ත්වා භික්ඛුනීනං සන්නිකෙ පබ්බජිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ අරහත්තං සව්ඡිකත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන -

151.

“උච්චෙ කුලෙ අභං ජාතා, බහුවිත්තෙ මහද්ධනෙ;
චණ්ණරූපෙන සම්පන්නා, ධිතා මජ්ඣස්ස අග්‍රජා.

152.

“පත්ථිතා රාජපුත්තෙනි, සෙට්ඨිපුත්තෙනි ගිජ්ඣිතා; පිතු මෙ පෙසයි දුතං, දෙට් මය්භං අනොපමං.

153.

“යත්තකං තුලිතා එසා, තුය්හං ධිතා අනොපමා;
තතො අට්ඨගුණං දස්සං, හිරඤ්ඤං රතනානි ච.

154.

“සාහං දිස්වාන සම්බුද්ධං, ලොකජෙට්ඨං අනුත්තරං;
තස්ස පාදානි වන්දිත්වා, එකමන්තං උපාවිසිං.

155.

“සො මෙ ධම්මදෙසෙසි, අනුකම්පාය ගෞතමා;
නිසින්නා ආසනෙ තස්මිං, එසයිං තතියං එලං.

156.

“තනො කෙසානි ඡේත්වාන, පබ්බජිං අනගාරියං;
අජ්ජ මෙ සත්තම් රත්ති, යතො තණ්හා විසෙසිතා”ති. —

ඉමා ගාථා අනුභවයි.

තත්ථ උච්චෙ කුලෙති උළාරතමෙ වෙස්සකුලෙ. බහුවිත්තෙති
අලඬිකාරාදිපහුතවිත්තූපකරණෙ. මහද්ධනෙති නිධානගතස්සෙව
චත්තාරීසකොට්ඨපරිමාණස්ස මහතො ධනස්ස අත්ථිහාවෙන මහද්ධනෙ අහං ජාතාති
යොජනා. වණ්ණරූපෙන සම්පත්තාති වණ්ණසම්පත්තා වෙව රූපසම්පත්තා ව,

සිනිද්ධභාසුරාය ඡවිසම්පත්තියා චත්ථාහරණාදිසර්වාවයවසම්පත්තියා ච සමන්තාගතාති අත්ථො. ධිතා මජ්ඣස්ස අත්‍රජාති මජ්ඣනාමස්ස සෙට්ඨිනො ඔරසා ධිතා.

පත්ථිතා රාජපුත්තෙහිති “කථං නු ඛො තං ලභෙය්‍යාමා” ති රාජකුමාරෙහි අභිපත්ථිතා. සෙට්ඨිපුත්තෙහි ගිජ්ඣිකාති තථා සෙට්ඨිකුමාරෙහිපි අභිගිජ්ඣිකා පච්චාසිසිතා. දෙට් මය්හං අනොපමන්ති රාජපුත්තාදයො “දෙට් මය්හං අනොපමං දෙට් මය්හ”න්ති පිතු සන්තිකෙ දුතං පෙසයිංසු.

යත්තකං තුලිතා එසාති “තුය්හං ධිතා අනොපමා යත්තකං ධනං අග්ගති” ති තුලිතා ලක්ඛණඤ්ඤාහි පරිච්ඡින්නා, “තතො අට්ඨගුණං දස්සාමි” ති පිතු මෙ පෙසයි දුතන්ති යොජනා. සෙසං හෙට්ඨා චුත්තනයමෙව.

අනොපමාට්ඨෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

6. මහාපජාපතිගොතමීට්ඨෙරිගාථාවණ්ණනා

බුද්ධ වීර නමො ත්‍යත්ථුතිආදිකා මහාපජාපතිගොතමියා ගාථා. අයම්පි කීර පදුමුත්තරස්ස හගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්ති සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං රත්තඤ්ඤානං අග්ගට්ඨානො යපෙන්නං දිස්වා, අධිකාරකම්මං කත්වා තං යානන්තරං පත්ථෙත්වා යාවජීවං දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා, කස්සපස්ස ච හගවතො අන්තරෙ අම්භාකඤ්ච හගවතො බුද්ධසුඤ්ඤෙ ලොකෙ බාරාණසියං පඤ්චන්තං දාසිසතානං ජෙට්ඨිකා හුත්වා නිබ්බත්ති. අථ සා වස්සුපනායිකසමයෙ පඤ්ච පච්චෙකබුද්ධො නන්දමූලකපබ්භාරතො ඉසිපතනෙ ඔතරිත්වා, නගරෙ පිණ්ඩාය වරිත්වා ඉසිපතනමෙව ගන්ත්වා, වස්සුපනායිකසමයෙ කුටියා අත්ථාය හත්ථකම්මං පරියෙසන්තෙ දිස්වා, තා දාසියො තාසං අත්තනො ච සාමිකෙ සමාදාපෙත්වා වඩ්ඤාමාදිපරිවාරසම්පන්නා පඤ්ච කුටියො කාරෙත්වා, මඤ්චපිට්ඨපානියපරිභොජනියභාජනාදීනි උපට්ඨපෙත්වා පච්චෙකබුද්ධො තෙමාසං තත්ථෙව වසනත්ථාය පටිඤ්ඤං කාරෙත්වා වාරභික්ඛං පට්ඨපෙසුං. යා අත්තනො වාරදිවසෙ භික්ඛං දාතුං න සක්කොති, තස්සා සයං සකගෙහතො නීහරිත්වා දෙති. එවං තෙමාසං පටිජග්ගිත්වා පවාරණාය සම්පත්තාය එකෙකං දාසිං එකෙකං සාටකං විස්සජ්ජාපෙසි. පඤ්චපුලසාටකසතානි අහෙසුං. තානි පරිවත්තාපෙත්වා පඤ්චන්තං පච්චෙකබුද්ධානං තිව්වරානි කත්වා අදාසි. පච්චෙකබුද්ධා තාසං පස්සන්තිනංයෙව ආකාසෙන ගන්ධමාදනපබ්බතං අගමංසු.

තාපි සබ්බා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසු. තාසං ජෙට්ඨිකා තතො චචිත්වා බාරාණසියා අවිදුරෙ පෙසකාරගාමෙ පෙසකාරජෙට්ඨිකස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්වා, පදුමවතියා පුත්තෙ පඤ්චසතෙ පච්චෙකබුද්ධො දිස්වා සම්පියායමානා සබ්බෙ වන්දිත්වා භික්ඛං අදාසි. තෙ හත්තකිච්චං කත්වා ගන්ධමාදනමෙව අගමංසු. සාපි යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති

අම්මාකං සත්ථු නිබ්බත්තිතො පුරෙතරමෙව දෙවදහනගරෙ මහාසුප්පබුද්ධස්ස
ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්ඨි, ගොතමීතිස්සා ගොත්තාගතමෙව නාමං අහොසි;
මහාමායාය කනිට්ඨහගිනී. ලක්ඛණපායකාපි “ඉමාසං ද්විත්තමිපි කුච්ඡියං වසිතා
දාරකා චක්කවත්තිතො භවිස්සන්ති” ති ඛ්‍යාකරිංසු. සුද්ධොදනමහාරාජා
වයප්පත්තකාලෙ ද්වෙපි මඬිගලං කත්වා අත්තනො සරං අභිනෙසි.

අපරභාගෙ අම්මාකං සත්ථරි උප්පජ්ජිත්වා පවත්තිතවරධම්මවක්කෙ
අනුපුබ්බෙන තත්ථ තත්ථ වෙනෙය්‍යානං අනුග්ගහං කරොත්තෙ වෙසාලිං.
උපනිස්සාය කුටාගාරසාලායං විහරන්තෙ සුද්ධොදනමහාරාජා සෙනවිජත්තස්ස
හෙට්ඨා අරහත්තං සවිජ්ඣන්තවා පරිනිබ්බාසි. අථ මහාපජාපතිගොතමී පබ්බජිතුකාමා
හුත්වා සත්ථාරං එකචාරං පබ්බජ්ජං යාවමානා අලභිත්වා දුතියචාරං කෙසෙ
ජිත්ථාපෙත්වා කාසායානි අවිජාදෙත්වා කලහවිවාදසුත්තන්තදෙසනාපරියොසානෙ
(සු. නි. 868 ආදයො) නික්ඛමිත්වා පබ්බජිතානං පඤ්චන්තං සක්‍යකුමාරසතානං
පාදපරිවාරිකාහි සද්ධිං වෙසාලිං ගන්ත්වා ආනන්දත්ථෙරං සත්ථාරං යාවාපෙත්වා
අට්ඨන්ති ගරුධම්මෙහි (අ. නි. 8.51; චූළව. 403) පබ්බජ්ජඤ්ච උපසම්පදඤ්ච පටිලභි.
ඉතරා පන සබ්බාපි එකතොඋපසම්පන්නා අහෙසුං. අයමෙත්ථ සඬ්ඛෙපො,
විත්ථාරතො පනෙතං වත්ථු පාළියං ආගතමෙව.

එවං උපසම්පන්නා පන මහාපජාපතිගොතමී සත්ථාරං උපසඬ්ඛමිත්වා
අභිවාදෙත්වා එකමන්තං අට්ඨාසි. අථස්සා සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි. සා සත්ථු
සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා භාවනමනුයුඤ්ජන්ති න චිරස්සෙව
අභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාපරිවාරං අරහත්තං පාපුණි. සෙසා පන පඤ්චසතා භික්ඛුනියො
නන්දකොවාදපරියොසානෙ (ම. නි. 3.398 ආදයො) ඡළභිඤ්ඤා අහෙසුං.
අථෙකදිවසං සත්ථා ජෙතවනමහාවිහාරෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්තො භික්ඛුනියො
යානන්තරෙ යපෙන්නො මහාපජාපතිගොතමී රත්තඤ්ඤානං භික්ඛුනීනං
අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. සා එලසුබ්බෙන නිබ්බානසුබ්බෙන ව වීතිනාමෙන්ති
කතඤ්ඤාතාය යත්වා එකදිවසං සත්ථු
ගුණාභිත්ථවනපුබ්බකඋපකාරකවිභාවනාමුබ්බෙන අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොත්ති –

157.

“බුද්ධචීර නමො ත්‍යත්ථු, සබ්බසත්තානමුත්තම;
යො මං දුක්ඛා පමොවෙසි, අඤ්ඤඤ්ච බහුකං ජනං.

158.

“සබ්බදුක්ඛං පරිඤ්ඤාතං, හෙතුතණ්භා විසොසිතා;
භාවිතො අට්ඨඬ්ඨිකො මග්ගො, නිරොධො ඵ්ඨිතො මයා.

159.

“මාතා පුත්තො පිතා භාතා, අය්‍යකා ව පුරෙ අහුං;
යථාභූවිවමජානන්ති, සංසරිංහං අනිබ්බිසං.

160.

“දිට්ඨො හි මෙ සො භගවා, අන්තිමොයං සමුස්සයො;
වික්ඛිණො ජාතිසංසාරො, නත්ථි දානි පුනඛ්භවො.

161.

“ආරද්ධවීරියෙ පහිතත්තෙ, නිව්චං දළ්භපරක්කමෙ;
සමග්ගෙ සාවකෙ පස්සෙ, එසා බුද්ධාන වන්දනා.

162.

“බහුතං වත අත්ථාය, මායා ජනයි ගොතමං;
බ්‍යාධිමරණතුන්තානං, දුක්ඛක්ඛන්ධං බ්‍යපානුදී” ති. — ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ බුද්ධවීරානි චතුසච්චබුද්ධෙසු වීර, සබ්බබුද්ධා හි උත්තමවීරියෙහි
චතුසච්චබුද්ධෙහි වා චතුබ්බිධසම්මප්පධානවීරියනිප්ඵත්තියා විජිතවිජයත්තා වීරා
නාම. භගවා පන වීරියපාරමිපාරිපූරියා චතුරඤ්ඤාසමන්තාගතවීරියාධිට්ඨානෙන
සාතිසයචතුබ්බිධසම්මප්පධානකිව්චනිප්ඵත්තියා තස්සා ව වෙනෙය්‍යසන්තානෙ
සම්මදෙව පතිට්ඨාපිතත්තා විසෙසතො වීරියයුත්තතාය වීරොති වත්තබ්බතං අරහති.
නමො ත්‍යත්ථුති නමො නමක්කාරො තෙ හොතු. සබ්බසත්තානමුත්තමානි
අපදාදිහෙදෙසු සත්තෙසු සීලාදිගුණෙහි උත්තමො භගවා. තදෙකදෙසං
සත්ථුපකාරගුණං දස්සෙතුං, “යො මං දුක්ඛා පමොවෙසි, අඤ්ඤාඤ්ච බහුකං
ජන”න්ති වත්වා අත්තනො දුක්ඛා පමුත්තභාවං විභාවෙන්ති “සබ්බදුක්ඛ”න්ති
ගාථමාහ.

පුන යතො පමොවෙසි, තං වට්ටදුක්ඛං එකදෙසෙන දස්සෙන්ති “මාතා
පුත්තො”ති ගාථමාහ. තත්ථ යථාභූච්චමජානන්ති පවත්තිහෙතුආදිං යථාභූතං
අනවබුජ්ඣන්ති. සංසරිංහං අනිබ්බිසන්ති සංසාරසමුද්දෙ පතිට්ඨං අවින්දන්ති
අලහන්ති භවාදීසු අපරාපරුප්පත්තිවසෙන සංසරිං අහන්ති කථෙන්නි ආහ “මාතා
පුත්තො”තිආදි. යස්මිං භවෙ එතස්ස මාතා අහොසි, තතො අඤ්ඤස්මිං භවෙ
තස්සෙව පුත්තො, තතො අඤ්ඤස්මිං භවෙ පිතා භාතා අහුති අත්ථො.

“දිට්ඨො හි මෙ”ති ගාථායපි අත්තනො දුක්ඛතො පමුත්තභාවමෙව විභාවෙන්ති.
තත්ථ දිට්ඨො හි මෙ සො භගවාති සො භගවා සම්මාසම්බුද්ධො අත්තනා
දිට්ඨලොකුත්තරධම්මදස්සනෙන ඤාණචක්ඛුනා මයා පච්චක්ඛතො දිට්ඨො. යො හි
ධම්මං පස්සති, සො භගවන්තං පස්සති නාම. යථාහ — “යො ඛො, චක්කලි, ධම්මං
පස්සති, සො මං පස්සති”තිආදි (සං. නි. 3.87).

ආරද්ධවීරියෙහි පග්ගහිතවීරියෙ. පහිතත්තෙහි නිබ්බානං පෙසිතවිත්තෙ. නිව්චං
දළ්භපරක්කමෙහි අපත්තස්ස පත්තියා පත්තස්ස වෙපුල්ලත්ථාය සබ්බකාලං
ථීරපරක්කමෙ. සමග්ගෙහි සීලදිට්ඨිසාමඤ්ඤෙන සංභතභාවෙන සමග්ගෙ.
සත්ථුදෙසනාය සවනන්තෙ ජාතත්තා සාවකෙ, “ඉමෙ මග්ගට්ඨා ඉමෙ ඵලට්ඨා”ති

යාථාවතො පස්සති. එසා බුද්ධාන වන්දනාති යා සත්ථු ධම්මසරීරභූතස්ස
අරියසාවකානං අරියභාවභූතස්ස ච ලොකුත්තරධම්මස්ස අත්තපච්චක්ඛකිරියා, එසා
සම්මාසම්බුද්ධානං සාවකබුද්ධානඤ්ච වන්දනා යාථාවතො ගුණනින්නතා.

“ඛණ්ඩං වත අත්ථායා”ති ඔසානගාථායපි සත්ථු ලොකස්ස ඛණ්ඩකාරතංයෙව
විභාවෙති. යං පනෙත්ථ අත්ථතො න විහත්තං, තං සුච්ඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

අටේකදා මහාපජාපතිගොතමී සත්ථරි වෙසාලියං විහරන්තෙ මහාවතෙ
කුටාගාරසාලායං සයං වෙසාලියං භික්ඛුනුපස්සයෙ විහරන්ති පුබ්බණ්ඩසමයං
වෙසාලියං පිණ්ඩාය වරින්වා හත්තං භුඤ්ජින්වා අත්තනො දිවාට්ඨානෙ
යථාපරිච්ඡින්නකාලං ඵලසමාපත්තිසුඛෙන චිතිනාමෙන්වා ඵලසමාපත්තිනො
වුට්ඨාය අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛින්වා සොමනස්සජාතා අත්තනො
ආයුසඬ්ඛාරෙ ආවජ්ජෙන්ති තෙසං බිණ්ණභාවං ඤත්වා එවං වින්තෙසි – “යංනුනාහං
විහාරං ගන්ත්වා හගවන්තං අනුජානාපෙත්වා මනොභාවතීයෙ ච ථෙරෙ සබ්බෙව
සමුත්ථවරියෙ ආපුච්ඡින්වා ඉධෙව ආගන්ත්වා පරිනිබ්බායෙය්‍ය”න්ති. යථා ච
ථෙරියා, එවං තස්සා පරිවාරභූතානං පඤ්චන්තං භික්ඛුනිසතානං පරිවිතක්කො
අහොසි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙරී 2.2.97-288) –

“එකදා ලොකපජ්ජොතො, වෙසාලියං මහාවතෙ;
කුටාගාරෙ කුසාලායං, වසතෙ නරසාරථී.

“තදා ජිනස්ස මාතූච්ඡා, මහාගොතමී භික්ඛුනී;
තභිං කතෙ පුරෙ රම්මෙ, වසී භික්ඛුනුපස්සයෙ.

“භික්ඛුනීහි විමුත්තාහි, සතෙහි සහ පඤ්චහි;
රහොගතාය තස්සෙවං, විතස්සාසි විතක්කිතං.

“බුද්ධස්ස පරිනිබ්බානං, සාවකග්ගයුගස්ස වා;
රාහුලානන්දනන්දානං, නාහං ලච්ඡාමි පස්සිතුං.

“බුද්ධස්ස පරිනිබ්බානා, සාවකග්ගයුගස්ස වා;
මහාකස්සපනන්දානං, ආනන්දරාහුලාන ව.

“පටිකච්චායුසඬ්ඛාරං, ඔසජ්ජින්වාන නිබ්බුතී;
ගච්ඡෙය්‍යං ලොකනාථෙන, අනුඤ්ඤාතා මහෙසිනා.

“තථා පඤ්චසතානම්පි, භික්ඛුනීනං විතක්කිතං;
ආසි බෙමාදිකානම්පි, එතදෙව විතක්කිතං.

“භූමිවාලො තදා අසී, නාදිතා දෙවදුන්දුහී;
උපස්සයාධිවත්ථායො, දෙවතා සොකපීළිතා.

“විලපන්නා සුකරුණං, තත්ථස්සුනි පවත්තයුං;
මිත්තා භික්ඛුනියො තාහි, උපගන්ත්වාන ගොතමිං.

“නිපච්ච සිරසා පාදෙ, ඉදං වචනමබ්බුං;
තත්ථ තොයලවාසිත්තා, මයමයො රහොගතා.

“සා වලා වලිතා භූමි, නාදිතා දෙවදුන්දුහි;
පරිදෙවා ව සුයාන්තෙ, කිමත්ථං නුන ගොතමි.

“තදා අවොච සා සබ්බං, යථාපරිචිතක්කිතං;
තායොපි සබ්බා ආභංසු, යථාපරිචිතක්කිතං.

“යදි තෙ රුචිතං අයො, නිබ්බානං පරමං සිවං;
නිබ්බායිස්සාම සබ්බාපි, බුද්ධානුඤ්ඤාය සුබ්බතෙ.

“මයං සභාව නික්ඛන්තා, සරාපි ව භවාපි ව;
සභායෙව ගමිස්සාම, නිබ්බානං පදමුත්තමං.

“නිබ්බානාය වජන්තිනං, කිං වක්ඛාමිති සා වදං;
සහ සබ්බාහි නිග්ගඤ්ඤි, භික්ඛුනීනිලයා තදා.

“උපස්සයෙ යාධිවත්ථා, දෙවතා තා ඛමන්තු මෙ;
භික්ඛුනීනිලයස්සෙදං, පච්ඡිමං දස්සනං මම.

“න ජරා මච්චු වා යත්ථ, අජ්ජියෙහි සමාගමො;
පියෙහි න වියොගොත්ථි, තං වජ්ජිසං අසඬ්ඛනං.

“අවිතරාගා තං සුත්ථා, වචනං සුගතොරසා;
සොකට්ඨා පරිදෙවිංසු, අහො නො අජ්ජපුඤ්ඤතා.

“භික්ඛුනීනිලයො සුඤ්ඤො, භූතො තාහි විනා අයං;
පහාතෙ විය තාරායො, න දිස්සන්ති ජිනොරසා.

“නිබ්බානං ගොතමි යාති, සතෙහි සහ පඤ්චහි;
නදිසතෙහිව සහ, ගඬිගා පඤ්චහි සාගරං.

“රථියාය වජන්තියො, දිස්වා සද්ධා උපාසිකා;
සරා නික්ඛමිම පාදෙසු, නිපච්ච ඉදමබ්බුං.

“පසිදස්සු මහාහොගෙ, අනාථායො විභාය නො;
තයා න යුත්තා නිබ්බාතුං, ඉච්ඡට්ඨා විලපිංසු තා.

“තාසං සොකපභානත්ථං, අවොච මධුරං ගිරං;
රුදිතෙන අලං පුත්තා, භාසකාලොයමජ්ජ වො.

“පරිඤ්ඤාතං මයා දුක්ඛං, දුක්ඛහෙනු විචජ්ජිතො;
නිරොධො මෙ සච්ඡිකතො, මග්ගො වාපි සුභාවිතො.

“පරිවිණිණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඔභිතො ගරුකො භාරො, භවනෙත්ති සමුහතා.

“යස්සත්ථාය පබ්බජිතා, අගාරස්මානගාරියං;
සො මෙ අත්ථො අනුජ්ජත්තො, සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

“බුද්ධො තස්ස ච සද්ධම්මො, අනුනො යාව තිට්ඨති;
නිබ්බාතුං තාව කාලො මෙ, මා මං සොචථ පුත්තිකා.

“කොණ්ඩඤ්ඤානන්දනන්දාදී, තිට්ඨන්ති රාහුලො ජිනො;
සුඛිතො සහිතො සඬ්ඝො, භතදබ්බා ච තිත්ථියා.

“ඔක්කාකචංසස්ස යසො, උස්සිතො මාරමද්දනො;
නනු සම්පති කාලො මෙ, නිබ්බානත්ථාය පුත්තිකා.

“විරජ්ජහුති යං මය්හං, පත්ථිතං අජ්ජ සිජ්ඣතෙ;
ආනන්දහෙරිකාලොයං, කිං වො අස්සුහි පුත්තිකා.

“සචෙ මයි දයා අත්ථි, යදි චත්ථි කතඤ්ඤතා;
සද්ධම්මට්ඨිති යා සබ්බා, කරොථ වීරියං දළ්භං.

“ථිතං අදාසි පබ්බජ්ජං, සම්බුද්ධො යාවිතො මයා;
තස්මා යථාහං නන්දිස්සං, තථා තමනුතිට්ඨථ.

“තා ඵ්වමනුසාසිත්වා, හික්ඛුනිහි පුරක්ඛතා;
උපෙච්ච බුද්ධං චන්දිත්වා, ඉදං චචනමබ්බුචි.

“අහං සුගත තෙ මාතා, ත්වඤ්ච වීර පිතා මම;
සද්ධම්මසුඛද නාථ, තයි ජාතාමිහි ගොතම.

“සංවද්ධිතොයං සුගත, රූපකායො මයා තච;
අනින්දිතො ධම්මකායො, මම සංවද්ධිතො තයා.

“මුහුත්තං තණ්හාසමණං, බීරං ත්වං පායිතො මයා;
තයාහං සන්තමච්චන්තං, ධම්මබීරඤ්ඤි පායිතා.

“බන්ධනාරක්ඛණෙ මය්හං, අණණො ත්වං මහාමුනෙ;
පුත්තකාමා ථියො යාවං, ලහන්ති තාදිසං සුතං.

“මන්ධාතාදිනරින්දානං, යා මාතා සා භවණ්ණවෙ;
නිමුග්ගාහං තයා පුත්ත, තාරිතා භවසාගරා.

“රඤ්ඤො මාතා මහෙසීති, සුලභං නාමමිත්ථිනං;
බුද්ධමාතාති යං නාමං, එතං පරමදුල්ලභං.

“තඤ්ච ලද්ධං මහාවීර, පණ්ඩානං මමං තයා;
අණුකං වා මහන්නං වා, තං සබ්බං පුරිතං මයා.

“පරිනිබ්බාතුමිච්ඡාමි, විභායෙමං කළෙවරං;
අනුජානාහි මෙ වීර, දුක්ඛන්තකර නායක.

“චක්කඨකුසධජාකිණ්ණෙ, පාදෙ කමලකොමලෙ;
පසාරෙහි පණාමං තෙ, කර්ස්සං පුත්තඋත්තමෙ.

“සුවණ්ණරාසිසඬ්ඛාසං, සරීරං කුරු පාකටං;
කත්වා දෙහං සුදිට්ඨං තෙ, සන්නිං ගච්ඡාමි නායක.

“ද්වන්තිංසලක්ඛණුපෙතං, සුප්පභාලඬ්ඛකතං තනුං;
සඤ්ඤාසනාව බාලක්කං, මාතුවිජං දස්සයි ජිනො.

“ඵුල්ලාරවින්දසංකාසෙ, තරුණාදිච්චසප්පහෙ;
චක්කඬ්ඛිකිතෙ පාදතලෙ, තතො සා සිරසා පති.

“පණමාමි නරාදිච්ච, ආදිච්චකුලකෙතුකං;
පච්ඡිමෙ මරණෙ මය්හං, න තං ඉක්ඛාමහං පුතො.

“ඉත්ථියො නාම ලොකග්ග, සබ්බදොසාකරා මතා;
යදි කො චත්ථි දොසො මෙ, බමස්සු කරුණාකර.

“ඉත්ථිකානඤ්ච පබ්බජ්ජං, හං තං යාවිං පුනප්පුනං;
තත්ථ වෙ අත්ථි දොසො මෙ, තං බමස්සු නරාසහ.

“මයා භික්ඛුනියො වීර, තවානුඤ්ඤාය සාසිතා;
තත්ථ වෙ අත්ථි දුන්නීතං, තං බමස්සු බමාධිප.

“අක්ඛන්තෙ නාම ඛන්තබ්බං, කිං භවෙ ගුණභූසනෙ;
කිමුත්තරං තෙ චත්ථාමි, නිබ්බානාය චජන්තියා.

“සුද්ධ අනුනෙ මම භික්ඛුසඤ්ඤා, ලොකා ඉතො නිස්සරිතං බමන්තෙ;
පහාතකාලෙ ඛයසනඤ්ඤානං, දිස්වාන නියාතිව චන්දලොබා.

“තදෙතරා භික්ඛුනියො ජිනග්ගං, තාරාව චන්දානුගතා සුමෙරුං;
පදක්ඛිණං කච්ච නිපච්ච පාදෙ, යිතා මුඛන්තං සමුදික්ඛමානා.

“න තිත්තිපුබ්බං තව දස්සනෙන, චක්ඛුං න සොතං තව භාසිතෙන;
චිත්තං මමං කෙවලමෙකමෙව, පජ්ජයා තං ධම්මරසෙන තිත්ති.

“නදතො පරිසායං තෙ, වාදිතබ්බපහාරිනො;
යෙ තෙ දක්ඛන්ති වදනං, ධඤ්ඤා තෙ නරපුබ්බව.

“දීඝචගුලී තම්බනබ්බෙ, සුභෙ ආයතපණ්හිකෙ;
යෙ පාදෙ පණ්මිස්සන්ති, තෙපි ධඤ්ඤා ගුණන්ධර.

“මධුරානි පහට්ඨානි, දොසග්ගානි හිතානි ව;
යෙ තෙ වාක්‍යානි සුයාන්ති, තෙපි ධඤ්ඤා නරුත්තම.

“ධඤ්ඤාහං තෙ මහාවීර, පාදපුජනතප්පරා;
තිණ්ණසංසාරකන්තාරා, සුවාකොන සිරිමතො.

“තතො සා අනුසාවෙන්වා, භික්ඛුසඤ්ඤාසම්පි සුබ්බතා;
රාහුලානන්දනන්දෙ ව, චන්දිත්වා ඉදමබ්බවි.

“ආසිවිසාලයසමෙ, රොගාවාසෙ කළෙවරෙ;
නිබ්බින්නදා දුක්ඛසඤ්ඤාට, ජරාමරණගොවරෙ.

“නානාකලිමලාකිණ්ණෙ, පරායත්තෙ නිරිහකෙ;
තෙන නිබ්බාතුමිච්ඡාමි, අනුමඤ්ඤං පුත්තකා.

“නන්දො රාහුලහද්දො ව, විතසොකා නිරාසවා;
යිතාවලට්ඨිති ථීරා, ධම්මතමනුවත්තයුං.

“ධිරත්ථු සඤ්ඤාං ලොලං, අසාරං කදලුපමං;
මායාමරිච්ඡදිසං, ඉත්තරං අනවට්ඨිතං.

“යත්ථ නාම ජිනස්සායං, මාතුච්ඡා බුද්ධපොසිකා;
ගොතමී නිධනං යාති, අනිච්චං සබ්බසඤ්ඤා.

“ආනන්දො ව තදා සෙබ්බො, සොකට්ටො ජිනච්ඡිලො;
තත්ථස්සුති කරොන්තො සො, කරුණං පරිදෙවති.

“භා සන්තිං ගොතමී යාති, නුන බුද්ධොපි නිබ්බුතිං;
ගච්ඡති න චිරෙනෙව, අග්ගිරිව නිරින්ධනො.

“එවං විලාපමානං තං, ආනන්දං ආභ ගොතමී;
සුතසාගරගම්හීර, බුද්ධොපට්ඨාන කප්පර.

“න යුත්තං සොචිතුං පුත්ත, භාසකාලෙ උපට්ඨිතෙ;
තයා මෙ සරණං පුත්ත, නිබ්බානං තමුපාගතං.

“තයා තාත සමජ්ඣිට්ඨො, පබ්බජ්ජං අනුජාති නො;
මා පුත්ත විමනො හොති, සඵලො තෙ පරිස්සමො.

“යං න දිට්ඨං පුරාණෙහි, තිත්ථිකාවරියෙහිපි;
තං පදං සුකුමාරීහි, සත්තවස්සාහි වෙදිතං.

“බුද්ධසාසනපාලෙන, පච්ඡිමං දස්සනං තව;
තත්ථ ගච්ඡාමහං පුත්ත, ගතො යත්ථ න දිස්සතෙ.

“කදාචි ධම්මං දෙසෙන්තො, බිපි ලොකග්ගනායකො;
තදාහං ආසිසවාචං, අවොචං අනුකම්පිකා.

“විරං ජීව මහාවීර, කප්පං තිට්ඨ මහාමුනෙ;
සබ්බලොකස්ස අත්ථාය, භවස්සු අපරාමරො.

“තං තථාචාදිතිං බුද්ධො, මමං සො එතදබ්බුචි;
න හෙවං චන්දියා බුද්ධා, යථා චන්දසි ගොතමී.

“කථං චරහි සබ්බඤ්ඤා, චන්දිතබ්බා තථාගතා;
කථං අචන්දියා බුද්ධා, තං මෙ අක්ඛාහි පුච්ඡිතො.

“ආරද්ධවීරියෙ පහිතත්තෙ, නිව්චං දළ්භපරක්කමෙ;
සමග්ගෙ සාවකෙ පස්ස, එතං බුද්ධානචන්දනං.

“තතො උපස්සයං ගන්ත්වා, එකිකාහං විචින්තයිං;
සමග්ගපරිසං නාටො, රොධෙසි තිභවත්තගො.

“හන්දාහං පරිනිබ්බිස්සං, මා විපත්තිතමද්දසං;
එවාහං චින්තයිත්වාන, දිස්වාන ඉසිසත්තමං.

“පරිනිබ්බානකාලං මෙ, ආරොවෙසිං විනායකං;
තතො සො සමනුඤ්ඤාසි, කාලං ජානාහි ගොතමී.

“කිලෙසා ක්‍රමාපිතා මය්හං, භවා සබ්බෙ සමුහතා;
නාගොව ඛන්ධනං ඡෙත්වා, විහරාමි අනාසවා.

“ස්වාගතං වත මෙ ආසි, මම බුද්ධස්ස සන්තිකෙ;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

“පටිසම්භිදා වතස්සො, විමොක්ඛාපි ව අට්ඨිමෙ;
ජළහිඤ්ඤා සවිජ්ජතා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

“ථිනං ධම්මානිසමයෙ, යෙ බාලා විමතිං ගතා;
තෙසං දිට්ඨිජ්ජහානත්ථං, ඉද්ධිං දස්සෙහි ගොතමි.

“තදා නිපච්ච සම්බුද්ධං, උප්පත්තිවාන අම්බරං;
ඉද්ධි අනෙකා දස්සෙසි, බුද්ධානුඤ්ඤාය ගොතමි.

“එකිකා බහුධා ආසි, බහුධා චෙකිකා තථා;
ආවිභාවං තිරොභාවං, තිරොකුට්ටං තිරොනගං.

“අසජ්ජමානා අගමා, භූමියමිති නිමුජ්ජථ;
අභිජ්ජමානෙ උදකෙ, අගඤ්ජි මහියා යථා.

“සකුණිව තථාකාසෙ, පල්ලඬකෙන කමි තදා;
වසං වත්තෙසි කායෙන, යාව බ්‍රහ්මනිවෙසනං.

“සිනෙරුං දණ්ඩං කත්වාන, ඡත්තං කත්වා මහාමහිං;
සමුලං පරිවත්තෙත්වා, ධාරයං වඩිකමි නහෙ.

“ජස්සුරොදයකාලෙව, ලොකඤ්චාකාසි ධුමිකං;
යුගන්තෙ විය ලොකං සා, ජාලාමාලාකුලං අකා.

“මුවලින්දං මහාසෙලං, මෙරුමුලනදන්තරෙ;
සාසපාරිව සබ්බානි, එකෙනග්ගහි මුට්ඨිනා.

“අඬුලග්ගෙන ඡාදෙසි, භාකරං සනිසාකරං;
වන්දසුරසහස්සානි, ආචෙළමිව ධාරයි.

“චතුසාගරතොයානි, ධාරයි එකපාණිනා;
යුගන්තජලදාකාරං, මහාවස්සං පවස්සථ.

“චක්කවත්තිං සපරිසං, මාපයි සා නහත්තලෙ;
ගරුලං ද්විරදං සිහං, විනදන්තං පදස්සයි.

“එකිකා අභිනිමිමිත්වා, අප්පමෙයාං භික්ඛුනීගණං;
සුන අන්තරධාපෙත්වා, එකිකා මුනිමබ්බවි.

“මාතුච්ඡා තෙ මහාවීර, තච සාසනකාරිකා;
අනුප්පත්තා සකං අත්ථං, පාදෙ චන්දාමි චක්ඛුම.

“දස්සෙත්වා විවිධා ඉද්ධි, ඔරොහිත්වා නහත්තලා;
චන්දිත්වා ලොකපජ්ජොතං, එකමන්තං නිසීදි සා.

“සා වීසවස්සසතිකා, ජාතියාහං මහාමුනෙ;
අලමෙත්තාවතා වීර, නිබ්බායිස්සාමි නායක.

“තදාතිවිමිහිතා සබ්බා, පරිසා සා කතඤ්ජලී;
අවොචයොස කථං ආසි, අතුලිද්ධිපරක්කමා.

“පදුමුත්තරො නාම ජිනො, සබ්බධම්මෙසු චක්ඛුමා;
ඉතො සතසහස්සමිහි, කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

“තදාහං හංසවතියං, ජාතාමච්චකුලෙ අහුං;
සබ්බොපකාරසම්පන්නෙ, ඉද්ධෙ ජීනෙ මහද්ධනෙ.

“කදාවි පිතුනා සද්ධිං, දාසීගණපුරක්ඛතා;
මහතා පරිවාරෙන, තං උපෙච්ච නරාසහං.

“වාසවං විය චස්සන්තං, ධම්මමෙසං අනාසවං;
සරදාදිච්චසදිසං, රංසිජාලසමුජ්ජලං.

“දිස්වා විත්තං පසාදෙත්වා, සුත්වා චස්ස සුභාසිතං;
මාතුච්ඡං භික්ඛුනිං අග්ගෙ, යිපෙන්නං නරනායකං.

“සුත්වා දත්වා මහාදානං, සත්තාහං තස්ස තාදිනො;
සසඬ්ඝස්ස නරග්ගස්ස, පච්චයානි බහුනි ච.

“නිපච්ච පාදමුලමිහි, තං යානමභිපත්ථයිං;
තතො මහාපරිසතිං, අවොච ඉසිසත්තමො.

“යා සසඬ්ඝං අභොජෙසි, සත්තාහං ලොකනායකං;
තමහං කිත්තයිස්සාමි, සුඤ්ඤාථ මම භාසතො.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

තස්ස ධම්මෙසු දායාදා, ඔරසා ධම්මනිමිතා;
ගොතම් නාම නාමෙන, හෙස්සති සත්ථු සාවිකා.

“තස්ස බුද්ධස්ස මාතුච්ඡා, ජීවිතාපාදිකා අයං;
රත්තඤ්ඤානඤ්ච අග්ගත්තං, භික්ඛුනීනං ලභිස්සති.

“තං සුත්වාන පමොදිත්වා, යාවජීවං තදා ජීනං;
පච්චයෙහි උපට්ඨිත්වා, තතො කාලඬකතා අහං.

“තාවනිංසෙසු දෙවෙසු, සබ්බකාමසමිද්ධිසු;
නිබ්බත්තා දසහඬිගෙහි, අඤ්ඤෙ අභිභවිං අහං.

“රූපසද්දෙහි ගන්ධෙහි, රසෙහි චූසනෙහි ච;
ආයුනාපි ච වණ්ණෙන, සුඛෙන යසසාපි ච.

“තථෙවාධිපතෙය්‍යෙන, අධිග්‍ය්‍යේහ විරොචහං;
අහොසිං අමරින්දස්ස, මහෙසී ද්‍රයිතා තහිං.

“සංසාරෙ සංසරන්තීහං, කම්මවායුසමෙරිතා;
කාසිස්ස රඤ්ඤො විසයෙ, අජායිං දාසගාමකෙ.

“පඤ්චදාසසතානුනා, නිවසන්ති තහිං තදා;
සබ්බෙසං තත්ථ යො ජෙට්ඨො, තස්ස ජායා අහොසහං.

“සයම්භුතො පඤ්චසතා, ගාමං පිණ්ඩාය පාවිසුං;
තෙ දිස්වාන අහං තුට්ඨා, සහ සබ්බාහි ඉත්ථිහි.

“පුගා හුත්වාච සබ්බායො, චතුමාසෙ උපට්ඨහුං;
තිව්චරානි දත්වාන, සංසරිම්හ සසාමිකා.

“තතො චුතා සබ්බාපි තා, තාවනිංසගතා මයං;
පච්ඡිමෙ ච හවෙ දානි, ජාතා දෙවදහෙ පුරෙ.

“පිතා අඤ්ජනසක්කො මෙ, මාතා මම සුලක්ඛණා;
තතො කපිලවත්ථුස්මිං, සුද්ධොදනසරං ගතා.

“සෙසා සකාකුලෙ ජාතා, සකායානං සරමාගමුං;
අහං විසිට්ඨා සබ්බාසං, ජිනස්සාපාදිකා අහුං.

“මම පුත්තොභිනික්ඛම්ම, බුද්ධො ආසි විනායකො;
පච්ඡාහං පබ්බජිත්වාන, සතෙහි සහ පඤ්චහි.

“සාකියානීහි ධීරාහි, සහ සන්තිසුඛං ඵ්ඨිං;
යෙ තදා පුබ්බජාතියං, අමිහාකං ආසු සාමිනො.

“සහපුඤ්ඤස්ස කත්තාරො, මහාසමයකාරකා;
ඵ්ඨිංසු අරහත්තං තෙ, සුගතෙනානුකම්පිතා.

“තදෙතරා හික්ඛුනියො, ආරුහිංසු නහත්තලං;
සංගතා විය තාරායො, විරොචිංසු මහිද්ධිකා.

“ඉද්ධි අනෙකා දස්සෙසුං, පිළන්ධවිකතිං යථා;
කම්මාරො කනකස්සෙව, කම්මඤ්ඤස්ස සුසික්ඛිතො.

“දස්සෙත්වා පාටිහිරානි, විචිත්තානි බහුනි ව;
තොසෙත්වා වාදිපවරං, මුනිං සපරිසං තදා.

“ඔරොහිත්වාන ගගනා, චන්දිත්වා ඉසිසත්තමං;
අනුඤ්ඤාතා නරග්ගෙන, යථායානෙ නිසිදිසුං.

“අහොනුකම්පිකා අමිහං, සබ්බාසං චිර ගොතමී;
වාසිතා තව පුඤ්ඤෙහි, පත්තා නො ආසවක්ඛයං.

“කිලෙසා ඤාපිතා අමිහං, හවා සබ්බෙ සමුහතා;
නාගිව බන්ධනං ඡෙත්වා, විහරාම අනාසවා.

“ස්වාගතං වත නො ආසි, බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකෙ;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

“පටිසම්භිදා චතස්සො, විමොක්ඛාපි ව අට්ඨිමෙ;
ඡළහිඤ්ඤා සච්ඡිකතා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

“ඉද්ධිසු ව වසී හොම, දිබ්බාය සොතධාතුයා;
චෙතොපරියඤාණස්ස, වසී හොම මහාමුනෙ.

“පුබ්බෙනිවාසං ජානාම, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං;
සබ්බාසවපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනඛහවා.

“අත්ථෙ ධම්මෙ ව තෙරුත්තෙ, පටිභානෙ ව විජ්ජති;
ඤාණං අමිහං මහාවීර, උප්පන්නං තව සන්තිකෙ.

“අස්මාහි පරිවිණ්ණොසි, මෙත්තචිත්තා හි නායක;
අනුජානාහි සබ්බාසං, නිබ්බානාය මහාමුනෙ.

“නිබ්බායිස්සාම ඉච්චෙවං, කිං වක්ඛාමි වදන්තියො;
යස්ස දානි ව වො කාලං, මඤ්ඤථානි ජිනොබ්බවි.

“ගොතමී ආදිකා තායො, තදා භික්ඛුනියො ජිනං;
වන්දිත්වා ආසනා තම්භා, වුට්ඨාය ආගමිංසු තා.

“මහතා ජනකායෙන, සහ ලොකග්ගනායකො;
අනුසංයාගී සො වීරො, මාතුච්ඡං යාවකොට්ඨකං.

“තදා නිපති පාදෙසු, ගොතමී ලොකබන්ධුනො;
සහෙව තාහි සබ්බාහි, පච්ඡිමං පාදවන්දනං.

“ඉදං පච්ඡිමකං මග්ගං, ලොකනාථස්ස දස්සනං;
න පුනො අමතාකාරං, පස්සිස්සාමි මුඛං තව.

“න ව මෙ වන්දනං වීර, තව පාදෙ සුකොමලෙ;
සම්ප්ප්පිස්සති ලොකග්ග, අජ්ජ ගච්ඡාමි නිබ්බුතීං.

“රූපෙන කිං තවානෙන, දිට්ඨෙය් ධම්මෙ යථාතථෙ;
සබ්බං සඬ්ඛතමෙවෙනං, අනස්සාසිකමිත්තරං.

“සා සහ තාහි ගන්ත්වාන, භික්ඛුනුපස්සයං සකං;
අඬ්ඬපල්ලඬ්ඬකමාභුජ්ජ, නිසීදි පරමාසනෙ.

“තදා උපාසිකා තත්ථ, බුද්ධසාසනවච්ඡලා;
තස්සා පවත්තිං සුත්වාන, උපෙසුං පාදවන්දිකා.

“කරෙහි උරං පහන්තා, ඡින්නමුලා යථා ලතා;
රොදන්තා කරුණං රවං, සොකට්ඨා භූමිපාතිතා.

“මා නො සරණුදෙ නාථෙ, විභාය ගම් නිබ්බුතීං;
නිපතිත්වාන යාවාම, සබ්බායො සිරසා මයං.

“යා පධානතමා තාසං, සද්ධා පඤ්ඤා උපාසිකා;
තස්සා සීසං පමජ්ජන්තී, ඉදං වචනමබ්බවි.

“අලං පුත්තා විසාදෙන, මාරපාසානුවත්තිනා;
අනිච්චං සඬ්ඛතං සබ්බං, වියොගන්තං වලාවලං.

“තතො සා තා විසජ්ජිත්වා, පඨමං ඤානමුත්තමං;
දුතියඤ්ච තතියඤ්ච, සමාපජ්ජි වතුත්ථකං.

“ආකාසායතනඤ්චෙව, විඤ්ඤාණායතනං තථා;
ආකිඤ්චං නෙවසඤ්ඤඤ්ච, සමාපජ්ජී යථාක්කමං.

“පටිලොමෙන ක්කානානි, සමාපජ්ජිත්ථ ගොතමී;
යාවතා පයමං ක්කානං, තතො යාවචතුත්ථකං.

“තතො වුට්ඨාය නිබ්බායි, දීපවච්ච නිරාසවා;
භූමිවාලො මහා ආසි, නහසා විජ්ජුතා පති.

“පනාදිතා දුන්දුහියො, පරිදෙවිංසු දෙවතා;
පුප්ඵවුට්ඨී ව ගගනා, අභිවස්සථ මෙදනිං.

“කම්පිතො මෙරුරාජාපි, රඬිගමජ්ඣෙකං යථා නටො;
සොකෙන වානිදීනොව, විරවො ආසි සාගරො.

“දෙවා නාගාසුරා බ්‍රහ්මා, සංවිග්ගාහිංසු තඬ්ඬණෙ;
අනිච්චා වත සඬ්ඬාරා, යථායං විලයං ගතා.

“යා චෙ මං පරිවාරිංසු, සත්ථු සාසනකාරිකා;
තයොපි අනුපාදානා, දීපවච්ච විය නිබ්බුතා.

“හා යොගා විජ්ජයොගන්තා, හානිච්චං සබ්බසඬ්ඬතං;
හා ජීවිතං විනාසන්තං, ඉච්චාසි පරිදෙවනා.

“තතො දෙවා ච බ්‍රහ්මා ච, ලොකධම්මානුවත්තනං;
කාලානුරූපං කුබ්බන්ති, උපෙත්වා ඉසිසත්තමං.

“තදා ආමන්තයි සත්ථා, ආනන්දං සුතසාගරං;
ගච්ඡානන්ද නිවෙදෙහි, භික්ඛූනං මාතු නිබ්බුතිං.

“තදානන්දො නිරානන්දො, අස්සුනා පුණ්ණලොචනො;
ගග්ගරෙන සරෙනාහ, සමාගච්ඡන්තු භික්ඛවො.

“පුබ්බදක්ඛිණපච්ඡාසු, උත්තරාය ච සන්තිකෙ;
සුණන්තු භාසිතං මය්හං, භික්ඛවො සුගතොරසා.

“යා වඩ්ඪයි පයත්තෙන, සරීරං පච්ඡිමං මුනෙ;
සා ගොතමී ගතා සන්තිං, තාරාව සුරියොදයෙ.

“බුද්ධමාතාපි පඤ්ඤත්තිං, ධම්මත්වා ගතාසමං;
න යත්ථ පඤ්චනෙත්තොපි, ගතිං දක්ඛති නායකො.

“යස්සත්ථි සුගතෙ සද්ධා, යො ව පියො මහාමුනෙ;
බුද්ධමාතුස්ස සක්කාරං, කරොතු සුගතොරසො.

“සුදුරට්ඨාපි තං සුත්වා, සිසමාගච්ඡු භික්ඛවො;
කෙච් බුද්ධානුභාවෙන, කෙච් ඉද්ධිසු කොච්ඤා.

“කුටාගාරවරෙ රම්මෙ, සබ්බසොණ්ණමයෙ සුභෙ;
මඤ්චකං සමාරොපෙසුං, යත්ථ සුත්තාසි ගොතමී.

“චත්තාරො ලොකපාලා තෙ, අංසෙහි සමධාරයුං;
සෙසා සක්කාදිකා දෙවා, කුටාගාරෙ සමග්ගහුං.

“කුටාගාරානි සබ්බානි, ආසුං පඤ්චසතානිපි;
සරදාදිච්චවණ්ණානි, විස්සකම්මකතානි හි.

“සබ්බා තාපි භික්ඛුනියො, ආසුං මඤ්චෙසු සායිතා;
දෙවානං ඛන්ධමාරුළ්භා, නියාන්ති අනුපුබ්බසො.

“සබ්බසො ඡාදිතං ආසි, විතානෙන නහත්තලං;
සතාරා චන්දසුරා ව, ලඤ්ජිතා කතකාමයා.

“පටාකා උස්සිතානෙකා, විතතා පුප්ඵකඤ්චුකා;
ඔගතාකාසපදුමා, මහියා පුප්ඵමුග්ගතං.

“දිස්සන්ති චන්දසුරියා, පජ්ජලන්ති ව තාරකා;
මජ්ඣං ගතොපි වාදිච්චො, න තාපෙසි සසි යථා.

“දෙවා දිබ්බෙහි ගන්ධෙහි, මාලෙහි සුරහිහි ව;
වාදිතෙහි ව නච්චෙහි, සඬ්භිතීහි ව පූජයුං.

“නාගාසුරා ව බ්‍රහ්මානො, යථාසත්ති යථාබලං;
පූජයිංසු ව නියාන්තිං, නිබ්බුතං බුද්ධමාතරං.

“සබ්බායො පුරතො නීතා, නිබ්බුතා සුගතොරසා;
ගොතමී නියානෙ පච්ඡා, සක්කතා බුද්ධපොසිකා.

“පුරතො දෙවමනුජා, සනාගාසුරබ්‍රහ්මකා;
පච්ඡා සසාවකො බුද්ධො, පූජත්ථං යාති මාතුයා.

“බුද්ධස්ස පරිනිබ්බානං, නෙදිසං ආසි යාදිසං;
ගොතමීපරිනිබ්බානං, අතෙච්චජරියං අහු.

“බුද්ධො බුද්ධස්ස නිබ්බානෙ, නොපටියාදි භික්ඛවො;
බුද්ධො ගොතමිනිබ්බානෙ, සාරිපුත්තාදිකා තථා.

“චිත්තකානි කරිත්වාන, සබ්බගන්ධමයානි තෙ;
ගන්ධවුණ්ණපකිණ්ණානි, ක්කාපයිංසු ච තා තභිං.

“සෙසභාගානි ඩය්භිංසු, අට්ඨි සෙසානි සබ්බසො;
ආනන්දො ච තදාවොච, සංවෙගජනකං වචො.

“ගොතමී නිධනං යාතා, ඩය්භඤ්චස්ස සරීරකං;
සඬකෙතං බුද්ධනිබ්බානං, න විරෙන භවිස්සති.

“තතො ගොතමීධාතුනි, තස්සා පත්තගතානි සො;
උපනාමෙසි නාථස්ස, ආනන්දො බුද්ධවොදිතො.

“පාණිනා තානි පග්ගය්හ, අවොච ඉසිසත්තමො;
මහතො සාරචන්තස්ස, යථා රුක්ඛස්ස තිට්ඨතො.

“යො සො මහත්තරො ඛන්ධො, පලුජ්ජෙය්‍ය අනිච්චතා;
තථා භික්ඛුනිසඬසස්ස, ගොතමී පරිනිබ්බුතා.

“අහො අච්ඡරියං මය්හං, නිබ්බුතායපි මාතුයා;
සාරීරමත්තසෙසාය, නත්ථි සොකපරිද්දවො.

“න සොචියා පරෙසං සා, තිණ්ණසංසාරසාගරා;
පරිවජ්ජිතසන්තාපා, සීතිභූතා සුනිබ්බුතා.

“පණ්ඩිතාසි මහාපඤ්ඤා, පුථුපඤ්ඤා තථෙව ච;
රත්තඤ්ඤා භික්ඛුනීනං සා, එවං ධාරෙථ භික්ඛවො.

“ඉද්ධිසු ච වසි ආසි, දිබ්බාය සොතධාතුයා;
වෙතොපරියඤ්ඤාණස්ස, වසි ආසි ච ගොතමී.

“පුබ්බෙනිවාසමඤ්ඤාසි, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං;
සබ්බාසවපරික්ඛිණා, නත්ථි තස්සා පුනඛහවො.

“අත්ථධම්මනිරුත්තීසු, පටිභානෙ තථෙව ච;
පරිසුද්ධං අහු ඤාණං, තස්මා සොචනියා න සා.

“අයොසනහතස්සෙව, ජලතො ජාතවෙදස්ස;
අනුපුබ්බුපසන්තස්ස, යථා න ඤායතෙ ගති.

“එවං සම්මා විමුත්තානං, කාමබන්ධොසතාරිනං;
පඤ්ඤාපෙත්තං ගති තත්ථී, පත්තානං අවලං සුඛං.

“අත්තදීපා තතො හොථ, සතිපට්ඨානගොචරා;
භාවෙත්වා සත්තබ්බොජ්ඣංගො, දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සවා”ති. (අප. ථෙරී
2.2.97-288);

මහාපජාපතිගොතමීථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. ගුත්තාථෙරීගාථාවණ්ණනා

ගුත්තෙ යදත්ථං පබ්බජ්ජාතිආදිකා ගුත්තාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපචිතන්ති අනුක්කමෙන
සම්භතවිමොක්ඛසම්භාරා හුත්වා, පරිපක්කකුසලමූලා සුගතීසුයෙව සංසරන්ති
ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථීයං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තා, ගුත්තාතිස්සා නාමං
අහොසි. සා විඤ්ඤාතං පත්වා උපනිස්සයසම්පත්තියා වොදියමානා සරාවාසං
ජිගුච්ඡන්ති මාතෘපිතරො අනුජානාපෙත්වා මහාපජාපතිගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජී.
පබ්බජිත්වා ච විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා භාවනං අනුයුඤ්ජන්තියා තස්සා චිත්තං
චිරකාලපරිවයෙන බහිද්ධාරම්මණෙ විධාවති, එකග්ගං නාහොසි. සත්ථා දිස්වා තං
අනුග්ගණ්හන්තො, ගන්ධකුටියං යථානිසින්තොව ඔභාසං ඵරිත්වා තස්සා ආසන්නෙ
ආකාසෙ නිසින්තං විය අත්තානං දස්සෙත්වා ඔවදන්තො —

163.

“ගුත්තෙ යදත්ථං පබ්බජ්ජා, හිත්වා පුත්තං වසුං පියං;
තමෙව අනුබුහෙහි, මා චිත්තස්ස වසං ගමී.

164.

“චිත්තෙන වඤ්චිතා සත්තා, මාරස්ස විසයෙ රතා;
අනෙකජාතිසංසාරං, සන්ධාවන්ති අවිද්දසු.

165.

“කාමාව්ඡන්දඤ්ච ඛ්‍යාපාදං, සක්කායදිට්ඨිමෙව ච;
සීලබ්බතපරාමාසං, විචිකිච්ඡං ච පඤ්චමං.

166.

“සංයොජනානි එතානි, පජහිත්වාන හික්ඛුතී;
ඔරම්භාගමනීයානි, නයිදං සුනරෙහිසි.

167.

“රාගං මානං අවිජ්ජඤ්ච, උද්ධච්චඤ්ච විවජ්ජිය;
සංයොජනානි ඡෙත්වාන, දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සසි.

168.

“බෙපෙත්වා ජාතිසංසාරං, පරිඤ්ඤාය පුනඛවං;
දිට්ඨෙව ධම්මෙ නිව්ඡාතා, උපසන්තා වරිස්සසී” ති. — ඉමා ගාථා ආභාසි;

තත්ථ තමෙව අනුබුභෙහීති යදත්ථං යස්ස කිලෙසපරිනිබ්බානස්ස
බන්ධපරිනිබ්බානස්ස ව අත්ථාය. හිත්වා පුත්තං වසුං පියන්ති පියායිතබ්බං
ඤාතිපරිවට්ටං භොගක්ඛන්ධඤ්ච හිත්වා මම සාසනෙ පබ්බජ්ජා බ්‍රහ්මචරියවාසො
ඉච්ඡිතො, තමෙව වඩ්ඨෙය්‍යාසි සම්පාදෙය්‍යාසි. මා විත්තස්ස වසං ගමීති දීඝරත්තං
රූපාදිආරම්මණවසෙන වඩ්ඪිතස්ස කුට්ඨිත්තස්ස වසං මා ගච්ඡි.

යස්මා විත්තං නාමෙතං මායුපමං, යෙන වඤ්චිතා අන්ධපුපුඡ්ඡනා මාරවසානුගා
සංසාරං නාතිවත්තන්ති. තෙන වුත්තං “විත්තෙන වඤ්චිතා” තිආදි.

සංයොජනානි එතානීති එතානි “කාමච්ඡන්දඤ්ච ඛ්‍යාපාද්” න්තිආදිනා
යථාචුත්තානි පඤ්ච බන්ධනට්ඨෙත සංයොජනානි. පජ්ඣිත්වානානි
අනාගාමිමග්ගෙන සමුච්ඡින්නදිත්වා. හික්ඛුනීති තස්සා ආලපනං. ඔරම්භාගමනීයානීති
රූපාරූපධාතුතො හෙට්ඨාභාගෙ කාමධාතුයං මනුස්සජීවස්ස හිතානි උපකාරානි
තත්ථ පටිසන්ධියා පච්චයභාවතො. ම-කාරො පදසන්ධිකරො. “ඔරමාගමනීයානී” ති
පාළි, සො එවත්ථො. නයිදං පුනරෙහිසීති ඔරම්භාගියානං සංයොජනානං පභානෙන
ඉදං කාමට්ඨානං කාමහවං පටිසන්ධිවසෙන පුන නාගමිස්සසි. ර-කාරො
පදසන්ධිකරො. “ඉත්ථ” න්ති වා පාළි, ඉත්ථත්තං කාමහවමිච්චෙව අත්ථො.

රාගන්ති රූපරාගඤ්ච අරූපරාගඤ්ච. මානන්ති අග්ගමග්ගවජ්ඣං මානං.
අච්ඡිජ්ඣෙව උද්ධච්චඤ්චානි එත්ථාපි එසෙව නයො. විචජ්ජියානි විපස්සනාය
වික්ඛම්භෙත්වා. සංයොජනානි ඡෙත්වානානි එතානි රූපරාගාදීනි
පඤ්චුද්ධම්භාගියානි සංයොජනානි අරහත්තමග්ගෙන සමුච්ඡින්නදිත්වා.
දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සසීති සබ්බස්සාපි වට්ටදුක්ඛස්ස පරියන්තං පරියොසානං
පාපුණිස්සසි.

බෙපෙත්වා ජාතිසංසාරන්ති ජාති සමුලිකසංසාරපවත්තිං පරියොසාපෙත්වා.
නිව්ඡාතානි නිත්තණ්භා. උපසන්තානි සබ්බසො කිලෙසානං වූපසමෙන උපසන්තා.
සෙසං වුත්තනයමෙව.

එවං සත්ථාරා ඉමාසු ගාථාසු භාසිතාසු ගාථාපරියොසානෙ ථෙරී සහ
පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා උදානවසෙන හගවතා භාසිතනියාමෙනෙව ඉමා ගාථා
අභාසි. තෙනෙව තා ථෙරියා ගාථා නාම ජාතා.

ගුත්තාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. විජයාථෙරීගාථාවණ්ණනා

චතුක්ඛත්තුන්තිආදිකා විජයාය ටෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විච්චුපනිස්සයං කුසලං උපචින්නී, අනුක්කමෙන පරිවුහිතකුසලමූලා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තී, ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤතං පත්වා බෙමාය ටෙරියා ගිහිකාලෙ සභායිකා අහොසි. සා තස්සා පබ්බජිතභාවං සුත්වා ‘සාපි නාම රාජමහෙසි පබ්බජිස්සති කිමඨගං පනාහ’ න්ති පබ්බජිතුකාමායෙව හුත්වා බෙමාටෙරියා සන්තිකං උපසඬකම්. ටෙරී තස්සා අජ්ඣාසයං ඤත්වා තථා ධම්මං දෙසෙසි, යථා සංඝාරෙ සංවිග්ගමානසා සාසනෙ සා අභිජ්ජසන්නා භවිස්සති. සා තං ධම්මං සුත්වා සංවෙගජාතා පටිලද්ධසද්ධා ව හුත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. ටෙරී තං පබ්බාපෙසි. සා පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා විපස්සනං පටිඨපෙත්වා හෙතුසම්පන්නතාය, න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන –

169.

“චතුක්ඛත්තුං පඤ්චක්ඛත්තුං, විහාරා උපනික්ඛමිං;
අලද්ධා වෙතසො සන්තිං, චිත්තෙ අවසවත්තිනී.

170.

“භික්ඛුනිං උපසඬකම්ම, සක්කච්චං පරිපුච්ඡහං;
සා මෙ ධම්මමදෙසෙසි, ධාතුආයතනානි ව.

171.

“චත්තාරි අරියසච්චානි, ඉන්ද්‍රියානි බලානි ව;
බොජ්ඣංගච්චිකං මග්ගං, උත්තමත්ථස්ස පත්තියා.

172.

“තස්සාහං චචනං සුත්වා, කරොන්ති අනුසාසනිං;
රත්තියා පුරිමෙ යාමෙ, පුබ්බජාතිමනුස්සරිං.

173.

“රත්තියා මජ්ඣිමෙ යාමෙ, දිබ්බවක්ඛුං විසොධයිං;
රත්තියා පච්ඡිමෙ යාමෙ, තමොබන්ධං පදාලයිං.

174.

“පිනිසුබෙන ව කායං, ඵරිත්වා විහරිං තදා;
සත්තමියා පාදෙ පසාරෙසිං, තමොබන්ධං පදාලියා’ ති. –

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ භික්ඛුනින්ති බෙමාටෙරිං සන්ධාය වදති.

බොජ්ඣංගච්ඡිදිගිකං මග්ගන්ති සත්තබොජ්ඣංගඤ්ච අච්ඡිදිගිකඤ්ච
අරියමග්ගං. උත්තමත්ථස්ස පත්තියාති අරහත්තස්ස නිබ්බානස්සෙව වා පත්තියා
අධිගමාය.

පිතිසුඛෙනාති ඵලසමාපත්තිපරියාපන්නාය පිතියා සුඛෙන ව. කායන්ති
තංසම්පයුත්තං නාමකායං තදනුසාරෙන රූපකායඤ්ච. ඵරිත්වාති ඵ්ඨිත්වා
බ්‍යාපෙත්වා වා. සත්තමියා පාදෙ පසාරෙසින්ති විපස්සනාය ආරද්ධදිවසතො
සත්තමියං පල්ලඬිකං හින්දිත්වා පාදෙ පසාරෙසිං. කථං? තමොඛන්ධං පදාලිය,
අප්පදාලිතපුබ්බං මොහක්ඛන්ධං අග්ගමග්ගඤ්ඤාණාසිනා පදාලෙත්වා. සෙසං හෙට්ඨා
වුත්තනයමෙව.

විජයාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඡක්කනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

7. සත්තකනිපාතො

1. උත්තරාථෙරිගාථාවණ්ණනා

සත්තකනිපාතෙ මුසලානි ගහෙත්වානාති උත්තරාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි
පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ හවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති,
අනුක්කමෙන සම්භාවිතකුසලමූලා සමුපවිතවිමොක්ඛසම්භාරා
පරිපක්කවිමුත්තිපරිපාවතීයධම්මා හුත්වා, ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථීයං
අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙනෙ නිබ්බත්තිත්වා උත්තරාති ලද්ධනාමා අනුක්කමෙන
විඤ්ඤානං පත්වා පටාවාරාය ථෙරියා සන්තිකං උපසඬිකමි. ථෙරි තස්සා ධම්මං
කථෙසි. සා ධම්මං සුත්වා සංසාරෙ ජාතසංවෙගා සාසනෙ අභිප්පසන්නා හුත්වා
පබ්බජි. පබ්බජිත්වා ව කතපුබ්බකිච්චා පටාවාරාය ථෙරියා සන්තිකෙ විපස්සනං
පට්ඨපෙත්වා භාවනමනුයුඤ්ජන්ති උපනිස්සයසම්පන්නතාය ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකං
ගතත්තා ව න විරස්සෙව විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං
පාපුණි. අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන –

175.

“මුසලානි ගහෙත්වාන, ධඤ්ඤං කොට්ටෙන්ති මාණවා;
පුත්තදාරානි පොසෙන්නා, ධනං වින්දන්ති මාණවා.

176.

“සංථෙට්ඨ බුද්ධසාසනෙ, යං කත්වා නානුතප්පති;
බ්‍රිජ්ජං පාදානි ධොවිත්වා, එකමන්තං නිසීදං.

177.

“විත්තං උපට්ඨපෙත්වාන, එකග්ගං සුසමාහිතං;

පව්වවෙක්බට් සඩ්බාරෙ, පරතො නො ව අත්තතො.

178.

“තස්සාහං වචනං සුත්වා, පටාචාරානුසාසනිං;
පාදෙ පක්ඛාලයිත්වාන, එකමන්තෙ උපාවිසිං.

179.

“රත්තියා පුරිමෙ යාමෙ, පුබ්බජාතිමනුස්සරිං;
රත්තියා මජ්ඣිමෙ යාමෙ, දිබ්බවක්ඛුං විසොධයිං.

180.

“රත්තියා පච්ඡිමෙ යාමෙ, තමොක්ඛන්ධං පදාලයිං;
තෙවිජ්ජා අට වුට්ඨාසිං, කතා තෙ අනුසාසනී.

181.

“සක්කංව දෙවා තිදසා, සඩ්ගාමෙ අපරාජිතං;
පුරක්ඛන්වා විහස්සාමි, තෙවිජ්ජාමිහි අනාසවා”ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ චිත්තං උපට්ඨපෙත්වානාති භාවනාචිත්තං කම්මට්ඨානෙ උපට්ඨපෙත්වා.
කථං? එකග්ගං සුසමාහිතං පව්වවෙක්බට්ඨාති පටිපත්තිං අවෙක්බට්, සඩ්බාරෙ
අනිච්චාතිපි, දුක්ඛාතිපි, අනත්තාතිපි ලක්ඛණත්තයං විපස්සථාති අත්ථො. ඉද්දඤ්ච
ඔවාදකාලෙ අත්තතො අඤ්ඤෙසඤ්ච හික්ඛුනීනං ථෙරියාදීනං ඔවාදස්ස
අනුවාදවසෙන වුත්තං. පටාචාරානුසාසනීන්ති පටාචාරාය ථෙරියා අනුසිට්ඨිං.
“පටාචාරාය සාසන”න්තිපි වා පාඨො.

අට වුට්ඨාසින්ති තෙවිජ්ජාභාවජ්ජත්තිතො පච්ජා ආසනතො වුට්ඨාසිං. අයම්පි
ථෙරී එකදිවසං පටාචාරාය ථෙරියා සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං සොධෙත්වා අත්තතො
වසනට්ඨානං පටිසිත්වා පල්ලඤ්ඤා ආභුජිත්වා නිසීදි. “න තාවිමං පල්ලඤ්ඤා
හින්දිස්සාමි, යාව මෙ න අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චති”ති නිව්ඡයං කත්වා
සම්මසනං ආරහිත්වා, අනුක්කමෙන විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා මග්ගපටිපාටියා
අභිඤ්ඤාපටිසම්භිදාපරිවාරං අරහත්තං පත්වා එකුනට්ඨිසති යා
පව්වවෙක්බණ්ඩාකායාය පවත්තාය “ඉදානිමිහි කතකිච්චා”ති සොමනස්සජාතා ඉමා
ගාථා උදානෙත්වා පාදෙ පසාරෙසි අරුණුග්ගමනවෙලායං. තතො සම්මදෙව
විහාතාය රත්තියා ථෙරියා සන්තිකං උපගන්ත්වා ඉමා ගාථා පව්වුදාභාසි. තෙන
වුත්තං “කතා තෙ අනුසාසනී”තිආදි. සෙසං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

උත්තරාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. වාලාථෙරීගාථාවණ්ණනා

සතිං උපට්ඨපෙත්වානාතිආදිකා වාලාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මගධෙසු නාලකගාමෙ රූපසාරිත්වාභ්මණියා කුච්ඡිමිහි නිබ්බත්ති. තස්සා නාමග්ගහණදිවසෙ වාලාති නාමං අකංසු, තස්සා කනිට්ඨාය උපවාලාති, අථ තස්සා කනිට්ඨාය සීඝ්‍රපවාලාති. ඉමා තිස්සොපි ධම්මසෙනාපනිස්ස කනිට්ඨහගිනියො, ඉමාසං පුත්තානම්පි තිණ්ණං ඉදමෙව නාමං. යෙ සන්ධාය ථෙරගාථාය ‘‘වාලෙ උපවාලෙ සීඝ්‍රපවාලෙ’’ති (ථෙරගා. 42) ආගතං.

ඉමා පන තිස්සොපි භගිනියො ‘‘ධම්මසෙනාපනි පබ්බජී’’ති සුත්වා ‘‘න හි නුන සො ඔරකො ධම්මචිනයො, න සා ඔරිකා පබ්බජ්ජා, යත්ථ අම්භාකං අයොසා පබ්බජිතො’’ති උස්සාහජාතා තිබ්බච්ඡන්දා අස්සුමුඛං රුදමානං ඤාතිපරිජනං පභාය පබ්බජිංසු. පබ්බජිත්වා ච සට්ඨන්ති යො වායමන්ති යො නචිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණිංසු. අරහත්තං පන පත්වා නිබ්බානසුඛෙන ඵලසුඛෙන විහරන්ති.

තාසු වාලා භික්ඛුනී ඵකදිවසං පච්ඡාහත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා අන්ධවනං පවිසිත්වා දිවාචිහාරං නිසීදි. අථ නං මාරො උපසඬකම්ත්වා කාමෙහි උපනෙසි. යං සන්ධාය සුත්තෙ වුත්තං –

‘‘අථ ඛො වාලා භික්ඛුනී පුබ්බණ්හසමයං නිවාසෙත්වා පත්තචීවරං ආදාය සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පාවිසි. සාවත්ථියං පිණ්ඩාය වරිත්වා පච්ඡාහත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා යෙන අන්ධවනං, තෙනුපසඬකම් දිවාචිහාරාය. අන්ධවනං අජ්ඣොගාහෙත්වා අඤ්ඤතරස්මිං රුක්ඛමුලෙ දිවාචිහාරං නිසීදි. අථ ඛො මාරො පාපිමා යෙන වාලා භික්ඛුනී, තෙනුපසඬකම්, උපසඬකම්ත්වා වාලං භික්ඛුනීං ඵතදවොචා’’ති (සං. නි. 1.167).

අන්ධවනම්හි දිවාචිහාරං නිසීන්තං මාරො උපසඬකම්ත්වා බ්‍රහ්මචරියවාසනො විච්ඡින්නිකුකාමො ‘‘කං නු උද්දිස්ස මුණ්ඩාසි’’තිආදිං ප්‍රච්ඡි. අථස්ස සත්ථු ගුණෙ ධම්මස්ස ච නියානිකභාවං පකාසෙත්වා අත්තනො කතකිච්චභාවචිභාවනෙන තස්ස විසයාතික්කමං පවෙදෙසි. තං සුත්වා මාරො දුක්ඛී දුම්මනො තත්ථෙවන්තරධාසි. අථ සා අත්තනා මාරෙන ච භාසිතා ගාථා උදානවසෙන කථෙත්ති –

182.

‘‘සතිං උපට්ඨපෙත්වාන, භික්ඛුනී භාවිතින්ද්‍රියා;
පටිච්ඡික්ඛි පදං සන්තං, සඬ්ඛාරූපසමං සුඛං.

183.

‘‘කං නු උද්දිස්ස මුණ්ඩාසි, සමණි විය දිස්සති;
න ච රොවෙසි පාසණ්ඛෙ, කිම්දං වරසි මොමුහා.

184.

“ඉතො ඛනිද්ධා පාසණ්ඩා, දිට්ඨියො උපනිස්සිතා;
න තෙ ධම්මං විජානන්ති, න තෙ ධම්මස්ස කොවිදා.

185.

“අත්ථි සත්ථාසුලො ජාතො, බුද්ධො අප්පට්ඨග්ගලො;
සො මෙ ධම්මමදෙසෙසි, දිට්ඨිනං සමතික්කමං.

186.

“දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං, දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං;
අරියං චට්ඨඨිගිකං මග්ගං, දුක්ඛුපසමගාමිනං.

187.

“තස්සාහං චචනං සුත්ථා, විහරිං සාසනෙ රතා;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

188.

“සබ්බත්ථ විහතා නන්දී, තමොක්ඛන්ධො පදාලිතො;
එවං ජානාහි පාපිම, නිහතො ත්වමසි අන්තකා”ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ සතිං උපට්ඨපෙත්වානාති සතිපට්ඨානභාවනාවසෙන කායාදීසු
අසුභදුක්ඛානිච්චානත්තවසෙන සතිං සුට්ඨු උපට්ඨිතං කත්වා. භික්ඛුනීති අත්තානං
සන්ධාය වදන්ති. භාවිතින්ද්‍රියාති අරියමග්ගභාවනාය භාවිතසද්ධාදිපඤ්චින්ද්‍රියා.
පටිච්ඡ්ඤ්ඤි පදං සන්තන්ති සන්තං පදං නිබ්බානං සච්ඡිකිරියාපටිච්චෙධෙන පටිච්ඡ්ඤ්ඤි
සච්ඡාකාසි. සඬබ්බාරූපසමන්ති සබ්බසඬබ්බාරානං උපසමහෙතුහුතං. සුඛන්ති
අච්චන්තසුඛං.

“කං නු උද්දිස්සා”ති ගාථා මාරොන වුත්තා. තත්‍රායං සඬබ්බෙපත්ථො — ඉමස්මිං
ලොකෙ ඛහු සමයා තෙසඤ්ච දෙසෙනාරො ඛහු එව තිත්ථකරා, තෙසු කං නු බො
ත්ථං උද්දිස්ස මුණ්ඩාසි මුණ්ඩිතකෙසා අසි. න කෙවලං මුණ්ඩාව, අථ බො
කාසාවධාරණෙන ච සමණී විය දිස්සති. න ච රොචෙසි පාසණ්ඩෙති
තාපසපරිබ්බාජකාදීනං ආදාසභූතෙ පාසණ්ඩෙ තෙ තෙ සමයන්තරෙ නෙව
රොචෙසි. කිම්දං වරසි මොමුහාති කිං නාමිදං, යං පාසණ්ඩවිහිතං උජුං
නිබ්බානමග්ගං පහාය අප්ප කාලිකං කුමග්ගං පටිපජ්ජන්ති අතිවිය මුල්භා වරසි
පරිබ්භමසිති.

තං සුත්ථා ථෙරී පටිච්චනදානමුඛෙන තං තජ්ජෙත්ති “ඉතො
ඛනිද්ධා”තිආදිමාහ. තත්ථ ඉතො ඛනිද්ධා පාසණ්ඩා නාම ඉතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස
සාසනතො ඛනිද්ධා කුට්ඨකඛහුකාරාදිකා. තෙ හි සත්තානං තණ්හාපාසං
දිට්ඨිපාසඤ්ච ධෙන්ති ඔඨධෙන්තිති පාසණ්ඩාති වුච්චති. තෙනාහ — “දිට්ඨියො

උපනිස්සිතා” ති සස්සතදිට්ඨිගතානි උපෙච්ච නිස්සිතා, දිට්ඨිගතානි ආදිශිංසුති අත්ථො. යදග්ගෙන ච දිට්ඨිසන්නිස්සිතා, තදග්ගෙන පාසණ්ඩසන්නිස්සිතා. න තෙ ධම්මං විජානන්ති යෙ පාසණ්ඩනො සස්සතදිට්ඨිගතසන්නිස්සිතා “අයං පවත්ති ඵලං පවත්ති” ති පවත්තිධම්මමිති යථාභූතං න විජානන්ති. න තෙ ධම්මස්ස කොට්ඨාහි “අයං නිවත්ති ඵලං නිවත්ති” ති නිවත්තිධම්මස්සාපි අකුසලා, පවත්තිධම්මමග්ගෙහි හි තෙ සංමුල්ලා, කිමඛිගං පන නිවත්තිධම්මෙති.

ඵලං පාසණ්ඩවාදානං අනියායානිකතං දස්සෙත්වා ඉදානි කං නු උද්දිස්ස මුණ්ඩාසිති පඤ්භං විස්සජ්ජෙතුං “අත්ථි සකායකුලෙ ජාතො” තිආදි වුත්තං. තත්ථ දිට්ඨිතං සමතික්කමන්ති සබ්බාසං දිට්ඨිතං සමතික්කමනුපායං දිට්ඨිජාලවිනිවෙදනං. සෙසං වුත්තනයමෙව.

වාලාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. උපවාලාථෙරිගාථාවණ්ණනා

සතිමතීතිආදිකා උපවාලාය ථෙරියා ගාථා. තස්සා වත්ථු වාලාය ථෙරියා වත්ථුමිති වුත්තමෙව. අයමිති හි වාලා විය පබ්බජිත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා අරහත්තං පත්වා උදානෙන්ති –

189.

“සතිමතී චක්ඛුමතී, භික්ඛුනී භාවිතින්ද්‍රියා;
පටිච්ඡික්ඛි පදං සන්තං, අකාපුරිසසෙවිත” තිති. –

ඉමං ගාථං අභාසි.

තත්ථ සතිමතීති සතිසම්පන්නා, පුබ්බභාගෙ පරමෙන සතිනෙපක්කෙන සමන්තාගතා හුත්වා පච්ඡා අරියමග්ගස්ස භාවිතත්තා සතිවෙපුල්ලජ්ජත්තියා උත්තමාය සතියා සමන්තාගතානි අත්ථො. චක්ඛුමතීති පඤ්ඤාවක්ඛුනා සමන්තාගතා, ආදිතො උදයත්ථගාමිනියා පඤ්ඤාය අරියාය නිබ්බේධිකාය සමන්තාගතා හුත්වා පඤ්ඤාවෙපුල්ලජ්ජත්තියා පරමෙන පඤ්ඤාවක්ඛුනා සමන්තාගතානි වුත්තං භොති. අකාපුරිසසෙවිතන්ති අලාමකපුරිසෙහි උත්තමපුරිසෙහි අරියෙහි බුද්ධාදීහි සෙවිතං.

“කින්තූ ජාතිං න රොවෙසී” ති ගාථා ථෙරිං කාමෙසු උපහාරෙතුකාමෙන මාරෙන වුත්තා. “කිං නු ත්වං භික්ඛුනී න රොවෙසී” ති (සං. නි. 1.167) හි මාරෙන පුට්ඨා ථෙරි ආහ – “ජාතිං බ්වාහං, ආවුසො, න රොවෙමී” ති. අථ නං මාරො ජාතස්ස කාමා පරිභොගා, තස්මා ජාතිපි ඉච්ඡිතබ්බා, කාමාපි පරිභුඤ්ජිතබ්බාති දස්සෙත්තො –

190.

“කින්නු ජාතිං න රොවෙසී, ජාතො කාමානි භුඤ්ජති;
භුඤ්ජාහි කාමරතියො, මාහු පච්ඡානුතාපිනී” ති. –

ගාථමාහ.

තස්සත්ථො – කිං නු තං කාරණං, යෙන ත්වං උපවාලෙ ජාතිං න රොවෙසී න රොවෙය්‍යාසී, න තං කාරණං අත්ථී. යස්මා ජාතො කාමානි භුඤ්ජති ඉධ ජාතො කාමගුණසංහිතානි රූපාදීනි පටිසෙවන්තො කාමසුඛං පරිභුඤ්ජති. න හි අජාතස්ස තං අත්ථී, තස්මා භුඤ්ජාහි කාමරතියො කාමබ්බිඨාරතියො අනුභව. මාහු පච්ඡානුතාපිනී “යොබ්බඤ්ඤෙ සති විජ්ජමානෙසු භොගෙසු න මයා කාමසුඛමනුභූත” ත්ති පච්ඡානුතාපිනී මා අහොසි. ඉමස්මිං ලොකෙ ධම්මා නාම යාවදෙව අත්ථාධිගමත්ථො අත්ථො ච කාමසුඛත්ථොති පාකටොයමත්ථොති අධිජ්ජායො.

තං සුත්ථා ථෙරී ජාතියා දුක්ඛනිමිත්තතං අත්තනො ච තස්ස විසයාතික්කමං විභාවෙන්වා තජ්ජෙන්නී –

191.

“ජාතස්ස මරණං භොති, භත්ථපාදාන ඡෙදනං;
චධබන්ධපරික්කලෙසං, ජාතො දුක්ඛං නිගච්ජති.

192.

“අත්ථී සක්කාකුලෙ ජාතො, සම්බුද්ධො අපරාජිතො;
සො මෙ ධම්මමදෙසෙසී, ජාතියා සමතික්කමං.

193.

“දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං, දුක්ඛස්ස ච අතික්කමං;
අරියං චට්ඨඨිගිකං මග්ගං, දුක්ඛුපසමගාමිනං.

194.

“තස්සාහං චචනං සුත්ථා, විහරිං සාසනෙ රතා;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

195.

“සබ්බත්ථ විහතා නන්දී, තමොක්ඛන්ධො පදාලිතො;
ඵචං ජානාහි පාපිම, නිහතො ත්වමසී අත්තකා” ති. –

ඉමා ගාථා අහාසි.

තත්ථ ජාතස්ස මරණං භොතීති යස්මා ජාතස්ස සත්තස්ස මරණං භොති, න අජාතස්ස. න කෙවලං මරණමෙව, අථ ඛො ජරාරොගාදියො යත්තකානත්ථා,

සබ්බෙපි තෙ ජාතස්ස භොන්ති ජාතිභෙතුකා. තෙනාහ භගවා – “ජාතිපච්චයා ජරාමරණං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසා සම්භවන්ති”ති (මහාව. 1; විභ. 225; උදා. 1). තෙනෙවාහ – “භත්ථපාදාන ඡෙදන”න්ති භත්ථපාදානං ඡෙදනං ජාතස්සෙව භොති, න අජාතස්ස. භත්ථපාදඡෙදනාපදෙසෙන වෙන්ථ ඛාත්තිංස කම්මකාරණාපි දස්සිතා එවාති දට්ඨබ්බං. තෙනෙවාහ – “වධන්ධපරික්ඛ්‍යං, ජාතො දුක්ඛං නිගච්ඡති”ති. ජීවිතවියොජනමුට්ඨිජ්ජභාරාදිසඬ්ඛානං වධපරික්ඛ්‍යං අත්දුක්ඛන්ධනාදිසඬ්ඛානං ඛන්ධපරික්ඛ්‍යං අඤ්ඤාඤ්ච යංකිඤ්චි දුක්ඛං නාම තං සබ්බං ජාතො එව නිගච්ඡති, න අජාතො, තස්මා ජාතිං න රොවෙමිති.

ඉදානි ජාතියා කාමානඤ්ච අව්චන්තමෙව අත්තනා සමතික්කන්තභාවං මූලතො පටියාය දස්සෙන්නි – “අත්ථි සකාකුලෙ ජාතො”තිආදිමාහ. තත්ථ අපරාජිතොති කිලෙසමාරාදිනා කෙනචි න පරාජිතො. සත්ථා හි සබ්බාහිභූ සදෙවකං ලොකං අඤ්ඤාදත්ථු අභිභවිත්වා යිතො, තස්මා අපරාජිතො. සෙසං චුත්තනයත්තා උත්තානමෙව.

උපවාලාපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සත්තකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

8. අට්ඨකනිපාතො

1. සිසුපවාලාපෙරිගාථාවණ්ණනා

අට්ඨකනිපාතෙ භික්ඛුනි සීලසම්පන්නාතිආදිකා සිසුපවාලාය පෙරියා ගාථා. ඉමිස්සාපි වත්ථු වාලාය පෙරියා වත්ථුමිහි චුත්තනයමෙව. අයම්පි හි ආයස්මතො ධම්මසෙනාපතිස්ස පබ්බජිතභාවං සුත්වා සයම්පි උස්සාහජාතා පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා, සට්ඨන්ති වායමන්ති නවිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තං පත්වා ඵලසමාපත්තිසුඛෙන විහරන්ති එකදිවසං අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා කතකිච්චාති සොමනස්සජාතා උදානවසෙන

196.

“භික්ඛුනි සීලසම්පන්නා, ඉන්ද්‍රියෙසු සුසංචුතා;
අධිගච්ඡෙ පදං සන්තං, අසෙවනකමොජව”න්ති. – ගාථමාහ;

තත්ථ සීලසම්පන්නාති පරිසුද්ධෙන භික්ඛුනිසීලෙන සමන්තාගතා පරිපුණ්ණා. ඉන්ද්‍රියෙසු සුසංචුතාති මනච්ඡට්ඨෙසු ඉන්ද්‍රියෙසු සුචුට්ඨ සංචුතා, රූපාදිආරම්මණ ඉට්ඨෙ රාගං, අනිට්ඨෙ දොසං, අසමපෙක්ඛනෙ මොහඤ්ච පභාය සුචුට්ඨ පිහිතින්ද්‍රියා. අසෙවනකමොජවන්ති කෙනචි අනාසිත්තකං ඔජවන්තං සභාවමධුරං සබ්බස්සාපි කිලෙසරොගස්ස වූපසමනොසධභූතං අරියමග්ගං, නිබ්බානමෙව වා. අරියමග්ගමිපි

හි නිබ්බානත්ථිකෙහි පටිපජ්ජිතබ්බතො කිලෙසපරිළාභාභාවතො ච පදං සන්තන්ති
චත්තුං වට්ටති.

197.

“තාවතිංසා ච යාමා ච, තුසිතා වාපි දෙවතා;
නිම්මානරතිනො දෙවා, යෙ දෙවා වසවත්තිනො;
තත්ථ චිත්තං පණ්ණිධෙහි, යත්ථ තෙ වුසිතං පුරෙ”ති. —

අයං ගාථා කාමසග්ගෙසු නිකන්තිං උප්පාදෙහීති තත්ථ උයොජනවසෙන ථෙරිං
සමාපත්තියා වාචෙතුකාමෙන මාරෙන වුත්තා.

තත්ථ සහපුඤ්ඤකාරිනො තෙත්තිංස ජනා යත්ථ උපපන්නා, තං යානං
තාවතිංසන්ති. තත්ථ නිබ්බත්තා සබ්බෙපි දෙවපුත්තා තාවතිංසා. කෙච් පන
“තාවතිංසාති තෙසං දෙවානං නාමමෙවා”ති වදන්ති. ද්විතී දෙවලොකෙහි විසිටියං
දිබ්බං සුඛං යාතා උපයාතා සම්පන්නාති යාමා. දිබ්බාය සම්පත්තියා තුට්ඨා පහට්ඨාති
තුසිතා. පකතිපටියත්තාරම්මණතො අතිරෙකෙන රම්තුකාමතාකාලෙ යථාරුචිතෙ
භොගෙ නිම්මිනිත්වා රමන්තීති නිම්මානරතිනො. චිත්තරූපිං ඤාත්වා පරෙහි
නිම්මිතෙසු භොගෙසු වසං වත්තෙන්තීති වසවත්තිනො. තත්ථ චිත්තං පණ්ණිධෙහිති
තස්මිං තාවතිංසාදිකෙ දෙවනිකායෙ තව චිත්තං යපෙහි, උපපජ්ජනාය නිකන්තිං
කරොහි. වාතුමහාරාජිකානං භොගා ඉතරෙහි නිහීනාති අධිප්පායෙන
තාවතිංසාදයොව වුත්තා. යත්ථ තෙ වුසිතං පුරෙති යෙසු දෙවනිකායෙසු තයා පුබ්බෙ
වුත්ථං. අයං කිර පුබ්බෙ දෙවෙසු උප්පජ්ජන්ති, තාවතිංසතො පට්ඨාය
පඤ්චකාමසග්ගෙ සොධෙත්වා පුන භෙට්ඨතො ඕතරන්ති, තුසිතෙසු යත්වා තතො
චචිත්වා ඉදානි මනුස්සෙසු නිබ්බත්තා.

තං සුත්වා ථෙරි — “තිට්ඨතු, මාර, තයා වුත්තකාමලොකො. අඤ්ඤාපි සබ්බො
ලොකො රාගග්ගිආදීහි ආදිත්තො සම්පජ්ජලිතො. න තත්ථ විඤ්ඤානං චිත්තං
රමති”ති කාමතො ච ලොකතො ච අත්තතො විනිවත්තිතමානසතං දස්සෙත්වා
මාරං තජ්ජෙන්ති —

198.

යාමා ච “තාවතිංසා ච යාමා ච, තුසිතා වාපි දෙවතා;
නිම්මානරතිනො දෙවා, යෙ දෙවා වසවත්තිනො.

199.

“කාලං කාලං භවා භවං, සක්කායස්මිං පුරක්ඛතා;
අච්චිවත්තා සක්කායං, ජාතිමරණසාරිනො.

200.

“සබ්බො ආදිපිනො ලොකො, සබ්බො ලොකො පදිපිනො;
සබ්බො පජ්ජලිනො ලොකො, සබ්බො ලොකො පකම්පිනො.

201.

“අකම්පියං අතුලියං, අපුපුජ්ජනසෙවිතං;
බුද්ධො ධම්මමදෙසෙසි, තත්ථ මෙ නිරතො මනො.

202.

“තස්සාහං වචනං සුත්වා, විහරිං සාසනෙ රතා;
තිස්සො විජ්ජා අනුජ්ජත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

203.

“සබ්බත්ථ විහතා නන්දී, තමොක්ඛන්ධො පදාලිතො;
එවං ජානාහි පාපිම, නිහතො ත්වමසි අන්තකා” ති. –

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ කාලං කාලන්ති තං තං කාලං. භවා භවන්ති භවතො භවං.
සක්කායස්මිත්ති ඛන්ධපඤ්චකෙ. පුරක්ඛතාති පුරක්ඛාරකාරිනො. ඉදං වුත්තං
හොති – මාර, තයා වුත්තා තාවතිංසාදයො දෙවා භවතො භවං උපගච්ඡන්තා
අනිච්චතාදිඅනෙකාදීනවාකුලෙ සක්කායෙ පතිට්ඨිතා, තස්මා තස්මිං භවෙ
උජ්ජත්තිකාලෙ, වෙමජ්ඣකාලෙ, පරියොසානකාලෙති තස්මිං තස්මිං කාලෙ
සක්කායමෙව පුරක්ඛන්වා ධීතා. තතො එව අවිතිවත්තා සක්කායං නිස්සරණාහිමුඛා
අහුත්වා සක්කායතිරමෙව අනුපරිධාවන්තා ජාතිමරණසාරිනො රාගාදීහි අනුගතත්තා
පුනප්පුනං ජාතිමරණමෙව අනුස්සරන්ති, තතො න විමුච්චන්තිති.

සබ්බො ආදීපිතො ලොකොති, මාර, න කෙවලං තයා වුත්තකාමලොකොයෙව
ධාතුත්තයසඤ්ඤිතො, සබ්බොපි ලොකො රාගග්ගිආදීහි එකාදසහි ආදිත්තො.
තෙහියෙව පුනප්පුනං ආදීපිතතාය පදීපිතො. නිරන්තරං එකජාලිභූතතාය
පජ්ජලිතො. තණ්හාය සබ්බකිලෙසෙහි ව ඉතො ටිතො ව කම්පිතතාය වලිතතාය
පකම්පිතො.

එවං ආදිත්තෙ පජ්ජලිතෙ පකම්පිතෙ ව ලොකෙ කෙනවිපි කම්පෙතුං වාලෙතුං
අසක්කුණෙයාතාය අකම්පියං, ගුණතො “එත්තකො” ති තුලෙතුං
අසක්කුණෙයාතාය අත්තනා සදිසස්ස අභාවතො ව අතුලියං. බුද්ධාදීහි අරියෙහි එව
ගොචරභාවනාහිගමනො සෙවිතත්තා අපුපුජ්ජනසෙවිතං. බුද්ධො භගවා
මග්ගඵලනිබ්බානප්පහෙදං නවවිධං ලොකුත්තරධම්මං මහාකරුණාය
සඤ්චොදිතමානසො අදෙසෙසි සදෙවකස්ස ලොකස්ස කට්ඨෙ පවෙදෙසි. තත්ථ
තස්මිං අරියධම්මෙ මය්හං මනො නිරතො අභිරතො, න තතො විනිවත්තතිති
අත්ථො. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයමෙව.

සීසුපවාලාටෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අට්ඨකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

9. නවකනිපාතො

1. වඩිස්මාතුපේරිගාථාවණ්ණනා

නවකනිපාතෙ මා සු තෙ වඩිස් ලොකම්භීතිආදිකා වඩිස්මාතාය පේරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති, අනුක්කමෙන සම්භතවිමොක්ඛසම්භාරා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධප්පාදෙ භාරුකච්ඡකනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බන්තිත්වා වයප්පත්තා පතිකුලං ගතා එකං පුත්තං විජායි. තස්ස වඩිස්සාති නාමං අහොසි. තතො පටියාය සා වඩිස්මාතාති වොහරීයිත්ථ. සා භික්ඛුනං සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධා පුත්තං ඤාතීනං නියායාදෙන්වා භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජී. ඉතො පරං යං චත්තබ්බං, තං වඩිස්ත්පේරස්ස චත්ථම්භි (පේරගා. අටිය. 2. වඩිස්ත්පේරගාථාවණ්ණනා) ආගතමෙව. වඩිස්ත්පේරඤ්ඤි අත්තනො පුත්තං සන්තරුත්තරං එකකං භික්ඛුනුපස්සයෙ අත්තනො දස්සනත්ථාය උපගතං අයං පේරි “කස්මා ත්වං එකකො සන්තරුත්තරොව ඉධාගතො” ති වොදෙන්වා ඔවදන්ති –

204.

“මා සු තෙ වඩිස් ලොකම්භී, වනටො අහු කුදාවනං;
මා පුත්තක පුනප්පුනං, අහු දුක්ඛස්ස භාගිමා.

205.

“සුඛඤ්ඤි වඩිස් මුනයො, අනෙජා ඡින්නසංසයා;
සීතිභූතා දමප්පත්තා, විහරන්ති අනාසවා.

206.

“තෙහානුච්ඡණං ඉසීහි, මග්ගං දස්සනපත්තියා;
දුක්ඛස්සන්තකිරියාය, ත්වං වඩිස් අනුබුභයා” ති. –

ඉමා තිස්සො ගාථා අහාසි.

තත්ථ මා සු තෙ වඩිස් ලොකම්භී, වනටො අහු කුදාවනන්ති සුති නිපාතමත්තං. වඩිස්, පුත්තක, සබ්බස්මිම්පි සත්තලොකෙ, සඬ්ඛාරලොකෙ ව කිලෙසවනටො තුය්හං කදාවිපි මා අහු මා අහොසි. තත්ථ කාරණමාහ – “මා, පුත්තක, පුනප්පුනං, අහු දුක්ඛස්ස භාගිමා” ති වනටං අනුච්ඡන්දන්තො තං නිමිත්තස්ස පුනප්පුනං අපරාපරං ජාතිආදිදුක්ඛස්ස භාගි මා අහොසි.

එවං වනටස්ස අසමුච්ඡේදෙ ආදීනවං දස්සෙත්වා ඉදානි සමුච්ඡේදෙ ආනිසංසං දස්සෙත්ති “සුඛඤ්ඤි වඩිස්සා” තිආදිමාහ. තස්සත්ථො – පුත්තක, වඩිස් මොනෙය්‍යධම්මසමන්තාගතෙන මුනයො, එජාසඬ්ඛාතාය තණ්හාය අභාවෙන අනෙජා, දස්සනමග්ගෙනෙව පහිනවිච්ඡිච්ඡතාය ඡින්නසංසයා,

සබ්බකිලෙසපරිලාභාභාවෙන සීතිභූතා, උත්තමස්ස දමට්ඨස්ස අධිගතත්තා දමජ්ජත්තා
අනාසවා බිණාසවා සුඛං විහරන්ති, න තෙසං එතරහි වෙනොදුක්ඛං අත්ථී, ආයතිං
පන සබ්බමිපි දුක්ඛං න භවිස්සතෙව.

යස්මා වෙනෙවං, තස්මා තෙහානුවිණිණං ඉසීහි...පෙ.... අනුබ්බහයාති තෙහි
බිණාසවෙහි ඉසීහි අනුවිණිණං පටිපන්නං සමට්ඨිපස්සනාමග්ගං ඤාණදස්සනස්ස
අධිගමාය සකලස්සාපි වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තකිරියාය වඩ්ඪ, ත්වං අනුබ්බහය
වඩ්ඪෙය්‍යාසීති.

තං සුත්වා වඩ්ඪත්තෙරො “අද්ධා මම මාතා අරහත්තෙ පතිට්ඨිතා”ති
විත්තෙන්වා තමත්ථං පවෙදෙන්තො –

207.

“විසාරදාව භණ්ඩි, එතමත්ථං ජනෙන්ති මෙ;
මඤ්ඤාමි නුන මාමිකෙ, වනටො තෙ න විජ්ජති”ති. – ගාථමාහ;

තත්ථ විසාරදාව භණ්ඩි, එතමත්ථං ජනෙන්ති මෙති “මා සු තෙ වඩ්ඪි ලොකමිහි,
වනටො අහු කුදාවන”න්ති එතමත්ථං එතං ඔවාදං, අම්ම, විගතසාරජ්ජා කත්ථවි
අලග්ගා අනල්ලිනාව හුත්වා මය්හං වදෙසි. තස්මා මඤ්ඤාමි නුන මාමිකෙ, වනටො
තෙ න විජ්ජතිති, නුන මාමිකෙ මය්හං, අම්ම, ගෙහසිතපෙමමත්තොපි වනටො
තුය්හං මයි න විජ්ජතිති මඤ්ඤාමි, න මාමිකාති අත්තො.

තං සුත්වා ථෙරී “අණුමත්තොපි කිලෙසො කත්ථවිපි විසයෙ මම න විජ්ජති”ති
වත්වා අත්තනො කතකිව්වතං පකාසෙන්ති –

208.

“යෙ කෙවි වඩ්ඪි සඬ්ඛාරා, භීතා උක්කට්ඨමජ්ඣමා;
අණුපි අණුමත්තොපි, වනටො මෙ න විජ්ජති.

209.

“සබ්බෙ මෙ ආසවා බිණා, අජ්ජමත්තස්ස ඤායතො;
තිස්සො විජ්ජා අනුජ්ජත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. –

ඉමං ගාථාද්වයමාහ.

තත්ථ යෙ කෙවීති අනියමව්වතං. සඬ්ඛාරාති සඬ්ඛතධම්මා. භීතාති ලාමකා
පතිකුට්ඨා. උක්කට්ඨමජ්ඣමාති පණිතා වෙව මජ්ඣමා ව. තෙසු වා අසඬ්ඛතා භීතා
ජාතිසඬ්ඛතා උක්කට්ඨා, උභයවිමිස්සිතා මජ්ඣමා. භීතෙහි වා ඡන්දාදීහි
නිබ්බත්තිතා භීතා, මජ්ඣමෙහි මජ්ඣමා, පණිතෙහි උක්කට්ඨා. අකුසලා ධම්මා වා
භීතා, ලොකුත්තරා ධම්මා උක්කට්ඨා, ඉතරා මජ්ඣමා. අණුපි අණුමත්තොපීති න

කෙවලං තයි එව, අඬු බො යෙ කෙවි හීනාදිහෙදහින්නා සඩ්බාරා. තෙසු සබ්බෙසු අණුපි අණුමත්තොපි අතිපරිත්තකොපි වනථො මය්හං න විජ්ජති.

තත්ථ කාරණමාහ – “සබ්බෙ මෙ ආසවා බීණා, අප්පමත්තස්ස ක්කායතො”ති. තත්ථ අප්පමත්තස්ස ක්කායතොති අප්පමත්තාය ක්කායන්තියා, ලිඬගවිපල්ලාසෙන හෙතං චුත්තං. එත්ථ ව යස්මා තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, තස්මා කතං බුද්ධස්ස සාසනං. යස්මා අප්පමත්තා ක්කායිනී, තස්මා සබ්බෙ මෙ ආසවා බීණා, අණුපි අණුමත්තොපි වනථො මෙ න විජ්ජතීති යොජනා.

එවං චුත්තඔවාදං අඬුකුසං කත්වා සඤ්ජාතසංවෙගො ථෙරො විහාරං ගන්ත්වා දිවාට්ඨානෙ නිසින්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා සඤ්ජාතසොමනස්සො මාතු සන්තිකං ගන්ත්වා අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තො –

210.

“උළාරං වත මෙ මාතා, පතොදං සමවස්සරි;
පරමත්ථසඤ්ඤිකා ගාථා, යථාපි අනුකම්පිකා.

211.

“තස්සාහං වචනං සුත්වා, අනුසිට්ඨිං ජනෙත්තියා;
ධම්මසංවෙගමාපාදිං, යොගක්ඛෙමස්ස පත්තියා.

212.

“සොහං පධානපහිතත්තො, රත්තින්දිවමතන්දිතො;
මාතරා වොදිතො සන්තෙ, අචුසිං සන්තිමුත්තම”න්ති. –

ඉමා තිස්සො ගාථා අභාසි.

අඬු ථෙරී අත්තනො වචනං අඬුකුසං කත්වා පුත්තස්ස අරහත්තප්පත්තියා ආරාධිතවිත්තා තෙන භාසිතගාථා සයං පච්චනුභාසි. එවං තාපි ථෙරියා ගාථා නාම ජාතා.

තත්ථ උළාරන්ති විපුලං මහන්තං. පතොදන්ති ඔවාදපතොදං. සමවස්සරීති සම්මා පවත්තෙසි වතාති යොජනා. කො පන සො පතොදොති ආහ “පරමත්ථසඤ්ඤිකා ගාථා”ති. තං “මා සු තෙ, වඩ්ඪි, ලොකම්භී”ති ආදිකා ගාථා සන්ධාය වදති. යථාපි අනුකම්පිකාති යථා අඤ්ඤාපි අනුග්ගාහිකා, එවං මය්හං මාතා පවත්තිතිවත්තිවිභාවනගාථාසඩ්බාතං උළාරං පතොදං පාජනදණ්ඩකං මම ඤාණවෙගසමුත්තෙජං පවත්තෙසිති අත්ථො.

ධම්මසංවෙගමාපාදිත්ති ඤාණභයාවහත්තා අතිවිය මහන්තං හිංසනං සංවෙගං ආපජ්ජිං.

පධානපතිත්තෝති චතුබ්බිධසම්මප්පධානයොගෙන දිබ්බානං
පටිපෙසිතවිත්තො. අච්ඡිං සන්තිමුත්තමන්ති අනුත්තරං සන්තිං නිබ්බානං ච්ඡිං
අධිගච්ඡන්ති අත්ථො.

වඩ්ඪමාතුපේරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නවකනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

10. එකාදසකනිපාතො

1. කිසාගොතමීපේරිගාථාවණ්ණනා

එකාදසකනිපාතෙ කල්‍යාණමිත්තතාතිආදිකා කිසාගොතමියා පේරියා ගාථා.
අයං කිර පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ භංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා
විඤ්ඤානං පත්වා එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුඤ්ඤාන්ති සත්ථාරං එකං
භික්ඛුනිං ලුබ්ච්චරධාරීනං අග්ගට්ඨානෙ යපෙන්නං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං
යානන්තරං පත්ථෙසි. සා කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති ඉමස්මිං
බුද්ධප්පාදෙ සාවත්ථියං දුග්ගතකුලෙ නිබ්බත්ති. ගොතමීතිස්සා නාමං අහොසි.
කිසසරීරතාය පන “කිසාගොතමී”ති වොහරීයිත්ථ. තං පතිකුලං ගතං දුග්ගතකුලස්ස
ධිතාති පරිභවිංසු. සා එකං පුත්තං විජායි. පුත්තලාභෙන වස්සා සම්මානං අකංසු. සො
පනස්සා පුත්තො ආධාවිත්වා පරිධාවිත්වා කීළනකාලෙ කාලමකාසි. තෙනස්සා
සොකුම්මාදො උප්පජ්ජී.

සා “අභං පුබ්බෙ පරිභවපත්තා භුත්වා පුත්තස්ස ජාතකාලතො පට්ඨාය
සක්කාරං පාපුණ්ඨං, ඉමෙ මය්භං පුත්තං බහි ඡඩ්ඨෙකුම්පි වායමන්ති”ති
සොකුම්මාදවසෙන මතකලෙවරං අභිකෙතාදාය “පුත්තස්ස මෙ භෙසජ්ජං දෙථා”ති
ගෙහද්වාරපටිපාටියා නගරෙ විවරති. මනුස්සා “භෙසජ්ජං කුතො”ති පරිභාසන්ති.
සා තෙසං කථං න ගණ්භාති. අථ නං එකො පණ්ඩිතපුරිසො “අයං පුත්තසොකෙන
විත්තවික්ඛෙපං පත්තා, එතිස්සා භෙසජ්ජං දසබ්බලායෙව ජානිස්සති”ති
විත්තෙන්වා, “අම්ම, තව පුත්තස්ස භෙසජ්ජං සම්මාසම්බුද්ධං උපසඩ්ධමිත්වා
පුච්ඡා”ති ආහ. සා සත්ථු ධම්මදෙසනාවෙලායං විහාරං ගන්ත්වා “පුත්තස්ස මෙ
භෙසජ්ජං දෙථ භගවා”ති ආහ. සත්ථා තස්සා උපනිස්සයං දිස්වා “ගච්ඡ නගරං
පටිසිත්වා යස්මිං ගෙහෙ කොචි මතපුබ්බො නත්ථී, තතො සිද්ධත්ථකං ආහරා”ති
ආහ. සා “සාධු, භන්තෙ”ති තුට්ඨමානසා නගරං පටිසිත්වා පඨමගෙහෙයෙව
“සත්ථා මම පුත්තස්ස භෙසජ්ජත්ථාය සිද්ධත්ථකං ආහරාපෙති. සවෙ එතස්මිං
ගෙහෙ කොචි මතපුබ්බො නත්ථී, සිද්ධත්ථකං මෙ දෙථා”ති ආහ. කො ඉධ මනෙ
ගණතුං සක්කොතිති. කිං තෙන හි අලං සිද්ධත්ථකෙහිති දුතියං තතියං සරං
ගන්ත්වා බුද්ධානුභාවෙන විගතුම්මාදා පකතිවිත්තෙ ඨිතා විත්තෙසි –
“සකලනගරෙ අයමෙව නියමො භවිස්සති, ඉදං භිතානුකම්පිතා භගවතා දිට්ඨං

හවිස්සති” ති සංවෙගං ලහිත්වා තතොව බහි නික්ඛමිත්වා පුත්තං ආමකසුසානෙ ඡඩ්ඛෙත්වා ඉමං ගාථමාහ –

“න ගාමධම්මො නිගමස්ස ධම්මො, න වාපියං එකකුලස්ස ධම්මො;
සබ්බස්ස ලොකස්ස සදෙවකස්ස, එසෙව ධම්මො යදිදං අනිච්චතා” ති. (අප.
පෙරි 2.3.82);

එවඤ්ච පන වත්වා සත්ථු සන්තිකං අගමාසි. අථ නං සත්ථා “ලද්ධො නෙ,
ගොතමි, සිද්ධත්ථකො” ති ආහ. “නිට්ඨිතං, හත්තෙ, සිද්ධත්ථකෙන කම්මං,
පතිට්ඨා පන මෙ භොථා” ති ආහ. අථස්සා සත්ථා –

“තං පුත්තපසුසම්මත්තං, බ්‍යාසත්තමනසං නරං;
සුත්තං ගාමං මහොසොව, මච්චු ආදාය ගච්ඡති” ති. (ධ. ප. 287) –

ගාථමාහ.

ගාථාපරියොසානෙ යථාධීතාව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය සත්ථාරං පබ්බජ්ජං
යාචි. සත්ථා පබ්බජ්ජං අනුජානි. සා සත්ථාරං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා
වන්දිත්වා භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා උපසම්පදං ලහිත්වා නචිරස්සෙව
යොනිසොමනසිකාරෙන කම්මං කරොන්ති විපස්සනං වඩ්ඪෙසි. අථස්සා සත්ථා –

“යො ව වස්සසතං ජීවෙ, අපස්සං අමතං පදං;
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යා, පස්සතො අමතං පද” ති. (ධ. ප. 114) –

ඉමං ඕභාසගාථමාහ.

සා ගාථාපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණිත්වා පරික්ඛාරවලඤ්ඡෙ පරමුක්කට්ඨා
භුත්වා තිහි ලුබ්භි සමන්තාගතං චීවරං පාරුපිත්වා චීවරි. අථ නං සත්ථා ඡෙතවනෙ
නිසින්තො භික්ඛුනියො පටිපාටියා යානන්තරෙ යපෙන්නො ලුබ්චීවරධාරිතං
අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. සා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චචෙක්ඛිත්වා “සත්ථාරං නිස්සාය
මයා අයං විසෙසො ලද්ධො” ති කල්‍යාණමිත්තතාය පසංසාමුඛෙන ඉමා ගාථා අභාසි
–

213.

“කල්‍යාණමිත්තතා මුනිනා, ලොකං ආදිස්ස වණ්ණිකා;
කල්‍යාණමිත්තෙ හජමානො, අපි බාලො පණ්ඩිතො අස්ස.

214.

“හජිතබ්බා සප්පුරිසා, පඤ්ඤා තථා වඩ්ඪති හජන්තානං;
හජමානො සප්පුරිසෙ, සබ්බෙහිපි දුක්ඛෙහි පමුච්චෙය්‍යා.

215.

“දුක්ඛඤ්ච විජානෙය්‍ය, දුක්ඛස්ස ච සමුදයං නිරොධං;
අට්ඨච්ඡිකඤ්ච මග්ගං, චත්තාරිපි අරියසච්චානි.

216.

“දුක්ඛො ඉත්ථිභාවො, අක්ඛාතො පුරිසදම්මසාරථිනා;
සපත්තිකම්පි හි දුක්ඛං, අප්පෙකච්චා සකිං විජානායො.

217.

“ගලකෙ අපි කන්තන්ති, සුඛමාලිනියො විසානි බාදන්ති;
ජනමාරකමජ්ඣගතා, උභොපි බ්‍යසනානි අනුභොන්ති.

218.

“උපවිජ්ඣඤ්ඤා ගච්ඡන්ති, අද්දසාහං පතිං මතං;
පන්ථම්හි විජායිත්ථාන, අප්පත්තාව සකං සරං.

219.

“ද්වෙ පුත්තා කාලකතා, පතී ච පන්ථෙ මතො කපණ්ණකාය;
මාතා පිතා ච භාතා, ඩය්හන්ති ච එකච්ඡිකායං.

220.

“බිණ්ණකුලිනෙ කපණෙ, අනුභූතං තෙ දුඛං අපරිමාණං;
අස්සු ච තෙ පවත්තං, බහුනි ච ජාතිසහස්සානි.

221.

“චසිතා සුසානමජ්ඣෙ, අථොපි බාදිතානි පුත්තමංසානි;
හතකුලිකා සබ්බගරහිතා, මතපතිකා අමතමධිගච්ඡිං.

222.

“භාවිතො මෙ මග්ගො, අරියො අට්ඨච්ඡිකො අමතගාමී;
නිබ්බානං සච්ඡිකතං, ධම්මාදාසං අවෙක්ඛිංහං.

223.

“අහමම්හි කන්තසල්ලා, ඔහිතභාරා කතඤ්චි කරණීයං;
කිසාගොතමී ථෙරී, විමුත්තචිත්තා ඉමං හණි”ති.

තත්ථ කල්‍යාණමිත්තතාති කල්‍යාණො හද්දො සුන්දරො මිත්තො එතස්සාති
කල්‍යාණමිත්තො. යො යස්ස සීලාදිගුණසමාදායෙනා, අසස්ස සාතා, හිතස්ස විධාතා,
එවං සබ්බාකාරෙන උපකාරො මිත්තො භොති, යො පුග්ගලො කල්‍යාණමිත්තො,
තස්ස භාවො කල්‍යාණමිත්තතා, කල්‍යාණමිත්තචන්තතා. මුනිනාති සත්ථාරා.
ලොකං ආදිස්ස වණ්ණිතාති කල්‍යාණමිත්තෙ අනුගන්තබ්බන්ති සත්තලොකං
උද්දිස්ස –

“සකලමෙව්දං, ආනන්ද, බ්‍රහ්මවරියං යදිදං කල්‍යාණමිත්තතා
කල්‍යාණසභායතා කල්‍යාණසම්පවඩ්ඛතා” (සං. නි. 5.2).

“කල්‍යාණමිත්තස්සෙනං, මෙසිය, භික්ඛුනො පාටිකඨබං කල්‍යාණසභායස්ස
කල්‍යාණසම්පවඩ්ඛස්ස යං සීලවා භවිස්සති පාතිමොක්ඛසංවරසංවුතො
විහරිස්සති” ති (උදා. 31) ව එවමාදිනා පසංසිතා.

කල්‍යාණමිත්තෙ හජමානොතිආදි කල්‍යාණමිත්තතාය ආනිසංසදස්සනං. තත්ථ
අපි බාලො පණ්ඩිතො අස්සාති කල්‍යාණමිත්තෙ හජමානො පුග්ගලො පුබ්බෙ
සුතාදිවිරහෙන බාලොපි සමානො අස්සුතසවනාදිනා පණ්ඩිතො භවෙය්‍ය.

හජිතබ්බා සප්පුරිසාති බාලස්සාපි පණ්ඩිතභාවහෙතූතො බුද්ධාදයො සප්පුරිසා
කාලෙන කාලං උපසඩ්ඛමනාදිනා සෙවිතබ්බා. පඤ්ඤා තථා පවඩ්ඪති
හජන්තානන්ති කල්‍යාණමිත්තෙ හජන්තානං තථා පඤ්ඤා වඩ්ඪති බුහති පාරිපුරිං
ගච්ඡති. යථා තෙසු යො කොච ඛත්තියාදිකො හජමානො සප්පුරිසෙ සබ්බෙහිපි
ජාතිආදිදුක්ඛෙහි පමුච්චෙය්‍යාති යොජනා.

මුච්චනවිධිං පන කල්‍යාණමිත්තවිධිනා දස්සෙතුං “දුක්ඛඤ්ච
විජානෙය්‍යා” තිආදි චුත්තං. තත්ථ චත්තාරි අරියසච්චානීති දුක්ඛඤ්ච
දුක්ඛසමුදයඤ්ච නිරොධඤ්ච අට්ඨඨගිකං මග්ගඤ්චාති ඉමාති චත්තාරි අරියසච්චානි
විජානෙය්‍ය පටිච්ඡ්ඤ්ඤායාති යොජනා.

“දුක්ඛො ඉත්ථිභාවො” තිආදිකා ද්වෙ ගාථා අඤ්ඤතරාය යක්ඛිනියා
ඉත්ථිභාවං ගරහන්තියා භාසිතා. තත්ථ දුක්ඛො ඉත්ථිභාවො අක්ඛාතොති වපලතා,
ගබ්භධාරණං, සබ්බකාලං පරපටිබද්ධචුත්තීතාති එවමාදිහි ආදීනවෙහි ඉත්ථිභාවො
දුක්ඛොති, පුරිසදම්මසාරථිනා භගවතා කථිතො. සපත්තිකම්පි දුක්ඛන්ති
සපත්තවාසො සපත්තියා සද්ධිං සංවාසොපි දුක්ඛො, අයම්පි ඉත්ථිභාවෙ ආදීනවොති
අධිජ්ජායො. අප්පෙකච්චා සක්ඛිං විජාතායොති එකච්චා ඉත්ථියො එකචාරමෙව
විජාතා, පයමගබ්බෙ විජායනදුක්ඛං අසහන්තියො. ගලකෙ අපි කන්තන්තිති
අත්තනො ගීවම්පි ඡින්නන්ති. සුබ්බමාලිනියො විසානි බාදන්ති සුබ්බමාලසරීරා
අත්තනො සුබ්බමාලභාවෙන බෙදං අවිසහන්තියො විසානිපි බාදන්ති.
ජනමාරකමජ්ඣගතාති ජනමාරකො චුච්චති මුළුභගබ්බො. මාතුගාමජනස්ස
මාරකො, මජ්ඣගතා ජනමාරකා කුච්ඡිගතා, මුළුභගබ්බාති අත්ථො. උභොපි
බ්‍යසනාති අනුභොගන්ති ගබ්බො ගබ්හිනී වාති ද්වෙපි ජනා මරණඤ්ච
මාරණන්තිකබ්‍යසනාති ව පාපුණන්ති. අපරෙ පන භණන්ති “ජනමාරකා නාම
කිලෙසා, තෙසං මජ්ඣගතා කිලෙසසන්නානපතිතා උභොපි ජායාපතිකා ඉධ
කිලෙසපරිලාභවසෙන, ආයතිං දුග්ගතිපරික්කිලෙසවසෙන බ්‍යසනාති
පාපුණන්ති” ති. ඉමා කිර ද්වෙ ගාථා සා යක්ඛිනී පුරිමත්තභාවෙ අත්තනො
අනුභූතදුක්ඛං අනුස්සරිත්වා ආහ. ථෙරී පන ඉත්ථිභාවෙ ආදීනවච්චානාය
පච්චනුභාසන්ති අවොච.

“උපවිජ්ඣාදාය ගව්‍යන්ති” තිආදිකා ද්වේ ගාථා පටාචාරාය ථේරියා පවත්ති. ආරබ්භ භාසිතා. තත්ථ උපවිජ්ඣාදාය ගව්‍යන්තිති උපගතවිජායනකාලා මග්ගං ගව්‍යන්ති, අපත්තාව සකං ගෙහං පන්ථෙ විජායිත්වාන පතිං මනං අද්දසං අහන්ති යොජනා.

කපණිකායාති වරාකාය. ඉමා කිර ද්වේ ගාථා පටාචාරාය තදා සොකුම්මාදපත්තාය චුත්තාකාරස්ස අනුකරණවසෙන ඉත්ථිභාවෙ ආදීනවචිභාවනත්ථමෙව ථේරියා චුත්තා.

උභයම්පෙතං උදාහරණභාවෙන ආනෙත්වා ඉදානි අත්තනො අනුභූතං දුක්ඛං විභාවෙන්ති “බිණ්ණුලිනෙ” තිආදිමාහ. තත්ථ බිණ්ණුලිනෙති භොගාදීහි පාරිජුඤ්ඤපත්තකුලිකෙ. කපණෙති පරමඅවඤ්ඤාතං පත්තෙ. උභයඤ්ඤෙතං අත්තනො ඵව ආමන්තනවචනං. අනුභූතං තෙ දුක්ඛං අපරිමාණන්ති ඉමස්මි. අත්තභාවෙ, ඉතො පුරිමත්තභාවෙසු වා අනප්පකං දුක්ඛං තයා අනුභවිතං. ඉදානි තං දුක්ඛං එකදෙසෙන විහජිත්වා දස්සෙතුං “අස්සු ව තෙ පවත්ත” තිආදි චුත්තං. තස්සත්ථො – ඉමස්මි. අනමතග්ගෙ සංසාරෙ පරිබ්භමන්ති යා බහුකානි ජාතිසහස්සානි සොකාහිභූතාය අස්සු ව පවත්තං, අවිසෙසිතං කත්වා චුත්තඤ්ඤෙතං, මහාසමුද්දස්ස උදකතොපි බහුකමෙව සියා.

වසිතා සුසානමජ්ඣෙති මනුස්සමං සබ්බාදිකා සුනඛි සිඬිගාලි ව හුත්වා සුසානමජ්ඣෙ චුසිතා. බාදිතානි පුත්තමං සානීති බ්‍යග්ඝදිපිබ්බ්‍යාරාදිකාලෙ පුත්තමං සානි බාදිතානි. හතකුලිකානි විනට්ඨකුලවංසා. සබ්බගරහිතානි සබ්බෙහි සරවාසීහි ගරහිතා ගරහස්පත්තා. මතපතිකානි විධවා. ඉමෙ පන තයො පකාරෙ පුරිමත්තභාවෙ අත්තනො අනුප්පත්තෙ ගහෙත්වා වදති. එවංභූතාපි හුත්වා අධිච්ච ලද්ධාය කල්‍යාණමිත්තසෙවාය අමතමධිගව්‍යී, නිබ්බානං අනුප්පත්තා.

ඉදානි තමෙව අමතාධිගමං පාකටං කත්වා දස්සෙතුං “භාවිතො” තිආදි චුත්තං. තත්ථ භාවිතොති විභාවිතො උප්පාදිතො වඩ්ඪිතො භාවනාහිසමයවසෙන පටිවිද්ධො. ධම්මාදාසං අවෙක්ඛිංහන්ති ධම්මමයං ආදාසං අද්දක්ඛිං අපස්සිං අහං.

අහමම්හි කන්තසල්ලාති අරියමග්ගෙන සමුච්ඡින්නගාරාදිසල්ලා අහං අම්හි. ඔහිතභාරාති ඔරොපිතකාමබන්ධකිලෙසාහිසඬිබාරභාරා. කතඤ්ඤි කරණීයන්ති පරිඤ්ඤාදිහෙදං සොළසවිධම්පි කිච්චං කතං පරියොසිතං. සුවිමුත්තචිත්තා ඉමං හණිති සබ්බසො විමුත්තචිත්තා කිසාගොතම් ථේරී ඉමමත්ථ. “කල්‍යාණමිත්තතා” තිආදිතා ගාථාබන්ධවසෙන අහණිති අත්තානං පරං විය ථේරී වදති. තත්‍රිදං ඉමිස්සා ථේරියා අපදානං (අප. ථේරී 2.3.55-94) –

“පදුමුත්තරො නාම ජිනො, සබ්බධම්මාන පාරගු;
ඉතො සතසහස්සම්හි, කස්සෙ උප්පජ්ජි නායකො.

“තදාහං හංසවතියං, ජාතා අඤ්ඤතරෙ කුලෙ;

උපෙත්වා තං නරවරං, සරණං සමුපාගමිං.

“ධම්මඤ්ච තස්ස අස්සොසිං, චතුසච්චුපසඤ්භිතං;
මධුරං පරමස්සාදං, චට්ටසන්තිසුඛාවහං.

“තදා ච භික්ඛුනිං වීරො, ලුඛවීරධාරිනිං;
යපෙන්නො එතදග්ගමිහි, චණ්ණයි පුරිසුත්තමො.

“ජනෙත්වානප්පකං පීතිං, සුත්වා භික්ඛුනියා ගුණෙ;
කාරං කත්වාන බුද්ධස්ස, යථාසත්ති යථාබලං.

“නිපච්ච මුනිවරං තං, තං යානමභිපත්ථයිං;
තදානුමොදි සම්බුද්ධො, යානලාභාය නායකො.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදා, ඔරසා ධම්මනිමිතා;
කිසාගොතමී නාමෙන, හෙස්සසි සත්ථු සාවිකා.

“තං සුත්වා මුදිතා හුත්වා, යාවජීවං තදා ජිනං;
මෙත්තවිත්තා පරිවරිං, පච්චයෙහි විනායකං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙතනාපණ්ඩිති ච;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“ඉමමිහි භද්දකෙ කප්පෙ, බුහ්මබන්ධු මහායසො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, උප්පජ්ජි වදනං වරො.

“උපට්ඨාකො මහෙස්සස්ස, තදා ආසි නරිස්සරො;
කාසිරාජා කිකි නාම, ඛාරාණසිපුරුත්තමෙ.

“පඤ්චමී තස්ස ධිතාසිං, ධම්මා නාමෙන විස්සුතා;
ධම්මං සුත්වා ජිනග්ගස්ස, පබ්බජ්ජං සමරොචයිං.

“අනුජානි න නො තාතො, අගාරෙව තදා මයං;
විසචස්සසහස්සානි, විවරිමිහ අතන්දිතා.

“කොමාරිබුහ්මවරියං, රාජකඤ්ඤා සුඛෙධිතා;
බුද්ධොපට්ඨානනිරතා, මුදිතා සත්ත ධිතරො.

“සමණී සමණගුත්තා ච, භික්ඛුනී භික්ඛුදායිකා;

ධම්මා චෙව සුධම්මා ව, සත්තම් සඨසදායිකා.

“බෙමා උප්පලවණ්ණා ව, පටාචාරා ව කුණ්ඩලා;
අභඤ්ච ධම්මදින්නා ව, විසාඛා හොති සත්තම්.

“තෙහි කම්මෙහි සුකතෙහි, චෙතනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“පච්ඡිමෙ ව භවෙ දානි, ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහං;
දුග්ගතෙ අධතො නට්ඨෙ, ගතා ව සධනං කුලං.

“පතිං යපෙත්වා සෙසා මෙ, දෙස්සන්ති අධනා ඉති;
යදා ව පස්සුතා ආසිං, සබ්බෙසං දයිතා තදා.

“යදා සො තරුණො හද්දො, කොමලකො සුබ්බධිතො;
සපාණම්ච කන්තො මෙ, තදා යමචසං ගතො.

“සොකට්ඨාදීනවදනා, අස්සුනෙත්තා රුදම්මුඛා;
මතං කුණපමාදාය, විලපන්ති ගමාමහං.

“තදා එකෙන සන්දිට්ඨා, උපෙත්වාහිසක්කුත්තමං;
අවොචං දෙහි හෙසජ්ජං, පුත්තසඤ්ජීවනන්ති හො.

“න විජ්ජන්තෙ මතා යස්මිං, ගෙහෙ සිද්ධත්ථකං තතො;
ආහරාති ජිනො ආහ, විනයොපායකොච්ඡො.

“තදා ගමිත්වා සාවත්ථිං, න ලහිං තාදිසං සරං;
කුතො සිද්ධත්ථකං තස්මා, තතො ලද්ධා සතිං අහං.

“කුණපං ඡඩ්ඛයිත්වාන, උපෙසිං ලොකනායකං;
දුරතොච මමං දිස්වා, අවොච මධුරස්සරො.

“යො ව වස්සසතං ජීවෙ, අපස්සං උදයබ්බයං;
එකාහං ජීවිතං සෙය්‍යො, පස්සතො උදයබ්බයං.

“න ගාමධම්මො නිගමස්ස ධම්මො, න වාපියං එකකුලස්ස ධම්මො;
සබ්බස්ස ලොකස්ස සදෙවකස්ස, එසෙව ධම්මො යදිදං අනිච්චතා.

“සාහං සුත්වානිමා ගාථා, ධම්මචක්ඛුං විසොධයිං;
තතො විඤ්ඤාතසද්ධම්මා, පබ්බජිං අනගාරියං.

“තථා පබ්බජිතා සන්ති, යුඤ්ජන්ති ජිනසාසනෙ;

න විරෙතෙව කාලෙන, අරහත්තමපාපුණිං.

“ඉද්ධිසු ව වසී හොමි, දිබ්බාය සොතධාතුයා;
පරචිත්තානි ජානාමි, සත්ථුසාසනකාරිකා.

“පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං;
බෙපෙත්වා ආසවෙ සබ්බෙ, විසුද්ධාසිං සුනිම්මලා.

“පරිවිණිණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඔහිතො ගරුකො භාරො, භවනෙත්ති සමුහතා.

“යස්සත්ථාය පබ්බජිතා, අගාරස්මානගාරියං;
සො මෙ අත්ථො අනුජ්ජත්තො, සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

“අත්ථධම්මනිරුත්තිසු, පටිභානෙ තථෙව ව;
ඤාණං මෙ විමලං සුද්ධං, බුද්ධසෙට්ඨස්ස වාහසා.

“සඬ්ඤානකූටා ආහිත්වා, සුසානා රජියාපි ව;
තතො සඬ්ඤානං කත්වා, ලුඛං ධාරෙමි චීවරං.

“ජිනො තස්මිං ගුණෙ තුට්ඨො, ලුඛචීවරධාරණෙ;
යපෙසි එතදග්ගමිහි, පරිසාසු විනායකො.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.

කිසාගොතමිථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එකාදසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

11. ද්වාදසකනිපාතො

1. උජ්ජලවණ්ණාථෙරිගාථාවණ්ණනා

ද්වාදසකනිපාතෙ උභො මාතා ව ධිතා වාතිආදිකා උජ්ජලවණ්ණාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ භංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා, මහාජනෙන සද්ධිං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා, ධම්මං සුඤ්ඤත්ති සත්ථාරං එකං භික්ඛුනිං ඉද්ධිමත්තානං අග්ගට්ඨානෙ යපෙත්තං දිස්වා සත්තාහං බුද්ධජ්ජමුඛස්ස භික්ඛුසඬ්ඤාසස්ස මහාදානං දත්වා තං යානන්තරං පත්ථෙසි. සා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසුං සංසරන්ති කස්සපබුද්ධකාලෙ බාරාණසිනගරෙ කිකිස්ස කාසිරඤ්ඤො ගෙහෙ පටිසන්ධිං.

ගහෙත්වා සත්තන්තං භගිනීනං අබ්භන්තරා භුත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි බ්‍රහ්මවරියං
වරින්වා හික්ඛුසඨසස්ස පරිවෙණං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා.

තතො චචින්වා පුන මනුස්සලොකං ආගච්ඡන්ති එකස්මිං ගාමකෙ සහත්ථා
කම්මං කත්වා ජීවනකට්ඨානෙ නිබ්බත්තා. සා එකදිවසං බෙත්තකුට්ටිං ගච්ඡන්ති
අන්තරාමග්ගෙ එකස්මිං සරෙ පාතොව පුප්ඵීතං පදුමපුප්ඵං දිස්වා තං සරං ඔරුය්හ
තඤ්චෙව පුප්ඵං ලාපපක්ඛිපනත්ථාය පදුමිනිපත්තඤ්ච ගහෙත්වා කෙදාරෙ
සාලිසීසානි ඡින්දිත්වා කුටිකාය නිසින්තා ලාපෙ හජ්ජිත්වා පඤ්ච ලාපසතානි කත්වා
යපෙසි. තස්මිං බණ්ණ ගන්ධමාදනපබ්බතෙ නිරොධසමාපත්තිනො වුට්ඨිතො එකො
පච්චෙකඛුද්ධො ආගන්ත්වා තස්සා අවිදුරෙ යානෙ අට්ඨාසි. සා පච්චෙකඛුද්ධං දිස්වා
ලාපෙහි සද්ධිං පදුමපුප්ඵං ගහෙත්වා, කුටිතො ඔරුය්හ ලාපෙ පච්චෙකඛුද්ධස්ස
පත්තෙ පක්ඛිපිත්වා පදුමපුප්ඵෙත පත්තං පිට්ඨාය අදාසි. අථස්සා පච්චෙකඛුද්ධෙ
ථොකං ගතෙ එතදහොසි – “පබ්බජිතා නාම පුප්ඵෙත අනත්ථිකා, අහං පුප්ඵං
ගහෙත්වා පිළුන්ධිස්සාමි” ති ගන්ත්වා පච්චෙකඛුද්ධස්ස හත්ථනො පුප්ඵං ගහෙත්වා
පුන චින්තෙසි – “සවෙ, අයොගා, පුප්ඵෙත අනත්ථිකො අභවිස්සා, පත්තමත්ථකෙ
යපෙතුං නාදස්ස, අද්ධා අයාස්ස අත්ථො භවිස්සති” ති පුන ගන්ත්වා පත්තමත්ථකෙ
යපෙත්වා පච්චෙකඛුද්ධං බ්‍රහ්මපෙත්වා, “හත්තෙ, ඉමෙසං මෙ ලාජානං
නිස්සන්දෙන ලාපගණනාය පුත්තා අස්සු, පදුමපුප්ඵස්ස නිස්සන්දෙන
නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පදෙ පදෙ පදුමපුප්ඵං උට්ඨහතු” ති පත්ථනං අකාසි.
පච්චෙකඛුද්ධො තස්සා පස්සන්තියාව ආකාසෙන ගන්ධමාදනපබ්බතං ගන්ත්වා තං
පදුමං නන්දමුලකපබ්බාසෙ පච්චෙකඛුද්ධානං අක්කමනසොපානසමීපෙ
පාදපුඤ්ජනං කත්වා යපෙසි.

සාපි තස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන දෙවලොකෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි.
නිබ්බත්තකාලතො පට්ඨාය වස්සා පදෙ පදෙ මහාපදුමපුප්ඵං උට්ඨාසි. සා තතො
චචින්වා පබ්බතපාදෙ එකස්මිං පදුමසරෙ පදුමගබ්බෙ නිබ්බත්ති. තං නිස්සාය එකො
තාපසො වසති. සො පාතොව මුඛධොවනත්ථාය සරං ගන්ත්වා තං පුප්ඵං දිස්වා
චින්තෙසි – “ඉදං පුප්ඵං සෙසෙහි මහත්තරං, සෙසානි ච පුප්ඵිතානි ඉදං
මකුලිතමෙව, භවිතබ්බමෙත්ථ කාරණෙනා” ති උදකං ඔතරිත්වා තං පුප්ඵං ගණ්හි.
තං තෙන ගහිතමත්තමෙව පුප්ඵීතං. තාපසො අන්තොපදුමගබ්බෙ නිපන්තදාරිකං
අද්දස. දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය ච ධිතුසිනෙහං ලහිත්වා පදුමෙනෙව සද්ධිං
පණ්ණසාලං නෙත්වා මඤ්චකෙ නිපජ්ජාපෙසි. අථස්සා පුඤ්ඤානුභාවෙන
අභිගුට්ඨකෙ ඛිරං නිබ්බත්ති. සො තස්මිං පුප්ඵෙ මිලානෙ අඤ්ඤං නවං පුප්ඵං
ආහරිත්වා තං නිපජ්ජාපෙසි. අථස්සා ආධාවනවිධාවනෙන කීළිතුං සමත්ථකාලතො
පට්ඨාය පදවාසෙ පදවාසෙ පදුමපුප්ඵං උට්ඨාති, කුඬකුමරාසිස්ස විය අස්සා
සරීරවණ්ණො භොති. සා අපත්තා දෙවවණ්ණං, අතික්කන්තා මානුසවණ්ණං
අභොසි. සා පිතරි ඵලාඵලත්ථාය ගතෙ පණ්ණසාලායං ඔභියති.

අථෙකදිවසං තස්සා වයජපත්තකාලෙ පිතරි ඵලාඵලත්ථාය ගතෙ එකො
වනවරකො තං දිස්වා චින්තෙසි – “මනුස්සානං නාම එවංවිධං රූපං නත්ථි,

විමංසිස්සාමි න’’න්ති තාපසස්ස ආගමනං උදික්ඛන්තො නිසීදි. සා පිතරි ආගච්ඡන්තෙ පටිපථං ගන්ත්වා තස්ස හත්ථතො කාජකමණ්ඩලං අග්ගහෙසි, ආගන්ත්වා නිසින්තස්ස වස්ස අත්තනො කරණවත්තං දස්සෙසි. තදා සො වනවරකො මනුස්සභාවං ඤාත්වා තාපසං අභිවාදෙත්වා නිසීදි. තාපසො තං වනවරකං වනමූලඵලෙහි ව පානියෙන ව නිමන්තෙත්වා, ‘‘හො පුරිස, ඉමස්මිංයෙව යානෙ වසිස්සසි, උදාහු ගමිස්සසි’’ති පුච්ඡි. ‘‘ගමිස්සාමි, හන්තෙ, ඉධ කිං කරිස්සාමි’’ති? ‘‘ඉදං තයා දිට්ඨකාරණං එත්තො ගන්ත්වා අකථෙතුං සක්ඛිස්සසි’’ති? ‘‘සචෙ, අයොයා, න ඉච්ඡති, කිංකාරණා කථෙස්සාමි’’ති තාපසං වන්දිත්වා පුන ආගමනකාලෙ මග්ගසඤ්ජානනත්ථං සාබ්බසඤ්ඤඤව රුක්ඛසඤ්ඤඤව කරොන්තො පක්කාමි.

සො බාරාණසිං ගන්ත්වා රාජානං අද්දස. රාජා ‘‘කස්මා ආගතොසි’’ති පුච්ඡි. ‘‘අහං, දෙව, තුම්භාකං වනවරකො පබ්බතපාදෙ අච්ඡරියං ඉත්ථිරතනං දිස්වා ආගතොමිහි’’ති සබ්බං පවත්තිං කථෙසි. සො තස්ස වචනං සුත්වා වෙගෙන පබ්බතපාදං ගන්ත්වා අවිදුරෙ යානෙ ඛන්ධාවාරං නිවාසෙත්වා වනවරකෙන වෙව අඤ්ඤෙහි ව පුරිසෙහි සද්ධිං තාපසස්ස හත්තකිච්චං කත්වා නිසින්තවෙලාය තත්ථ ගන්ත්වා අභිවාදෙත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තං නිසීදි. රාජා තාපසස්ස පබ්බජිතපරික්ඛාරහණ්ඩං පාදමූලෙ යපෙත්වා, ‘‘හන්තෙ, ඉමස්මිං යානෙ කිං කරොම, ගමිස්සාමා’’ති ආහ. ‘‘ගච්ඡ, මහාරාජා’’ති. ‘‘ආම, ගච්ඡාමි, හන්තෙ, අයාස්ස පන සමීපෙ විසභාගපරිසා අත්ථි’’ති අස්සුමහා, අසාරුප්පා එසා පබ්බජිතානං, මයා සද්ධිං ගච්ඡතු, හන්තෙති. මනුස්සානං නාම චිත්තං දුන්නොසයං, කථං බහුතං මජ්ඣෙකෙ වසිස්සතීති? අම්භාකං රුචිතකාලතො පටියාය සෙසානං ජෙට්ඨකටියානෙ යපෙත්වා පටිජග්ගිස්සාම, හන්තෙති.

සො රඤ්ඤො කථං සුත්වා දහරකාලෙ ගහිතනාමවසෙනෙව, ‘‘අම්ම, පදුමච්ඡි’’ති ධීතරං පක්කොසි. සා එකවචනෙනෙව පණ්ණසාලතො නික්ඛමිත්වා පිතරං අභිවාදෙත්වා අටියාසි. අථ නං පිතා ආහ – ‘‘ත්වං, අම්ම, වයප්පත්තා, ඉමස්මිං යානෙ රඤ්ඤො දිට්ඨකාලතො පටියාය වසිතුං අයුත්තා, රඤ්ඤො සද්ධිං ගච්ඡ, අම්මා’’ති. සා ‘‘සාධු, තාතා’’ති පිතු වචනං සම්පටිච්ඡිත්වා අභිවාදෙත්වා රොදමානා අටියාසි. රාජා ‘‘ඉමස්සා පිතු චිත්තං ගණ්හිස්සාමි’’ති තස්මිංයෙව යානෙ කභාපණරාසිමිහි යපෙත්වා අභිසෙකං අකාසි. අථ නං ගහෙත්වා අත්තනො නගරං ආනෙත්වා ආගතකාලතො පටියාය සෙසිත්ථියො අනොලොකෙත්වා තාය සද්ධිංයෙව රමති. තා ඉත්ථියො ඉස්සාපකතා තං රඤ්ඤො අත්තරෙ පරිහින්දිතුකාමා එවමාහංසු – ‘‘නායං, මහාරාජ, මනුස්සජාතිකා, කහං නාම තුම්භෙහි මනුස්සානං විවරණටියානෙ පදුමානි උට්ඨහන්තානි දිට්ඨපුබ්බානි, අද්ධා අයං යක්ඛනී, නිහරථ නං, මහාරාජා’’ති. රාජා තාසං කථං සුත්වා තුණ්හි අහොසි.

අථස්සාපරෙන සමයෙන පච්චන්තො කුපිතො. සො ‘‘ගරුගබ්භා පදුමච්ඡි’’ති නගරෙ යපෙත්වා පච්චන්තං අගමාසි. අථ තා ඉත්ථියො තස්සා උපටියාසිකාය ලඤ්ජං දත්වා ‘‘ඉමිස්සා දාරකං ජාතමත්තමෙව අපනෙත්වා එකං දාරුසට්ඨිකං

ලොහිතෙන මක්බිත්වා සන්තිකෙ යිපෙහි” ති ආභංසු. පද්මවතියාපි නවිරස්සෙව ගබ්හවුටියානං අහොසි. මහාපද්මකුමාරො එකකොව කුච්ඡියං පටිසන්ධිං ගණ්හි. අවසෙසා එකුනපඤ්චසතා දාරකා මහාපද්මකුමාරස්ස මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමිත්වා නිපන්නකාලෙ සංසෙදජා හුත්වා නිබ්බත්තිංසු. අථස්සා “න තාව අයං සතිං පටිලහති” ති ඤත්වා සා උපට්ඨායිකා එකං දාරුඝට්ඨං ලොහිතෙන මක්බිත්වා සමීපෙ යිපෙත්වා තාසං ඉත්ථිනං සඤ්ඤං අදාසි. තාපි පඤ්චසතා ඉත්ථියො එකෙකා එකෙකං දාරකං ගහෙත්වා චුන්දකාරකානං සන්තිකං පෙසෙත්වා කරණ්ඩකෙ ආභරාපෙත්වා අත්තනා අත්තනා ගහිතදාරකෙ තත්ථ නිපජ්ජාපෙත්වා බහි ලඤ්ජනං කත්වා යිපයිංසු.

පද්මවතීපි බො සඤ්ඤං ලහිත්වා තං උපට්ඨායිකං “කිං විජාතමිහි, අම්මා” ති පුච්ඡි. සා තං සන්තජ්ජෙත්වා “කුතො ත්වං දාරකං ලහිස්සසි” ති චත්වා “අයං තච කුච්ඡිතො නික්ඛන්තදාරකො” ති ලොහිතමක්බිතං දාරුඝට්ඨං පුරතො යිපෙසි. සා තං දිස්වා දොමනස්සජ්ජත්තා “සීසං තං ඵාලෙත්වා අපනෙහි, සවෙ කොචි පස්සෙය්‍යා, ලජ්ජිතබ්බං භවෙය්‍යා” ති ආභ. සා තස්සා කථං සුත්වා අත්ථකාමා විය දාරුඝට්ඨං ඵාලෙත්වා උද්ධනෙ පක්ඛිපි.

රාජාපි පච්චන්තතො ආගන්ත්වා නක්ඛන්තං පටිමානෙන්තො බහිනගරෙ බන්ධාවාරං බන්ධිත්වා නිසීදි. අථ තා පඤ්චසතා ඉත්ථියො රඤ්ඤො පච්චුග්ගමනං ආගන්ත්වා ආභංසු – “ත්වං, මහාරාජ, න අම්මාකං සද්දහසි, අම්මෙහි වුත්තං අකාරණං විය හොති, ත්වං මහෙසියා උපට්ඨායිකං පක්කොසාපෙත්වා පටිපුච්ඡ, දාරුඝට්ඨං තෙ දෙවී විජාතා” ති. රාජා තං කාරණං අනුපපරික්ඛිත්වාච “අමනුස්සජාතිකා භවිස්සති” ති තං ගෙහතො නික්කඩ්ඪි. තස්සා රාජගෙහතො සභ නික්ඛමනෙනෙව පද්මපුප්ඵානි අන්තරධායිංසු, සරිරච්ඡවිපි විචණ්ණා අහොසි. සා එකිකාව අන්තරවිථියා පායාසි. අථ නං එකා වයජ්ජත්තා මහල්ලිකා ඉත්ථි දිස්වා ධිතුසිනෙහං උජ්ජාදෙත්වා “කහං ගච්ඡසි, අම්මා” ති ආභ. “ආගන්තුකමිහි, වසනට්ඨානං ඔලොකෙන්ති විචරාමි” ති. “ඉධාගච්ඡ, අම්මා” ති වසනට්ඨානං දත්වා හොජනං පටියාදෙසි.

තස්සා ඉමිනාව නියාමෙන තත්ථ වසමානාය තා පඤ්චසතා ඉත්ථියො එකවිත්තා හුත්වා රාජානං ආභංසු – “මහාරාජ, තුම්මෙසු යුද්ධං ගතෙසු අම්මෙහි ගඬගාදෙවතාය ‘අම්මාකං දෙවෙ විජිතසඬගාමෙ ආගතෙ බලිකම්මං කත්වා උදකකීළං කරිස්සාමා’ ති පත්ථිතං අත්ථි, එතමත්ථං, දෙව, ජානාපෙමා” ති. රාජා තාසං වචනෙන තුට්ඨො ගඬගාය උදකකීළං කාතුං අගමාසි. තාපි අත්තනා අත්තනා ගහිතකරණ්ඩකං පටිච්ඡන්තං කත්වා ආදාය නදිං ගන්ත්වා තෙසං කරණ්ඩකානං පටිච්ඡාදනත්ථං පාරුපිත්වා පාරුපිත්වා උදකෙ පතිත්වා කරණ්ඩකෙ විස්සජ්ජෙසුං. තෙපි බො කරණ්ඩකා සබ්බෙ සභ ගන්ත්වා හෙට්ඨාසොතෙ පසාරිතජාලමිහි ලග්ගිංසු. තතො උදකකීළං කීළිත්වා රඤ්ඤො උත්තිණ්ණකාලෙ ජාලං උක්ඛිපන්තා තෙ කරණ්ඩකෙ දිස්වා රඤ්ඤො සන්තිකං ආනයිංසු.

රාජා කරණ්ඩකෙ ඔලොකෙන්වා “කිං, තාතා, කරණ්ඩකෙසු” ති ආහ. “න ජානාම, දෙවා” ති. සො තෙ කරණ්ඩකෙ විවරාපෙන්වා ඔලොකෙන්තො පයමිං මහාපදුමකුමාරස්ස කරණ්ඩකං විවරාපෙසි. තෙසං පන සබ්බෙසමිපි කරණ්ඩකෙසු නිපජ්ජාපිතදිවසෙසුයෙව පුඤ්ඤද්ධියා අභිගුට්ඨතො ඛිරං නිබ්බන්ති. සක්කො දෙවරාජා තස්ස රඤ්ඤො නික්කඨ්ඨභාවත්ථං අන්තොකරණ්ඩකෙ අක්ඛරානි ලිඛාපෙසි – “ඉමෙ කුමාරා පදුමවතියා කුච්ඡමිහි නිබ්බන්තා ඛාරාණසිරඤ්ඤො පුත්තා, අථ නෙ පදුමවතියා සපත්තියො පඤ්චසතා ඉත්ථියො කරණ්ඩකෙසු පක්ඛිපිත්වා උදකෙ බිපිංසු, රාජා ඉමං කාරණං ජානාතු” ති. කරණ්ඩකෙ විවට්මන්තෙ රාජා අක්ඛරානි වාචෙන්වා දාරකෙ දිස්වා මහාපදුමකුමාරං උක්ඛිපිත්වා වෙගෙන රථෙ යොජෙත්වා “අස්සෙ කජ්ජෙථ, අහං අජ්ජ අන්තොනගරං පවිසිත්වා එකච්චානං මාතුගාමානං පියං කරිස්සාමි” ති පාසාදවරං ආරුය්හ හත්ථිගීවාය සහස්සහණ්ඩිකං යපෙන්වා නගරෙ හෙරිං වරාපෙසි – “යො පදුමවතිං පස්සති, සො ඉමං සහස්සං ගණ්භාතු” ති.

තං කථං සුත්වා පදුමවති මාතු සඤ්ඤං අදාසි – “හත්ථිගීවතො සහස්සං ගණ්භ, අම්මා” ති. “නාහං එවරුපං ගණ්භිතුං විසභාමි” ති ආහ. සා දුතියමිපි තතියමිපි චුත්තෙ “කිං වත්වා ගණ්භාමි, අම්මා” ති ආහ. “මම ධිතා පදුමවතිං දෙවිං පස්සති” ති වත්වා ගණ්භාමි” ති. සා “යං වා තං වා භොතු” ති ගන්ත්වා සහස්සවඩ්ඨකොටකං ගණ්භි. අථ නං මනුස්සා පුච්ඡිංසු – “පදුමවතිං දෙවිං පස්සසි, අම්මා” ති? “අහං න පස්සාමි, ධිතා කිර මෙ පස්සති” ති ආහ. තෙ “කහං පන සා, අම්මා” ති වත්වා තාය සද්ධිං ගන්ත්වා පදුමවතිං සඤ්ජානිත්වා පාදෙසු නිපතිංසු. තස්මිං කාලෙ සා “පදුමවති දෙවි අය” න්ති ඤාත්වා “භාරියං වත ඉත්ථියා කම්මං කතං, යා එවංවිධස්ස රඤ්ඤො මහෙසි සමානා එවරුපෙ යානෙ නිරාරක්ඛා වසි” ති ආහ.

තෙපි රාජපුරිසා පදුමවතියා නිවෙසනං සෙතසාණ්ඨි පරික්ඛිපාපෙන්වා ද්වාරෙ ආරක්ඛං යපෙන්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොවෙසුං. රාජා සුවණ්ණසිවිකං පෙසෙසි. සා “අහං එවං න ගම්ස්සාමි, මම වසනට්ඨානතො පට්ඨාය යාව රාජගෙහං එත්ථන්තරෙ වරපොත්ථකචිත්තත්ථරණෙ අත්ථරාපෙන්වා උපරි සුවණ්ණතාරකච්චිත්තං වෙලචිතානං බන්ධාපෙන්වා පසාධනත්ථාය සබ්බාලඬ්ඨකාරෙසු පහිතෙසු පදසාව ගම්ස්සාමි, එවං මෙ නාගරා සම්පත්තිං පස්සිස්සන්ති” ති ආහ. රාජා “පදුමවතියා යථාරුචිං කරොථා” ති ආහ. තතො පදුමවති සබ්බපසාධනං පසාධෙන්වා “රාජගෙහං ගම්ස්සාමි” ති මග්ගං පටිපජ්ජි. අථස්සා අක්කන්තඅක්කන්තට්ඨානෙ වරපොත්ථකචිත්තත්ථරණානි හින්දිත්වා පදුමපුජ්චානි උට්ඨන්තිංසු. සා මහාජනස්ස අත්තනො සම්පත්තිං දස්සෙන්වා රාජනිවෙසනං ආරුය්හ සබ්බෙපි තෙ වෙලචිත්තත්ථරණෙ තස්සා මහල්ලිකාය පොසාවනිකමූලං කත්වා දාපෙසි.

රාජාපි බො තා පඤ්චසතා ඉත්ථියො පක්කොසාපෙන්වා “ඉමායො තෙ, දෙවි, දාසියො කත්වා දෙමි” ති ආහ. “සාධු, මහාරාජ, එතාසං මය්හං දිත්තභාවං සකලනගරෙ ජානාපෙහි” ති. රාජා නගරෙ හෙරිං වරාපෙසි “පදුමවතියා දුබ්භිකා

පඤ්චසතා ඉත්ථියො එතිස්සාව දාසියො කත්වා දින්නා” ති. සා “තාසං සකලනාගරෙන දාසිභාවො සල්ලක්ඛිතො” ති ඤත්වා “අහං මම දාසියො භුජිස්සා කාතුං ලභාමි, දෙවා” ති රාජානං පුච්ඡි. “තච ඉච්ඡා, දෙවි” ති. “එවං සන්නෙ තමෙව හෙරිවාරිකං පක්කොසාපෙත්වා – ‘පදුමචනිදෙවියා අත්තනො දාසියො කත්වා දින්නා පඤ්චසතා ඉත්ථියො සබ්බාව භුජිස්සා කතා’ ති පුන හෙරිං වරාපෙථා” ති ආහ. සා තාසං භුජිස්සභාවෙ කතෙ එකුනානි පඤ්චපුත්තසතානි තාසංයෙව හත්ථෙ පොසනත්ථාය දත්වා සයං මහාපදුමකුමාරංයෙව ගණ්හි.

අථාපරභාගෙ තෙසං කුමාරානං කීළනවයෙ සම්පත්තෙ රාජා උය්‍යානෙ නානාවිධං කීළනට්ඨානං කාරෙසි. තෙ අත්තනො සොළසවස්සුද්දෙසිකකාලෙ සබ්බෙව එකතො හුත්වා උය්‍යානෙ පදුමසඤ්ජන්තාය මඬගලපොක්ඛරණියා කීළන්තා නවපදුමානි පුජ්ථිතානි පුරාණපදුමානි ච වණ්ටතො පතන්තානි දිස්වා “ඉමස්ස තාව අනුපාදින්නකස්ස එවරුපා ජරා පාපුණාති, කිමඬගං පන අම්භාකං සරිරස්ස. ඉදම්පි හි එවංගතිකමෙව භවිස්සති” ති ආරම්මණං ගහෙන්වා සබ්බෙව පච්චෙකබොධිඤාණං නිබ්බත්තෙන්වා උට්ඨායුට්ඨාය පදුමකණ්ණිකාසු පල්ලඬකෙන නිසිදිංසු.

අථ තෙහි සද්ධිං ගතරාජපුරිසා බහුගතං දිවසං ඤත්වා “අය්‍යාපුත්තා, තුම්භාකං චෙලං ජානාථා” ති ආහංසු. තෙ තුණ්හි අහෙසුං. පුරිසා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං – “කුමාරා, දෙව, පදුමකණ්ණිකාසු නිසින්නා, අම්හෙසු කථෙත්තෙසුපි වච්චෙදං න කරොන්ති” ති. “යථාරුචියා තෙසං නිසිදිතුං දෙථා” ති. තෙ සබ්බරත්තිං ගහිතාරක්ඛා පදුමකණ්ණිකාසු නිසින්නානියාමෙනෙව අරුණං උට්ඨාපෙසුං. පුරිසා පුනදිවසෙ උපසඬකම්ත්වා “දෙවා, චෙලං ජානාථා” ති ආහංසු. “න මයං දෙවා, පච්චෙකබුද්ධා නාම මයං අම්භා” ති. “අය්‍යා, තුම්හෙ භාරියං කථං කථෙථ, පච්චෙකබුද්ධා නාම තුම්භාදිසා න භොන්ති, ද්වඬගුලකෙසමස්සුධරා කායෙ පටිමුක්කඅට්ඨපරික්ඛාරා භොන්ති” ති. තෙ දක්ඛිණහත්ථෙන සීසං පරාමසිංසු, තාවදෙව ගිහිලිඬගං අන්තරධායි. අට්ඨ පරික්ඛාරා කායෙ පටිමුක්කා ච අහෙසුං. තතො පස්සන්තස්සෙව මහාජනස්ස ආකාසෙන නන්දමුලකපබ්භාරං අගමංසු.

සාපි බො පදුමචනි දෙවි “අහං බහුපුත්තා හුත්වා නිපුත්තා ජාතා” ති හදයසොකං පත්වා තෙනෙව සොකෙන කාලඬකත්වා රාජගහනගරෙ ද්වාරගාමකෙ සහත්ථෙන කම්මං කත්වා ජීවනට්ඨානෙ නිබ්බත්ති. අථාපරභාගෙ කුලසරං ගතා එකදිවසං සාමිකස්ස බෙත්තං යාගුං හරමානා තෙසං අත්තනො පුත්තානං අන්තරෙ අට්ඨ පච්චෙකබුද්ධෙ හික්ඛාවාරචෙලාය ආකාසෙන ගච්ඡන්තෙ දිස්වා සීසං සීසං ගන්ත්වා සාමිකස්ස ආරොචෙසි – “පස්ස, අය්‍ය, පච්චෙකබුද්ධෙ, එතෙ නිමන්තෙන්වා භොජෙස්සාමා” ති. සො ආහ – “සමණසකුණා නාමෙන අඤ්ඤත්ථාපි එවං වරන්ති, න එතෙ පච්චෙකබුද්ධා” ති තෙ තෙසං කථෙත්තානංයෙව අවිදුරෙ යානෙ ඔතරිංසු. සා ඉත්ථි තං දිවසං අත්තනො හත්තඬජ්ජභොජනං තෙසං දත්වා “ස්වෙපි අට්ඨ ජනා මය්හං හික්ඛං ගණ්හථා” ති ආහ. “සාධු, උපාසිකෙ, තච සක්කාරො එත්තකොච භොතු, ආසනානි ච අට්ඨෙව භොන්තු, අඤ්ඤෙපි බහු පච්චෙකබුද්ධෙ

දිස්වා තව විත්තං පසිදෙය්‍යාසි” ති. සා පුනදිවසෙ අට්ඨ ආසනානි පඤ්ඤාපෙත්වා අට්ඨන්තං සක්කාරසම්මානං පටියාදෙත්වා නිසීදි.

නිමන්තිතපච්චෙකච්ඡද්ධා සෙසානං සඤ්ඤං අදංසු – “මාරිසා අජ්ජ අඤ්ඤත්ථ අගන්ත්වා සබ්බෙව තුම්භාකං මාතු සඬ්භං කරොථා” ති. තෙ තෙසං වචනං සුත්වා සබ්බෙව එකතො ආකාසෙන ආගන්ත්වා මාතුසරද්වාරෙ පාතුරහෙසුං. සාපි පඨමං ලද්ධසඤ්ඤතාය බහුපි දිස්වා න කම්පිත්ථ. සබ්බෙපි තෙ ගෙහං පච්චෙසෙත්වා ආසනෙසු නිසීදාපෙසි. තෙසු පටිපාටියා නිසීදන්තෙසු නවමො අඤ්ඤානි අට්ඨ ආසනානි මාපෙත්වා සයං ධුරාසනෙ නිසීදති, යාව ආසනානි වඩ්ඪන්ති, තාව ගෙහං වඩ්ඪති. එවං තෙසු සබ්බෙසුපි නිසීන්තෙසු සා ඉත්ථී අට්ඨන්තං පච්චෙකච්ඡද්ධානං පටියාදිතං සක්කාරං පඤ්චසතානම්පි යාවදත්ථං දත්වා අට්ඨ නීලුප්පලහත්ථකෙ ආහරිත්වා නිමන්තිතපච්චෙකච්ඡද්ධානංයෙව පාදමුලෙ යපෙත්වා ආහ – “මය්හං, හන්තෙ, නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ සරීරවණ්ණො ඉමෙසං නීලුප්පලානං අන්තොගඛිභවණ්ණො විය හොතු” ති පත්ථනං අකාසි. පච්චෙකච්ඡද්ධා මාතු අනුමොදනං කත්වා ගන්ධමොදනංයෙව අගමංසු.

සාපි යාවථීවං කුසලං කත්වා තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා ඉමස්මි. බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථීයං සෙට්ඨිකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. නීලුප්පලගඛිභසමානවණ්ණතාය වස්සා උප්පලවණ්ණාත්ථෙව නාමං අකංසු. අථස්සා වයස්පත්තකාලෙ සකලජම්බුදීපෙ රාජානො ව සෙට්ඨිනො ව සෙට්ඨිස්ස සන්තිකං දූතං පහිණිංසු “ධිතරං අම්භාකං දෙතු” ති. අපහිණන්තො නාම නාහොසි. තතො සෙට්ඨී වින්තෙසි – “අහං සබ්බෙසං මනං ගහෙතුං න සක්ඛිස්සාමි, උපායං පනෙකං කරිස්සාමි” ති ධිතරං පක්කොසාපෙත්වා “පබ්බජිතුං, අම්ම, සක්ඛිස්සසි” ති ආහ. තස්සා පච්ඡිමභවිකත්තා පිතු වචනං සීසෙ ආසිත්තසතපාකතෙලං විය අහොසි. තස්මා පිතරං “පබ්බජිස්සාමි, තාතා” ති ආහ. සො තස්සා සක්කාරං කත්වා හික්ඛුනුපස්සයං නෙත්වා පබ්බාපෙසි. තස්සා අවිරපබ්බජිතාය එව උපොසථාගාරෙ කාලවාරො පාපුණි. සා පදීපං ජාලෙත්වා උපොසථාගාරං සම්මජ්ජිත්වා දීපසිඛාය නිමිත්තං ගණ්හිත්වා ධීතාව පුනප්පුනං ඔලොකයමානා තෙජොකසිණාරම්මණං ඤානං නිබ්බත්තෙත්වා තදෙව පාදකං කත්වා අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තඵලෙන සද්ධිංයෙව ව අහිඤ්ඤාපටිසම්භිදාපි ඉජ්ඣිංසු. විසෙසතො පන ඉද්ධිවිකුබ්බනෙ විණ්ණවසි අහොසි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ෧෮෦ 2.2.උප්පලවණ්ණා෧෮෦අපදාන, අඤ්ඤාමඤ්ඤවිසදිසං) –

“පදුමුත්තරො නාම ජිනො, සබ්බධම්මාන පාරගු;
ඉතො සතසහස්සම්භි, කප්පෙ උප්පජ්ජි නායකො.

“තදාහං හංසවතියං, ජාතා සෙට්ඨිකුලෙ අහුං;
නානාරතනපජ්ජොතෙ, මහාසුඛසම්පන්නා.

“උපෙත්වා තං මහාවීරං, අස්සොසිං ධම්මදෙසනං;
තතො ජාතප්පසාදාහං, උපෙම් සරණං ජිනං.

“භගවා ඉද්ධිමන්තිනං, අග්ගං චණ්ණෙසි නායකො;
භික්ඛුනිං ලජ්ජිනිං තාදිං, සමාධික්ඛානකොවිදං.

“තදා මුදිතචිත්තාහං, තං යානං අභිකඬ්ඛිති;
නිමන්තිත්වා දසබලං, සසඬ්ඝං ලොකනායකං.

“භොජයිත්වාන සත්තාහං, දත්වාන ච තිථිවරං;
සත්තමාලං ගහෙත්වාන, උජ්ජලාදෙවගන්ධිකං.

“සත්ථු පාදෙ යපෙත්වාන, ඤාණමිහි අභිපුෂ්ඨිං;
නිපච්ච සිරසා පාදෙ, ඉදං වචනමබ්බවිං.

“යාදිසා චණ්ණිකා වීර, ඉතො අට්ඨමකෙ මුනි;
තාදිසාහං භවිස්සාමි, යදි සිජ්ඣති නායක.

“තදා අවොච මං සත්ථා, විස්සට්ඨා භොති දාරිකෙ;
අනාගතමිහි අද්ධානෙ, ලච්ඡසෙ තං මනොරථං.

“සතසහස්සිතො කප්පෙ, ඔක්කාකකුලසම්භවො;
ගොතමො නාම ගොත්තෙන, සත්ථා ලොකෙ භවිස්සති.

“තස්ස ධම්මෙසු දායාදා, ඔරසා ධම්මනිම්මිතා;
නාමෙත්ථුජ්ජලචණ්ණාති, රූපෙන ච යසස්සිති.

“අභිඤ්ඤාසු වසිජ්ජත්තා, සත්ථුසාසනකාරිකා;
සබ්බාසචපරික්ඛිණා, හෙස්සසි සත්ථු සාවිකා.

“තදාහං මුදිතා භුත්වා, යාවජීවං තදා ජිනං;
මෙත්තචිත්තා පරිවරිං, සසඬ්ඝං ලොකනායකං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙනනාපණ්ඩිති ච;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“තතො චුතාහං මනුෂෙ, උපපත්තා සයම්භුතො;
උජ්ජලෙහි පටිච්ඡන්තං, පිණ්ඩපාතමදාසහං.

“එකනවුතිතො කප්පෙ, විපස්සි නාම නායකො;
උජ්ජජ්ජි වාරුදස්සනො, සබ්බධම්මෙසු චක්ඛුමා.

“සෙට්ඨිධිතා තදා භුත්වා, බාරාණසිපුරුත්තමෙ;
නිමන්තෙත්වාන සම්බුද්ධං, සසඬ්ඝං ලොකනායකං.

“මහාදානං දදිත්වාන, උප්පලෙහි විනායකං;
සුප්පිත්වා චෙතසාව, චණ්ණසොහං අපත්ථයිං.

“ඉමම්හි හද්දකෙ කප්පෙ, බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, උප්පජ්ජි වදනං වරො.

“උපට්ඨාකො මහෙසිස්ස, තදා ආසි නරිස්සරො;
කාසිරාජා කිකි නාම, බාරාණසිපුරුත්තමෙ.

“තස්සාසිං දුතියා ධිතා, සමණගුත්තසච්ඡයා;
ධම්මං සුත්වා ජිනග්ගස්ස, පබ්බජ්ජං සමරොවයිං.

“අනුජානි න නො තාතො, අගාරෙව තදා මයං;
විසවස්සසහස්සානි, විවරිම්හ අතන්දිතා.

“කොමාරිබ්‍රහ්මවරියං, රාජකඤ්ඤා සුබ්බධිතා;
බුද්ධොපට්ඨානනිරතා, මුදිතා සත්තධිතරො.

“සමණී සමණගුත්තා ව, හික්ඛුනී හික්ඛුදායිකා;
ධම්මා චෙව සුධම්මා ව, සත්තමී සඨසදායිකා.

“අහං බෙමා ව සප්පඤ්ඤා, පටාවාරා ව කුණ්ඩලා;
කිසාගොතමී ධම්මදින්නා, විසාබා හොති සත්තමී.

“තෙහි කම්මෙහි සුකතෙහි, චෙතනාපණ්ඩිති ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“තතො චුතා මනුස්සෙසු, උපපන්නා මහාකුලෙ;
පීතං මට්ඨං වරං දුස්සං, අදං අරහතො අහං.

“තතො චුතාරිට්ඨපුරෙ, ජාතා විප්පකුලෙ අහං;
ධිතා තිරිට්ඨච්ඡස්ස, උම්මාදන්ති මනොහරා.

“තතො චුතා ජනපදෙ, කුලෙ අඤ්ඤතරෙ අහං;
පසුතා නාතිථීතම්හි, සාලිං ගොපෙමහං තදා.

“දිස්වා පච්චෙකසම්බුද්ධං, පඤ්චලාජසතානිහං;
දත්වා පදුමච්ඡන්නානි, පඤ්ච පුත්තසතානිහං.

“පත්ථයිං තෙපි පත්ථෙසුං, මධුං දත්වා සයම්භුතො;
තතො චුතා අරඤ්ඤෙහං, අජායිං පදුමොදරෙ.

“කාසිරඤ්ඤා මහෙසීහං, හුත්වා සක්කතපුජිතා;
අජනිං රාජපුත්තානං, අනුනං සතපඤ්චකං.

“යදා තෙ යොබ්බනප්පත්තා, කීළන්තා ජලකිළිතං;
දිස්වා ඔපත්තපදුමං, ආසුං පච්චෙකනායකා.

“සාහං තෙහි විනාහුතා, සුතවීරෙහි සොකිනී;
වුතා ඉසිගිලිපස්සෙ, ගාමකම්හි අජායිහං.

“යදා බුද්ධො සුතමතී, සුතානං හත්තුනොපි ව;
යාගුං ආදාය ගච්ඡන්තී, අට්ඨ පච්චෙකනායකෙ.

“හික්ඛාය ගාමං ගච්ඡන්තෙ, දිස්වා පුත්තෙ අනුස්සරිං;
බීරධාරා විනිග්ගච්ඡී, තදා මෙ පුත්තපෙමසා.

“තතො තෙසං අදං යාගුං, පසන්නා සෙහි පාණ්ඩි;
තතො වුතාහං තිදසං, නන්දනං උපපජ්ජහං.

“අනුභොත්වා සුඛං දුක්ඛං, සංසරිත්වා භවාහවෙ;
තවත්ථාය මහාවීර, පරිච්චත්තඤ්ච ජීවිතං.

“ධීතා තුය්හං මහාවීර, පඤ්ඤවන්ත පුත්තින්ධර;
බහුඤ්ච දුක්කරං කම්මං, කතං මෙ අතිදුක්කරං.

“රාහුලො ව අහඤ්චෙව, නෙකජාතිසතෙ බහු;
එකස්මිං සම්භවෙ ජාතා, සමානච්ඡන්දමානසා.

“නිබ්බන්ති එකතො භොති, ජාතියාපි ව එකතො;
පච්ඡිමෙ භවෙ සම්පත්තෙ, උභොපි නානාසම්භවා.

“පුරිමානං ජිනග්ගානං, සඬගමං තෙ නිදස්සිතං;
අධිකාරං බහුං මය්හං, තුය්හත්ථාය මහාමුනි.

“යං මයා පුරිතං කම්මං, කුසලං සර මෙ මුනි;
තවත්ථාය මහාවීර, පුඤ්ඤං උපවිතං මයා.

“අහබ්බට්ඨානෙ වජ්ජෙත්වා, වාරයන්ති අනාවාරං;
තවත්ථාය මහාවීර, චත්තං මෙ ජීවිතං බහුං.

“එවං බහුවිධං දුක්ඛං, සම්පත්ති ව බහුබ්බිධා;
පච්ඡිමෙ භවෙ සම්පත්තෙ, ජාතා සාවත්ථීයං පුරෙ.

“මහාධනසෙට්ඨිකුලෙ, සුඛිතෙ සජ්ජිතෙ තථා;
නානාරතනපජ්ජොතෙ, සබ්බකාමසම්ඤ්ඤිතො.

“සක්කතා පුජිතා චෙව, මානිතාපචිතා තථා;
රූපසිරිමනුජ්ජත්තා, කුලෙසු අභිසක්කතා.

“අතීච පත්ථිතා වාසිං, රූපසොහසිරිහි ව;
පත්ථිතා සෙට්ඨිපුත්තෙහි, අනෙකෙහි සතෙහිපි.

“අගාරං පජහිත්වාන, පබ්බජිං අනගාරියං;
අඛිඨමාසෙ අසම්පත්තෙ, චතුසච්චමපාපුණිං.

“ඉද්ධියා අභිනිමිමිත්වා, චතුරස්සං රථං අභං;
බුද්ධස්ස පාදෙ චන්දිස්සං, ලොකනාථස්ස තාදිනො.

“ඉද්ධිසු ච වසී භොමි, දිබ්බාය සොතධාතුයා;
චෙතොපරියඤ්ඤාණස්ස, වසී භොමි මහාමුතො.

“පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, දිබ්බචක්ඛු විසොධිතං;
සබ්බාසචපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනඛහවො.

“අත්ථධම්මනිරුත්තිසු, පටිභානෙ තථෙව ව;
ඤ්ඤාණං මෙ විමලං සුද්ධං, පභාවෙන මහෙසිනො.

“විවරං පිණ්ඩපාතඤ්ච, පච්චයං සයනාසනං;
බණ්ණන උපනාමෙත්ති, සහස්සානි සමන්තතො.

“ජිනො තම්හි ගුණෙ තුට්ඨො, එතදග්ගෙ යපෙසි මං;
අග්ගා ඉද්ධිමතිනත්ති, පරිසාසු විනායකො.

“පරිවිණිණො මයා සත්ථා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං;
ඔහිතො ගරුකො භාරො, භවනෙත්තිසමුහතා.

“යස්සත්ථාය පබ්බජිතා, අගාරස්මානගාරියං;
සො මෙ අත්ථො අනුජ්ජත්තො, සබ්බසංයොජනක්ඛයො.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.

අයං පන ථෙරී යදා භගවා සාවත්ථිනගරද්වාරෙ යමකපාටිභාරියං කාතුං
කණ්ඩම්බරුක්ඛමුලං උපගඤ්ඡි, තදා සත්ථාරං උපසඬ්ඨිකම්මිත්වා චන්දිත්වා එවමාහ –
“අභං, භන්තෙ, පාටිභාරියං කරිස්සාමි, යදි භගවා අනුජානාති”ති සිහනාදං නදි.
සත්ථා ඉදං කාරණං අට්ඨුජ්ජත්තිං කත්වා ජෙනවනමහාවිහාරෙ අරියගණමජ්ඣෙ

නිසින්නො පටිපාටියා හික්බුනියො යානන්තරෙ යපෙන්නො ඉමං ථෙරිං
 ඉද්ධිමන්තීනං අග්ගට්ඨානෙ යපෙසි. සා ඤානසුඛෙන ඵලසුඛෙන නිබ්බානසුඛෙන
 ච විනිනාමෙන්තී එකදිවසං කාමානං ආදීනවං ඔකාරං සංකිලෙසඤ්ච
 පච්චවෙක්ඛමානා ගඬගාතිරියත්ථෙරස්ස මාතුයා ධිතාය සද්ධිං සපත්තිවාසං උද්දිස්ස
 සංවෙගජාතාය චුත්තගාථා පච්චනුභාසන්තී -

224.

“උහො මාතා ච ධිතා ච, මයං ආසුං සපත්තියො;
 තස්සා මෙ අහු සංවෙගො, අබ්භුතො ලොමහංසනො.

225.

“ධිරත්ථු කාමා අසුචී, දුග්ගන්ධා බහුකණ්ටකා;
 යත්ථ මාතා ච ධිතා ච, සහරියා මයං අහුං.

226.

“කාමෙස්වාදීනවං දිස්වා, නෙක්ඛම්මං දට්ඨු බෙමනො;
 සා පබ්බජීං රාජගහෙ, අගාරස්මානගාරිය”න්ති. -

ඉමා තිස්සො ගාථා අභාසි.

තත්ථ උහො මාතා ච ධිතා ච, මයං ආසුං සපත්තියොති මාතා ච ධිතා චාති උහො
 මයං අඤ්ඤමඤ්ඤං සපත්තියො අහුම්හ.

සාවත්ථියං කිර අඤ්ඤතරස්ස වාණිජස්ස හරියාය පච්චුසවෙලායං කුච්ඡියං
 ගබ්භො සණ්ඨාසී, සා තං න අඤ්ඤාසී. වාණිජො විභාතාය රත්තියා සකට්ඨෙසු
 භණ්ඩං ආරොපෙත්වා රාජගහං උද්දිස්ස ගතො. තස්සා ගච්ඡන්තෙ කාලෙ ගබ්භො
 වඩ්ඪෙත්වා පරිපාකං අගමාසී. අථ නං සස්සු ඵචමාහ - “මම පුත්තො විරජ්ජවුත්ථො
 ත්වඤ්ච ගබ්හිතී, පාපකං තයා කත”න්ති. සා “තච පුත්තතො අඤ්ඤං පුරිසං න
 ජානාමී”ති ආහ. තං සුත්වාපි සස්සු අසද්දහන්තී තං සරතො නික්කඩ්ඪී. සා සාමිකං
 ගවෙසන්තී අනුක්කමෙන රාජගහං සම්පත්තා. තාවදෙව වස්සා කම්මජවාතෙසු
 චලන්තෙසු මග්ගසම්පෙ අඤ්ඤතරං සාලං පට්ටියාය ගබ්හවුට්ඨානං අහොසී. සා
 සුවණ්ණබ්බිමබසදිසං පුත්තං විජායිත්වා අනාථසාලායං සයාපෙත්වා උදකකිච්චත්ථං
 බහි නික්ඛන්තා. අථඤ්ඤතරො අපුත්තකො සත්ථවාහො තෙන මග්ගෙන
 ගච්ඡන්තො “අස්සාමිකාය දාරකො, මම පුත්තො හවිස්සතී”ති තං ධාතියා හත්ථෙ
 අදාසී. අථස්ස මාතා උදකකිච්චං කත්වා උදකං ගහෙත්වා පටිනිවත්තිත්වා පුත්තං
 අපස්සන්තී සොකාහිභූතා පරිදෙවිත්වා රාජගහං අප්පවිසිත්වාච මග්ගං පටිපජ්ජී. තං
 අඤ්ඤතරො වොරජෙට්ඨකො අන්තරාමග්ගෙ දිස්වා පට්ඨෙට්ඨිත්තො අත්තතො
 පජාපතිං අකාසී. සා තස්ස ගෙහෙ වසන්තී එකං ධිතරං විජායී. අථ සා එකදිවසං
 ධිතරං ගහෙත්වා ධිතා සාමිකෙන භණ්ඩිත්වා ධිතරං මඤ්චකෙ බිපි. දාරිකාය සීසං
 ථොකං හින්දි. තතො සාපි සාමිකං භායිත්වා රාජගහමෙව පච්චාගන්ත්වා
 සෙරිව්චාරෙන විවරති. තස්සා පුත්තො පයමයොබ්බතො යීතො “මාතා”ති

අජානන්තො අත්තනො පජාපතිං අකාසි. අපරභාගෙ තං වොරජෙට්ඨකධීතරං
 භගිනිභාවං අජානන්තො විවාහං කත්වා අත්තනො ගෙහං ආනෙසි. එවං සො
 අත්තනො මාතරං භගිනිඤ්ච පජාපති කත්වා වාසෙසි. තෙන තා උභොපි
 සපත්තිවාසං වසිංසු. අටෙකදිවසං මාතා ධිතු කෙසවට්ටිං මොවෙත්වා උෟකං
 ඔලොකෙන්ති සීසෙ වණං දිස්වා “අප්පෙවනාමායං මම ධිතා භවෙය්‍යා”ති පුච්ඡිත්වා
 සංවෙගජාතා හුත්වා රාජගහෙ භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා කතපුබ්බකිච්චා
 විවෙකවාසං වසන්ති අත්තනො ච පුබ්බපටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා “උභො
 මාතා”ති ආදිකා ගාථා අභාසි. තා පන තාය චුත්තගාථාව කාමෙසු
 ආදීනවදස්සනවසෙන පච්චනුභාසන්ති අයං ථෙරී “උභො මාතා ච ධිතා
 වා”ති ආදිමාහ. තෙන චුත්තං – “සා කුමාරසුඛෙන ඵලසුඛෙන නිබ්බානසුඛෙන ච
 විනිනාමෙන්ති ඉමා තිස්සො ගාථා අභාසි”ති.

තත්ථ අසුච්ඡිති කිලෙසාසුච්ඡිපග්ගරණෙන අසුචි. දුග්ගන්ධාති විසගන්ධවායනෙන
 සුතිගන්ධා. බහුකණ්ටකාති විසුගිකප්පවත්තියා සුචරිතවිනිච්ඡිකුතට්ඨෙන
 බහුවිධකිලෙසකණ්ටකා. තථා හි තෙ සත්තිසුලුපමා කාමාති චුත්තා. යත්ථාති යෙසු
 කාමෙසු පරිභුඤ්ජිතබ්බෙසු. සහරියාති සමානහරියා, සපත්තියොති අත්ථො.

227.

“පුබ්බෙතිවාසං ජානාමි, දිබ්බවක්ඛුං විසොධිතං;
 චෙතොපරිච්චඤාණඤ්ච, සොතධාතු විසොධිතා.

228.

“ඉද්ධිපි මෙ සච්ඡිකතා, පත්තො මෙ ආසවක්ඛයො;
 ඡලභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං”.

“පුබ්බෙතිවාස”න්ති ආදිකා ද්වෙ ගාථා අත්තනො අධිගතවිසෙසං
 පච්චවෙක්ඛිත්වා පිතිසොමනස්සජාතාය ථෙරියා චුත්තා. තත්ථ
 චෙතොපරිච්චඤාණන්ති චෙතොපරියඤාණං, සච්ඡිකතං, පත්තන්ති වා සම්බන්ධො.

229.

“ඉද්ධියා අභිනිමිත්වා, චතුරස්සං රථං අහං;
 බුද්ධස්ස පාදෙ වන්දිත්වා, ලොකනාථස්ස තාදිනො”ති. –

අයං ගාථා යදා භගවා යමකපාටිභාරියං කාතුං කණ්ඩම්බරුක්ඛමුලං උපසඬ්ඡිකම්, තදා
 අයං ථෙරී එවරූපං රථං නිමිමිනිත්වා තෙන සද්ධිං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා භගවා
 “අහං පාටිභාරියං කරස්සාමි තිත්ථියමදනිමිමට්ඨනාය, අනුජානාථා”ති වත්වා සත්ථු
 සන්තිකෙ අට්ඨාසි, තං සද්ධාය චුත්තා. තත්ථ ඉද්ධියා අභිනිමිත්වා, චතුරස්සං රථං
 අහන්ති චතුහි අස්සෙහි යොජිතං රථං ඉද්ධියා අභිනිමිමිනිත්වා බුද්ධස්ස භගවතො
 පාදෙ වන්දිත්වා එකමන්තං අට්ඨාසින්ති අධිප්පායො.

230.

“සුපුප්ඵතග්ගං උපගම්ම පාදපං, එකා තුවං තිට්ඨසි සාලමුලෙ;
න වාපි තෙ දුතියො අත්ථි කොචි, බාලෙ න ත්වං භායසි ධුත්තකානං”.

තත්ථ සුපුප්ඵතග්ගන්ති සුට්ඨ පුප්ඵතඅග්ගං, අග්ගතො පට්ඨාය
සබ්බඵාලිපුල්ලන්ති අත්ථො. පාදපන්ති රුක්ඛං, ඉධ පන සාලරුක්ඛො අධිප්පෙනො.
එකා තුවන්ති එකිකා ත්වං ඉධ තිට්ඨසි. න වාපි තෙ දුතියො අත්ථි කොචිති තව
සභායභූතො ආරක්ඛකො කොචිපි නත්ථි, රූපසම්පත්තියා වා තුය්හං දුතියො
කොචිපි නත්ථි, අසද්දිසරූපා එකිකාව ඉමස්මිං ජනවිචිත්තෙ යානෙ තිට්ඨසි. බාලෙ න
ත්වං භායසි ධුත්තකානන්ති තරුණිකෙ ත්වං ධුත්තපුරිසානං කථං න භායසි,
සකිඤ්චනකාරිනො ධුත්තාති අධිප්පායො. ඉමං කිර ගාථං මාරො එකදිවසං ථෙරිං
සුපුප්ඵතෙ සාලවනෙ දිවාචිහාරං නිසින්තං දිස්වා උපසඬකම්ත්වා විවෙකතො
විච්ඡන්දිතුකාමො වීමංසන්තො ආහ. අථ නං ථෙරි සන්තප්පේන්ති අත්තනො
ආනුභාවවසෙන —

231.

“සතං සහස්සානිපි ධුත්තකානං, සමාගතා එදිසකා භවෙය්‍යුං;
ලොමං න ඉඤ්ජේ නපි සම්පවෙධෙ, කිං මෙ තුවං මාර කරිස්සසෙකො.

232.

“එසා අන්තරධායාමි, කුච්ඡං වා පවිසාමි තෙ;
හමුකන්තරෙ තිට්ඨාමි, තිට්ඨන්තිං මං න දක්ඛසි.

233.

“චිත්තම්හි වසිභූතාහං, ඉද්ධිපාදා සුභාවිතා;
ජලභිඤ්ඤා සච්ඡිකතා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

234.

“සත්තිසුලුපමා කාමා, බන්ධාසං අධිකුට්ටනා;
යං ත්වං කාමරතිං බුසි, අරතී දානි සා මම.

235.

“සබ්බත්ථ විහතා නන්දී, තමොබන්ධො පදාලිතො;
එවං ජානාහි පාපිම, නිහතො ත්වමසි අන්තකා”ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ සතං සහස්සානිපි ධුත්තකානං, සමාගතා එදිසකා භවෙය්‍යුන්ති යාදිසකො
ත්වං එදිසකා එවරූපා අනෙකසතසහස්සමත්තාපි ධුත්තකා සමාගතා යදි භවෙය්‍යුං.
ලොමං න ඉඤ්ජේ නපි සම්පවෙධෙති ලොමමත්තම්පි න ඉඤ්ජේයා න
සම්පවෙධෙයා. කිං මෙ තුවං මාර කරිස්සසෙකොති මාර, ත්වං එකකොච මය්හං කිං
කරිස්සසි?

ඉදානි මාරස්ස අත්තනො කිඤ්චිපි කාතුං අසමත්ථනංයෙව විභාවෙන්ති “එසා අත්තරධායාමි”ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො – මාර, එසාහං තව පුරතො ධීතාව අත්තරධායාමි අදස්සනං ගච්ඡාමි, අජානන්තස්සෙව තෙ කුච්ඡං වා පවිසාමි, හමුකන්තරෙ වා තිට්ඨාමි, එවං තිට්ඨන්තිඤ්ච මං ත්වං න පස්සසි.

කස්මානි චෙ? චිත්තමිහි වසීභුතාහං, ඉද්ධිපාදා සුභාවිතා, අහං වමිහි මාර, මය්හං චිත්තං වසීභාවජ්ජත්තං, චත්තාරොපි ඉද්ධිපාදා මයා සුට්ඨු භාවිතා බහුලිකතා, තස්මා අහං යථාචුත්තාය ඉද්ධිවිසයනාය පභොමිති. සෙසං සබ්බං හෙට්ඨා චුත්තනයත්තා උත්තානමෙව.

උප්පලවණ්ණාථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ද්වාදසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

12. සොළසනිපාතො

1. පුණ්ණාථෙරීගාථාවණ්ණනා

සොළසනිපාතෙ උදහාරී අහං සීතෙතිආදිකා පුණ්ණාය ථෙරියා ගාථා. අයමිපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ හචෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති විපස්සිස්ස හගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා හෙතුසම්පන්නාය සඤ්ජාතසංවෙගා භික්ඛුනීනං සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා ලද්ධප්පසාදා පබ්බජිත්වා පරිසුද්ධසීලා තීණි පිටකානි උග්ගහෙත්වා බහුස්සුතා ධම්මධරා ධම්මකථිකා ච අහොසි. යථා ච විපස්සිස්ස හගවතො සාසනෙ, එවං සිබ්බස්ස වෙස්සභුස්ස කකුසන්ධස්ස කොණාගමනස්ස කස්සපස්ස ච හගවතො සාසනෙ පබ්බජිත්වා සීලසම්පන්නා බහුස්සුතා ධම්මධරා ධම්මකථිකා ච අහොසි. මානධාතුකත්තා පන කිලෙසෙ සමුච්ඡින්නදිතුං නාසක්ඛි. මානොපනිස්සයවසෙන කම්මස්ස කතත්තා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස සෙට්ඨිතො සරදාසියා කුච්ඡමිහි නිබ්බත්ති, පුණ්ණානිස්සා නාමං අහොසි. සා සීහනාදසුත්තන්තදෙසනාය (ම. නි. 1.146 ආදයො) සොනාපන්නා හුත්වා පච්ඡා උදකසුද්ධිකං බ්‍රාහ්මණං දමෙත්වා සෙට්ඨිතා සම්භාවිතා හුත්වා තෙන භුජිස්සභාවං පාපිතා තං පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙරී 2.4.184-203) –

“විපස්සිතො හගවතො, සිබ්බො වෙස්සභුස්ස ච;
කකුසන්ධස්ස මුනිතො, කොණාගමනතාදිතො.

“කස්සපස්ස ච බුද්ධස්ස, පබ්බජිත්වාන සාසනෙ;
භික්ඛුනී සීලසම්පන්නා, නිපකා සංචුතින්ද්‍රියා.

“බහුස්සුතා ධම්මධරා, ධම්මත්ථපටිපුච්ඡිකා;

උග්ගහෙනා ව ධම්මානං, සොතා පයිරුපාසිතා.

“දෙසෙන්ති ජනමජ්ඣෙහං, අහොසිං ජිනසාසනෙ;
බාහුසච්චෙන තෙනාහං, පෙසලා අභිමඤ්ඤිසං.

“පච්ඡිමෙ ව භවෙ දානි, සාවත්ථියං පුරුත්තමෙ;
අනාථපිණ්ඩිනො ගෙහෙ, ජාතාහං කුම්භදාසියා.

“ගතා උදකභාරියං, සොත්ථියං දිජමද්දසං;
සීතට්ඨං තොයමජ්ඣමිහි, තං දිස්වා ඉදමබ්බවිං.

“උදහාරි අහං සීතෙ, සදා උදකමොතරිං;
අයායානං දණ්ඩභයහිතා, වාචාදොසභයට්ඨිතා.

“කස්ස බ්‍රාහ්මණ ත්වං හීනො, සදා උදකමොතරිං;
වෙධමානෙහි ගත්තෙහි, සීතං වෙදයසෙ භුසං.

“ජානන්ති වත මං හොති, පුණ්ණිකෙ පරිපුච්ඡසි;
කරොන්තං කුසලං කම්මං, රුන්ධන්තං කතපාපකං.

“යො ව වුඩ්ඪො දහරො වා, පාපකම්මං පකුබ්බති;
දකාහිසෙවනා සොපි, පාපකම්මා පමුච්චති.

“උත්තරන්තස්ස අක්ඛාසිං, ධම්මත්ථසංහිතං පදං;
තඤ්ච සුත්වා ස සංවිග්ගො, පබ්බජිත්චාරහා අහු.

“පුරෙන්ති ඌනකසතං, ජාතා දාසිකුලෙ යතො;
තතො පුණ්ණාති නාමං මෙ, භුජිස්සං මං අකංසු තෙ.

“සෙට්ඨිං තතොනුජානෙත්වා, පබ්බජිං අනගාරියං;
න විරෙනෙව කාලෙන, අරහත්තමපාපුණ්ණං.

“ඉද්ධිසු ව වසී හොමි, දිබ්බාය සොතධාතුයා;
වෙනොපරියඤාණස්ස, වසී හොමි මහාමුනෙ.

“පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං;
සබ්බාසචපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනඛ්භවො.

“අත්ථධම්මනිරුත්තිසු, පටිභානෙ තථෙව ව;
ඤාණං මෙ විමලං සුද්ධං, බුද්ධසෙට්ඨස්ස වාහසා.

“භාවනාය මහාපඤ්ඤා, සුතෙනෙව සුතාවිතී;

මානෙන නිවකුලජා, න හි කම්මං විනස්සති.

“කිලෙසා ක්කාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.
අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන –

236.

“උදහාරී අහං සීතෙ, සදා උදකමොතරි;
අයායානං දණ්ඩහයහීතා, වාචාදොසහයට්ටිතා.

237.

“කස්ස බ්‍රාහ්මණ ත්වං හීතො, සදා උදකමොතරි;
වෙධමානෙනහි ගත්තෙනහි, සීතං වෙදයසෙ භුසං.

238.

“ජානන්තී වත මං භොති, පුණ්ණිකෙ පරිපුච්ඡසි;
කරොන්තං කුසලං කම්මං, රුන්ධන්තං කතපාපකං.

239.

“යො ව චුඬ්ඨෙයා දහරො වා, පාපකම්මං පකුඛ්ඛති;
දකාහිසෙවනා සොපි, පාපකම්මා පමුච්චති.

240.

“කො නු තෙ ඉදමක්ඛාසි, අජානන්තස්ස අජානකො;
‘දකාහිසෙවනා නාම, පාපකම්මා පමුච්චති’.

241.

“සග්ගං නුත ගමිස්සන්ති, සබ්බෙ මණ්ඩුකකච්ඡපා;
නාගා ව සුසුමාරා ව, යෙ වඤ්ඤෙ උදකෙ වරා.

242.

“ඔරඛිතිකා සුකරිකා, මච්ඡිකා මීගඛන්ධකා;
වොරා ව වජ්ඣසාතා ව, යෙ වඤ්ඤෙ පාපකම්මීනො;
දකාහිසෙවනා තෙපි, පාපකම්මා පමුච්චරෙ.

243.

“සවෙ ඉමා නදියො තෙ, පාපං පුබ්බෙ කතං වහුං;
පුඤ්ඤම්පි මා වහෙය්‍යං තෙ, තෙන ත්වං පරිබාහිරො.

244.

“යස්ස බ්‍රාහ්මණ ත්වං හීතො, සදා උදකමොතරි;
තමෙව බ්‍රහ්මෙ මාකාසි, මා තෙ සීතං ඡවිං හනෙ.

245.

“කුම්මග්ගපටිපත්තං මං, අරියමග්ගං සමානයි;
දකාභිසෙවනා හොති, ඉමං සාටං දදාමි තෙ.

246.

“තුය්ගෙව සාටකො හොතු, නාහමිච්ඡාමි සාටකං;
සචෙ භායසි දුක්ඛස්ස, සචෙ තෙ දුක්ඛමඡ්ඡියං.

247.

“මාකාසි පාපකං කම්මං, ආවි වා යදි වා රහො;
සචෙ ච පාපකං කම්මං, කරිස්සසි කරොසි වා.

248.

“න තෙ දුක්ඛා පමුත්තත්ථි, උපෙච්චාපි පලායතො;
සචෙ භායසි දුක්ඛස්ස, සචෙ තෙ දුක්ඛමඡ්ඡියං.

249.

“උපෙහි සරණං බුද්ධං, ධම්මං සඬ්ඝඤ්ච තාදිනං;
සමාදියාහි සීලානි, තං තෙ අත්ථාය හෙහිති.

250.

“උපෙමි සරණං බුද්ධං, ධම්මං සඬ්ඝඤ්ච තාදිනං;
සමාදියාමි සීලානි, තං මෙ අත්ථාය හෙහිති.

251.

“බ්‍රහ්මඛන්ධු පුරෙ ආසිං, අජ්ජමහි සච්චබ්‍රාහ්මණො;
තෙවිජ්ජො වෙදසම්පන්නො, සොත්තියො චම්භි න්හාතකො” ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ උදහාරිති සට්ඨන උදකං වාහිකා. සීතෙ තදා උදකමොතරිත්ති
සීතකාලෙපි සබ්බදා රත්තින්දිවං උදකං ඔතරිං. යදා යදා අය්‍යකානං උදකෙන
අත්ථො, තදා තදා උදකං පාවිසිං, උදකමොතරිත්වා උදකං උපනෙසිත්ති
අධිජ්ජායො. අය්‍යානං දණ්ඩහයහිතානි අය්‍යකානං දණ්ඩහයෙන හීතා.
වාචාදොසහයට්ඨිතානි චවිදණ්ඩහයෙන චෙච දොසහයෙන ච අට්ඨිතා පිළිතා, සීතෙපි
උදකමොතරිත්ති යොජනා.

අට්ඨකදිවසං පුණ්ණා දාසී සට්ඨන උදකං ආනෙතුං උදකතිත්ථං ගතා. තත්ථ
අද්දස අඤ්ඤතරං බ්‍රාහ්මණං උදකසුද්ධිකං හිමපාතසමයෙ මහති සීතෙ චත්තමානෙ
පාතොච උදකං ඔතරිත්වා සසීසං නිමුජ්ජිත්වා මන්තෙ ජජ්ජිත්වා උදකතො
උට්ඨහිත්වා අල්ලවත්ථං අල්ලකෙසං පචෙධන්තං දන්තවීණං වාදයමානං. තං දිස්වා

කරුණාය සඤ්චෝදිතමානසා තතො නං දිට්ඨිගතා විවෙචෙනුකාමා “කස්ස,
බ්‍රාහ්මණ, ත්වං භීතො”ති ගාථමාහ. තත්ථ කස්ස, බ්‍රාහ්මණ, ත්වං කුතො ච නාම
භයහෙනුතො භීතො භුත්වා සදා උදකමොතරි සබ්බකාලං සායං පාතං උදකං ඔතරි.
ඔතරිත්වා ච වෙධමානෙනි කම්පමානෙනි ගත්තෙනි සරිරාවයවෙනි සීතං වෙදයසෙ
භුසං සීතදුක්ඛං අතිවිය දුස්සහං පටිසංවෙදයසි පච්චත්‍රුහවසි.

ජානන්ති වත මං භොතීති, භොති පුණ්ණිකෙ, ත්වං තං උපචිතං පාපකම්මං
රුන්ධන්තං නිවාරණසමත්ථං කුසලං කම්මං ඉමිනා උදකොරොහනෙන කරොන්තං
මං ජානන්ති වත පරිපුච්ඡසි.

නත්‍ර අයමත්ථො ලොකෙ පාකටො එව. කථාපි මයං තුය්හං වදාමාති
දස්සෙන්තො “යො ච චුඩ්චො”ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො – චුඩ්චො වා දහරො වා
මජ්ඣිමො වා යො කොචි හිංසාදිහෙදං පාපකම්මං පකුබ්බති අතිවිය කරොති, සොපි
භුසං පාපකම්මනිරතො දකාභිසෙවනා සිනානෙන තතො පාපකම්මා පමුච්චති
අච්චන්තමෙව විමුච්චතීති.

තං සුත්වා පුණ්ණිකා තස්ස පටිච්චනං දෙන්ති “කො නු තෙ”ති ආදිමාහ. තත්ථ
කො නු තෙ ඉදමක්ඛාසි, අජානන්තස්ස අජානකොති කම්මවිපාකං අජානන්තස්ස
තෙ සබ්බෙන සබ්බං කම්මවිපාකං අජානතො අජානකො අවිද්දසු බාලො
උදකාභිසෙවනහෙතු පාපකම්මතො පමුච්චතීති, ඉදං අත්ථජාතං කො නු නාම
අක්ඛාසි, න සො සද්ධෙය්‍යවචනො, නාපි චෙතං යුත්තන්ති අධිප්පායො.

ඉදානිස්ස තමෙව යුත්තිඅභාවං විභාවෙන්ති “සග්ගං නුත
ගමීස්සන්ති”ති ආදිමාහ. තත්ථ නාගාති විජ්ඣාසා. සුසුමාරාති කුම්භීලා. යෙ වඤ්ඤෙ
උදකෙ වරාති යෙ වඤ්ඤෙපි වාරිගොවරා මච්ඡමකරනන්දියාවත්තාදයො ච, තෙපි
සග්ගං නුත ගමීස්සන්ති දෙවලොකං උපපජ්ජීස්සන්ති මඤ්ඤෙ, උදකාභිසෙවනා
පාපකම්මතො මුත්ති භොති චෙති අත්ථො.

ඔරබ්භිකාති උරබ්භසාතකා. සුකරිකාති සුකරසාතකා. මච්ඡිකාති කෙවට්ටා.
මිගබන්ධකාති මාගවිකා. වජ්ඣසාතාති වජ්ඣසාතකම්මෙ නියුත්තා.

පුඤ්ඤම්පි මා වහෙය්‍යුන්ති ඉමා අචිරවතිආදයො නදියො යථා තයා පුබ්බෙ
කතං පාපං තත්ථ උදකාභිසෙවනෙන සචෙ වහුං නීහරෙය්‍යුං, තථා තයා කතං
පුඤ්ඤම්පි ඉමා නදියො වහෙය්‍යුං පවාහෙය්‍යුං. තෙන ත්වං පරිබාහිරො අස්ස තථා
සති තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන ත්වං පරිබාහිරො විරහිතොව භවෙය්‍යාති න චෙතං
යුත්තන්ති අධිප්පායො. යථා වා උදකෙන උදකොරොහකස්ස පුඤ්ඤපවාහනං න
භොති, එවං පාපපවාහනම්පි න භොති එව. කස්මා? න්භානස්ස පාපහෙතුං
අප්පට්ඨස්සානො. යො යං විනාසෙති, සො තස්ස පටිපක්ඛො. යථා ආලොකො
අන්ධකාරස්ස, විජ්ජා ච අවිජ්ජාය, න එවං න්භානං පාපස්ස. තස්මා නිට්ඨමෙන්ථ
ගන්තබ්බං “න උදකාභිසෙවනා පාපතො පරිමුත්ති”ති. තෙනාහ භගවා –

“න උදකෙන සුචි හොති, බන්වෙත්ථ න්භායති ජනො;
යම්හි සච්චඤ්ච ධම්මො ව, සො සුචි සො ව බ්‍රාහ්මණො” ති. (උදා. 9;
නෙත්ති. 104);

ඉදානි යදි පාපං පවාහෙතුකාමොසි, සබ්බෙන සබ්බං පාපං මා කරොහීති
දස්සෙතුං “යස්ස, බ්‍රාහ්මණො” ති ගාථමාහ. තත්ථ තමෙව බ්‍රහ්මෙ මාකාසීති යතො
පාපතො ත්වං භිතො, තමෙව පාපං බ්‍රහ්මෙ, බ්‍රාහ්මණ, ත්වං මා අකාසි.
උදකොරොහනං පන ඊදිසෙ සීතකාලෙ කෙවලං සරීරමෙව බාධති. තෙනාහ – “මා
තෙ සීතං ජවිං හනෙ” ති, ඊදිසෙ සීතකාලෙ උදකාහිසෙවනෙන ජාතසීතං තව
සරීරච්ඡවිං මා හනෙය්‍ය මා බාධෙසීති අත්ථො.

කුම්මග්ගපටිපන්නං මන්ති “උදකාහිසෙවනෙන සුද්ධි හොති” ති ඉමං
කුම්මග්ගං මිච්ඡාගාහං පටිපන්නං පග්ගස්ස යීතං මං. අරියමග්ගං සමානයිති
“සබ්බපාපස්ස අකරණං, කුසලස්ස උපසම්පදා” ති (දී. නි. 2.90; ධ. ප. 183;
නෙත්ති. 30, 116, 124; පෙටකො. 29) ඉමං බුද්ධාදීහි අරියෙහි ගතමග්ගං සමානයි,
සම්මදෙව උපනෙසි, තස්මා හොති ඉමං සාටකං තුට්ඨිදානං ආචරියභාගං තුය්හං
දදාමි, තං පටිග්ගණ්හාති අත්ථො.

සා තං පටික්ඛිපිත්වා ධම්මං කථෙත්වා සරණෙසු සීලෙසු ව පතිට්ඨාපෙතුං
“තුය්හෙව සාටකො හොතු, නාහම්චිජාමි සාටක” ත්ති වත්වා “සචෙ භායසි
දුක්ඛස්සා” තිආදිමාහ. තස්සත්ථො – යදි තුවං සකලාපායිකෙ සුගතියඤ්ච
අභාසුකතාදොහග්ගතාදිහෙදා දුක්ඛා භායසි. යදි තෙ තං අප්පියං න ඉට්ඨං. ආච්ච වා
පරෙසං පාකටභාවෙන අප්පට්ච්ඡන්තං කත්වා කායෙන වාචාය
පාණාතිපාතාදිවසෙන වා යදි වා රහො අපාකටභාවෙන පටිච්ඡන්තං කත්වා
මනොද්වාරෙයෙව අභිජ්ඣාදිවසෙන වා අණුමත්තම්පි පාපකං ලාමකං කම්මං
මාකාසි මා කරි. අථ පන තං පාපකම්මං ආයතිං කරිස්සසි, එතරහි කරොසි වා,
“නිරයාදීසු වතුසු අපායෙසු මනුස්සෙසු ව තස්ස ඵලභූතං දුක්ඛං ඉතො එත්තො වා
පලායන්තෙ මයි නානුබන්ධිස්සති” ති අධිප්පායෙන උපෙච්ච සඤ්චිච්ච පලායතොපි
තෙ තතො පාපතො මුත්ති මොක්ඛා නත්ථි, ගතිකාලාදිපච්චයන්තරසමවායෙ සති
විපච්චතෙ ඵවාති අත්ථො. “උප්පච්චා” ති වා පායො, උප්පතිත්වාති අත්ථො. ඵං
පාපස්ස අකරණෙන දුක්ඛාභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි පුඤ්ඤස්ස කරණෙනපි තං
දස්සෙතුං “සචෙ භායසි” තිආදි චුත්තං. තත්ථ තාදිනන්ති දිට්ඨාදීසු තාදිභාවජ්ජන්තං.
යථා වා පුරිමකා සම්මාසම්බුද්ධා පස්සිතබ්බා, තථා පස්සිතබ්බතො තාදි, තං බුද්ධං
සරණං උපෙහීති යොජනා. ධම්මසඤ්ඤෙසුපි ඵසෙව නයො. තාදීනං වරබුද්ධානං
ධම්මං, අට්ඨන්තං අරියපුග්ගලානං සඤ්ඤා සමුහන්ති යොජනා. තන්ති සරණගමනං
සීලානං සමාදානඤ්ච. හෙහිතීති භවිස්සති.

සො බ්‍රාහ්මණො සරණෙසු සීලෙසු ව පතිට්ඨාය අපරභාගෙ සත්ථු සන්තිකෙ
ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා සටෙන්නො වායමන්නො න විරස්සෙව

තෙවිජ්ජො හුත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානෙන්තො
“බ්‍රහ්මඛන්ද්‍ර”ති ගාථමාහ.

තස්සත්ථො – අහං පුබ්බෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ උප්පත්තිමත්තෙන බ්‍රහ්මඛන්ද්‍ර
නාමාසිං. තථා ඉරුබ්බෙදාදීනං අජ්ඣෙය්‍යාදිමත්තෙන තෙවිජ්ජො වෙදසම්පන්නො
සොත්තියො න්හාතකො ච නාමාසිං. ඉදානි සබ්බසො බාහිතපාපතාය
සච්චබ්‍රාහ්මණො පරමත්ථබ්‍රාහ්මණො, විජ්ජත්තයාධිගමෙන තෙවිජ්ජො,
මග්ගඤ්ඤාණසංඛ්‍යාතෙන වෙදෙන සමන්තාගතත්තා වෙදසම්පන්නො,
නිත්ථරසබ්බපාපතාය න්හාතකො ච අමභීති. එත්ථ ච බ්‍රාහ්මණෙන චුත්තගාථාපි
අත්තනා චුත්තගාථාපි පච්ඡා ථෙරියා පච්චෙකං භාසිතාති සබ්බා ථෙරියා ගාථා එච
ජාතාති.

පුණ්ණාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

සොළසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

13. විසතිනිපාතො

1. අම්බපාලිථෙරිගාථාවණ්ණනා

විසතිනිපාතෙ කාළකා හමරවණ්ණසාදිසාතිආදිකා අම්බපාලියා ථෙරියා ගාථා.
අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං
උපචිනන්ති සිබ්බස්ස භගවතො සාසනෙ පබ්බජිත්වා උපසම්පන්නා හුත්වා
භික්ඛුනිසික්ඛාපදං සමාදාය විහරන්ති, එකදිවසං සම්බහුලාහි භික්ඛුනිහි සද්ධිං
චෙතියං චන්දිත්වා පදක්ඛිණං කරොන්ති පුරෙතරං ගච්ඡන්තියා බිණ්ණාසවත්ථෙරියා
බිපන්තියා සහසා බෙළුපිණ්ඩං චෙතියඬිගණෙන පතිතං, බිණ්ණාසවත්ථෙරියා
අපස්සිත්වා ගතාය අයං පච්ඡතො ගච්ඡන්ති තං බෙළුපිණ්ඩං දිස්වා “කා නාම
ගණිකා ඉමස්මිං යානෙ බෙළුපිණ්ඩං පාතෙසී”ති අක්කොසි. සා භික්ඛුනිකාලෙ සීලං
රක්ඛන්ති ගබ්භවාසං ජිගුච්ඡිත්වා ඔපපාතිකත්තභාවෙ චිත්තං යථෙසි. තෙන
චරිමත්තභාවෙ වෙසාලියං රාජ්‍යයානෙ අම්බරුක්ඛමුලෙ ඔපපාතිකා හුත්වා
නිබ්බන්ති. තං දිස්වා උය්‍යානපාලො නගරං උපනෙසී. අම්බරුක්ඛමුලෙ
නිබ්බන්තතාය සා අම්බපාලිත්වෙච වොහරීයිත්ථ. අථ නං අභිරූපං දස්සනීයං
පාසාදිකං විලාසකත්තතාදිගුණවිසෙසසමුදිතං දිස්වා සම්බහුලා රාජකුමාරා
අත්තනො අත්තනො පරිග්ගහං කාතුකාමා අඤ්ඤමඤ්ඤං කලහං අකංසු. තෙසං
කලහචුපසමත්ථං තස්සා කම්මසඤ්ඤාවොදිතා වොහාරිකා “සබ්බෙසං භොතු”ති
ගණිකාටියානෙ යථෙසු. සා සත්ථරි පටිලද්ධසද්ධා අත්තනො උය්‍යානෙ විහාරං
කත්වා බුද්ධජ්‍යෙෂ්ඨසංඝ භික්ඛුසංඝස්ස නිය්‍යාදෙන්වා පච්ඡා අත්තනො පුත්තස්ස
විමලකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනාය
කම්මං කරොන්ති අත්තනො සරීරස්ස ජරාජිණ්ණභාවං නිස්සාය සංවෙගජාතා
සංඛාරානං අනිච්චතං විභාවෙන්ති –

252.

“කාලකා හමරවණ්ණසාදිසා, වෙල්ලිතග්ගා මම මුද්ධජා අහුං;
තෙ ජරාය සාණවාකසාදිසා, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

253.

“වාසිතොව සුරහී කරණ්ඩකො, පුජ්ඵපුර මම උත්තමඤ්ජො;
තං ජරායථ සලොමගන්ධිකං, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

254.

“කානනංව සහිතං සුරොපිතං, කොච්ඡසුචිචිතග්ගසොහිතං;
තං ජරාය වීරලං තහිං තහිං, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

255.

“කණ්හබන්ධකසුවණ්ණමණ්ඩිතං, සොහරෙ සුචෙණ්ඨිලඤ්ඤතං;
තං ජරාය බලිතං සිරං කතං, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

256.

“චිත්තකාරසුකතාව ලෙඛිකා, සොහරෙ සු හමුකා පුරෙ මම;
තා ජරාය වලිහිජ්ජලම්ඛිතා, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

257.

“හස්සරා සුරුවීරා යථා මණී, නෙත්තහෙසුමහිනීලමායතා;
තෙ ජරායහිතා න සොහරෙ, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

258.

“සණ්හතුඤ්ඤසදිසි ව නාසිකා, සොහරෙ සු අභියොබ්බතං පති;
සා ජරාය උපකුලිතා විය, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

259.

“කඤ්ඤානංව සුකතං සුනිට්ඨිතං, සොහරෙ සු මම කණ්ණපාලියො;
තා ජරාය වලිහිජ්ජලම්ඛිතා, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

260.

“පත්තලිමකුලවණ්ණසාදිසා, සොහරෙ සු දන්තා පුරෙ මම;
තෙ ජරාය බණ්ඩිතා වාසිතා, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

261.

“කානනම්හි වනසණ්ඩවාරිනී, කොකිලාව මධුරං නිකුජ්ඣං;
තං ජරාය බලිතං තහිං තහිං, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

262.

“සංඝකම්බුරිව සුප්පමජ්ජිතා, සොහනෙ සු ගීවා පුරෙ මම;
සා ජරාය හග්ගා විනාමිතා, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

263.

“වට්ඨපලිසසදිසොපමා උහො, සොහරෙ සු බාහා පුරෙ මම;
තා ජරාය යථා පාටලිබ්බලිතා, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

264.

“සංඝමුද්දිකසුවණ්ණමණ්ඩිතා, සොහරෙ සු හත්ථා පුරෙ මම;
තෙ ජරාය යථා මූලමූලිකා, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

265.

“පිනවට්ඨසනිභුග්ගතා උහො, සොහරෙ සු ථනකා පුරෙ මම;
ථෙවිකිව ලම්බන්ති නොදකා, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

266.

“කඤ්චනස්ස ඵලකංව සම්මට්ඨං, සොහනෙ සු කායො පුරෙ මම;
සො වලිහි සුබ්බමාහි ඔතතො, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

267.

“නාගභොගසදිසොපමා උහො, සොහරෙ සු උරු පුරෙ මම;
තෙ ජරාය යථා වෙළුනාලියො, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

268.

“සංඝනුපුරසුවණ්ණමණ්ඩිතා, සොහරෙ සු ජඩ්ඝා පුරෙ මම;
තා ජරාය තිලදණ්ඩකාරිව, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

269.

“තුලපුණ්ණසදිසොපමා උහො, සොහරෙ සු පාදා පුරෙ මම;
තෙ ජරාය පුට්ඨා වලිමතා, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා.

270.

“ඵදිසො අහු අයං සමුස්සයො, ජජ්ජරො බහුදුබානමාලයො;
සොපලෙපපතිතො ජරාසරො, සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථා” ති. —

ඉමා ගාථායො අභාසි.

තත්ථ කාළකාති කාළකචණ්ණා. හමරවණ්ණසාදිසාති කාළකා භොන්තාපි
හමරසදිසචණ්ණා, සිනිද්ධනිලාති අත්ථො. වෙල්ලිතග්ගාති කුඤ්චිතග්ගා, මූලතො
පට්ඨාය යාව අග්ගා කුඤ්චිතා වෙල්ලිතාති අත්ථො. මුද්ධජාති කෙසා. ජරායාති
ජරාහෙතු ජරාය උපහතසොහා. සාණවාකසාදිසාති සාණසදිසා වාකසදිසා ව,

සාණවාකසදිසා වෙව මකවිවාකසදිසා වානිපි අත්ථො. සච්චවාදිවචනං අනඤ්ඤථානි සච්චවාදිනො අවිතථවාදිනො සම්මාසම්බුද්ධස්ස “සබ්බං රූපං අනිච්චං ජරාභිභූත” න්තිආදිවචනං අනඤ්ඤථා යථාභූතමෙව, න තත්ථ විතථං අත්ථීති.

වාසිනොව සුරභී කරණධකොති පුජ්ඵගන්ධවාසවුණ්ණාදීහි වාසිනො වාසං ගාභාපිනො පසාධනසමුග්ගො විය සුගන්ධි. පුජ්ඵපූර මම උත්තමඤ්ඤානි වම්පකසුමනමල්ලිකාදීහි පුජ්ඵභි පූරිතො පුබ්බෙ මම කෙසකලාපො නිම්මලොති අත්ථො. තන්ති උත්තමඤ්ඤං. අථ පච්ඡා එතරහි සලොමගන්ධිකං පාකතිකලොමගන්ධමෙව ජාතං. අථ වා සලොමගන්ධිකන්ති මෙණ්ඩකලොමෙහි සමානගන්ධං. “එළකලොමගන්ධ” න්තිපි වදන්ති.

කානනංව සහිතං සුරොපිතන්ති සුට්ඨු රොපිතං සහිතං සනසන්තිවෙසං උද්ධමෙව උට්ඨිතං උජ්ඣකදිසසාබං උපවනං විය. කොච්ඡසුචිච්චිතග්ගසොහිතන්ති පුබ්බෙ කොච්ඡෙන සුවණ්ණසුචියා ව කෙසජටාච්ඡටනෙන විචිතග්ගං හුත්වා සොහිතං, සනභාවෙන වා කොච්ඡසදිසං හුත්වා පණ්දන්තසුචිහි විචිතග්ගතාය සොහිතං. තන්ති උත්තමඤ්ඤං. චිරලං තහිං තහින්ති තත්ථ තත්ථ චිරලං විලුනකෙසං.

කණ්ඨකන්ධකසුචණ්ණමණ්ඩිතන්ති සුවණ්ණවජිරාදීහි විභූසිතං කණ්ඨකෙසපුඤ්ජකං. යෙ පන “සණ්ඨකණ්ඩකසුචණ්ණමණ්ඩිත” න්ති පදන්ති, තෙසං සණ්ඨාහි සුවණ්ණසුචිහි ජටාච්ඡටනෙන මණ්ඩිතන්ති අත්ථො. සොහනෙ සුවෙණ්ණිලඤ්ඤකතන්ති සුන්දරෙහි රාජරුක්ඛමාලා සදිසෙහි කෙසවෙණ්ණි අලඤ්ඤකතං හුත්වා පුබ්බෙ විරාජතෙ. තං ජරාය බලිතං සිරං කතන්ති තං තථා සොහිතං සිරං ඉදානි ජරාය බලිතං බණ්ඩිතාබණ්ඩිතං විලුනකෙසං කතං.

විත්තකාරසුකතාව ලෙඛිකාති විත්තකාරෙන සිප්පිනා නීලාය වණ්ණධාතුයා සුට්ඨු කතා ලෙඛා විය සොහනෙ. සු හමුකා පුරෙ මමාති සුන්දරා හමුකා පුබ්බෙ මම සොහනං ගතා. වලිහිප්පලම්බිතාති නලාටන්තෙ උප්පන්නාහි වලිහි පලම්බන්තා යීතා.

භස්සරාති භාසුරා. සුරුවිරාති සුට්ඨු රුවිරා. යථා මණ්ණි මණ්ණුද්දිකා විය. නෙත්තහෙසුන්ති සුනෙත්තා අහෙසුං. අභිනීලමායකාති අභිනීලා හුත්වා ආයතා. තෙති නෙත්තා. ජරායභිහතාති ජරාය අභිහතා.

සණ්ඨකුඩගසදිසී වානි සණ්ඨා කුඩගා සෙසමුඛාවයවානං අනුරූපා ව. සොහනෙති වට්ටෙත්වා යපිතහරිතාලවට්ටි විය මම නාසිකා සොහනෙ. සු අභියොබ්බනං පතීති සුන්දරෙ අභිනවයොබ්බනකාලෙ සා නාසිකා ඉදානි ජරාය නිවාරිතසොහතාය පරිසෙදිකා විය වරත්තා විය ව ජාතා.

කඬකණංව සුකතං සුනිට්ඨිතන්ති සුපරිකම්මකතං සුවණ්ණකඬකණං විය වට්ටුලභාවං සන්ධාය වදති. සොහරෙති සොහන්තෙ. “සොහන්තෙ” ති වා පාඨො.

සුඉති නිපාතමත්තං. කණ්ණපාළියොති කණ්ණගන්ධා. වලිහිප්පලම්බිතාති තහිං තහිං උප්පන්නවලිහි වලිතා හුත්වා වට්ටනියා පණාමිතවත්ථබන්ධා විය හස්සන්තා ඔලම්බන්ති.

පත්තලිමකුලවණ්ණසාදිසාති කදලිමකුලසදිසවණ්ණසණ්ඨානා. බණ්ඩිතාති හෙදනපතනෙහි බණ්ඩිතා බණ්ඩහාවං ගතා. අසිතාති වණ්ණහෙදෙන අසිතහාවං ගතා.

කානනම්හි වනසණ්ඩවාරිනී, කොකිලාව මධුරං නිකුජ්භන්ති වනසණ්ඩෙ ගොවරවරණෙන වනසණ්ඩවාරිනී කානනෙ අනුසංගීතනිවාසිනී කොකිලා විය මධුරාලාපං නිකුජ්භං. තන්ති නිකුජ්භං ආලාපං. බලිතං තහිං තහින්ති බණ්ඩදන්තාදිභාවෙන තත්ථ තත්ථ පක්ඛලිතං ජාතං.

සණ්භකම්බුරිව සුප්පමජ්ජිතාති සුට්ඨු පමජ්ජිතා සණ්භා සුවණ්ණසඩ්ඛා විය. හග්ගා විනාමිතාති මංසපරික්ඛයෙන විභූතසිරාජාලතාය හග්ගා හුත්වා විනතා.

වට්ටපලිසසදිසොපමාති වට්ටෙන පලිසදණ්ඩෙන සමසමා. තාති තා උහොපි බාහායො. යථා පාටලිබ්බලිතාති ජජ්ජරහාවෙන පලිතපාටලිසාබාසදිසා.

සණ්භමුද්දිකසුවණ්ණමණ්ඩිතාති සුවණ්ණමයාහි මට්ඨහාසුරාහි මුද්දිකාහි විභූසිතා. යථා මූලමූලිකාති මූලකකණ්ඩසදිසා.

පීනවට්ටසහිතුග්ගතාති පීනා වට්ටා අඤ්ඤමඤ්ඤං සහිතාව හුත්වා උග්ගතා උද්ධමුඛා. සොහනෙ සු ථනකා පුරෙ මමාති මම උහොපි ථනා යථාචුත්තරූපා හුත්වා සුවණ්ණකලසියො විය සොහිංසු. පුටුත්තෙ හි ඉදං එකවචනං, අතීතත්ථෙ ව වත්තමානවචනං. ථෙවිකීව ලම්බන්ති නොදකාති තෙ උහොපි මෙ ථනා නොදකා ගලිතජලා වෙණුදණ්ඩකෙ යපිතඋදකහස්මා විය ලම්බන්ති.

කඤ්චනඵලකංව සම්මට්ඨන්ති ජාතිහිඬගුලකෙන මක්ඛිත්වා විරපරිමජ්ජිතසොවණ්ණඵලකං විය සොහනෙ. සො වලිහි සුබ්බමාහි ඔතතොති සො මම කායො ඉදාහි සුබ්බමාහි වලිහි තහිං තහිං විතතො වලිත්තවතං ආපන්නො.

නාගහොගසදිසොපමාති හත්ථිනාගස්ස හත්ථෙන සමසමා. හත්ථො හි ඉධ භුඤ්ජති එතෙනාති හොගොති චුත්තො. තෙති ඌරුයො. යථා වෙළුනාළියොති ඉදාහි වෙළුපබ්බසදිසා අහෙසුං.

සණ්භනුපුරසුවණ්ණමණ්ඩිතාති සිනිද්ධමට්ඨෙහි සුවණ්ණනුපුරෙහි විභූසිතා. ජඩ්ඝාති අට්ඨිජඩ්ඝායො. තාති තා ජඩ්ඝායො. කිලදණ්ඩකාරිවාති අප්පමංසලොහිතත්තා කිසහාවෙන ලුනාවසිට්ඨවිසුක්ඛතිලදණ්ඩකා විය අහෙසුං. ර-කාරො පදසන්ධිකරො.

තුලපුණ්ණසදිසොපමාති මුදුසිනිද්ධහාවෙන
සිම්බලිතුලපුණ්ණපලිගුණ්ඨිතඋපාහනසදිසා. තෙ මම පාදා ඉදානි ඵ්ථිතා එලිතා,
වලිමතා වලිමන්තො ජාතා.

එදිසොති එවරුපො. අහු අහොසි යථාචුත්තජපකාරො. අයං සමුස්සයොති අයං
මම කායො. ජජ්ජරොති සිටිලාබන්ධො. බහුදුබානමාලයොති ජරාදිහෙතුකානං
බහුනං දුක්ඛානං ආලයභූතො. සොපලෙපපතිතොති සො අයං සමුස්සයො
අපලෙපපතිතො අභිසඬ්ඛාරාලෙපපරික්ඛයෙන පතිතො පාතාහිමුබොති අත්ථො.
සොපි අලෙපපතිතොති වා පදවිහාගො, සො එවත්ථො. ජරාසරොති
ජිණ්ණසරසදිසො. ජරාය වා සරභූතො අහොසි. තස්මා සච්චවාදිනො ධම්මානං
යථාභූතං සභාවං සම්මදෙව ඤාත්වා කථනතො අවිතථවාදිනො සම්මාසම්බුද්ධස්ස
මම සත්ථුවචනං අනඤ්ඤො.

එවං අයං ථෙරී අත්තනො අත්තභාවෙ අනිච්චතාය සල්ලක්ඛණමුබෙන
සබ්බෙසුපි තෙභූමකධම්මෙසු අනිච්චතං උපධාරෙත්වා තදනුසාරෙන තත්ථ
දුක්ඛලක්ඛණං අනත්තලක්ඛණඤ්ච ආරොපෙත්වා විපස්සනං උස්සුක්කාපෙන්නී
මග්ගපටිපාටියා අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං අපදානෙ (අප. ථෙරී 2.4.204-219)

“යො රංසිථුසිතාවෙළො, ථුස්සො නාම මහාමුනි;
තස්සාහං හගිනී ආසිං, අජායිං බත්තියෙ කුලෙ.

“තස්ස ධම්මං සුණිත්වාහං, විජ්ජසන්නෙන වෙනසා;
මහාදානං දදිත්වාන, පත්ථයිං රූපසම්පදං.

“එකතිංසෙ ඉතො කජ්ජෙ, සිඛී ලොකග්ගනායකො;
උජ්ජන්නො ලොකපජ්ජොතො, තිලොකසරණො ජිනො.

“තදාරුණපුරෙ රම්මෙ, බ්‍රහ්මඤ්ඤකුලසම්භවා;
විමුත්තවිත්තං කුපිතා, භික්ඛුනිං අභිසාපයිං.

“වෙසිකාව අනාවාරා, ජිනසාසනදුසිකා;
එවං අක්කොසයිත්වාන, තෙන පාපෙන කම්මුතා.

“දාරුණං නිරයං ගන්ත්වා, මහාදුක්ඛසමප්පිතා;
තතො චුතා මනුස්සෙසු, උපපන්නා තපස්සිනී.

“දසජාතිසහස්සානි, ගණිකත්තමකාරයිං;
තම්භා පාපා න මුච්චිස්සං, භුත්වා දුට්ඨවිසං යථා.

“බ්‍රහ්මචරියමසෙවිස්සං, කස්සපෙ ජිනසාසනෙ;

තෙන කම්මවිපාකෙන, අජායං තිදසෙ පුරෙ.

“පච්ඡිමෙ භවෙ සම්පත්තෙ, අහොසිං ඔපපාතිකා;
අම්බසාඛන්තරෙ ජාතා, අම්බපාලිති තෙනහං.

“පරිවුතා පාණකොට්ඨි, පබ්බජිං ජිනසාසනෙ;
පත්තාහං අවලං යානං, ධිතා බුද්ධස්ස ඔරසා.

“ඉද්ධිසු ව වසී හොමි, සොතධාතුවිසුද්ධියා;
වෙතොපරියඤ්ඤාණස්ස, වසී හොමි මහාමුනි.

“පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං;
සබ්බාසවපරික්ඛිණා, නත්ථි දානි පුනඛ්භවො.

“අත්ථධම්මනිරුත්තිසු, පටිභානෙ තථෙව ව;
ඤ්ඤාණං මෙ විමලං සුද්ධං, බුද්ධසෙට්ඨස්ස වාහසා.

“කිලෙසා කුමාපිතා මය්හං, භවා සබ්බෙ සමුහතා;
නාගිව ඛන්ධනං ඡෙත්වා, විහරාමි අනාසවා.

“ස්වාගතං වත මෙ ආසි, බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකෙ;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

“පටිසම්භිදා වතස්සො, විමොක්ඛාපි ව අට්ඨිමෙ;
ඡළහිඤ්ඤා සච්ඡිකතා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන තා
ඵව ගාථා පච්චුදාහාසිති.

අම්බපාලිපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

2. රොහිනීපෙරිගාථාවණ්ණනා

සමණාති හොති සුපීතිආදිකා රොහිනියා පෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපචින්නති ඉතො
එකනවුතිකජ්ජෙ විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤාතං
පත්වා, එකදිවසං ඛන්ධුමතීනගරෙ භගවන්තං පිණ්ඩාය වරන්තං දිස්වා පත්තං
ගහෙත්වා පූවස්ස පුරෙත්වා භගවතො දත්වා පීතිසොමනස්සජාතා
පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්ති
අනුක්කමෙන උපචිතවිමොක්ඛසම්භාරා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ වෙසාලියං
මහාවිභවස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා රොහිනීති ලද්ධනාමා විඤ්ඤාතං
පත්වා, සත්ථරි වෙසාලියං විහරන්තෙ විහාරං ගන්තවා ධම්මං සුත්වා සොනාපන්නා

හුත්වා මාතෘපිතූනං ධම්මං දෙසෙත්වා සාසනෙ පසාදං උප්පාදෙත්වා තෙ
අනුජානාපෙත්වා සයං පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති න විරස්සෙව සහ
පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන චුත්තං –

“නගරෙ ඛන්ධුමනියා, විපස්සිස්ස මහෙසිනො;
පිණ්ඩාය විවරන්තස්ස, පුච්චෙදාසිමහං තදා.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, චෙතනාපණ්ඩිති ව;
තත්ථ චිත්තං පසාදෙත්වා, තාවතිංසමගච්ඡහං.

“ඡත්තිංසදෙවරාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං;
පඤ්ඤාසවක්කවත්තීනං, මහෙසිත්තමකාරයිං.

“මනසා පත්ථිතා නාම, සබ්බා මය්හං සම්ප්ඤ්ඤා;
සම්පත්තිං අනුභොත්වාන, දෙවෙසු මනුපෙසු ව.

“පච්ඡිමෙ භවසම්පත්තෙ, ජාතො විප්පකුලෙ අහං;
රොහිතී නාම නාමෙන, ඤාතකෙහි පියායිතා.

“භික්ඛුනං සන්තිකං ගන්ත්වා, ධම්මං සුත්වා යථාතථං;
සංවිග්ගමානසා හුත්වා, පබ්බජිං අනගාරියං.

“යොනියො පදහන්තිනං, අරහත්තමපාපුණිං;
එකනචුතිතො කප්පෙ, යං දානමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, පුච්චානස්සිදං එලං.

“කිලෙසා කුමාරිකා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසනං”න්ති.
අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චචෙක්ඛිත්වා පුබ්බෙ
සොතාපන්නකාලෙ පිතරා අත්තනා ව චචනපටිචචනවසෙන චුත්තගාථා
උදානවසෙන භාසන්ති –

271.

“සමණාති භොති සුපි, සමණාති පබුජ්ඤාසි;
සමණානෙව කිත්තෙසි, සමණි නුන භවිස්සසි.

272.

“විපුලං අන්තඤ්ච පානඤ්ච, සමණානං පචෙච්ඡසි;
රොහිතී දානි පුච්ඡාමි, කෙන තෙ සමණා පියා.

273.

“අකම්මකාමා අලසා, පරදත්තුපජීවිනො;

ආසංසුකා සාදුකාමා, තෙන තෙ සමණා පියා.

274.

“විරස්සං වත මං තාත, සමණානං පරිපුච්ඡසි;
තෙසං තෙ කිත්තයිස්සාමි, පඤ්ඤාසීලපරක්කමං.

275.

“කම්මකාමා අනලසා, කම්මසෙට්ඨස්ස කාරකා;
රාගං දොසං පජහන්ති, තෙන මෙ සමණා පියා.

276.

“තීණි පාපස්ස මූලානි, ධුනන්ති සුචිකාරිනො;
සබ්බං පාපං පහීනෙසං, තෙන මෙ සමණා පියා.

277.

“කායකම්මං සුචි නෙසං, වචිකම්මඤ්ච තාදිසං;
මනොකම්මං සුචි නෙසං, තෙන මෙ සමණා පියා.

278.

“විමලා සඬබ්බුත්තාව, සුද්ධා සන්තර්ඛාහිරා;
පුණ්ණා සුක්කාන ධම්මානං, තෙන මෙ සමණා පියා.

279.

“බ්‍රහ්මස්සුතා ධම්මධරා, අරියා ධම්මජීවිනො;
අත්ථං ධම්මඤ්ච දෙසෙන්නි, තෙන මෙ සමණා පියා.

280.

“බ්‍රහ්මස්සුතා ධම්මධරා, අරියා ධම්මජීවිනො;
ඵකග්ගවිත්තා සතිමන්තො, තෙන මෙ සමණා පියා.

281.

“දුරඬිගමා සතිමන්තො, මන්තභාණි අනුද්ධතා;
දුක්ඛස්සන්තං පජානන්ති, තෙන මෙ සමණා පියා.

282.

“යස්මා ගාමා පක්කමන්ති, න විලොකෙන්ති කිඤ්චනං;
අනපෙක්ඛාව ගච්ඡන්ති, තෙන මෙ සමණා පියා.

283.

“න තෙ සං කොට්ඨෙ ඔපෙන්නි, න කුම්භිං න බළොපියං;
පරිනිට්ඨිතමෙසානා, තෙන මෙ සමණා පියා.

284.

“න තෙ හිරඤ්ඤං ගණ්හන්ති, න සුවණ්ණං න රුපියං;
පච්චුප්පන්තෙන යාපෙන්නි, තෙන මෙ සමණා පියා.

285.

“නානාකුලා පබ්බජිතා, නානාජනපදෙහි ව;
අඤ්ඤමඤ්ඤං පිහයන්ති, තෙන මෙ සමණා පියා.

286.

“අත්ථාය වත නො භොති, කුලෙ ජාතාසි රොහිතී;
සද්ධා බුද්ධෙ ව ධම්මෙ ව, සඬ්ඝෙ ව තිබ්බගාරවා.

287.

“තුච්ඤ්භෙතං පජානාසි, පුඤ්ඤක්ඛෙන්තං අනුත්තරං;
අම්හම්පි එතෙ සමණා, පටිග්ගණ්හන්ති දක්ඛණං.

288.

“පතිට්ඨිතො හෙත්ථ යඤ්ඤො, විපුලො නො භවිස්සති;
සචෙ භායසි දුක්ඛස්ස, සචෙ තෙ දුක්ඛමඡ්ජියං.

289.

“උපෙහි සරණං බුද්ධං, ධම්මං සඬ්ඝඤ්ච තාදිනං;
සමාදියාහි සීලානි, තං තෙ අත්ථාය හෙහිති.

290.

“උපෙමි සරණං බුද්ධං, ධම්මං සඬ්ඝඤ්ච තාදිනං;
සමාදියාමි සීලානි, තං මෙ අත්ථාය හෙහිති.

291.

“බ්‍රහ්මබන්ධු පුරෙ ආසිං, සො ඉදානිම්හි බ්‍රාහ්මණො;
තෙවිජ්ජො සොත්තියො වම්හි, වෙදගු වම්හි න්හාතකො”ති. —

ඉමා ගාථා පච්චුදාහාසි.

තත්ථ ආදිතො තිස්සො ගාථා අත්තනො ධීතු හික්ඛුසු සම්මුතිං අනිච්ඡන්තෙන
වුත්තා. තත්ථ සමණාති භොති සුපිති භොති ත්වං සුපනකාලෙපි “සමණා සමණා”ති
කිත්තෙන්ති සමණපට්ඨිද්ධංයෙව කථං කථෙන්නි සුපසි. සමණාති පබුජ්ඣසිති
සුපනතො උට්ඨහන්තිපි “සමණා” ඉවිචෙවං වත්වා පබුජ්ඣසි නිද්දාය වුට්ඨාසි.
සමණානෙව කිත්තෙසිති සබ්බකාලම්පි සමණෙ එව සමණානමෙව වා ගුණ
කිත්තෙසි අහිත්ථවසි. සමණී නුත භවිස්සසිති ගිහිරූපෙන ධීතාපි විත්තෙන සමණී

එව මඤ්ඤෙ හවිස්සසි. අථ වා සමණී නුන හවිස්සසීති ඉදානි ගිහිරුපෙන යීතාපි න විරෙනෙව සමණී එව මඤ්ඤෙ හවිස්සසි සමණෙසු එව නින්තපොණභාවතො.

පවෙච්ඡසීති දෙසි. රොහිනී දානි පුච්ඡාමීති, අම්ම රොහිනි, තං අහං ඉදානි පුච්ඡාමීති බ්‍රාහ්මණො අත්තනො ධිතරං පුච්ඡන්තො ආහ. කෙන තෙ සමණා පියාති, අම්ම රොහිනි, ත්වං සයන්තීපි පබ්බජ්ඣන්තීපි අඤ්ඤදාපි සමණානමෙව ගුණ කිත්තයසි, කෙන නාම කාරණෙන තුය්හං සමණා පියායිතබ්බා ජාතාති අත්ථො.

ඉදානි බ්‍රාහ්මණො සමණෙසු දොසං ධිතු ආවික්ඛන්තො “අකම්මකාමා”ති ගාථමාහ. තත්ථ අකම්මකාමාති න කම්මකාමා, අත්තනො පරෙසඤ්ච අත්ථාවහං කිඤ්චි කම්මං න කාතුකාමා. අලසාති කුසීතා. පරදත්තුපජීවිනොති පරෙහි දින්නෙනෙව උපජීවනසීලා. ආසංසුකාති තතො එව සාසච්ඡාදනාදිනං ආසීසනකා. සාදුකාමාති සාදුං මධුරමෙව ආහාරං ඉච්ඡනකා. සබ්බමෙනං බ්‍රාහ්මණො සමණානං ගුණ අජානන්තො අත්තනාව පරිකප්පිතං දොසමාහ.

තං සුත්වා රොහිනී “ලද්ධො දානි මෙ ඕකාසො අය්‍යානං ගුණ කථෙතු”න්ති තුට්ඨමානසා හික්ඛුනං ගුණ කිත්තෙතුකාමා පයමං තාව තෙසං කිත්තෙන සොමනස්සං පවෙදෙන්ති “වීරස්සං වත මං, තාතා”ති ගාථමාහ. තත්ථ වීරස්සං වතාති විරෙන වත. තාතාති පිතරං ආලපති. සමණානන්ති සමණෙ සමණානං වා මය්හං පියායිතබ්බං පරිපුච්ඡසි. තෙසන්ති සමණානං. පඤ්ඤාසීලපරක්කමන්ති පඤ්ඤඤච සීලඤ්ච උස්සාහඤ්ච.

කිත්තයිස්සාමීති කථයිස්සාමි. පටිජානෙත්වා තෙ කිත්තෙන්ති “අකම්මකාමා අලසා”ති තෙන චුත්තං දොසං තාව නිබ්බේදෙත්වා තප්පට්ඨකභූතං ගුණං දස්සෙතුං “කම්මකාමා”තිආදිමාහ. තත්ථ කම්මකාමාති වත්තපට්ඨත්තාදිහෙදං කම්මං සමණකිච්චං පරිපුරණවසෙන කාමෙන්ති ඉච්ඡන්තීති කම්මකාමා. තත්ථ යුත්තප්පයුත්තා හුත්වා උට්ඨාය සමුට්ඨාය වායමනතො න අලසාති අනලසා. තං පන කම්මං සෙට්ඨං උත්තමං නිබ්බානාවහමෙව කරොන්තීති කම්මසෙට්ඨස්ස කාරකා. කරොන්තා පන තං පටිපත්තියා අනවජ්ජභාවතො රාගං දොසං පජ්හන්ති, යථා රාගදොසා පහීයන්ති, එවං සමණා කම්මං කරොන්ති. තෙන මෙ සමණා පියාති තෙන යථාචුත්තෙන සම්මාපට්ඨපජ්ජනෙන මය්හං සමණා පියායිතබ්බාති අත්ථො.

තීණි පාපස්ස මූලානීති ලොහදොසමොහසඬ්ඛාතාති අකුසලස්ස තීණි මූලානි. ධුනන්තීති නිග්ඝාතෙන්ති, පජ්හන්තීති අත්ථො. සුවිකාරිනොති අනවජ්ජකම්මකාරිනො. සබ්බං පාපං පහීනෙසන්ති අග්ගමග්ගාධිගමෙන එසං සබ්බමපි පාපං පහීනං.

එවං “සමණා සුවිකාරිනො”ති සඬ්ඛෙපතො චුත්තමත්ථං විහජිත්වා දස්සෙතුං “කායකම්ම”න්ති ගාථමාහ. තං සුවිඤ්ඤායාමෙව.

විමලා සඬබමුත්තාවාති සුඛොතසඬබා විය මුත්තා විය ව විගතමලා
රාගාදිමලරහිතා. සුද්ධා සන්තරබාහිරාති සන්තරඤ්ච බාහිරඤ්ච සන්තරබාහිරං.
තතො සන්තරබාහිරතො සුද්ධා, සුද්ධාසයපයොගාති අත්ථො. පුණ්ණා සුක්කාන
ධම්මානන්ති එකන්තසුක්කෙහි අනවජ්ජධම්මෙහි පරිපුණ්ණා, අසෙබෙහි
සිලක්ඛන්ධාදීහි සමන්තාගතාති අත්ථො.

සුත්තගෙය්‍යාදිබහුං සුතං එතෙසං, සුතෙන වා උප්පන්නාති බහුස්සුතා,
පරියන්තිබාහුසච්චෙන පටිච්චෙධබාහුසච්චෙන ව සමන්තාගතාති අත්ථො. තමෙව
දුට්ඨමපි ධම්මං ධාරෙන්තීති ධම්මධරා. සත්තානං ආචාරසමාචාරසික්ඛාපදෙන
අරියන්තීති අරියා. ධම්මෙන ඤායෙන ජීවන්තීති ධම්මජීවිනො. අත්ථං ධම්මඤ්ච
දෙසෙන්තීති භාසිතත්ථඤ්ච දෙසනාධම්මඤ්ච කථෙන්නි පකාසෙන්ති. අථ වා
අත්ථතො අනපෙතං ධම්මතො අනපෙතඤ්ච දෙසෙන්ති ආචික්ඛන්ති.

එකග්ගචිත්තාති සමාහිතචිත්තා. සතිමන්තොති උපට්ඨිතසතිනො.

දුරඬගමාති අරඤ්ඤගතා, මනුස්සපචාරං මුඤ්චිත්වා දුරං ගච්ඡන්තා,
ඉද්ධානුභාවෙන වා යථාරුචිතං දුරං යානං ගච්ඡන්තීති දුරඬගමා. මන්තා වුච්චති
පඤ්ඤා, තාය භණ්ණසිලතාය මන්තභාණී. න උද්ධතාති අනුද්ධතා, උද්ධච්චරහිතා
වුපසන්තචිත්තා. දුක්ඛස්සන්තං පජානන්තීති වට්ටදුක්ඛස්ස පරියන්තභූතං නිබ්බානං
පටිච්ඡිකුන්ති.

න විලොකෙන්ති කිඤ්චනන්ති යතො ගාමතො පක්කමන්ති, තස්මිං ගාමෙ
කඤ්චි සත්තං වා සඬබාරං වා අපෙක්ඛාවසෙන න ඔලොකෙන්ති, අථ බො පන
අනපෙක්ඛාව ගච්ඡන්ති පක්කමන්ති.

න තෙ සං කොට්ඨෙ ඔපෙන්නීති තෙ සමණා සං අත්තනො සන්තකං
සාපතෙය්‍යං කොට්ඨෙ න ඔපෙන්නි න පටිසාමෙත්වා ය්‍යපෙන්නි තාදිසස්ස
පරිග්ගහස්ස අභාවතො. කුම්භින්ති කුම්භියං. බළොපියන්ති පච්ඡියං.
පරිනිට්ඨිතමෙසානාති පරකුලෙසු පරෙසං අත්ථාය සිද්ධමෙව ඝාසං පරියෙසන්තා.

හිරඤ්ඤන්ති කභාපණං. රුපියන්ති රජතං. පච්චුප්පන්නෙන යාපෙන්නීති අතීතං
අනනුසොචන්තා අනාගතඤ්ච අපච්චාසීසන්තා පච්චුප්පන්නෙන යාපෙන්නි
අත්තභාවං පවත්තෙන්ති.

අඤ්ඤමඤ්ඤං පිභයන්තීති අඤ්ඤමඤ්ඤස්මිං මෙත්තිං කරොන්ති.
“පිභයන්ති” පි පායො, සො එව අත්ථො.

එවං සො බ්‍රාහ්මණො ධිතුයා සන්තිකෙ හික්ඛුනං ගුණෙ සුත්වා පසන්නාමානසො
ධිතරං පසංසන්තො “අත්ථාය වතා” තිආදිමාහ.

අමහම්පිති අමහාකම්පි. දක්ඛිණන්ති දෙය්‍යධම්මං.

එත්ථානි එතෙසු සමණෙසු. යඤ්ඤානි දානධම්මො. විපුලොති විපුලඵලො.
සෙසං වුත්තනයමෙව.

එවං බ්‍රාහ්මණො සරණෙසු සීලෙසු ව පතිට්ඨිතො අපරභාගෙ සඤ්ජාතසංවෙගො
පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨාය අත්තනො පටිපත්තිං
පච්චෙක්ඛිත්වා උදානෙන්තො “බ්‍රහ්මඛන්ධු”ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො හෙට්ඨා
වුත්තොයෙව.

රොහිතීථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

3. වාපාථෙරිගාථාවණ්ණනා

ලට්ඨිහත්ථො පුරෙ ආසීතිආදිකා වාපාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ හවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපචින්නති, අනුක්කමෙන
උපචිතකුසලමූලා සම්භතවිමොක්ඛසම්භාරා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ
වඩ්ගහාරජනපදෙ අඤ්ඤතරස්මිං මිගලුද්දකගාමෙ ජෙට්ඨකම්ගලුද්දකස්ස ධිතා
හුත්වා නිබ්බත්ති, වාපාතිස්සා නාමං අහොසි. තෙන ව සමයෙන උපකො ආජීවකො
බොධිමණ්ඩනො ධම්මවක්කං පවත්තෙතුං බාරාණසිං උද්දිස්ස ගච්ඡන්තෙන
සත්ථාරා සමාගතො “විජ්ජසන්නානි බො තෙ, ආවුසො, ඉන්ද්‍රියානි, පරිසුද්ධො
ජව්වණ්ණො පරියොදානො, කංසි ත්වං, ආවුසො, උද්දිස්ස පබ්බජිතො, කො වා තෙ
සත්ථා, කස්ස වා ත්වං ධම්මං රොවෙසී”ති (මහාව. 11; ම. නි. 1.285) පුච්ඡිත්වා –

“සබ්බාහිභූ සබ්බවිදුහමස්මි, සබ්බෙසු ධම්මෙසු අනුපලිත්තො;
සබ්බඤ්ජහො තණ්හාක්ඛයෙ විමුත්තො, සයං අභිඤ්ඤාය කමුද්දිසෙය්‍යං.
(ධ. ප. 353; මහාව. 11; කථා. 405; ම. නි. 1.285);

“න මෙ ආචරියො අත්ථි, සදිසො මෙ න විජ්ජති;
සදෙවකස්මිං ලොකස්මිං, නත්ථි මෙ පටිපුග්ගලො.

“අහඤ්ඨි අරහා ලොකෙ, අහං සත්ථා අනුත්තරො;
එකොම්භි සම්මාසම්බුද්ධො, සිතිභූතොම්භි නිබ්බුතො.

“ධම්මවක්කං පවත්තෙතුං, ගච්ඡාමි කාසින් පුරං;
අන්ධිභූතස්මිං ලොකස්මිං, අහඤ්ජං අමතදුන්දුහි”න්ති. (මහාව. 11; කථා.
405; ම. නි. 1.285) –

සත්ථාරා අත්තනො සබ්බඤ්ඤබුද්ධිභාවෙ ධම්මවක්කපවත්තෙන ව පවෙදිතෙ
පසන්නවිත්තො සො “හුපෙය්‍යපාවුසො, අරහසි අනන්තජිනො”ති (මහාව. 11; ම.
නි. 1.285) වත්වා උම්මග්ගං ගහෙත්වා පක්කන්තො වඩ්ගහාරජනපදං අගමාසි. සො
තත්ථ එකං මිගලුද්දකගාමකං උපනිස්සාය වාසං කප්පෙසි. තං තත්ථ
ජෙට්ඨකම්ගලුද්දකො උපට්ඨාසි. සො එකදිවසං දුරං මිගවං ගච්ඡන්තො “මය්හං

අරහන්තෙ මා පමජ්ජී”ති අත්තනො ධීතරං වාපං ආණාපෙත්වා අගමාසි සද්ධිං පුත්තභාතුකෙහි. සා වස්ස ධීතා අභිරුපා හොති දස්සනීයා.

අථ ඛො උපකො ආජීවකො භික්ඛාචාරවෙලායං මිගලුද්දකස්ස සරං ගතො පරිවිසිතුං උපගතං වාපං දිස්වා රාගෙන අභිභූතො භුඤ්ජිතුම්පි අසක්කොන්තො භාජනෙන භත්තං ආදාය වසනට්ඨානං ගන්ත්වා භත්තං එකමන්තෙ නික්ඛිපිත්වා “සවෙ වාපං ලභිස්සාමි, ජීවාමි, නො වෙ, මරිස්සාමි”ති නිරාභාරො නිපජ්ජී. සත්තමෙ දිවසෙ මිගලුද්දකො ආගන්ත්වා ධීතරං පුච්ඡි – “කිං මය්හං අරහන්තෙ න පමජ්ජී”ති? සා “එකදිවසමෙව ආගන්ත්වා පුන නාගතපුබ්බො”ති ආහ. මිගලුද්දකො ච තාවදෙවස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා “කිං, භන්තෙ, අභාසුක”න්ති පාදෙ පරිමජ්ජන්තො පුච්ඡි. උපකො නිත්ථුනන්තො පරිවත්තතියෙව. සො “වදථ, භන්තෙ, යං මයා සක්කා කාතුං, සබ්බං තං කරිස්සාමි”ති ආහ. උපකො එකෙන පරියායෙන අත්තනො අජ්ඣාසයං ආරොවෙසි. “ඉතරො ජානාසි පන, භන්තෙ, කිඤ්චි සිජ්ජ”න්ති. “න ජානාමි”ති. “න, භන්තෙ, කිඤ්චි සිජ්ජං අජානන්තෙන සක්කා සරං ආවසිතු”න්ති. සො ආහ – “නාහං කිඤ්චි සිජ්ජං ජානාමි, අපිච තුම්භාකං මංසභාරකො භවිස්සාමි, මංසඤ්ච වික්කිණිස්සාමි”ති. මාගවිකො “අම්භාකම්පි එතදෙව රුච්චතී”ති උත්තරසාටකං දත්වා අත්තනො සභායකස්ස ගෙහෙ කතිපාහං වසාපෙත්වා තාදිසෙ දිවසෙ සරං ආනෙත්වා ධීතරං අදාසි.

අථ කාලෙ ගච්ඡන්තෙ තෙසං සංවාසමන්ත්වාය පුත්තො නිබ්බත්ති, සුභද්දොතිස්ස නාමං අකංසු. වාපා තස්ස රොදනකාලෙ “උපකස්ස පුත්ත, ආජීවකස්ස පුත්ත, මංසභාරකස්ස පුත්ත, මා රොදි මා රොදී”තිආදිනා පුත්තතොසනගීතෙන උපකං උජ්ජණ්ඨෙසි. සො “මා ත්වං වාපෙ මං ‘අනාටො’ති මඤ්ඤි, අත්ථි මෙ සභායො අනන්තජිනො නාම, තස්සාහං සන්තිකං ගම්ස්සාමි”ති ආහ. වාපා “එවමයං අට්ටියතී”ති ඤත්වා පුනජ්ජුනං තථා කට්ඨෙසියෙව. සො එකදිවසං තාය තථා චුත්තො කුජ්ඣිත්වා ගන්තුමාරද්ධො. තාය තං තං වත්වා අනුනීයමානොපි සඤ්ඤත්තිං අනාගච්ඡන්තො පච්ඡිමදිසාහිමුඛො පක්කාමි.

භගවා ච තෙන සමයෙන සාවත්ථීයං ජෙතවනෙ විහරන්තො භික්ඛූනං ආචික්ඛි – “යො, භික්ඛවෙ, අජ්ජ ‘කුහිං අනන්තජිනො’ති ඉධාගන්ත්වා පුච්ඡති, තං මම සන්තිකං පෙසෙථා”ති. උපකොපි “කුහිං අනන්තජිනො වසතී”ති තත්ථ තත්ථ පුච්ඡන්තො අනුපුබ්බෙන සාවත්ථිං ගන්ත්වා විහාරං පවිසිත්වා විහාරමජ්ඣෙ යත්වා “කුහිං අනන්තජිනො”ති පුච්ඡි. තං භික්ඛූ භගවතො සන්තිකං නයිංසු. සො භගවන්තං දිස්වා “ජානාථ මං භගවා”ති ආහ. “ආම, ජානාමි, කුහිං පන ත්වං එත්තකං කාලං වසී”ති? “වඬිගභාරජනපදෙ, භන්තෙ”ති. “උපක, ඉදානි මහල්ලකො ජාතො පබ්බජිතුං සක්ඛිස්සසී”ති? “පබ්බජිස්සාමි, භන්තෙ”ති. සත්ථා අඤ්ඤතරං භික්ඛූ ආණාපෙසි – “එහි ත්වං, භික්ඛූ, ඉමං පබ්බාපෙහී”ති. සො තං පබ්බාපෙසි. සො පබ්බජිතො සත්ථු සන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා භාවනං අනුයුඤ්ජන්තො න විරස්සෙව අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාය කාලං කත්වා අවිහෙසු

නිබ්බත්තො, නිබ්බත්තක්ඛණ්ණෙයෙව අරහත්තං පාපුණි. අවිහෙසු නිබ්බත්තමත්තා
සත්ත ජනා අරහත්තං පත්තා, තෙසං අයං අඤ්ඤතරො. චුත්තඤ්ඤෙහතං –

“අවිහං උපපන්නාසෙ, විමුත්තා සත්ත භික්ඛවො;
රාගදොසපරික්ඛිණා, තිණ්ණා ලොකෙ විසත්තිකං.

“උපකොපලගණ්ඨො ව, පක්කුසාති ව තෙ තයො;
හද්දියො ඛණ්ඩදෙවො ව, බාහුරග්ගි ව සිඬ්ඨියො;
තෙ භිත්වා මානුසං දෙහං, දිබ්බයොගං උපච්චගු”න්ති. (සං. නි. 1.105);

උපකෙ පන පක්කන්තෙ නිබ්බන්දහදයා වාපා දාරකං අයාකස්ස නියාදෙන්වා
පුබ්බෙ උපකෙන ගතමග්ගං ගච්ඡන්ති සාවත්ථිං ගන්ත්වා භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ
පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති මග්ගපටිපාටියා අරහත්තෙ පතිට්ඨිතා,
අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා පුබ්බෙ උපකෙන අත්තනා ව කථිතගාථායො
උදානවසෙන එකජ්ඣං කත්වා –

292.

“ලට්ඨිහත්ථො පුරෙ ආසි, සො දානි මිගලුද්දකො;
ආසාය පලිපා සොරා, නාසක්ඛි පාරමෙතවෙ.

293.

“සුමත්තං මං මඤ්ඤමානා, වාපි පුත්තමනොසයි;
වාපාය ඛන්ධනං ඡෙත්වා, පබ්බජිස්සං පුනොපහං.

294.

“මා මෙ කුජ්ඣි මහාවීර, මා මෙ කුජ්ඣි මහාමුනි;
න හි කොධපරෙතස්ස, සුද්ධි අත්ථි කුතො තපො.

295.

“පක්කම්ස්සඤ්ච නාළානො, කොධ නාළාය වච්ඡති;
ඛන්ධන්ති ඉත්ථීරුපෙන, සමණෙ ධම්මජීවිනො.

296.

“එහි කාළ නිවත්තස්සු, භුඤ්ජ කාමෙ යථා පුරෙ;
අහඤ්ච තෙ වසිකතා, යෙ ව මෙ සන්ති ඤාතකා.

297.

“එත්තො වාපෙ චතුබ්බාගං, යථා භාසසි ත්වඤ්ච මෙ;
තයි රත්තස්ස පොසස්ස, උළාරං වත තං සියා.

298.

“කාළඬුගිනිංව තක්කාරිං, පුජ්ඵතං ගිරිමුද්ධනි;
ඵල්ලං දාලිමලට්ඨිංව, අන්තොදීපෙව පාටලිං.

299.

“හරිවන්දනලිත්තඬුගිං, කාසිකුත්තමධාරිනි;
තං මං රූපවතිං සන්තිං, කස්ස ඔභායං ගච්ඡසි.

300.

“සාකුන්තිකොව සකුණිං, යථා ඛන්ධිතුමිච්ඡති;
ආහරිමෙන රූපෙන, න මං ත්වං බාධයිස්සසි.

301.

“ඉමඤ්ච මෙ පුත්තඵලං, කාළ උජ්ජාදිතං තයා;
තං මං පුත්තවතිං සන්තිං, කස්ස ඔභායං ගච්ඡසි.

302.

“ජහන්ති පුත්තෙ සප්පඤ්ඤා, තතො ඤාතී තතො ධනං;
පබ්බජන්ති මහාවීරා, නාගො ඡන්තොව ඛන්ධනං.

303.

“ඉදානි තෙ ඉමං පුත්තං, දණ්ඩෙන ජුරිකාය වා;
භූමියං වා නිසුමහිස්සං, පුත්තසොකා න ගච්ඡසි.

304.

“සවෙ පුත්තං සිඬගාලානං, කුක්කුරානං පදාහිසි;
න මං පුත්තකත්තෙ ජමිමි, පුනරාවත්තයිස්සසි.

305.

“හන්ද ඛො දානි හද්දන්තෙ, කුහිං කාළ ගමිස්සසි;
කතමං ගාමනිගමං, නගරං රාජධානියො.

306.

“අහුම්හ පුබ්බෙ ගණිතො, අස්සමණා සමණමානිතො;
ගාමෙන ගාමං විවරිම්හ, නගරෙ රාජධානියො.

307.

“ඵසො හි භගවා බුද්ධො, නදිං නෙරඤ්ජරං පති;
සබ්බදුක්ඛජ්ජහානාය, ධම්මං දෙසෙති පාණිනං;
තස්සාහං සන්තිකං ගච්ඡං, සො මෙ සත්ථා භවිස්සති.

308.

“වන්දනං දානි මෙ වජ්ජාසී, ලොකනාථං අනුත්තරං;
පදක්ඛිණඤ්ච කත්වාන, ආදිසෙය්‍යාසී දක්ඛිණං.

309.

“එතං බො ලබ්භමම්හෙහි, යථා භාසසී ත්වඤ්ච මෙ;
වන්දනං දානි තෙ වජ්ජං, ලොකනාථං අනුත්තරං;
පදක්ඛිණඤ්ච කත්වාන, ආදිසිස්සාමි දක්ඛිණං.

310.

“තතො ව කාළො පක්කාමි, නදිං නෙරඤ්ජරං පති;
සො අද්දසාසී සම්බුද්ධං, දෙසෙන්නං අමතං පදං.

311.

“දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං, දුක්ඛස්ස ව අතික්කමං;
අරියං චට්ඨඨිගිකං මග්ගං, දුක්ඛුපසමගාමිනං.

312.

“තස්ස පාදානි වන්දිත්වා, කත්වාන නං පදක්ඛිණං;
වාපාය ආදිසිත්වාන, පබ්බජිං අනගාරියං;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති. —

ඉමා ගාථා අභාසී.

තත්ථ ලට්ඨිහත්ථොති දණ්ඩහත්ථො. පුරෙති පුබ්බෙ පරිබ්බාජකකාලෙ
චණ්ඩගොණකුක්කුරාදීනං පරිහරණත්ථං දණ්ඩං හත්ථෙන ගහෙත්වා විවරණකො
අහොසී. සො දානි මිගලුද්දකොති සො ඉදානි මිගලුද්දෙහි සද්ධිං
සම්භොගසංවාසෙහි මිගලුද්දො මාගවිකො ජාතො. ආසායාති තණ්හාය.
“ආසයා”තිපි පාඨො, අජ්ඣාසයහෙතුති අත්ථො. පලිපාති කාමපඬ්ඨකතො
දිට්ඨිපඬ්ඨකතො ච. සොරාති අවිදිතවිපුලානත්ථාවහත්තා දාරුණකො සොරා.
නාසක්ඛි පාරමෙතවෙති තස්සෙව පලිපස්ස පාරභූතං නිබ්බානං එතුං ගන්තුං න
අසක්ඛි, න අභිසම්භුතීති අත්තානාමෙව සන්ධාය උපකො වදති.

සුමත්තං මං මඤ්ඤමානාති අත්තති සුට්ඨු මත්තං මදප්පත්තං කාමගෙධවසෙන
ලග්ගං පමත්තං වා කත්වා මං සල්ලක්ඛන්ති. වාපා පුත්තමනොසයිති මිගලුද්දස්ස
ධිතා වාපා “ආජීවකස්ස පුත්තා”තිආදීනා මං සට්ඨෙත්ති පුත්තං තොසෙසී
කෙළායසී. “සුපති මං මඤ්ඤමානා”ති ච පඨන්ති, සුපතීති මං මඤ්ඤමානාති
අත්ථො. වාපාය ඛන්ධනං ඡෙත්වාති වාපාය තයි උප්පන්නං කිලෙසඛන්ධනං
ඡින්දිත්වා. පබ්බජිස්සං පුනොපහන්ති පුන දුතියවාරම්පි අහං පබ්බජිස්සාමි.

ඉදානි තස්සා “මය්හං අත්ථො නත්ථී”ති වදති, තං සුත්වා වාපා ඛමාපෙන්නී
“මා මෙ කුප්ඤ්ඤි”ති ගාථමාහ. තත්ථ මා මෙ කුප්ඤ්ඤිති කෙළිකරණමත්තෙන මා

මය්හං කුජ්ඣං. මහාවීර, මහාමුනීති උපකං ආලපති. තඤ්ඤි සා පුබ්බෙපි පබ්බජිතො, ඉදානිපි පබ්බජිතුකාමොති කත්වා ඛන්තිඤ්ච පච්චාසීසන්ති “මහාමුනී”ති ආහ. තෙනෙවාහ – “න හි කොධපරෙතස්ස, සුද්ධි අත්ථි කුතො තපො”ති, ත්වං එත්තකම්පි අසහන්තො කථං චිත්තං දමෙස්සසි, කථං වා තපං වරිස්සසිති අධිජ්ජායො.

අථ නාළං ගන්ත්වා ජීවිතුකාමොසීති වාපාය චුත්තො ආහ – “පක්කම්ප්පඤ්ච නාළාතො, කොධ නාළාය වච්ඡති”ති කො ඉධ නාළාය වසිස්සති, නාළාතොව අහං පක්කම්ප්පාමෙව. සො හි තස්ස ජාතගාමො, තතො නික්ඛමිත්වා පබ්බජී. සො ව මගධරට්ඨෙයෙ බොධිමණ්ඩස්ස ආසන්නපදෙසෙ, තං සන්ධාය චුත්තං. ඛන්ධන්ති ඉත්ථීරුපෙන, සමණෙ ධම්මජීවිතොති වාපෙ ත්වං ධම්මෙන ජීවන්තෙ ධම්මිකෙ පබ්බජිතෙ අත්තනො ඉත්ථීරුපෙන ඉත්ථිකුත්තාකප්පෙහි ඛන්ධන්ති තිට්ඨසි. යෙනාහං ඉදානි එදිසො ජාතො, තස්මා තං පරිච්චජාමිති අධිජ්ජායො.

එවං චුත්තෙ වාපා තං නිවත්තෙතුකාමා “එහි, කාළා”ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො – කාළවණ්ණතාය, කාළ, උපක, එහි නිවත්තස්සු මා පක්කම්, පුබ්බෙ විය කාමෙ පරිභුඤ්ජ, අහඤ්ච යෙ ව මෙ සන්ති ඤාතකා, තෙ සබ්බෙව තුය්හං මා පක්කම්තුකාමතාය වසිකතා වසවත්තිනො කතාති.

තං සුත්වා උපකො “එත්තො වාපෙ”ති ගාථමාහ. තත්ථ වාපෙති වාපෙ. වාපසදිසඅභිගලට්ඨිතාය හි සා, වාපාති නාමං ලහි, තස්මා, වාපාති චුච්චති. ත්වං වාපෙ, යථා භාසසි, ඉදානි යාදිසං කථෙසි, ඉතො චතුබ්බාගමෙව පියසමුදාවාරං කරෙය්‍යාසි. තයි රත්තස්ස රාගාහිභූතස්ස පුරිස්සස්ස උළාරං වත තං සියා, අහං පනෙතරහි තයි කාමෙසු ව විරත්තො, තස්මා වාපාය වචනෙ න තිට්ඨාමිති අධිජ්ජායො.

පුත, වාපා, අත්තති තස්ස ආසත්තිං උජ්ජාදෙතුකාමා “කාළඬ්භිනී”න්ති ආහ. තත්ථ, කාළාති තස්සාලපනං. අඬ්භිනීන්ති අඬ්භිගලට්ඨිසම්පන්නං. ඉවාති උපමාය නිපාතො. තක්කාරිං පුජ්ඪිතං ගිරිමුද්ධනීති පබ්බතමුද්ධනි යිතං සුපුජ්ඪිතදාලිමලට්ඨි. විය. “උක්කාගාරි”න්ති ව කෙච්ච පඨන්ති, අඬ්භිගත්ථිලට්ඨිං වියාති අත්ථො. ගිරිමුද්ධනීති ව ඉදං කෙනච්ච අනුපහතසොහතාදස්සන්ත්ථං චුත්තං. කෙච්ච “කාළඬ්භිනී”න්ති පාඨං වත්වා තස්ස කුම්භණ්ඩලතාසදිසන්ති අත්ථං වදන්ති. චුල්ලං දාලිමලට්ඨිංවාති පුජ්ඪිතං බිජ්ජුරලතං විය. අත්තොදීපෙව පාටලින්ති දීපකබ්භන්තරෙ පුජ්ඪිතපාටලිරුක්ඛං විය, දීපග්ගණඤ්ඤවෙන්ථ සොභාපාටිභාරියදස්සන්ත්ථමෙව.

හරිවන්දනලිත්තඬ්භිනීති ලොහිතවන්දනෙන අනුලිත්තසබ්බඬ්භිං. කාසිකුත්තමධාරිනීන්ති උත්තමකාසිකවත්ථධරං. තං මන්ති තාදිසං මං. රූපවතිං සන්තින්ති රූපසම්පන්නං සමානං. කස්ස ඔභාය ගච්ඡසීති කස්ස නාම සත්තස්ස, කස්ස වා හෙතුතො, කෙන කාරණෙන, ඔභාය පභාය පරිච්චජිත්වා ගච්ඡසි.

ඉතො පරමිපි තෙසං චචනපට්චචනගාථාව ය්පෙත්වා පරියොසානෙ තිස්සො ගාථා. තත්ථ සාකුන්තිකොවාති සකුණුලුද්දො විය. ආහරිමෙන රූපෙනාති කෙසමණ්ඛනාදිනා සරීරජග්ගනෙන චෙව චත්ථාහරණාදිනා ච අභිසඬ්ඛාරිකෙන රූපෙන චණ්ණෙන කිත්තිමෙන චාතුරියෙනාති අත්ථො. න මං ත්වං බාධයිස්සසීති පුබ්බෙ විය ඉදානි මං ත්වං න බාධිතුං සක්ඛිස්සසී.

පුත්තඵලන්ති පුත්තසඬ්ඛාතං ඵලං පුත්තපසවො.

සප්පඤ්ඤාති පඤ්ඤවන්තො, සංසාරෙ ආදීනවච්චාවතියා පඤ්ඤාය සමන්තාගතාති අධිප්පායො. තෙ හි අප්පං වා මහන්තං වා ඤාතිපරිවට්ටං භොගක්ඛන්ධං වා පහාය පබ්බජන්ති. තෙනාහ – “පබ්බජන්ති මහාවීරා, නාගො ඡෙත්වාච බන්ධන”න්ති, අයබන්ධනං විය හත්ථිනාගො ගිහිබන්ධනං ඡිත්තදිත්වා මහාවීරියාව පබ්බජන්ති, න නිහීනවීරියාති අත්ථො.

දණ්ඨෙතාති යෙන කෙනවි දණ්ඨෙත. ඡුරිකායාති බුරෙන. භූමියං වා නිසුම්භිස්සන්ති පථවියං පාතෙත්වා පොඨනවිජ්ඣනාදිනා විබාධිස්සාමි. පුත්තසොකා න ගච්ඡිති පුත්තසොකනිමිත්තං න ගච්ඡිස්සසී.

පදාහිසීති දස්සසී. පුත්තකත්තෙති පුත්තකාරණා. ජම්මිති තස්සා ආලපනං, ලාමකෙති අත්ථො.

ඉදානි තස්ස ගමනං අනුජානිත්වා ගමනට්ඨානං ජානිතුං “හන්ද බො”ති ගාථමාහ.

ඉතරො පුබ්බෙ අහං අනිය්‍යානිකං සාසනං පග්ගස්ස අට්ඨාසිං, ඉදානි පන නිය්‍යානිකෙ අනන්තජිනස්ස සාසනෙ යාතුකාමො, තස්මා තස්ස සන්තිකං ගම්ඤ්ඤාමිති දස්සෙත්තො “අනුමිහා”තිආදිමාහ. තත්ථ ගණිතොති ගණධරා. අස්සමණාති න සමිතපාපා. සමණමානිතොති සමිතපාපාති ඵලං සඤ්ඤිතො. විවරිමිහාති පුරණාදිසු අත්තානං පක්ඛිපිත්වා වදති.

නෙරඤ්ජරං පතීති නෙරඤ්ජරාය නදියා සමීපෙ තස්සා තීරෙ. බුද්ධොති අභිසම්බොධිං පත්තො, අභිසම්බොධිං පත්වා ධම්මං දෙසෙත්තො සබ්බකාලං භගවා තත්ථෙව වසීති අධිප්පායෙන වදති.

වන්දනං දානි මෙ වජ්ජාසීති මම වන්දනං වදෙය්‍යාසී, මම වචනෙන ලොකනාථං අනුත්තරං වදෙය්‍යාසීති අත්ථො. පදක්ඛිණඤ්ච කත්වාන, ආදිසෙය්‍යාසී දක්ඛිණන්ති බුද්ධං භගවන්තං තික්ඛන්තුං පදක්ඛිණං කත්වාපි චතුසු යානෙසු වන්දිත්වා, තතො පුඤ්ඤතො මය්හං පත්තිදානං දෙත්තො පදක්ඛිණං ආදිසෙය්‍යාසී බුද්ධගුණානං සුතපුබ්බත්තා භෙතුසම්පන්නතාය ච ඵලං වදති.

එතං බො ලබ්භමම්භෙහීති එතං පදක්ඛිණකරණං පුඤ්ඤං අම්භෙහි තව දාතුං සක්කා, න නිවත්තනං, පුබ්බෙ විය කාමුපභොගො ච න සක්කාති අධිප්පායො. තෙ වජ්ජන්ති තව වන්දනං වජ්ජං වක්ඛාමි.

සොති කාළො, අද්දසාසිති අද්දක්ඛි.

සත්ථුදෙසනායං සච්චකථාය පධානත්තා තබ්බිනිමුත්තාය අභාවනො “දුක්ඛ”න්තිආදි චුත්තං, සෙසං චුත්තනයමෙව.

වාපාථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

4. සුන්දරිථෙරිගාථාවණ්ණනා

පෙතානි හොති පුත්තානීතිආදිකා සුන්දරියා ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපචිතන්ති ඉතො එකතිංසකජපෙ වෙස්සභුස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤානං පත්වා එකදිවසං සත්ථාරං පිණ්ඩාය වරන්තං දිස්වා පසන්නමානසා හික්ඛං දත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දි. සත්ථා තස්සා චිත්තජපසාදං ඤත්වා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන තාවතිංසෙසු නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ යාවතායුකං ධත්වා දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො චුතා අපරාපරං සුගතීසුයෙව සංසරන්ති පරිපක්කඤාණා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ බාරාණසියං සුජාතස්ස නාම බ්‍රාහ්මණස්ස ධිතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්සා රූපසම්පත්තියා සුන්දරීති නාමං අහොසි. වයජපත්තකාලෙ වස්සා කනිට්ඨභාතා කාලමකාසි. අථස්සා පිතා පුත්තසොකෙන අභිභූතො තත්ථ තත්ථ විචරන්තො වාසිට්ඨිත්ථෙරියා සමාගන්ත්වා තං සොකවිනොදනකාරණං පුච්ඡන්තො “පෙතානි හොති පුත්තානී”තිආදිකා ද්වෙ ගාථා අභාසි. ථෙරී තං සොකාභිභූතං ඤත්වා සොකං විනොදෙතුකාමා “බහුනි පුත්තසතානී”තිආදිකා ද්වෙ ගාථා වත්වා අත්තනො අසොකභාවං කථෙසි. තං සුත්වා බ්‍රාහ්මණො “කථං ත්වං, අයො, එවං අසොකා ජාතා”ති ආභ. තස්ස ථෙරී රතනත්තයගුණං කථෙසි.

අථ බ්‍රාහ්මණො “කුහිං සත්ථා”ති පුච්ඡිත්වා “ඉදානි මිටීලායං විහරතී”ති තං සුත්වා තාවදෙව රථං යොජෙත්වා රථෙන මිටීලං ගන්ත්වා සත්ථාරං උපසඬ්ඤාමිත්වා වන්දිත්වා සම්මොදනීයං කථං කත්වා එකමන්තං නිසීදි. තස්ස සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි. සො ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා සට්ඨන්තො වායමන්තො තතියෙ දිවසෙ අරහත්තං පාපුණි. අථ සාරථී රථං ආදාය බාරාණසිං ගන්ත්වා බ්‍රාහ්මණියා තං පවත්ති. ආරොවෙසි. සුන්දරී අත්තනො පිතු පබ්බජිතභාවං සුත්වා, “අම්ම, අහම්පි පබ්බජිස්සාමි”ති මාතරං ආපුච්ඡි. මාතා “යං ඉමස්මිං ගෙහෙ භොගජාතං, සබ්බං තං තුය්හං සන්තකං, ත්වං ඉමස්ස කුලස්ස දායාදිකා පටිපජ්ජ, ඉමං සබ්බභොගං පරිභුඤ්ජ, මා පබ්බජී”ති ආභ. සා “න මය්හං භොගෙහි අත්ථො, පබ්බජිස්සාමෙවාහං, අම්මා”ති මාතරං අනුජානාපෙත්වා මහතිං සම්පත්තිං බෙළුපිණ්ඩං විය ඡඩ්ඨෙත්වා පබ්බජී. පබ්බජිත්වා ච සික්ඛමානායෙව

හුත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සටෙන්ති වායමන්ති හෙතුසම්පන්නතාය ඤාණස්ස පරිපාකං ගතත්තා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ -

“පිණ්ඩපාතං චරන්තස්ස, වෙස්සභුස්ස මහෙසිනො;
කටච්ඡුභික්ඛමුග්ගස්ස, බුද්ධසෙට්ඨස්සදාසහං.

“පටිග්ගහෙත්වා සම්බුද්ධො, වෙස්සභු ලොකනායකො;
විටියා සණ්ඨිතො සත්ථා, අකා මෙ අනුමොදනං.

“කටච්ඡුභික්ඛං දත්වාන, තාවතිංසං ගමිස්සසි;
ජත්තිංසදෙවරාජුනං, මහෙසිත්තං කරිස්සසි.

“පඤ්ඤාසං චක්කවත්තීනං, මහෙසිත්තං කරිස්සසි;
මනසා පත්ථිතං සබ්බං, පටිලච්ඡසි සබ්බදා.

“සම්පත්තිං අනුභොත්වාන, පබ්බජිස්සසි කිඤ්චනා;
සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය, නිබ්බායිස්සසිනාසවා.

“ඉදං චත්වාන සම්බුද්ධො, වෙස්සභු ලොකනායකො;
නහං අබ්භුග්ගමි විරො, හංසරාජාව අම්බරෙ.

“සුදින්නං මෙ දානවරං, සුයිට්ඨා යාගසම්පදා;
කටච්ඡුභික්ඛං දත්වාන, පත්තාහං අවලං පදං.

“එකතිංසෙ ඉතො කප්පෙ, යං දානමදදිං තදා;
දුග්ගතිං නාහිජානාමි, හික්ඛාදානස්සිදං එලං.

“කිලෙසා ඤාපිතා මය්හං...පෙ.... කතං බුද්ධස්ස සාසන”න්ති.

අරහත්තං පන පත්වා ඵලසුබ්බෙන නිබ්බානසුබ්බෙන ච විහරන්ති අපරභාගෙ “සත්ථු පුරතො සීහනාදං නදිස්සාමි”ති උපජ්ඣායං ආපුච්ඡිත්වා බාරාණසිතො නික්ඛමිත්වා සම්බහුලාහි හික්ඛුනීහි සද්ධිං අනුක්කමෙන සාවත්ථිං ගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකං උපසඬකමිත්වා සත්ථාරං චන්දිත්වා එකමන්තං ධීතා සත්ථාරා කතපටිසත්ථාරා සත්ථු ඔරසධිතුභාවාදිවිභාවනෙන අඤ්ඤං බ්‍යාකාසි. අථස්සා මාතරං ආදිං කත්වා සබ්බො ඤාතිගණො පරිජනො ච පබ්බජී. සා අපරභාගෙ අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා පිතරා වුත්තගාථං ආදිං කත්වා උදානවසෙන

313.

“පෙතානි හොති පුත්තානි, බාදමානා තුවං පුරෙ;
තුවං දිවා ච රත්තො ච, අතීව පරිතප්පසි.

314.

“සාජ්ජ සබ්බානි බාදිත්වා, සතපුත්තානි බ්‍රාහ්මණී;
වාසෙට්ඨි කෙන වණ්ණෙන, න බාළ්භං පරිතප්පසි.

315.

“බ්‍රහ්මනි පුත්තසතානි, ඤාතිසඤ්ඤාසතානි ව;
බාදිතානි අතීතංසෙ, මම තුඤ්ඤාදිව බ්‍රාහ්මණ.

316.

“සාහං නිස්සරණං ඤාත්වා, ජාතියා මරණස්ස ව;
න සොවාමි න රොදාමි, න වාපි පරිතප්පසිං.

317.

“අබ්භුතං වත වාසෙට්ඨි, වාවං භාසසි ඵදිසිං;
කස්ස ත්වං ධම්මමඤ්ඤාය, ගිරං භාසසි ඵදිසිං.

318.

“ඵස බ්‍රාහ්මණ සම්බුද්ධො, නගරං මිට්ඨං පති;
සබ්බදුක්ඛජ්ජහානාය, ධම්මං දෙසෙසි පාණිනං.

319.

“තස්ස බ්‍රහ්මෙ අරහතො, ධම්මං සුත්වා නිරූපධිං;
තත්ථ විඤ්ඤාතසද්ධම්මො, පුත්තසොකං බ්‍යාපානුදිං.

320.

“සො අහමිපි ගමිස්සාමි, නගරං මිට්ඨං පති;
අප්පෙව මං සො භගවා, සබ්බදුක්ඛා පමොචයෙ.

321.

“අද්දස බ්‍රාහ්මණො බුද්ධං, විජ්ජමුත්තං නිරූපධිං;
ස්වස්ස ධම්මමදෙසෙසි, මුනි දුක්ඛස්ස පාරගු.

322.

“දුක්ඛං දුක්ඛසමුප්පාදං, දුක්ඛස්ස ව අතික්කමං;
අරියං වට්ඨඨිගිකං මග්ගං, දුක්ඛුපසමගාමිනං.

323.

“තත්ථ විඤ්ඤාතසද්ධම්මො, පබ්බජ්ජං සමරොචයි;
සුභාතො තීහි රත්තීහි, තිස්සො විජ්ජා අඵස්සයි.

324.

“එහි සාරථී ගවිජාහි, රථං නියාදයාහිමං;
ආරොග්‍යං බ්‍රාහ්මණං වජ්ජ, පබ්බජී දානි බ්‍රාහ්මණො;
සුජාතො තීහි රත්තීහි, තිස්සො විජ්ජා අච්ඡසයි.

325.

“තතො ව රථමාදාය, සහස්සඤ්චාපි සාරථී;
ආරොග්‍යං බ්‍රාහ්මණංචොව, ‘පබ්බජී දානි බ්‍රාහ්මණො;
සුජාතො තීහි රත්තීහි, තිස්සො විජ්ජා අච්ඡසයි.

326.

“එතඤ්චාහං අස්සරථං, සහස්සඤ්චාපි සාරථී;
තෙවිජ්ජං බ්‍රාහ්මණං සුත්වා, පුණ්ණපත්තං දදාමි තෙ.

327.

“තුය්ගෙව හොත්ථස්සරථො, සහස්සඤ්චාපි බ්‍රාහ්මණි;
අහම්පි පබ්බජීස්සාමි, වරපඤ්ඤස්ස සන්තිකෙ.

328.

“හත්ථී ගවස්සං මණ්ණුණ්ඛලඤ්ච, චීතඤ්චිමං ගහවිහවං පහාය;
පිතා පබ්බජිතො තුය්හං, භුඤ්ජ හොගානි සුන්දරී;
තුචං දායාදිකා කුලෙ.

329.

“හත්ථී ගවස්සං මණ්ණුණ්ඛලඤ්ච, රම්මං චිමං ගහවිහවං පහාය;
පිතා පබ්බජිතො මය්හං, පුත්තසොකෙන අට්ටිතො;
අහම්පි පබ්බජීස්සාමි, භාතුසොකෙන අට්ටිතා.

330.

“සො තෙ ඉජ්ඣකු සඬකජ්ජො, යං ත්වං පත්ථෙසි සුන්දරී;
උත්තිට්ඨපිණ්ඩො උඤ්ජො ව, පංසුකුලඤ්ච වීචරං;
එතානි අහිසම්හොන්ති, පරලොකෙ අනාසවා.

331.

“සික්ඛමානාය මෙ අය්‍ය, දිබ්බවක්ඛු විසොධිතං;
පුබ්බෙනිවාසං ජානාමි, යත්ථ මෙ වුසිතං පුරෙ.

332.

“තුචං නිස්සාය කල්‍යාණි, ථෙරි සඬසස්ස සොහනෙ;
තිස්සො විජ්ජා අනුජ්ජත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

333.

“අනුජානාහි මෙ අයො, ඉච්ඡෙ සාවත්ථී ගන්තවෙ;
සීහනාදං නදිස්සාමි, බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකෙ.

334.

“පස්ස සුන්දරි සත්ථාරං, හෙමවණ්ණං හරිත්තවං;
අදන්තානං දමෙතාරං, සම්බුද්ධමකුතොභයං.

335.

“පස්ස සුන්දරිමායන්තිං, විජ්ජමුත්තං නිරූපධං;
චිතරාගං විසංයුත්තං, කතකිච්චමනාසවං.

336.

“බාරාණසිතො නික්ඛම්ම, තව සන්තිකමාගතා;
සාවිකා තෙ මහාවීර, පාදෙ චන්දති සුන්දරී.

337.

“තුචං බුද්ධො තුචං සත්ථා, තුය්හං ධිතාමහි බ්‍රාහ්මණ;
ඔරසා මුඛතො ජාතා, කතකිච්චා අනාසවා.

338.

“තස්සා තෙ ස්වාගතං හද්දෙ, තතො තෙ අදුරාගතං;
එවඤ්ඤි දන්තා ආයන්ති, සත්ථු පාදානි චන්දිකා;
චිතරාගා විසංයුත්තා, කතකිච්චා අනාසවා”ති. —

ඉමා ගාථා පච්චුදාහාසි.

තත්ථ පෙනානීති මතානි. හොතීති තං ආලපති. පුත්තානීති ලිඛිතවිපල්ලාසෙන
වුත්තං, පෙනෙ පුත්තෙති අත්ථො. එකො එව ච තස්සා පුත්තො මතො, බ්‍රාහ්මණො
පන “විරකාලං අයං සොකෙන අට්ඨා හුත්වා විවරි, බහු මඤ්ඤෙ ඉමිස්සා පුත්තා
මතා”ති එවංසඤ්ඤී හුත්වා බහුවචනෙනාහ. තථා ච “සාජ්ජ සබ්බානි බාදිත්වා
සතපුත්තානී”ති. බාදමානානි ලොකවොහාරවසෙන බුංසනචචනමෙතං. ලොකෙ හි
යස්සා ඉත්ථියා ජාතජාතා පුත්තා මරන්ති, තං ගරහන්තා “පුත්තබාදිනී”තිආදිං
වදන්ති. අතීවානි අතිවිය භූසං. පරිතප්පසීති සන්තප්පසී, පුරෙති යොජනා.
අයඤ්ඤෙත්ථ සඬ්ඛෙපත්ථො — හොති වාසෙට්ඨී, පුබ්බෙ ත්වං මතපුත්තා හුත්වා
සොචන්ති පරිදෙවන්ති අතිවිය සොකාය සමජ්ජිතා ගාමනිගමරාජධානියො
ආහිණ්ඨසි.

සාජ්ජානි සා අජ්ජ, සා ත්වං එතරහීති අත්ථො. “සජ්ජා”ති වා පාඨො. කෙන
වණ්ණෙනානි කෙන කාරණෙන.

බාදිතානීති ටෙරිපි බ්‍රාහ්මණෙන චුත්තපරියායෙනෙව වදනි. බාදිතානි වා
බ්‍රාහ්මණදීපිබ්ලාරාදිජාතියො සන්ධායෙවමාහ. අතීතංසෙති අතීතකොට්ඨාසෙ,
අතීක්කන්තහවෙසුති අත්ථො. මම තුය්හඤ්චාති මයා ව තයා ව.

නිස්සරණං ඤාත්වා ජාතියා මරණස්ස වාති ජාතිජරාමරණානං නිස්සරණභූතං
නිබ්බානං මග්ගඤ්ඤාණෙන පටිච්ඡික්ඛිත්වා. න වාපි පරිතප්පයිත්ති න වාපි
උපායාසාසිං, අහං උපායාසං න ආපජ්ජිත්ති අත්ථො.

අබ්භූතං වතාති අච්ඡරියං වත. තඤ්ඤි අබ්භූතං පුබ්බෙ අභූතං අබ්භූතන්ති වුව්වති.
එදිසිත්ති එවරුපිං, “න සොවාමි න රොදාමි, න වාපි පරිතප්පයි”න්ති එවං
සොචනාදිනං අභාවදීපනිං වාවං. කස්ස ත්වං ධම්මමඤ්ඤායාති කෙවලං යථා එදිසො
ධම්මො ලද්ධුං න සක්කා, තස්මා කස්ස නාම සත්ථුනො ධම්මමඤ්ඤාය ගිරං භාසසි
එදිසන්ති සත්ථාරං සාසනඤ්ච පුච්ඡති.

නිරුපයිත්ති නිද්දුක්ඛං. විඤ්ඤාතසද්ධම්මාති පටිච්චදාඅරියසච්චධම්මා.
බ්‍රහ්මානුදිත්ති නිහරිං පජහිං.

විප්පමුත්තන්ති සබ්බසො විමුත්තං, සබ්බකිලෙසෙහි සබ්බහවෙහි ව විසංයුත්තං.
ස්වස්සාති සො සම්මාසම්බුද්ධො අස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස.

තත්ථාති තස්සං චතුසච්චධම්මදෙසනායං.

රථං නිය්‍යාදයාහිමන්ති ඉමං රථං බ්‍රාහ්මණියා නිය්‍යාදෙහි.

සහස්සඤ්චාපීති මග්ගපරිබ්බයත්ථං නීතං කහාපණසහස්සඤ්චාපි ආදාය
නිය්‍යාදෙහිති යොජනා.

අස්සරථන්ති අස්සයුත්තරථං. පුණ්ණපත්තන්ති තුට්ඨිදානං.

එවං බ්‍රාහ්මණියා තුට්ඨිදානො දියාමානො තං අසම්පට්චිත්තො සාරථී
“තුය්හෙව භොතු”ති ගාථං වත්වා සත්ථු සන්තිකමෙව ගන්ත්වා පබ්බජී. පබ්බජිතෙ
පන සාරථීමහි බ්‍රාහ්මණී අත්තනො ධිතරං සුන්දරිං ආමන්තෙත්වා සරාවාසෙ
නියොජෙත්ති “හත්ථී ගවස්ස”න්ති ගාථමාහ. තත්ථ හත්ථීති හත්ථීනො. ගවස්සන්ති
ගාවො ව අස්සා ව. මණ්ණුණ්ඩලඤ්චාති මණ්ණු ව කුණ්ඩලාති ව. ඵීතඤ්චිමං ගහවිභවං
පහායාති ඉමං හත්ථීආදිප්පහෙදං යථාචුත්තං අචුත්තඤ්ච
බෙත්තවත්ථුහිරඤ්ඤසුචණ්ණාදිහෙදං ඵීතං පහුතඤ්ච ගහවිභවං ගෙහුපකරණං
අඤ්ඤඤ්ච දාසිදාසාදිකං සබ්බං පහාය තව පිතා පබ්බජිතො. භුඤ්ජ භොගානි
සුන්දරීති සුන්දරි, ත්වං ඉමෙ භොගෙ භුඤ්ජස්සු. තුවං දායාදිකා කුලෙති තුවඤ්ඤි
ඉමස්මිං කුලෙ දායජ්ජාරහාති.

තං සුත්ථා සුන්දරී අත්තනො නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයං පකාසෙන්නී
“හත්ථිගවස්ස”න්තිආදිමාහ.

අප්ප භං මාතා නෙක්ඛම්මෙයෙව නියොජෙන්නී “සො තෙ ඉජ්ඣතු”තිආදිනා
දියඬිසගාථමාහ. තත්ථ යං ත්වං පත්ථෙසි සුන්දරීති සුන්දරී ත්වං ඉදානි යං පත්ථෙසි
ආකඬිබ්බි. සො තච පබ්බජ්ජාය සඬකප්පො පබ්බජ්ජාය ඡන්දො ඉජ්ඣතු
අනන්තරායෙන සිජ්ඣතු. උත්තිට්ඨපිණ්ඩොති සරෙ සරෙ පතිට්ඨිත්වා
ලද්ධබ්බිකිකාපිණ්ඩො. උඤ්ජොති තදත්ථං සරපට්ඨාපියා ආභිණ්ඩනං උද්දිස්ස
යානඤ්ච. එතානීති උත්තිට්ඨපිණ්ඩාදීනි. අභිසම්භොන්තිති අනිබ්බන්තරූපා
ජඩිසබ්බං නිස්සාය අභිසම්භවන්ති, සාධෙන්නීති අත්ථො.

අප්ප සුන්දරී “සාධු, අම්මා”ති මාතූයා පටිස්සුණිත්වා නික්ඛම්ත්වා
භික්ඛුත්තපස්සයං ගන්ත්වා සික්ඛමානායෙව සමානා තිස්සො විජ්ජා සච්ඡිකත්වා
“සත්ථු සන්තිකං ගම්ස්සාමී”ති උපජ්ඣායං ආරොචෙත්වා භික්ඛුනීහි සද්ධිං
සාවත්ථීං අගමාසි. තෙන වුත්තං “සික්ඛමානාය මෙ, අයො”තිආදි. තත්ථ
සික්ඛමානාය මෙති සික්ඛමානාය සමානාය මයා. අයොති අත්තනො උපජ්ඣායං
ආලපති.

තුචං නිස්සාය කල්‍යාණි, ථෙරී සඬසස්ස සොහනෙති භික්ඛුනිසඬසෙ
වුද්ධතරහාවෙන ථීරගුණයොගෙන ච සඬසත්ථෙරී සොහනෙති සීලාදීහි
සමන්තාගතත්තා සොහනෙ කල්‍යාණි කල්‍යාණමිත්තෙ, අයො, තං නිස්සාය මයා
තිස්සො විජ්ජා අනුජ්ජත්තා කතං බුද්ධස්ස සාසනන්ති යොජනා.

ඉච්ඡෙති ඉච්ඡාමි. සාවත්ථී ගන්තවෙති සාවත්ථීං ගන්තුං. සීහනාදං නදිස්සාමීති
අඤ්ඤාඛ්‍යාකරණමෙව සන්ධායාහ.

අප්ප සුන්දරී අනුක්කමෙන සාවත්ථීං ගන්ත්වා විහාරං පටිසිත්වා සත්ථාරං
ධම්මාසනෙ නිසින්තං දිස්වා උළාරං පිතිසොමනස්සං පටිසංවෙදයමානා
අත්තානමෙව ආලපන්ති ආහ “පස්ස සුන්දරී”ති. හෙමවණ්ණන්ති
සුවණ්ණවණ්ණං. හරිත්තවන්ති කඤ්චනසන්නිහත්තවං. එත්ථ ච හගවා
පිතවණ්ණෙන “සුවණ්ණවණ්ණො”ති වුච්චති. අප්ප ඛො සම්මදෙව සංසිත්වා
ජාතිහිඬුලකෙන අනුලිම්පිත්වා සුපරිමජ්ජිතකඤ්චනාදාසසන්නිභොති දස්සෙතුං
“හෙමවණ්ණ”න්ති වත්වා “හරිත්තව”න්ති වුත්තං.

පස්ස සුන්දරීමායන්තින්ති තං සුන්දරීනාමිකං මං හගවා ආගච්ඡන්ති පස්ස.
“විජ්ජමුත්ත”න්තිආදිනා අඤ්ඤං ඛ්‍යාකරොන්ති පිතිවිජ්ජාරවසෙන වදති.

කුතො පන ආගතා, කත්ථ ච ආගතා, කීදිසා වායං සුන්දරීති ආසඬකන්තානං
ආසඬකං නිවත්තෙතුං “ඛාරාණසිතො”ති ගාථං වත්වා තත්ථ “සාවිකා වා”ති
වුත්තමත්ථං පාකට්ඨකං කාතුං “තුචං බුද්ධො”ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො – ඉමස්මිං
සදෙවකෙ ලොකෙ තුචමෙවෙකො සබ්බඤ්ඤබුද්ධො,

දිට්ඨිධම්මිකසම්පරායිකපරමත්ථෙහි යථාර්ථං අනුසාසනතො තුවං මෙ සත්ථා,
 අභඤ්ච ඛිණ්ණසව්වාහම්ඤ්ඤි භගවා තුය්හං උරෙ වායාම ජනිතාහිජාතිතාය ඔරසා,
 මුඛතො පවත්තධම්මසොසෙන සාසනස්ස ව මුඛභූතෙන අරියමග්ගෙන ජාතත්තා
 මුඛතො ජාතා, නිට්ඨිතපරිඤ්ඤාතාදිකරණියතාය කතකිච්චා, සබ්බසො ආසවානං
 බෙහිතත්තා අනාසවාති.

අථස්සා සත්ථා ආගමනං අභිනන්දන්තො “තස්සා තෙ ස්වාගත”න්ති ගාථමාහ.
 තස්සත්ථො – යා ත්වං මයා අධිගතං ධම්මං යාථාවතො අධිගච්ඡී. තස්සා තෙ, හද්දෙ
 සුන්දරි, ඉධ මම සන්තිකෙ ආගතං ආගමනං සුආගතං. තතො එව තං අදුරාගතං න
 දුරාගතං හොති. කස්මා? යස්මා එවඤ්ඤි දන්තා ආයන්තිති, යථා ත්වං සුන්දරි,
 එවඤ්ඤි උත්තමෙන අරියමග්ගදමථෙන දන්තා තතො එව සබ්බධි විතරාගා,
 සබ්බෙසං සංයොජනානං සමුච්ඡින්නත්තා විසංයුත්තා කතකිච්චා අනාසවා සත්ථු
 පාදානං වන්දිකා ආගච්ඡන්ති, තස්මා තස්සා තෙ ස්වාගතං අදුරාගතන්ති යොජනා.

සුන්දරිථෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

5. සුභාකම්මාරධිකුථෙරිගාථාවණ්ණනා

දහරාහන්තිආදිකා සුභාය කම්මාරධිතාය ථෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු
 කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපතිස්සයං කුසලං උපචින්නති අනුක්කමෙන
 සම්භාවිතකුසලමූලා උපචිතවිමොක්ඛසම්භාරා සුගතීසුයෙව සංසරන්ති
 පරිපක්කඤ්ඤාණා හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ අඤ්ඤතරස්ස
 සුවණ්ණකාරස්ස ධිතා හුත්වා නිබ්බන්ති, රූපසම්පත්තියොභාය සුභාති තස්සා නාමං
 අහොසි. සා අනුක්කමෙන විඤ්ඤානං පත්වා, සත්ථු රාජගහප්පවෙසනෙ සත්ථරි
 සඤ්ජාතප්පසාදා එකදිවසං භගවන්තං උපසඬකම්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි.
 සත්ථා තස්සා ඉන්ද්‍රියපරිපාකං දිස්වා අජ්ඣාසයානුරූපං චතුසව්වගඛිහධම්මං
 දෙසෙසි. සා තාවදෙව සහස්සනායපටිමණ්ඩිතෙ සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි. සා
 අපරභාගෙ සරාවාසෙ දොසං දිස්වා මහාපජාපතියා ගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා
 හික්ඛුනිසීලෙ පතිට්ඨිතා උපරිමග්ගත්ථාය භාවනාමනුයුඤ්ඡී. තං ඤාතකා කාලෙන
 කාලං උපසඬකම්ත්වා කාමෙහි නිමන්තෙන්තා පහුතධනං විභවජාතඤ්ච දස්සෙන්වා
 පලොහෙන්ති. සා එකදිවසං අත්තතො සන්තිකං උපගතානං සරාවාසෙසු කාමෙසු ව
 ආදිනවං පකාසෙන්ති “දහරාහ”න්තිආදීහි චතුච්ඡතියා ගාථාහි ධම්මං කථෙත්වා තෙ
 නිරාසෙ කත්වා විස්සජ්ජෙන්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති ඉන්ද්‍රියානි
 පරියොදපෙන්ති භාවනං උස්සුක්කාපෙන්වා න විරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි
 අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තං පන පත්වා –

339.

“දහරාහං සුද්ධවසනා, යං පුරෙ ධම්මමස්සුණිං;
 තස්සා මෙ අජ්ජමත්තාය, සච්චාහිසමයො අහු.

340.

“තනොහං පබ්බකාමෙසු, භුසං අරතිමජ්ඣගං;
සක්කායස්මිං භයං දිස්වා, නෙක්ඛම්මමෙව පීභයෙ.

341.

“භිත්වානහං ඤාතිගණං, දාසකම්මකරානි ව;
ගාමබ්බේතානි ජීතානි, රමණීයෙ පමොදිතෙ.

342.

“පභායහං පබ්බජිතා, සාපතෙයාමනප්පකං;
එවං සද්ධාය නික්ඛම්ම, සද්ධම්මෙ සුප්පවෙදිතෙ.

343.

“නෙතං අස්ස පතිරූපං, ආකිඤ්චඤ්ඤඤ්භි පත්ථයෙ;
යො ජාතරූපං රජතං, ඡඩ්ඛේත්වා පුනරාගමෙ.

344.

“රජතං ජාතරූපං වා, න බොධාය න සන්තියා;
නෙතං සමණසාරූපං, න එතං අරියද්ධනං.

345.

“ලොභනං මදනඤ්චෙනං, මොහනං රජවඩ්ඪනං;
සාසඬ්ඤං බහුආයාසං, නත්ථි වෙන්ථ ධුවං යිති.

346.

“එත්ථ රත්තා පමත්තා ව, සංකිලිට්ඨමනා නරා;
අඤ්ඤමඤ්ඤෙන ඛාරුද්ධා, පුට්ඨ කුබ්බන්ති මෙධගං.

347.

“වධො ඛන්ධො පරික්ඛෙසො, ජානි සොකපරිද්දවො;
කාමෙසු අධිපන්නානං, දිස්සතෙ ඛාසනං බහුං.

348.

“තං මං ඤාතී අමිත්තාව, කිං වො කාමෙසු යුඤ්ජථ;
ජානාථ මං පබ්බජිතං, කාමෙසු භයදස්සිනිං.

349.

“න භිරඤ්ඤසුවණ්ණෙන, පරික්ඛියන්ති ආසවා;
අමිත්තා වධකා කාමා, සපත්තා සල්ලබන්ධනා.

350.

“තං මං ඤාතී අමිත්තාව, කිං වො කාමෙසු යුඤ්ජථ;

ජානාථ මං පබ්බජිතං, මුණ්ඩං සඨසාට්ඨාරුතං.

351.

“උත්තිට්ඨපිණ්ඩො උඤ්ජො ව, පංසුකුලඤ්ච වීචරං;
එතං බො මම සාරුජ්ජං, අනගාරුපනිස්සයො.

352.

“වත්තා මහෙසීහි කාමා, යෙ දිබ්බා යෙ ච මානුසා;
බෙමට්ඨානෙ විමුත්තා තෙ, පත්තා තෙ අවලං සුඛං.

353.

“මාහං කාමෙහි සංගච්ඡිං, යෙසු තාණං න විජ්ජති;
අමිත්තා වධකා කාමා, අග්ගික්ඛන්ධුපමා දුබ්බා.

354.

“පරිපන්ථො එස භයො, සවිසානො සකණ්ටකො;
ගෙධො සුච්ඡමො වෙසො, මහන්තො මොහනාමුබ්බො.

355.

“උපසග්ගො හීමරුපො, කාමා සජ්ජසිරුපමා;
යෙ බාලා අහිනන්දන්ති, අන්ධභූතා පුටුජ්ජනා.

356.

“කාමපඨකෙන සත්තා හි, බහු ලොකෙ අවිද්දසු;
පරියන්තං න ජානන්ති, ජාතියා මරණස්ස ව.

357.

“දුග්ගතිගමනං මග්ගං, මනුස්සා කාමහෙතුකං;
බහුං වෙ පටිපජ්ජන්ති, අත්තනො රොගමාවහං.

358.

“එවං අමිත්තජනනා, තාපනා සංකිලෙසිකා;
ලොකාමිසා බන්ධනීයා, කාමා මරණබන්ධනා.

359.

“උම්මාදනා උල්ලපනා, කාමා විත්තජ්ජමාටීනො;
සත්තානං සංකිලෙසාය, බ්ජ්ජං මාරොන ඔඩ්ඪිතං.

360.

“අනන්තාදීනවා කාමා, බහුදුක්ඛා මහාවිසා;
අජ්ජස්සාදා රණකරා, සුක්කපක්ඛවිසොසනා.

361.

“සාහං එතාදිසං කත්වා, බ්‍යසනං කාමහෙතුකං;
න තං පච්චාගමිස්සාමි, නිබ්බානාභිරතා සදා.

362.

“රණං තරිත්වා කාමානං, සීතිභාවාහිකච්චිතී;
අප්පමත්තා විහස්සාමි, සබ්බසංයොජනක්ඛයෙ.

363.

“අසොකං චිරජං බෙමං, අරියට්ඨචිගිකං උජුං;
තං මග්ගං අනුගච්ඡාමි, යෙන තිණ්ණා මහෙසිනො.

364.

“ඉමං පස්සථ ධම්මට්ඨං, සුභං කම්මාරධිතරං;
අනෙජං උපසම්පජ්ජ, රුක්ඛමූලමිහි ක්කායති.

365.

“අජ්ජට්ඨමි පබ්බජිතා, සද්ධා සද්ධම්මසොහනා;
විනිතුප්පලවණ්ණාය, තෙවිජ්ජා මච්චුභායිනී.

366.

“සායං භුජිස්සා අණ්ණා, හික්ඛුතී භාවිතින්ද්‍රියා;
සබ්බයොගවිසංයුත්තා, කතකිච්චා අනාසවා.

367.

“තං සක්කො දෙවසඬ්ඝෙන, උපසඬ්ඝමිම ඉද්ධියා;
නමස්සති භූතපති, සුභං කම්මාරධිතර”න්ති. — ඉමා ගාථා අභාසි;

තත්ථ දහරාහං සුද්ධවසනා, යං පුරෙ ධම්මමස්සුණින්ති යස්මා අහං පුබ්බෙ දහරා
තරුණී එව සුද්ධවසනා සුද්ධවත්ථනිවත්ථා අලඬ්ඝකතප්පටියත්තා සත්ථු සන්තිකෙ
ධම්මං අස්සොසිං. තස්සා මෙ අප්පමත්තාය, සච්චාහිසමයො අහුති යස්මා ච තස්සා
මෙ මය්හං යථාසුතං ධම්මං පච්චවෙක්ඛිත්වා අප්පමත්තාය උපට්ඨිතස්සති යා සීලං
අධිට්ඨහිත්වා භාවනං අනුයුක්ඛන්ති යා චතුත්තං අරියසච්චානං අභිසමයො “ඉදං
දුක්ඛ”න්තිආදිනා (පටි. ම. 1.32) පටිවෙධො අභොසි.

තතොහං සබ්බකාමෙසු, භුසං අරතිමජ්ඣගන්ති තතො තෙන කාරණෙන සත්ථු
සන්තිකෙ ධම්මස්ස සුතත්තා සච්චානඤ්ච අභිසම්මත්තා මනුස්සෙසු දිබ්බෙසු වාති
සබ්බෙසුපි කාමෙසු භුසං අතිවිය අරතිං උක්කණ්ඨිං අධිගච්ඡං. සක්කායස්මිං
උපාදානක්ඛන්ධපඤ්චකෙ, භයං සප්පටිභයභාවං ඤාණචක්ඛුනා දිස්වා,
නෙක්ඛම්මමෙව පබ්බජ්ජං නිබ්බානමෙව, පිහයෙ පිහයාමි පත්ථයාමි.

දාසකම්මකරානි වානි දාසෙ ව කම්මකාරෙ ව, ලිඛිගවිපල්ලාසෙන හෙතං
 චුත්තං. ගාමබෙත්තානීති ගාමෙ ව පුබ්බණ්ණාපරණ්ණවිරුහනක්ඛෙත්තානි ව,
 ගාමපරියාපන්නානි වා බෙත්තානි. ඵිතානීති සමිද්ධානි. රමණීයෙති මනුඤ්ඤ.
 පමොදිතෙති පමුදිතෙ, භොගක්ඛන්ධෙ හිත්වානි සම්බන්ධො. සාපතෙය්‍යන්ති
 සන්නකං ධනං, මණිකතකරජතාදිපරිග්ගභවත්ථුං. අනප්පකන්නි මහන්නං, පභායාති
 යොජනා. එවං සද්ධාය නික්ඛම්මාති “හිත්වානහං ඤාතිගණ”න්තිආදිනා
 චුත්තප්පකාරෙන මහන්නං ඤාතිපරිවට්ටං මහන්නඤ්ඤ භොගක්ඛන්ධං පභාය
 කම්මකම්මඵලානි රතනත්තයඤ්ඤවාති සද්ධෙය්‍යවත්ථුං සද්ධාය සද්දහිත්වා සරතො
 නික්ඛම්ම, සද්ධම්මෙ සුප්පවෙදිතෙ සම්මාසම්බුද්ධෙන සුට්ඨු පවෙදිතෙ අරියචිනයෙ
 අහං පබ්බජිතා.

එවං පබ්බජිතාය පන නෙතං අස්ස පතිරූපං, යදිදං ඡඩ්ඪිතානං කාමානං
 පච්චාගමනං. ආකිඤ්ඤඤඤඤ්ඤි පත්ථයෙති අහං අකිඤ්ඤනභාවං
 අපරිග්ගභාවමෙව පත්ථයාමි. යො ජාතරූපරජනං, ඡඩ්ඪෙත්වා පුනරාගමෙති යො
 පුග්ගලො සුවණ්ණං රජනං අඤ්ඤම්පි වා කිඤ්චි ධනජානං ඡඩ්ඪෙත්වා පුන තං
 ගණ්හෙය්‍ය, සො පණ්ඨිතානං අන්තරෙ කථං සීසං උක්ඛිපෙය්‍ය?

යස්මා රජනං ජාතරූපං වා, න බොධාය න සන්නියා න මග්ගඤාණාය න
 නිබ්බානාය භොතීති අත්ථො. නෙතං සමණසාරූප්පන්ති එතං
 ජාතරූපරජතාදිපරිග්ගභවත්ථු, තස්ස වා පරිග්ගණ්හනං සමණානං සාරූප්පං න
 භොති. තථා හි චුත්තං “න කප්පති සමණානං සකාපුත්තියානං
 ජාතරූපරජන”න්තිආදි (චූළව. 446). න එතං අරියද්ධනන්ති එතං
 යථාචුත්තපරිග්ගභවත්ථු සද්ධාදිධනං විය අරියධම්මමයම්පි ධනං න භොති, න
 අරියභාවාවහතො. තෙනාහ “ලොභන”න්තිආදි.

තත්ථ ලොභනන්ති ලොභුප්පාදනං. මදනන්ති මදාවහං. මොහනන්ති
 සම්මොහජනනං. රජවඩ්ඪනන්ති රාගරජාදිසංවඩ්ඪනං. යෙන පරිග්ගහිතං, තස්ස
 ආසඪිකාවහන්තා සහ ආසඪිකාය වත්තනීති සාසඪිකං, යෙන පරිග්ගහිතං, තස්ස
 යතො කුතො ආසඪිකාවහන්ති අත්ථො. බහුආයාසන්ති සප්පනරක්ඛණාදිවසෙන
 බහුපරිස්සමං. නත්ථි චෙත්ථ ධූවං යීතීති එතස්මිං ධනෙ ධූවභාවො ව යීතිභාවො ව
 නත්ථි, වඤ්චලමනවට්ඨිතමෙවාති අත්ථො.

එත්ථ රත්තා පමත්තා වානි එතස්මිං ධනෙ රත්තා සඤ්ජාතරාගා
 දසකුසලධම්මෙසු සතියා විප්පවාසෙන පමත්තා. සංකිලිට්ඨමනා
 ලොභාදිසංකිලෙසෙන සංකිලිට්ඨචිත්තාව නාම භොන්ති. තතො ව අඤ්ඤමඤ්ඤමි
 බ්‍යාරුද්ධා, පුථු කුබ්බන්ති මෙධගං අන්තමසො මාතාපි පුත්තෙන, පුත්තොපි
 මාතරානි එවං අඤ්ඤමඤ්ඤං පටිරුද්ධා හුත්වා පුථු සත්තා මෙධගං කලහං
 කරොන්ති. තෙනාහ භගවා – “පුත වපරං, හික්ඛවෙ, කාමහෙතු කාමනිදානං
 කාමාධිකරණං...පෙ.... මාතාපි පුත්තෙන විවදති පුත්තොපි මාතරා විවදති” තිආදි
 (ම. නි. 1.168, 178).

වඩෙනි මරණං. බන්ධෙනි අද්දුබන්ධනාදිබන්ධනං. පරික්ලෙසොති
හත්ථච්ඡෙදාදිපරික්ලෙසාපත්ති. ඡානීති ධනජානි වෙව පරිවාරජානි ව.
සොකපරිද්දුවොති සොකො ව පරිදෙවො ව. අධිපන්තානන්ති අජ්ඣොසිතානං.
දිස්සතෙ බ්‍යසනං බහුන්ති යථාචුත්තවධබන්ධනාදිහෙදං අචුත්තඤ්ච
දොමනස්සුපායාසාදිං දිට්ඨධම්මිකං සම්පරායිකඤ්ච බහුං බහුවිධං බ්‍යසනං
අනත්ථො කාමෙසු දිස්සතෙව.

තං මං ඤාතී අමිත්තාව, කිං වො කාමෙසු යුඤ්ජ්ජාති තාදිසං මං යථා කාමෙසු
විරත්තං තුම්හෙ ඤාතී ඤාතකා සමානා අනත්ථකාමා අමිත්තා විය කිං කෙන
කාරණෙන කාමෙසු යුඤ්ජ්ජා නියොජෙථ. ඡානාථ මං පබ්බජිතං, කාමෙසු
භයදස්සිනින්ති කාමෙ භයතො පස්සන්ති. පබ්බජිතං මං ආජානාථ, කිං එත්තකං
තුම්හෙහි අනඤ්ඤාතන්ති අධිජ්ජායො.

න හිරඤ්ඤසුවණ්ණෙන, පරික්ඛියන්ති ආසවාති කාමාසවාදයො
හිරඤ්ඤසුවණ්ණෙන න කදාපි පරික්ඛයං ගච්ඡන්ති, අථ බො තෙහි ඵච
පරිවඨ්ඨන්තෙව. තෙනාහ – “අමිත්තා වධකා කාමා, සපත්තා සල්ලබන්ධනා”ති.
කාමා හි අහිතාවහන්තා මෙත්තියා අභාවෙන අමිත්තා, මරණහෙතුතාය
උක්ඛිත්තාසිකවධකසදිසත්තා වධකා, අනුබන්ධිත්වාපි අනත්ථාවහනතාය
වෙරානුබන්ධසපත්තසදිසත්තා සපත්තා, රාගාදීනං සල්ලානං බන්ධනතො
සල්ලබන්ධනා.

මුණ්ඩන්ති මුණ්ඩිතකෙසං. තත්ථ තත්ථ නන්තකානි ගහෙන්වා
සඬ්ඝාට්ඨිවරපාරුපනෙන සඬ්ඝාට්ඨාරුතං.

උත්තිට්ඨපිණ්ඩොති විවට්ඨවාරෙ සරෙ සරෙ පතිට්ඨිත්වා ලහනකපිණ්ඩො.
උඤ්ජොති තදත්ථං උඤ්ජාවරියා. අනගාරුපනිස්සයොති අනගාරානං පබ්බජිතානං
උපගන්ත්වා නිස්සිතබ්බතො උපනිස්සයභූතො ජීවිතපරික්ඛාරො. තඤ්ඤි නිස්සාය
පබ්බජිතා ජීවන්ති.

වන්තාති ඡඩ්ඨිතා. මහෙසීහීති බුද්ධාදීහි මහෙසීහි. බෙමට්ඨානෙති
කාමයොගාදීහි අනුපද්දවට්ඨානභූතෙ නිබ්බානෙ. තෙති මහෙසයො. අවලං සුබන්ති
නිබ්බානසුඛං පත්තා. තස්මා තං පත්ථෙන්නෙන කාමා පරිව්චජිතබ්බාති අධිජ්ජායො.

මාහං කාමෙහි සංගච්ඡිත්ති අහං කදාපිපි කාමෙහි න සමාගච්ඡෙය්‍යං. කස්මාති
වෙ ආහ – “යෙසු තාණං න විජ්ජති”තිආදි, යෙසු කාමෙසු උපපරික්ඛියමානෙසු
එකස්මිම්පි අනත්ථපරිත්තාණං නාම නත්ථී. අග්ගික්ඛන්ධූපමා මහාහිතාපට්ඨෙන.
දුබ්බා දුක්ඛමට්ඨෙන.

පරිපන්ථො එස භයො යදිදං කාමා නාම අවිදිතවිපුලානත්ථාවහන්තා. සවිඝාතො
විත්තවිඝාතකරන්තා. සකණ්ටකො විනිවිජ්ඣන්තා. ගෙධො සුවිසමො වෙසොති

ගිඳ්ධිහෙතුතාය ගෙයො. සුට්ඨු විසමො මහාපලිබොයො සො. දුරතික්කමනටියෙන මහන්තො. මොහනාමුබො මුච්ඡාපත්තිහෙතුතො.

උපසග්ගො භීමරූපොති අතිභිංසනකසභාවො, මහන්තො දෙවතුපසග්ගො විය අනත්ථකාදිදුක්ඛාවහනතො. සප්පසිරූපමා කාමා සප්පට්ඨයටියෙන.

කාමපඨකෙන සත්තාති කාමසඨ්ඛාතෙන පඨකෙන සත්තා ලග්ගා.

දුග්ගතිගමනං මග්ගන්ති නිරයාදිඅපායගාමිනං මග්ගං. කාමහෙතුකන්ති කාමොපහොගහෙතුකං. ඛහුන්ති පාණානිපාතාදිහෙදෙන ඛහුවිධං. රොගමාවහන්ති රුජ්ජනටියෙන රොගසඨ්ඛාතස්ස දිට්ඨධම්මිකාදිහෙදස්ස දුක්ඛස්ස ආවහනකං.

එවන්ති ‘අමිත්තා වධකා’ තිආදිනා චුත්තජපකාරෙන. අමිත්තජනනාති අමිත්තභාවස්ස නිබ්බත්තනකා. තාපනාති සන්තාපනකා, තපනීයාති අත්ථො. සංකිලෙසිකාති සංකිලෙසාවහා. ලොකාමිසාති ලොකෙ ආමිසභූතා. බන්ධනීයාති බන්ධනෙහි සංයොජනෙහි වඩ්ඪිතබ්බා, සංයොජනීයාති අත්ථො. මරණබන්ධනාති හවාදිසු නිබ්බත්තිනිමිත්තතාය පවත්තකාරණතො ව මරණවිබන්ධනා.

උම්මාදනාති විපරිණාමධම්මානං වියොගවසෙන සොකුම්මාදකරා, වඩ්ඪියා වා උපරුපරිමදාවහා. උල්ලපනාති ‘අහො සුඛං අහො සුඛං’න්ති උද්ධං උද්ධං ලපාපනකා. ‘උල්ලොලනා’ තිපි පායො, හත්තපිණ්ඩනිමිත්තං නඩ්ගුට්ඨං. උල්ලොලෙන්තො සුනබො විය ආමිසහෙතු සත්තෙ උපරුපරිලාලනා, පරාභවාඤ්ඤාතපාපනකාති අත්ථො. විත්තජපමාටීනොති පරිලාභුජපාදනාදිනා සම්පති ආයතිඤ්ච විත්තස්ස පමට්ඨනසීලා. ‘විත්තජපමද්දිනො’ ති වා පායො, සො එවත්ථො. යෙ පන ‘විත්තජපමාදිනො’ ති වදන්ති, තෙසං විත්තස්ස පමාදාවහාති අත්ථො. සංකිලෙසායාති විබාධනාය උපතාපනාය වා. බිජ්ජං මාරොන ඔඩ්ඪිතන්ති කාමා නාමෙතෙ මාරොන ඔඩ්ඪිතං කුමිනන්ති දට්ඨබ්බා සත්තානං අනත්ථාවහනතො.

අනන්තාදීනවාති ‘ලොහනං මදනඤ්චෙන’න්තිආදිනා, ‘ඉධ සිතස්ස පුරක්ඛතො උණ්හස්ස පුරක්ඛතො’න්තිආදිනා (ම. නි. 1.167) ව දුක්ඛක්ඛන්ධසුත්තාදිසු චුත්තනායෙන අපරියන්තාදීනවා ඛහුදොසා. ඛහුදුක්ඛාති ආපායිකාදිඛහුවිධදුක්ඛානුබන්ධා. මහාවිසාති කටුකාසය්භඵලතාය හලාහලාදිමහාවිසසදිසා. අප්පස්සාදාති සත්ථධාරාගතමධුබ්බන්දු විය පරිත්තස්සාදා. රණකරාති සාරාගාදිසංවඩ්ඪිකා. සුක්කපක්ඛවිසොසනාති සත්තානං අනවජ්ජකොට්ඨාසස්ස විනාසකා.

සාහන්ති සා අභං, හෙට්ඨා චුත්තනායෙනෙව සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්ථා පටිලද්ධසද්ධා කාමෙ පහාය පබ්බජිත්ථා ධීතාති අත්ථො. එතාදිසන්ති එවරූපං චුත්තජපකාරං. කත්ථාති ඉති කත්ථා, යථාචුත්තකාරණෙනාති අත්ථො. න තං පච්චාගමීස්සාමිති තං මයා පුබ්බෙ වත්තකාමෙ පුන න පරිභුඤ්ජිස්සාමි.

නිබ්බානාභිරතා සදාති යස්මා පබ්බජිතකාලතො පටියාය සබ්බකාලං
නිබ්බානාභිරතා, තස්මා න තං පච්චාගමිස්සාමීති යොජනා.

රණං තරිත්වා කාමානන්ති කාමානං රණං තරිත්වා, තඤ්ච මයා කාතබ්බං
අරියමග්ගසංපභාරං කත්වා. සීතිභාවාහිකච්චිතීති
සබ්බකිලෙසදරුපරිලාභවූපසමෙන සීතිභාවසඬ්ඛාතං අරහත්තං අභිකච්චන්ති.
සබ්බසංයොජනක්ඛයෙති සබ්බෙසං සංයොජනානං බයභූතෙ නිබ්බානෙ අභිරතා.

යෙන තිණ්ණා මහෙසිනොති යෙන අරියමග්ගෙන බුද්ධාදයො මහෙසිනො
සංසාරමහොසං තිණ්ණා, අහමිපි තෙහි ගතමග්ගං අනුගච්ඡාමි, සීලාදිපටිපත්තියා
අනුපාපුණාමිති අත්ථො.

ධම්මට්ඨන්ති අරියඵලධම්මෙ යිතං. අනෙජන්ති පටිප්පස්සද්ධ ඵජතාය
අනෙජන්ති ලද්ධනාමං අග්ගඵලං. උපසම්පජ්ජාති සම්පාදෙන්වා
අග්ගමග්ගාධිගමෙන අධිගන්ත්වා. ක්කායතීති තමෙව ඵලජ්ඣානං උපනිජ්ඣායති.

අප්පට්ඨමි පබ්බජිතාති පබ්බජිතා හුත්වා පබ්බජිතතො පටියාය අප්ප
අට්ඨමදිවසො, ඉතො අතීතෙ අට්ඨමියං පබ්බජිතාති අත්ථො. සද්ධාති
සද්ධාසම්පන්නා. සද්ධම්මසොහනාති සද්ධම්මාධිගමෙන සොහනා.

භුජිස්සාති දාසභාවසදිසානං කිලෙසානං පහානෙන භුජිස්සා.
කාමච්ඡන්දාදිඉණාපගමෙන අණණා.

ඉමා කිර තිස්සො ගාථා පබ්බජිත්වා අට්ඨමෙ දිවසෙ අරහත්තං පත්වා
අඤ්ඤකරස්මිං රුක්ඛමූලෙ ඵලසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා නිසින්තං ථෙරිං භික්ඛූනං
දස්සෙන්වා පසංසන්නෙන භගවතා වුත්තා.

අථ සක්කො දෙවානමින්දො තං පවත්තිං දිබ්බෙන චක්ඛුනා දිස්වා “ඵවං
සත්ථාරා පසංසියමානා අයං ථෙරී යස්මා දෙවෙහි ව පශ්ඨරූපාසිතබ්බා”ති තාවදෙව
තාවතිංසෙහි දෙවෙහි සද්ධිං උපසඬ්චිකමිත්වා අභිවාදෙන්වා අඤ්ජලිං පග්ගස්භ
අට්ඨාසි. තං සන්ධාය සඬ්භිතිකාරෙහි වුත්තං –

“තං සක්කො දෙවසඬ්චිසෙන, උපසඬ්චිකම්ම ඉද්ධියා;
නමස්සති භූතපති, සුභං කම්මාරධීතර”න්ති.

තත්ථ තිසු කාමභවෙසු භූතානං සත්තානං පති ඉස්සරොති කත්වා භූතපතීති
ලද්ධනාමො සක්කො දෙවරාජා දෙවසඬ්චිසෙන සද්ධිං තං සුභං කම්මාරධීතරං
අත්තනො දෙවිද්ධියා උපසඬ්චිකම්ම නමස්සති, පඤ්චපතිට්ඨිතෙන චන්දතීති අත්ථො.

සුභාකම්මාරධීතූථෙරීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

විසතිනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිකා.

14. තිංසනිපාතො

1. සුභාජීවකම්බවනිකාපෙරිගාථාවණ්ණනා

තිංසනිපාතෙ ජීවකම්බවනං රම්මන්තිආදිකා සුභාය ජීවකම්බවනිකාය පෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්ති, සම්භාවිතකුසලමූලා අනුක්කමෙන පරිබුහිතවිමොක්ඛසම්භාරා පරිපක්කඤාණා හුත්වා, ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බන්ති, සුභානිස්සා නාමමහොසි. තස්සා කිර සරිරාවයවා සොහනවණ්ණයුත්තා අහෙසුං, තස්මා සුභානි අන්වත්ථමෙව නාමං ජාතං. සා සත්ථු රාජගහප්පවෙසනෙ පටිලද්ධසද්ධා උපාසිකා හුත්වා අපරභාගෙ සංසාරෙ ජාතසංවෙගා කාමෙසු ආදීනවං දිස්වා නෙක්ඛම්මඤ්ච බෙමනො සල්ලක්ඛන්ති මහාපජාපනියා ගොතමියා සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති කතිපාහෙනෙව අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාසි.

අථ නං එකදිවසං අඤ්ඤතරො රාජගහවාසී ධුත්තපුරිසො තරුණො පයමයොබ්බතො යීතො ජීවකම්බවනෙ දිවාචිහාරාය ගච්ඡන්තිං දිස්වා පටිබද්ධවිත්තො හුත්වා මග්ගං ඔවරන්තො කාමෙහි නිමන්තෙසි. සා තස්ස නානාප්පකාරෙහි කාමානං ආදීනවං අත්තනො ව නෙක්ඛම්මප්ඤ්ඤාසයං පවෙදෙන්ති ධම්මං කපෙසි. සො ධම්මකථං සුත්වාපි න පටික්කමති, නිබන්ධනියෙව. පෙරි නං අත්තනො වචනෙ අනිට්ඨන්තං අක්ඛම්හි ව අභිරත්තං දිස්වා, “භන්ද, තයා සම්භාවිතං අක්ඛි”න්ති අත්තනො එකං අක්ඛිං උප්පාටෙන්වා තස්ස උපනෙසි. තතො සො පුරිසො සන්තාසො සංවෙගජාතො තත්ථ විගතරාගොව හුත්වා පෙරිං බ්‍රාහ්මණෙත්වා ගතො. පෙරි සත්ථු සන්තිකං අගමාසි. සත්ථුනො සහ දස්සනෙනෙවස්සා අක්ඛි පටිපාකතිකං අහොසි. තතො සා බුද්ධගතාය පීතියා නිරන්තරං පුටා හුත්වා අට්ඨාසි. සත්ථා තස්සා විත්තාචාරං ඤාත්වා ධම්මං දෙසෙන්වා අග්ගමග්ගත්ථාය කම්මට්ඨානං ආවික්ඛි. සා පීතිං වික්ඛම්හෙන්වා තාවදෙව විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තං පන පත්වා ඵලසුබ්බෙන නිබ්බානසුබ්බෙන විහරන්ති අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා අත්තනා තෙන ව ධුත්තපුරිසෙන චුත්තගාථා උදානවසෙන –

368.

“ජීවකම්බවනං රම්මං, ගච්ඡන්තිං හික්ඛුනිං සුභං;
ධුත්තකො සන්තිවාරෙසි, තමෙනං අබ්බවි සුභා.

369.

“කිං තෙ අපරාධිතං මයා, යං මං ඔවරියාන නිට්ඨසි;
න හි පබ්බජිතාය ආවුසො, පුරිසො සම්ඵුසනාය කප්පති.

370.

“ගරුකෙ මම සත්ථුසාසනෙ, යා සික්ඛා සුගතෙන දෙසිතා;
පරිසුද්ධපදං අනඬගණං, කිං මං ඔවරියාන තිට්ඨසි.

371.

“ආවිලචිත්තො අනාවිලං, සරජො චිතරජං අනඬගණං;
සබ්බත්ථ විමුත්තමානසං, කිං මං ඔවරියාන තිට්ඨසි.

372.

“දහරා ව අපාපිකා වසි, කිං තෙ පබ්බජ්ජා කරිස්සති;
නික්ඛිප කාසායච්චරං, එහි රමාම සුපුජ්ජිතෙ වනෙ.

373.

“මධුරඤ්ච පවන්ති සබ්බසො, කුසුමරජෙන සමුට්ඨිතා දුමා;
පයමවසන්තො සුඛො උතු, එහි රමාම සුපුජ්ජිතෙ වනෙ.

374.

“කුසුමිතසිඛරා ව පාදපා, අභිගජ්ජන්තිව මාලුතෙරිතා;
කා තුය්හං රති භවිස්සති, යදි එකා වනමොගහිස්සසි.

375.

“වාළමිගසඬසසෙවිතං, කුඤ්ජරමත්තකරෙණුලොළිතං;
අසභායිකා ගන්තුමිච්ඡසි, රහිතං හිංසනකං මහාවනං.

376.

“තපනීයකතාව ධිතිකා, විවරසි චිත්තලතෙව අච්ඡරා;
කාසිකසුබ්බමෙහි වග්ගුහි, සොහසි සුවසනෙහි නුපමෙ.

377.

“අහං තව වසානුගො සියං, යදි විහරෙමසෙ කානනන්තරෙ;
න හි මත්ථී තයා පියත්තරො, පාණො කින්නරිමන්දලොවනෙ.

378.

“යදි මෙ වචනං කරිස්සසි, සුඛිතා එහි අගාරමාවස;
පාසාදනිවාතවාසිනී, පරිකම්මං තෙ කරොන්තු නාරියො.

379.

“කාසිකසුබ්බමානි ධාරය, අභිරොපෙහි ව මාලවණ්ණකං;
කඤ්චනමණිමුත්තකං බහුං, විවිධං ආභරණං කරොමි තෙ.

380.

“සුඛධාතරජපච්ඡදං සුභං, ගොතකතුලිකසන්ථතං නවං;

අභිරුහ සයනං මහාරහං, චන්දනමණ්ඩිතසාරගන්ධිකං.

381.

“උප්පලං වුදකා සමුග්ගතං, යථා තං අමනුස්සසෙවිතං;
එවං ත්වං බ්‍රහ්මචාරිනී, සකෙසඬගෙසු ජරං ගමිස්සසි.

382.

“කිං තෙ ඉධ සාරසම්මතං, කුණපපුරම්භි සුසානචඩ්ඨනෙ;
හෙදනධම්මෙ කළෙවරෙ, යං දිස්වා විමනො උදික්ඛසි.

383.

“අක්ඛිනි ච තුරියාරිච, කින්නරියාරිච පබ්බතන්තරෙ;
තච මෙ නයනානි දක්ඛිය, භියොයා කාමරතී පචඩ්ඨති.

384.

“උප්පලසිඛරොපමානි තෙ, විමලෙ භාටකසන්නිහෙ මුඛෙ;
තච මෙ නයනානි දක්ඛිය, භියොයා කාමගුණො පචඩ්ඨති.

385.

“අපි දුරගතා සරම්භසෙ, ආයතපම්භෙ විසුද්ධදස්සනෙ;
න භි මත්ථි තයා පියත්තරො, නයනා කින්නරිමන්දලොචනෙ.

386.

“අපථෙන පයාතුම්චිඡසි, චන්දං කීළනකං ගවෙසසි;
මෙරුං ලඬිසෙතුම්චිඡසි, යො ත්වං බුද්ධසුතං මග්ගයසි.

387.

“නත්ථි භි ලොකෙ සදෙවකෙ, රාගො යත්ථපි දානි මෙ සියා;
නපි නං ජානාමි කීරිසො, අථ මග්ගෙන හතො සමුලකො.

388.

“ඉඬිගාලකුයාව උප්ඤ්ඤා, විසපත්තොරිච අග්ගිතො කතො;
නපි නං පස්සාමි කීරිසො, අථ මග්ගෙන හතො සමුලකො.

389.

“යස්සා සියා අපච්චවෙක්ඛිතං, සත්ථා වා අනුපාසිතො සියා;
ත්වං තාදිසිකං පලොභය, ජානන්තිං සො ඉමං විහඤ්ඤසි.

390.

“මය්භඤ්ඤි අක්කුට්ඨචන්දිතෙ, සුඛදුක්ඛෙ ච සතී උපට්ඨිතා;
සඬ්ඛතමසුභන්ති ජානිය, සබ්බත්ථෙච මනො න ලිම්පති.

391.

“සාහං සුගතස්ස සාවිකා, මග්ගට්ඨඞ්ගිකයානයායිනී;
උද්ධටසල්ලා අනාසවා, සුඤ්ඤාගාරගතා රමාමහං.

392.

“දිට්ඨා හි මයා සුචිත්තිතා, සොමිහා දාරුකපිල්ලකානි වා;
තන්තීහි ව ඛිලකෙහි ව, විනිබ්බදා විවිධං පනච්චකා.

393.

“තම්භුද්ධටෙ තන්තිඛිලකෙ, විස්සට්ඨෙ විකලෙ පරික්ඛිතෙ;
න වින්දෙය්‍ය ඛණ්ඩසො කතෙ, කිම්හි තත්ථ මනං නිවෙසයෙ.

394.

“තප්පමා දෙහකානි මං, තෙහි ධම්මෙහි විනා න චත්තන්ති;
ධම්මෙහි විනා න චත්තති, කිම්හි තත්ථ මනං නිවෙසයෙ.

395.

“යථා හරිතාලෙන මක්ඛිතං, අද්දස විත්තිකං හිත්තියා කතං;
තම්හි තෙ විපරිතදස්සනං, සඤ්ඤා මානුසිකා නිරත්ථිකා.

396.

“මායං විය අග්ගතො කතං, සුපිනන්තෙව සුවණ්ණපාදපං;
උපගච්ඡසි අන්ධ රිත්තකං, ජනමජ්ඣෙරිව රුජ්ජරුපකං.

397.

“වට්ටනිරිව කොටරොහිතා, මජ්ඣෙ පුබ්බුළකා සඅස්සුකා;
පිළකොළිකා චෙත්ථ ජායති, විවිධා චක්ඛුච්චා ව පිණ්ඩිතා.

398.

“උජ්ජාටිය වාරුදස්සනා, න ච පජ්ජිත්ථ අසඬගමානසා;
හන්ද තෙ චක්ඛුං හරස්සු තං, තස්ස නරස්ස අදාසි තාවදෙ.

399.

“තස්ස ච විරමාසි තාවදෙ, රාගො තත්ථ ඛමාපයි ව නං;
සොත්ථි සියා බ්‍රහ්මචාරිනී, න පුනො ඵදිසකං භවිස්සති.

400.

“ආසාදිය ඵදිසං ජනං, අග්ගිං පජ්ජලිතංව ලිඬ්ගිය;
ගණ්ඨිය ආසිවිසං විය, අපි නු සොත්ථි සියා ඛමෙහි නො.

401.

“මුත්තා ව තතො සා භික්ඛුනී, අගමී බුද්ධවරස්ස සන්තිකං;
පස්සිය වරපුඤ්ඤලක්ඛණං, චක්ඛු ආසි යථා පුරාණක”න්ති. –

ඉමා ගාථා පච්චුදාහාසි.

තත්ථ ජීවකම්බවනන්ති ජීවකස්ස කොමාරහව්වස්ස අම්බවනං. රම්මන්ති රමණියං. තං කිර භූමිභාගසම්පත්තියා ඡායුදකසම්පත්තියා ව රුක්ඛානං රොපිතාකාරෙන අතිවිය මනුඤ්ඤං මනොරමං. ගච්ඡන්තින්ති අම්බවනං උද්දිස්ස ගතං, දිවාච්ඡාරාය උපගච්ඡන්තිං. සුභන්ති එවංනාමිකං. ධුත්තකොති ඉත්ථිධුත්තො. රාජගහවාසී කිරෙකො මහාවිහවස්ස සුවණ්ණකාරස්ස පුත්තො යුවා අභිරූපො ඉත්ථිධුත්තො පුරිසො මත්තො විවරති. සො තං පටිපටේ දිස්වා පටිබද්ධවිත්තො මග්ගං උපරුන්ධිත්වා අට්ඨාසි. තෙන වුත්තං – “ධුත්තකො සන්තිවාරෙසී”ති, මම ගමනං නිසෙධෙසිති අත්ථො. තමෙනං අබ්බවී සුභාති තමෙනං නිවාරෙත්වා ධීතං ධුත්තං සුභා භික්ඛුනී කටෙසි. එත්ථ ව “ගච්ඡන්තිං භික්ඛුනිං සුභං, අබ්බවී සුභා”ති ව අත්තානමෙව ථෙරී අඤ්ඤං විය කත්වා වදති. ථෙරියා වුත්තගාථානං සම්බන්ධදස්සනවසෙන සඬගීතිකාරෙහි අයං ගාථා වුත්තා.

“අබ්බවී සුභා”ති වත්වා තස්සා වුත්තාකාරදස්සනත්ථං ආහ “කිං තෙ අපරාධිත”න්තිආදි. තත්ථ කිං තෙ අපරාධිතං මයාති කිං තුය්හං, ආවුසො, මයා අපරද්ධං. යං මං ඔවරියාන තිට්ඨසීති යෙන අපරාධෙන මං ගච්ඡන්තිං ඔවරිත්වා ගමනං නිසෙධෙත්වා තිට්ඨසි, සො නත්ථෙථාති අධිජ්ජායො. අථ ඉත්ථිතිසඤ්ඤාය එවං පටිපජ්ජසි, එවම්පි න යුත්තන්ති දස්සෙන්ති ආහ – “න හි පබ්බජිතාය, ආවුසො, පුරිසො සම්චුසනාය කජ්ජති”ති, ආවුසො සුවණ්ණකාරපුත්ත, ලොකියචාරිත්තෙනපි පුරිසස්ස පබ්බජිතානං සම්චුසනාය න කජ්ජති, පබ්බජිතාය පන පුරිසො තිරච්ඡානගතොපි සම්චුසනාය න කජ්ජති, තිට්ඨතු තාව පුරිසචුසනා, රාගවසෙනස්සා නිස්සග්ගියෙන පුරිසස්ස නිස්සග්ගියස්සාපි චුසනා න කජ්ජතෙව.

තෙනාහ “ගරුකෙ මම සත්ථුසාසනෙ”තිආදි. තස්සත්ථො – ගරුකෙ පාසාණච්ඡත්තං විය ගරුකාතබ්බෙ මය්හං සත්ථු සාසනෙ යා සික්ඛා භික්ඛුනියො උද්දිස්ස සුගතෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන දෙසිතා පඤ්ඤත්තා. තාහි පරිසුද්ධපදං පරිසුද්ධකුසලකොට්ඨාසං, රාගාදිඅඬගණානං සබ්බසො අභාවෙන අනඬගණං, එවංභූතං මං ගච්ඡන්තිං කෙන කාරණෙන ආවරිත්වා තිට්ඨසීති.

ආවිලවිත්තොති විත්තස්ස ආවිලභාවකරානං කාමවිතක්කාදීනං වසෙන ආවිලවිත්තො, ත්වං තදභාවතො අනාවිලං, රාගරජාදීනං වසෙන සරජො, සාඬගණො තදභාවතො වීතරජං අනඬගණං සබ්බත්ථ ඛන්ධපඤ්චකෙ සමුච්ඡෙදවිමුත්තියා විමුත්තමානසං, මං කස්මා ඔවරිත්වා තිට්ඨසීති?

එවං ථෙරියා වුත්තෙ ධුත්තකො අත්තනො අධිජ්ජායං විභාවෙන්තො “දහරා වා”තිආදිනා දස ගාථා අහාසි. තත්ථ දහරාති තරුණී පඨමෙ යොබ්බතෙ ධීතා.

අපාපිකා වසීති රූපෙන අලාමිකා ච අසි, උත්තමරූපධරා වාහොසීති අධිජ්ජායො. කිං
තෙ පබ්බජ්ජා කර්ස්සතීති තුය්හං එවං පයමවයෙ යිතාය රූපසම්පන්නාය පබ්බජ්ජා
කිං කර්ස්සති, වුඩ්ඨාය ඛිභව්ජරූපාය වා පබ්බජ්ජිතබ්බන්ති අධිජ්ජායෙන වදති.
නික්ඛිපාති ඡඩ්ඛෙහි. “උක්ඛිපා” ති වා පායො, අපනෙහීති අත්ථො.

මධුරන්ති සුභං, සුගන්ධන්ති අත්ථො. පවන්තීති වායන්ති. සබ්බසොති
සමන්තතො. කුසුමරජෙන සමුට්ඨිතා දුමාති ඉමෙ රුක්ඛා මන්දවාතෙන
සමුට්ඨහමානකුසුමරෙණුජාතෙන අත්තනො කුසුමරජෙන සයං සමුට්ඨිතා විය
හුත්වා සමන්තතො සුරහී වායන්ති. පයමවසන්නො සුඛො උතුති අයං පයමො
වසන්තමාසො සුඛසම්ඵස්සො ච උතු වත්තතීති අත්ථො.

කුසුම්භසිරොති සුපුප්ඵිතග්ගා. අභිගජ්ජන්තිව මාලුතෙරිතාති වාතෙන
සඤ්චලිතා අභිගජ්ජන්තිව අභිත්ථනිතා විය තිට්ඨන්ති. යදි එකා වනමොගහිස්සසීති
සචෙ ත්වං එකිකා වනමොගහිස්සසි, කා නාම තෙ තත්ථ රති භවිස්සතීති අත්තනා
බද්ධසුඛාභිරත්තන්තා එවමාහ.

වාළුම්භසඬ්ඝසෙවිතන්ති සීහඛ්‍යග්ගාදිවාළුම්භසමුහෙහි තත්ථ තත්ථ
උපසෙවිතං. කුඤ්ජරමත්තකරෙණුලොළිතන්ති මත්තකුඤ්ජරෙහි හත්ථිනීහි ව
ම්ගානං විත්තතාපනෙන රුක්ඛගව්ජාදීනං සාඛාහඤ්ජනෙන ච ආලොළිතපදෙසං.
කිඤ්චාපි තස්මිං වනෙ ඊදිසං තදා නත්ථි, වනං නාම එවරූපන්ති තං
හිංසාපෙතුකාමො එවමාහ. රහිතන්ති ජනරහිතං විජනං. හිංසනකන්ති භයජනකං.

තපනීයකතාව යිතිකාති රත්තසුවණ්ණෙන විවරිතා යිතිලිකා විය සුකුසලෙන
යන්තාවරියෙන යන්තයොගවසෙන සජ්ජිතා සුවණ්ණපටිමා විය විවරසි, ඉදානෙව
ඉතො විතො ච සඤ්චරසි. විත්තලතෙව අව්ජරාති විත්තලතානාමකෙ උය්‍යානෙ
දෙවච්ජරා විය. කාසිකසුබ්බමෙහීති කාසිරට්ඨෙ උජ්ජන්තෙහි අතිවිය සුබ්බමෙහි.
වග්ගුහීති සිනිද්ධමට්ඨෙහි. සොහසී සුවසනෙහි නුපමෙති නිවාසනපාරූපනවත්ථෙහි
අනුපමෙ උපමාරහිතෙ ත්වං ඉදානි මෙ වසානුගො සොහසීති භාවිතං අත්තනො
අධිජ්ජායවසෙන එකන්තිකං වත්තමානං විය කත්වා වදති.

අහං තව වසානුගො සියන්ති අහම්පි තුය්හං වසානුගො කිංකාරපටිස්සාවී
හවෙය්‍යං. යදි විහරෙමසෙ කානනන්තරෙති යදි මයං උහොපි වනන්තරෙ සහ වසාම
රමාම. න හි මත්ථි තයා පියත්තරොති වසානුගභාවස්ස කාරණමාහ. පාණොති
සත්තො, අඤ්ඤො කොච්චි සත්තො තයා පියතරො මය්හං න හි අත්ථිති අත්ථො.
අථ වා පාණොති අත්තනො ජීවිතං සන්ධාය වදති, මය්හං ජීවිතං තයා පියතරං න හි
අත්ථිති අත්ථො. කිත්තරිමන්දලොවනෙති කිත්තරියා විය මන්දපුටුවිලොවනෙ.

යදි මෙ වචනං කර්ස්සසි, සුඛිතා එහි අගාරමාවසාති සචෙ ත්වං මම වචනං
කර්ස්සසි, එකාසනං එකසෙය්‍යං බ්‍රහ්මචරියදුක්ඛං පහාය එහි කාමහොගෙහි සුඛිතා
හුත්වා අගාරං අජ්ඣාවස. “සුඛිතා හෙති අගාරමාවසන්ති” ති කෙච්චි පයන්ති, තෙසං

සුඛතා භවිස්සති, අගාරං අජ්ඣාචසන්තීති අත්ථො. පාසාදනිවාතවාසීනීති නිවාතෙසු පාසාදෙසු වාසීනී. “පාසාදවිමානවාසීනී”ති ව පායො, විමානසදිසෙසු පාසාදෙසු වාසීනීති අත්ථො. පරිකම්මන්ති වෙය්‍යාවච්චං.

ධාරයාති පරිදහ, නිවාසෙහි වෙව උත්තරියඤ්ච කරොහි. අභිරොපෙහීති මණ්ඩනවිභූසනවසෙන වා සරීරං ආරොපය, අලඬිකරොහීති අත්ථො. මාලවණ්ණකන්ති මාලඤ්චෙව ගන්ධවිලෙපනඤ්ච. කඤ්චනමණිමුත්තකන්ති කඤ්චනෙන මණිමුත්තාහි ව යුත්තං, සුවණ්ණමයමණිමුත්තාහි ඛචිතන්ති අත්ථො. බහුන්ති භත්ථුපගාදිහෙදතො බහුප්පකාරං. විවිධන්ති කරණවිකතියා නානාවිධං.

සුධොතරජපච්ඡදන්ති සුධොතතාය පවාහිතරජං උත්තරච්ඡදං. සුභන්ති සොභනං. ගොතකතුලිකසන්ථතන්ති දීඝලොමකාළකොජවෙන වෙව භංසලොමාදිපුණ්ණාය තුලිකාය ව සන්ථතං. නවන්ති අභිනවං. මහාරහන්ති මහග්ග්ගං. චන්දනමණ්ඩිතසාරගන්ධිකන්ති ගොසිසකාදිසාරචන්දනෙන මණ්ඩිතතාය සුරහිගන්ධිකං, එවරූපං සයනමාරුහ, තං ආරුහිත්වා යථාසුඛං සයාහි වෙව නිසීද වාති අත්ථො.

උප්පලං චුදකා සමුග්ගතන්ති ව-කාරො නිපාතමත්තං, උදකතො උග්ගතං උට්ඨිතං අච්චුග්ගමිම යිතං සුචුල්ලමුප්පලං. යථා තං අමනුස්සසෙවිතන්ති තඤ්ච රක්ඛසපරිග්ගහිතාය පොක්ඛරණියා ජාතත්තා නිම්මනුස්සෙහි සෙවිතං කෙනචි අපරිභුත්තමෙව භවෙය්‍ය. එවං ත්වං බ්‍රහ්මචාරිනීති එවමෙව තං සුට්ඨු චුල්ලමුප්පලං විය තුවං බ්‍රහ්මචාරිනී. සකෙසඬිගෙසු අත්තනො සරීරාවයවෙසු කෙනචි අපරිභුත්තෙසුයෙව ජරං ගමිස්සසි, මුධායෙව ජරාපිණ්ණා භවිස්සසි.

එවං ධුත්තකෙන අත්තනො අධිප්පායෙ පකාසිතෙ ථෙරී සරීරසභාවවිභාවනෙන තං තත්ථ විච්ඡින්නදෙන්ති “කිං තෙ ඉධා”ති ගාථමාහ. තස්සත්ථො – ආචුසො සුවණ්ණකාරපුත්ත, කෙසාදිකුණපසුරෙ එකන්තෙන හෙදනධම්මෙ සුසානවඩ්ඪනෙ, ඉධ ඉමස්මිං කායසඤ්ඤිතෙ අසුවිකලෙවරෙ කිං නාම තව සාරන්ති සම්මතං සම්භාවිතං, යං දිස්වා විමනො අඤ්ඤතරස්මිං ආරම්මණෙ විගතමනසඬිකප්පො, එත්ථෙව වා අවිමනො සොමනස්සිකො හුත්වා උදික්ඛසි, තං මය්හං කථෙහීති.

තං සුත්වා ධුත්තකො කිඤ්චාපි තස්සා රූපං වාතුරියසොහිතං, පඨමදස්සනතො පන පට්ඨාය යස්මිං දිට්ඨිපාතෙ පටිබද්ධවිත්තො, තමෙව අපදිසන්තො “අක්ඛිනි ව තුරියාරිවා”ති ආදිමාහ. කාමඤ්චායං ථෙරී සුට්ඨු සංයතතාය සන්තින්ද්‍රියා, තාය ථීරවිප්පසන්නසොම්මසන්නනයනනිපාතෙසු කම්මානුභාවනිප්ඵන්තෙසු පසන්නපඤ්චප්පසාදපටිමණ්ඩිතෙසු නයනෙසු ලබ්භමානෙ පභාවිසිට්ඨවාතුරියෙ දිට්ඨිපාතෙ, යස්මා සයං චරිතභාවභාවවිලාසාදිපරිකප්පවඤ්චිතො සො ධුත්තො ජාතො, තස්මාස්ස දිට්ඨිරාගො සවිසෙසං වෙපුල්ලං අගමාසි. තත්ථ අක්ඛිනි ව තුරියාරිවාති තුරි චුච්චති මිථි, ව-සද්දො නිපාතමත්තං, මිගච්ඡාපාය විය තෙ අක්ඛිනීති අත්ථො. “කොරියාරිවා”ති වා පාළි, කුඤ්චකාරකුක්කුටියාති චුත්තං

හොති. කිත්තරියාරිව පබ්බතන්තරෙති පබ්බතකුච්ඡයං විවරමානාය
කිත්තරිවනිතාය විය ව තෙ අක්ඛිනීති අත්ථො. තව මෙ නයනානි දක්ඛියානි තව
වුත්තගුණවිසෙසානි නයනානි දිස්වා, භියොයා උපරුපරි මෙ කාමාභිරති පවඩ්ඪති.

උප්පලසිබරොපමානි තෙති රත්තුප්පලඅග්ගසද්ධියානි පමිහානි තව. විමලෙති
නිම්මලෙ. භාටකසන්තිහෙති කඤ්චනරුපකස්ස මුඛසද්ධියෙ තෙ මුඛෙ, නයනානි
දක්ඛියානි යොජනා.

අපි දුරගතානි දුරං යානං ගතාපි. සරම්භසෙති අඤ්ඤං කිඤ්චි අවින්තෙන්වා තව
නයනානි එව අනුස්සරාමි. ආයතපමිහෙති දීඝපබ්බමෙ. විසුද්ධදස්සනෙති
නිම්මලලොචනෙ. න භි මත්ථී තයා පියත්තරො නයනානි තව නයනතො අඤ්ඤො
කොචි මය්භං පියතරො නත්ථී. තයානි භි සාමිඅත්ථෙ එව කරණවචනං.

එවං චක්ඛුසම්පත්තියා උම්මාදිතස්ස විය තං තං විප්පලපතො තස්ස පුරිසස්ස
මනොරථං විපරිවත්තෙන්ති ථෙරී “අපථොනා”තිආදිනා ද්වාදස ගාථා අභාසි. තත්ථ
අපථොන පයාතුම්ච්ඡිති, ආවුසො සුවණ්ණකාරපුත්ත, සන්තෙ අඤ්ඤස්මිං
ඉත්ථීජනෙ යො ත්වං බුද්ධසුතං බුද්ධස්ස භගවතො ඔරසධීතරං මං මග්ගයසි
පත්ථෙසි, සො ත්වං සන්තෙ ඛෙමෙ උජුමග්ගෙ අපථොන කණ්ටකනිවුතෙන
සභයෙන කුම්මග්ගෙන පයාතුම්ච්ඡි පටිපජ්ජිතුකාමොසි, චන්දං කීළනකං ගවෙසසි
චන්දමණ්ඩලං කීළාගොළකං කාතුකාමොසි, මෙරුං ලඬිසෙතුම්ච්ඡිති
චතුරාසිතියොජනසභස්සුඛිබ්බෙධං සිනෙරුපබ්බතරාජං ලඬිසගිත්වා අපරභාගෙ
යාතුකාමොසි, සො ත්වං මං බුද්ධසුතං මග්ගයසිති යොජනා.

ඉදානි තස්ස අත්තනො අවිසයභාවං පත්ථනාය ව විසාතාවහනං දස්සෙතුං
“නත්ථී”තිආදි වුත්තං. තත්ථ රාගො යත්ථපි දානි මෙ සියානි යත්ථ ඉදානි මෙ
රාගො සියා භවෙය්‍ය, තං ආරම්මණං සදෙවකෙ ලොකෙ නත්ථී එව. නපි නං ජානාමි
කීරිසොති නං රාගං කීරිසොතිපි න ජානාමි. අථ මග්ගෙන භතො සමුලකොති අථානි
නිපාතමත්තං. අයොනිසොමනසිකාරසඬ්ඛාතෙන මූලෙන සමුලකො රාගො
අරියමග්ගෙන භතො සමුග්ගානිතො.

ඉඬිගාලකුයානි අඬිගාරකාසුයා. උප්ඤ්ඤානි වාතුක්ඛිත්තො විය යො කොචි,
දහනියා ඉන්ධනං වියානි අත්ථො. විසපත්තොරිවානි විසගතභාජනං විය. අග්ගිතො
කතොති අග්ගිතො අඬිගාරතො අපගතො කතො, විසස්ස ලෙසමපි අසෙසෙන්වා
අපනිතො විනාසිතොති අත්ථො.

යස්සා සියා අපච්චවෙක්ඛිතන්ති යස්සා ඉත්ථියා ඉදං ඛන්ධපඤ්චකං ඤාණෙන
අප්පට්චෙක්ඛිතං අපරිඤ්ඤාතං සියා. සත්තා වා අනුසාසිතො සියානි සත්තා වා
ධම්මසරීරස්ස අදස්සනෙන යස්සා ඉත්ථියා අනනුසාසිතො සියා. ත්වං තාදිසිකං
පලොභයානි, ආවුසො, ත්වං තථාරූපං අපරිමද්දිතසඬ්ඛාරං
අපච්චවෙක්ඛිතලොකුත්තරධම්මං කාමෙහි පලොභය උපගච්ඡ. ජානන්තිං සො ඉමං

විහඤ්ඤාසීති සො ත්වං පවත්තිං නිවත්තිඤ්ච යාථාවතො ජානන්තිං පටිවිද්ධසච්චං
ඉමං සුභං භික්ඛුනිං ආගමිම විහඤ්ඤාසී, සම්පති ආයතිඤ්ච විසාතං දුක්ඛං ආපජ්ජසී.

ඉදානිස්ස විසාතාපත්තිතං කාරණවිභාවනෙන දස්සෙන්නී “මය්හං
භී”තිආදිමාහ. තත්ථ භීති හෙතුඅත්ථෙ නිපාතො. අක්කුට්ඨවන්දිතෙති අක්කොසෙ
වන්දනාය ව. සුඛදුක්ඛෙති සුඛෙ ව දුක්ඛෙ ව, ඉට්ඨානිට්ඨවිසයසමායොගෙ වා. සති
උපට්ඨිතාති පච්චෙක්ඛණයුත්තා සති සබ්බකාලං උපට්ඨිතා. සබ්බතමසුභන්ති
ජානියාති තෙභූමකං සඬබ්බාරගතං කිලෙසාසුච්ඡෙදරණෙන අසුභන්ති ඤාත්වා.
සබ්බත්ථෙවාති සබ්බස්මිංයෙව භවත්තයෙ මය්හං මනො තණ්හාලෙපාදිනා න
උපලම්පති.

මග්ගට්ඨකයානායායිනීති අට්ඨකිකමග්ගසඬබ්බාතෙන අරියයානෙන
නිබ්බානපුරං යායිති උපගතා. උද්ධට්ඨලාති අත්තනො සන්තානතො
සමුද්ධට්ඨරාගාදිසල්ලා.

සුවිත්තිතාති හත්ථපාදමුඛාදිආකාරෙන සුට්ඨු විත්තිතා විරචිතා. සොම්භාති
සුම්භකා. දාරුකපිල්ලකාති වාති දාරුදණ්ඩාදීහි උපරවිතරුපකාති. තන්තිභීති
න්භාරුසුත්තකෙහි. බීලකෙහිති හත්ථපාදපිට්ඨිකණ්ණාදිඅත්ථාය යපිතදණ්ඩෙහි.
විනිබ්දධාති විවිධෙනාකාරෙන බ්ද්ධා. විවිධං පනච්චකාති යන්තසුත්තාදීනං
අඤ්ජනවිස්සජ්ජනාදිනා පට්ඨපිතනච්චකා, පනච්චන්තා විය දිට්ඨාති යොජනා.

තම්හුද්ධට්ඨෙ තන්තිබීලකෙති සන්තිවෙසවිසිට්ඨරචනාවිසෙසයුත්තං උපාදාය
රුපකසමඤ්ඤා තම්හි තන්තිමිහි බීලකෙ ව යානතො උද්ධට්ඨෙ බන්ධන්තො
විස්සට්ඨෙය, විසුං කරණෙන අඤ්ඤාමඤ්ඤං චිකලෙ, තහිං තහිං බිපනෙන පරික්ඛිනෙ
විකිරිතෙ. න වින්දෙය්‍ය බණ්ඩසො කතෙති පොත්ථකරුපස්ස අවයවෙ
බණ්ඩාබණ්ඩිතෙ කතෙ පොත්ථකරුපං න වින්දෙය්‍ය, න උපලභෙය්‍ය. එවං සන්තෙ
කම්හි තත්ථ මනං නිවෙසෙය තස්මිං පොත්ථකරුපාවයවෙ කම්හි කිං බාණුකෙ,
උදාහු රජ්ජුකෙ, මත්තිකාපිණ්ඩාදිකෙ වා මනං මනසඤ්ඤං නිවෙසෙය්‍ය, විසඬබ්බාරෙ
අවයවෙ සා සඤ්ඤා කදාවිපි නපතෙය්‍යාති අත්ථො.

තපුපමාති තංසදිසා තෙන පොත්ථකරුපෙන සදිසා. කින්නි වෙ ආහ
“දෙහකානී”තිආදි. තත්ථ දෙහකානීති හත්ථපාදමුඛාදිදෙහාවයවා. මන්ති මෙ
පට්ඨෙද්ධා උපට්ඨහන්ති. තෙහි ධම්මෙහිති තෙහි පථවිආදීහි ව චක්ඛාදීහි ව ධම්මෙහි.
විනා න චත්තන්තිති න හි තථා තථා සන්තිවිට්ඨෙය පථවිආදිධම්මෙ මුඤ්චිත්වා දෙහා
නාම සන්ති. ධම්මෙහි විනා න චත්තන්තිති දෙහො අවයවෙහි අවයවධම්මෙහි විනා න
චත්තති න උපලබ්භති. එවං සන්තෙ කම්හි තත්ථ මනං නිවෙසෙයති කම්හි කිං.
පථවියං, උදාහු ආපාදිකෙ දෙහොති වා හත්ථපාදාදීනීති වා මනං මනසඤ්ඤං
නිවෙසෙය්‍ය. යස්මා පථවිආදිපසාදධම්මමත්තෙ එසා සමඤ්ඤා, යදිදං දෙහොති වා
හත්ථපාදාදීනීති වා සත්තොති වා ඉත්ථිති වා පුරිසොති වා, තස්මා න එත්ථ ජානතො
කොචි අහිනිවෙසො හොතිති.

යථා හරිතාලෙන මක්ඛිතං, අද්දස විත්තිකං භිත්තියා කතන්ති යථා කුසලෙන විත්තකාරෙන භිත්තියං හරිතාලෙන මක්ඛිතං ලිත්තං තෙන ලෙපං දත්වා කතං ආලිඛිතං විත්තිකං ඉත්ථිරූපං අද්දස පස්සෙය්‍යා. තත්ථ යා උපට්ඨනවෛපනාදිකිරියාසම්පත්තියා මානුසිකා නු ඛො අයං භිත්ති අපස්සාය ධීතාති සඤ්ඤා, සා නිරත්ථකා මනුස්සභාවසංඛ්‍යාතස්ස අත්ථස්ස තත්ථ අභාවතො, මානුසිති පන කෙවලං තභිං තස්ස ච විපරිතදස්සනං, යාථාවතො ගහණං න භොති, ධම්මපුඤ්ජමත්තෙ ඉත්ථිපුරිසාදිගහණම්පි එවං සම්පදම්දං දට්ඨබ්බන්ති අධිජ්ජායො.

මායං විය අග්ගතො කතන්ති මායාකාරෙන පුරතො උපට්ඨාපිතං මායාසද්දිසං. සුපිනන්තෙව සුවණ්ණපාදපන්ති සුපිනමෙව සුපිනන්තං, තත්ථ උපට්ඨිතසුවණ්ණමයරුක්ඛං විය. උපගච්ඡසි අන්ධ රික්තකන්ති අන්ධබාල රික්තකං තුච්ඡකං අන්තොසාරරහිතං ඉමං අත්තභාවං ‘එතං මමා’ති සාරවන්තං විය උපගච්ඡසි අභිනිවිසසි. ඡනමජ්ඣෙකුරිව රුජ්ජරූපකන්ති මායාකාරෙන මහාජනමජ්ඣෙකු දස්සිතං රුජ්ජරූපසද්දිසං සාරං විය උපට්ඨහන්තං, අසාරන්ති අත්ථො.

චට්ටනිරිවාති ලාබාය ගුළිකා විය. කොටරොභිතාති කොටරෙ රුක්ඛසුසිරෙ යපිතා. මජ්ඣෙකු පුබ්බුළකාති අක්ඛිදලමජ්ඣෙකු ධීතජලපුබ්බුළසද්දිසා. සඅස්සුකාති අස්සුපලසහිතා. පිළකොළිකාති අක්ඛිගුටකො. එත්ථ ඡායතීති එතස්මිං අක්ඛිමණ්ඩලෙ උභොසු කොට්ඨු විසගන්ධං වායන්තො නිබ්බන්තති. පිළකොළිකාති වා අක්ඛිදලෙසු නිබ්බන්තනකා පිළකා වුවචති. විවිධාති සෙතනීලමණ්ඩලානඤ්චෙව රත්තපිතාදීනං සත්තන්තං පටලානඤ්ච වසෙන අනෙකවිධා. චක්ඛුවිධාති චක්ඛුභාගා චක්ඛුජ්ජකාරා වා තස්ස අනෙකකලාපගතභාවතො. පිණ්ඩිතාති සමුදිතා.

එවං චක්ඛුස්මිං සාරජ්ජන්තස්ස චක්ඛුතො අසුභතං අනවට්ඨිතතාය අනිවචනඤ්ච විභාවෙසි. විභාවෙත්වා ච යථා නාම කොචි ලොභනීයං භණ්ඩං ගහෙත්වා චොරකන්තාරං පටිපජ්ජන්තො චොරෙහි පලිබුද්ධො තං ලොභනීයභණ්ඩං දත්වා ගච්ඡති, එවමෙව චක්ඛුම්භි සාරත්තෙන තෙන පුරිසෙන පලිබුද්ධා ටෙරි අත්තතො චක්ඛුං උජ්ජාටෙන්වා තස්ස අදාසි. තෙන වුත්තං ‘උජ්ජාටිය වාරුදස්සනා’තිආදි. තත්ථ උජ්ජාටියාති උජ්ජාටෙන්වා චක්ඛුකූපතො නිහරිත්වා. වාරුදස්සනාති පියදස්සනා මනොහරදස්සනා. න ච පජ්ජිත්ථාති තස්මිං චක්ඛුස්මිං සංඛිගං නාපජ්ජි. අසංඛිගමානසාති කත්ථවිපි ආරම්මණෙ අනාසත්තවිත්තා. හන්ද තෙ චක්ඛුන්ති තයා කාමිතං තතො එව මයා දින්තන්තා තෙ චක්ඛුසඤ්ඤිතං අසුචිපිණ්ඩං ගණ්හ, ගහෙත්වා හරස්සු පසාදයුත්තං ඉච්ඡිතං යානං නෙහි.

තස්ස ච වීරමාසි තාවදෙනි තස්ස ධුත්තපුරිසස්ස තාවදෙව අක්ඛිම්භි උජ්ජාටිකක්ඛණෙ එව රාගො විගච්ඡි. තත්ථාති අක්ඛිම්භි, තස්සං වා ටෙරියං. අථ වා තත්ථාති තස්මිංයෙව යානෙ. බමාපසිති බමාපෙසි. සොත්ථි සියා බ්‍රහ්මචාරිනීති සෙට්ඨචාරිනි මහෙසිකෙ තුය්හං ආරොග්‍යමෙව භවෙය්‍යා. න පුතො ඵදිසකං

හවිස්සනීති ඉතො පරං ඵවරූපං අනාවාරවරණං න හවිස්සනී, න කර්ස්සාමීති අත්ථො.

ආසාදියාති සට්ඨෙත්වා. ඵදිසන්ති ඵවරූපං සබ්බත්ථ විතරාගං. අග්ගිං පඡ්ඡලිතංව ලිඬිගියාති පඡ්ඡලිතං අග්ගිං ආලිඬිගෙත්වා විය.

තතොති තස්මා ධුත්තපුරිසා. සා භික්ඛුනීති සා සුභා භික්ඛුනී. අගම් බුද්ධවරස්ස සන්තිකන්ති සම්මාසම්බුද්ධස්ස සන්තිකං උපගච්ඡි උපසඬකම්. පස්සිය වරපුඤ්ඤලක්ඛණන්ති උත්තමෙහි පුඤ්ඤසම්භාරෙහි නිබ්බත්තමහාපුරිසලක්ඛණං දිස්වා. යථා පුරාණකන්ති පොරාණං විය උප්පාටනතො පුබ්බෙ විය වක්ඛු පටිපාකතිකං අහොසි. යමෙත්ථ අන්තරන්තරා න චුත්තං, තං චුත්තනයත්තා සුච්ඤ්ඤෙය්‍යාමෙව.

සුභාජීවකම්බවනිකාටෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

තිංසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

15. චත්තාලිසනිපාතො

1. ඉසිදාසීටෙරිගාථාවණ්ණනා

චත්තාලිසනිපාතෙ නගරමිහි කුසුමනාමෙතිආදිකා ඉසිදාසියා ටෙරියා ගාථා. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ පුරිසත්තභාවෙ යත්වා විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපවිනන්තී වරිමභවතො සත්තමෙ භවෙ අකල්‍යාණසන්තිස්සයෙන පරදාරිකකම්මං කත්වා, කායස්ස භෙදා නිරයෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ බහුනි වස්සසතානි නිරයෙ පච්චිත්වා, තතො චුතා තීසු ජාතීසු තිරච්ඡානායොනියං නිබ්බත්තිත්වා තතො චුතා දාසියා කුච්ඡිස්මිං නපුංසකො හුත්වා නිබ්බත්ති. තතො පන චුතා එකස්ස දලිද්දස්ස සාකටිකස්ස ධිතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තං වයඡ්පත්තං ගිරිදාසො නාම අඤ්ඤතරස්ස සත්ථවාහස්ස පුත්තො අත්තනො භරියං කත්වා ගෙහං ආනෙසි. තස්ස ච භරියා අත්ථි සීලවතී කල්‍යාණධම්මා. තස්සං ඉස්සාපකතා සාමිනො තස්සා විද්දෙසනකම්මං අකාසි. සා තත්ථ යාවජීවං යත්වා කායස්ස භෙදා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ උඡ්ඡෙතියං කුලපදෙසසීලාචාරාදිගුණෙහි අභිසම්මතස්ස විභවසම්පන්නස්ස සෙට්ඨස්ස ධිතා හුත්වා නිබ්බත්ති, ඉසිදාසීතිස්සා නාමං අහොසි.

තං වයඡ්පත්තකාලෙ මාතෘපිතරො කුලරූපවයවිභවාදිසදිසස්ස අඤ්ඤතරස්ස සෙට්ඨිපුත්තස්ස අදංසු. සා තස්ස ගෙහෙ පතීදෙවතා හුත්වා මාසමත්තං වසී. අථස්සා කම්මබලෙන සාමිකො විරත්තරූපො හුත්වා තං සරතො නීහරී. තං සබ්බං පාළිතො ඵව විඤ්ඤායති. තෙසං තෙසං පන සාමිකානං අරුච්චනෙය්‍යානාය සංවෙගජානා පිතරං අනුජානාපෙත්වා, ජිනදත්තාය ටෙරියා සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්ති නවිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා, ඵලසුබෙන

නිබ්බානසුඛෙන ව විනිනාමෙන්ති එකදිවසං පාටලිපුත්තනගරෙ පිණ්ඩාය වරින්වා
 පවිජාහත්තං පිණ්ඩපාතපටික්කන්තා මහාගඬගායං වාලුකපුලිනෙ නිසිදින්වා
 බොධින්ථෙරියා නාම අත්තනො සභායත්ථෙරියා පුබ්බපටිපත්තිං පුච්ඡිතා තමත්ථං
 ගාථාබන්ධවසෙන විස්සජ්ජෙසි “උජ්ජෙනියා පුරවරෙ” තිආදිනා. තෙසං පන
 පුච්ඡාවිස්සජ්ජනානං සම්බන්ධං දස්සෙතුං –

402.

“නගරමිහි කුසුමනාමෙ, පාටලිපුත්තමිහි පථවියා මණ්ඩෙ;
 සක්කාකුලකුලිනායො, ද්වෙ භික්ඛුනියො හි ගුණවතියො.

403.

“ඉසිදාසි තත්ථ එකා, දුතියා බොධිති සීලසම්පන්නා ව;
 ක්කානජ්ඣායනරතායො, බහුස්සුතායො ධුතකිලෙසායො.

404.

“තා පිණ්ඩාය වරින්වා, හත්තත්ථං කරිය ධොතපත්තායො;
 රහිතමිහි සුබනිසින්නා, ඉමා ගිරා අබ්බදිරෙසු” ත්ති. –

ඉමා තිස්සො ගාථා සඬගීතිකාරෙහි යිපිතා.

405.

“පාසාදිකාසි අයො, ඉසිදාසි වයොපි තෙ අපරිහීනො;
 කිං දිස්වාන ඛ්‍යාලිකං, අථාසි නෙක්ඛම්මමනුයුත්තා.

406.

“එවමනුයුඤ්ජියමානා සා, රහිතෙ ධම්මදෙසනාකුසලා;
 ඉසිදාසි වචනමබ්බරවි, සුණු බොධි යථාමිහි පබ්බජිතා.

ඉතො පරං විස්සජ්ජනගාථා.

407.

“උජ්ජෙනියා පුරවරෙ, මය්හං පිතා සීලසංවුතො සෙට්ඨි;
 තස්සමිහි එකධිතා, පියා මනාපා ව දයිතා ව.

408.

“අථ මෙ සාකෙතනො වරකා, ආගච්ඡමුත්තමකුලිනා;
 සෙට්ඨි පහුතරතනො, තස්ස මමං සුණුමදාසි තාතො.

409.

“සස්සුයා සසුරස්ස ව, සායං පාතං පණාමමුපගම්ම;
 සිරසා කරොමි පාදෙ, වන්දාමි යථාමිහි අනුසිට්ඨා.

410.

“යා මය්හං සාමිකස්ස, හගිනියො භාතුනො පරිජනො වා;
තමෙකවරකම්පි දිස්වා, උබ්බිග්ගා ආසනං දෙමි.

411.

“අන්තෙන ව පානෙන ව, බජ්ජෙන ව යඤ්ච තත්ථ සන්තිහිතං;
ජාදෙමි උපනයාමි ව, දෙමි ව යං යස්ස පතිරූපං.

412.

“කාලෙන උපට්ඨහිත්වා, සරං සමුපගමාමි උම්මාරෙ;
ධොවන්ති හත්ථ්පාදෙ, පඤ්ජලිකා සාමිකමුපෙමි.

413.

“කොච්ඡං පසාදං අඤ්ජනිඤ්ච, ආදාසකඤ්ච ගණ්හිත්වා;
පරිකම්මකාරිකා විය, සයමෙව පතිං විභූසෙමි.

414.

“සයමෙව ඔදනං සාධයාමි, සයමෙව භාජනං ධොවන්ති;
මාතාව එකපුත්තකං, තථා හත්තාරං පරිවරාමි.

415.

“එවං මං හත්තිකතං, අනුරත්තං කාරිකං නිහතමානං;
උට්ඨායිකං අනලසං, සීලවතිං දුස්සතෙ හත්තා.

416.

“සො මාතරඤ්ච පිතරඤ්ච, හණති ආපුච්ඡහං ගම්ස්සාමි;
ඉසිදාසියා න සහ වච්ඡං, එකාගාරෙහං සහ වත්ථුං.

417.

“මා එවං පුත්ත අවච, ඉසිදාසී පණ්ඩිතා පරිබ්බත්තා;
උට්ඨායිකා අනලසා, කිං තුය්හං න රොවතෙ පුත්ත.

418.

“න ව මෙ හිංසති කිඤ්චි, න වහං ඉසිදාසියා සහ වච්ඡං;
දෙස්සාව මෙ අලං මෙ, අපුච්ඡාහං ගම්ස්සාමි.

419.

“තස්ස වචනං සුණ්හිත්වා, සස්ස සසුරො ව මං අපුච්ඡිංසු;
කිස්ස තයා අපරද්ධං, හණ විස්සට්ඨා යථාභූතං.

420.

“නපිහං අපරජ්ඣං කිඤ්චි, නපි හිංසෙමි න භණාමි දුබ්බවනං;
කිං සක්කා කාතුයො, යං මං විද්දෙස්සතෙ භත්තා.

421.

“තෙ මං පිතුසරං පටිනයිංසු, විමනා දුබ්බන අධිභූතා;
පුත්තමනුරක්ඛමානා, ජිතාමිහසෙ රූපිනිං ලක්ඛිං.

422.

“අථ මං අදාසි තාතො, අඬ්ඬස්ස සරම්භි දුතියකුලිකස්ස;
තතො උපඬ්ඬස්සඬ්ඬකෙන, යෙන මං වින්දථ සෙට්ඨි.

423.

“තස්සපි සරම්භි මාසං, අවසිං අථ සොපි මං පටිච්ඡරයි;
දාසිව උපට්ඨහන්තිං, අදුස්සිකං සිලසම්පන්නං.

424.

“භික්ඛාය ව විවරන්තං, දමකං දන්තං මෙ පිතා භණති;
භොගිසි මෙ ජාමාතා, නික්ඛිප පොට්ඨිඤ්ච සට්ඨකඤ්ච.

425.

“සොපි වසිත්වා පක්ඛං, අථ තාතං භණති ‘දෙහි මෙ පොට්ඨිං;
සට්ඨකඤ්ච මල්ලකඤ්ච, පුනපි භික්ඛං වරිස්සාමි’.

426.

“අථ නං භණති තාතො, අම්මා සබ්බො ව මෙ ඤාතිගණවග්ගො;
කිං තෙ න කීරති ඉධ, භණ ඛිජ්ජං තං තෙ කරිහිති.

427.

“ඵචං භණතො භණති, යදි මෙ අත්තා සක්කොති අලං මය්හං;
ඉසිදාසියා න සහ වච්ඡං, එකසරෙහං සහ වත්ථුං.

428.

“විස්සජ්ජිතො ගතො සො, අහම්පි එකාකිනී විවින්නෙමි;
ආපුච්ඡිතුන ගච්ඡං, මරිතුයෙ වා පබ්බජිස්සං වා.

429.

“අථ අය්‍යා ජිනදත්තා, ආගච්ඡී ගොවරාය වරමානා;
තාත කුලං විනයධරී, බහුස්සුතා සිලසම්පන්නා.

430.

“තං දිස්වාන අම්භාකං, උට්ඨායාසනං තස්සා පඤ්ඤාපයිං;

නිසින්නාය ව පාදෙ, වන්දිත්වා භොජනමදාසිං.

431.

“අත්තෙන ව පාතෙන ව, බජ්ජෙන ව යඤ්ච තත්ථ සන්නිහිතං;
සත්තජ්ජයිත්වා අවචං, අයො ඉච්ඡාමි පබ්බජිතුං.

432.

“අථ මං භණ්ඨි තාතො, ඉධෙව පුත්තක වරාහි ත්වං ධම්මං;
අත්තෙන ව පාතෙන ව, තජ්ජය සමණෙ ද්විජාතී ව.

433.

“අථං භණ්ඨාමි තාතං, රොදන්ති අඤ්ජලිං පණාමෙත්වා;
පාපඤ්ඨි මයා පකතං, කම්මං තං නිජ්ජරෙස්සාමි.

434.

“අථ මං භණ්ඨි තාතො, පාපුණ ඛොධිඤ්ච අග්ගධම්මඤ්ච;
නිබ්බානඤ්ච ලභස්සු, යං සච්ඡිකරී ද්විපදසෙට්ඨො.

435.

“මාතාපිතු අභිවාද, යිත්වා සබ්බඤ්ච ඤාතිගණවග්ගං;
සත්තාභං පබ්බජිතා, තිස්සො විජ්ජා අඵස්සයිං.

436.

“ජානාමි අත්තතො සත්ත, ජාතියො යස්සයං ඵලවිපාකො;
තං තව ආචික්ඛිස්සං, තං ඵකමනා නිසාමෙහි.

437.

“නගරමිහි ඵරකච්ඡෙ, සුචණ්ණකාරො අභං පඤ්ඤාධනො;
යොබ්බනමදෙන මත්තො, සො පරදාරං අසෙවිහං.

438.

“සොභං තතො වට්ඨත්වා, නිරයමිහි අපච්චිසං විරං;
පක්කො තතො ව උට්ඨහිත්වා, මක්කට්ඨා කුච්ඡිමොක්කමිං.

439.

“සත්තාභජාතකං මං, මහාකපි යුථපො නිල්ලව්ඡෙසි;
තස්සෙතං කම්මඵලං, යථාපි ගන්ත්වාන පරදාරං.

440.

“සොභං තතො වට්ඨත්වා, කාලං කරිත්වා සිත්ඨවාරඤ්ඤෙ;
කාණාය ව ඛඤ්ජාය ව, ඵලකියා කුච්ඡිමොක්කමිං.

441.

“ද්වාදස වස්සානි අහං, නිල්ලව්විතො දාරකෙ පරිවහිත්වා;
කිම්නාවට්ටො අකල්ලො, යථාපි ගන්ත්වාන පරදාරං.

442.

“සොහං තතො වවිත්වා, ගොවාණිජකස්ස ගාවියා ජාතො;
වච්ඡො ලාබාතම්බො, නිල්ලව්විතො ද්වාදසෙ මාසෙ.

443.

“වොස්සුන නඬිගලමහං, සකටඤ්ච ධාරයාමි;
අන්ධොවට්ටො අකල්ලො, යථාපි ගන්ත්වාන පරදාරං.

444.

“සොහං තතො වවිත්වා, විටියා දාසියා සරෙ ජාතො;
නෙව මහිලා න පුරිසො, යථාපි ගන්ත්වාන පරදාරං.

445.

“තිංසතිවස්සමිහි මතො, සාකටිකකුලමිහි දාරිකා ජාතා;
කපණමිහි අප්පභොගෙ, ධනිකපුරිසපාතබ්බුලමිහි.

446.

“තං මං තතො සත්ථවාහො, උස්සන්තාය විපුලාය වඩ්ඪියා;
ඔකඩ්ඪති විලපන්තිං, අව්ඡන්දිත්වා කුලසරස්මා.

447.

“අථ සොළසමෙ වස්සෙ, දිස්වා මං පත්තයොබ්බනං කඤ්ඤං;
ඔරුන්ධතස්ස පුත්තො, ගිරිදාසො නාම නාමෙන.

448.

“තස්සපි අඤ්ඤා හරියා, සිලවතී ගුණවතී යසවතී ව;
අනුරත්තා භත්තාරං, තස්සාහං විද්දෙසනමකාසිං.

449.

“තස්සෙතං කම්මඵලං, යං මං අපකීරිතුන ගව්ඡන්ති;
දාසීව උපට්ඨහන්තිං, තස්සපි අන්තො කතො මයා”ති.

තත්ථ නගරමිහි කුසුමනාමෙති “කුසුමපුර”න්ති ඵලං කුසුමසද්දෙන
ගහිතනාමකෙ නගරෙ, ඉදානි තං නගරං පාටලිපුත්තමිහිති සරූපතො දස්සෙති.
පථවියා මණ්ඩෙති සකලාය පථවියා මණ්ඩිභූතෙ. සකාකුලකුලීනායොති සකාකුලෙ
කුලධීතරො, සකාපුත්තස්ස භගවතො සාසනෙ පබ්බජිතතාය ඵලං වුත්තං.

තත්ථානි තාසු ද්විසු භික්ඛුනීසු. බොධිති එවංනාමිකා ථෙරී.
 ඤානජ්ඣායනරතායොති ලොකියලොකුත්තරස්ස ඤානස්ස ඤායනෙ අභිරතා.
 බහුස්සුතායොති පරියත්තිබාහුසච්චෙන බහුස්සුතා. ධුතකිලෙසායොති අග්ගමග්ගෙන
 සබ්බසො සමුග්ගාතිතකිලෙසා. භත්තත්ථං කරියාති භත්තකිච්චං නිට්ඨාපෙත්වා.
 රහිතමිහිති ජනරහිතමිහි විවිත්තට්ඨානෙ. සුඛනිසිත්තාති පබ්බජ්ජාසුඛෙන
 විවෙකසුඛෙන ච සුඛනිසිත්තා. ඉමා ගිරාති ඉදානි වුව්චමානා සුඛා ලාපනා.
 අබ්භද්දිරෙසුන්ති පුච්ඡාච්ඡස්සජ්ජනවසෙන කථසිංසු.

“පාසාදිකාසී”ති ගාථා බොධිත්ථෙරියා පුච්ඡාච්ඡෙන වුත්තා.
 “එවමනුසුඤ්ජියමානා”ති ගාථා සඬ්භිතිකාරෙහෙව වුත්තා. “උජ්ජෙනියා”තිආදිකා
 හි සබ්බාපි ඉසිදාසියාව වුත්තා. තත්ථ පාසාදිකාසීති රූපසම්පත්තියා පස්සන්තානං
 පසාදාවහා අසි. වයොපි තෙ අපරිහීනොති තුය්හං වයොපි න පරිහීනො, පඨමවයෙ
 ධීතාසිති අත්ථො. කිං දිස්වාන බ්‍යාලිකන්ති කිදිසං බ්‍යාලිකං දොසං සරාවාසෙ
 ආදීනවං දිස්වා. අථාසි නෙක්ඛම්මමනුසුත්තාති අථාති නිපාතමත්තං, නෙක්ඛම්මං
 පබ්බජ්ජං අනුයුත්තා අසි.

අනුසුඤ්ජියමානාති පුච්ඡියමානා, සා ඉසිදාසීති යොජනා. රහිතෙති
 සුඤ්ඤට්ඨානෙ. සුඤ්ඤ බොධි යථාමිහි පබ්බජිතාති බොධිත්ථෙරි අහං යථා පබ්බජිතා
 අමිහි, තං තං පුරාණං සුඤ්ඤ සුඤ්ඤාහි.

උජ්ජෙනියා පුරවරෙති උජ්ජෙනීනාමකෙ අවන්තිරට්ඨෙ උත්තමනගරෙ. පියාති
 එකධිතුභාවෙන පියායිතබ්බා. මනාපාති සීලාචාරගුණෙන මනවඩ්ඪනකා. දයිතාති
 අනුකම්පිතබ්බා.

අථාති පච්ඡා මම වයජ්ජත්තකාලෙ. මෙ සාකෙතතො වරකාති
 සාකෙතනගරතො මම වරකා මං වාරෙන්තා ආගච්ඡුං. උත්තමකුලීනාති තස්මිං
 නගරෙ අග්ගකුලිකා, යෙන තෙ පෙසිතා, සො සෙට්ඨි පහුතරතතො. තස්ස මමං
 සුඤ්ඤමදාසි තාතොති තස්ස සාකෙතසෙට්ඨිතො සුඤ්ඤං පුත්තස්ස හරියං කත්වා
 මය්හං පිතා මං අදාසි.

සායං පාතන්ති සායන්තෙ පුබ්බණ්ණෙව ච. පණාමමුපගම්ම සිරසා කරොමිති
 සස්සුයා සසුරස්ස ච සන්තිකං උපගන්ත්වා සිරසා පණාමං කරොමි, තෙසං පාදෙ
 වන්දාමි. යථාමිහි අනුසිට්ඨාති තෙහි යථා අනුසිට්ඨා අමිහි, තථා කරොමි, තෙසං
 අනුසිට්ඨිං න අතික්කමාමි.

තමෙකවරකම්පිති එකවල්ලහම්පි. උබ්බිග්ගාති තසන්තා. ආසනං දෙමිති යස්ස
 පුග්ගලස්ස යං අනුච්ඡවිකං, තං තස්ස දෙමි.

තත්ථානි පරිවෙසනටියානෙ. සන්නිභිතන්ති සජ්ජිතං හුත්වා විජ්ජමානං.
ජාදෙමීති උපච්ඡාදෙමි, උපච්ඡාදෙත්වා උපනායාමි ව, උපනෙත්වා දෙමි, දෙන්නීපි යං
යස්ස පතිරූපං, තදෙව දෙමීති අත්ථො.

උම්මාරෙති ද්වාරෙ. ධොවන්ති හත්ථපාදෙති හත්ථපාදෙ ධොවිති ආසිං,
ධොවිත්වා සරං සමුපගමාමීති යොජනා.

කොච්ඡන්ති මස්සුනං කෙසානඤ්ච උල්ලිඛනකොච්ඡං. පසාදන්ති
ගන්ධවුණ්ණාදිමුඛවිලෙපනං. “පසාධන”න්තිපි පාඨො, පසාධනභණ්ඩං.
අඤ්ජන්ති අඤ්ජනනාළිං. පරිකම්මකාරිකා වියාති අග්ගකුලිකා විභවසම්පන්නාපි
පතිපරිවාරිකා චෙටිකා විය.

සාධයාමීති පවාමි. භාජනන්ති ලොභභාජනඤ්ච. ධොවන්ති පරිවරාමීති
යොජනා.

හත්තිකතන්ති කතසාමිහතිකං. අනුරත්තන්ති අනුරත්තවන්තිං. කාරිකන්ති
තස්ස තස්සෙව ඉති කත්තබ්බස්ස කාරිකං. නිහතමානන්ති අපනිතමානං.
උට්ඨාසිකන්ති උට්ඨානවීරියසම්පන්නං. අනලසන්ති තතො එව අකුසිතං.
සීලවතින්ති සීලාචාරසම්පන්නං. දුස්සතෙති දුස්සති, කුජ්ඣිත්වා භණති.

භණති ආපුච්ඡනං ගම්ස්සාමීති “අභං තුම්හෙ ආපුච්ඡිත්වා යත්ථ කත්ථවි
ගම්ස්සාමී”ති සො මම සාමිකො අත්තනො මාතරඤ්ච පිතරඤ්ච භණති. කිං
භණතීති වෙ ආහ – “ඉසිදාසියා න සහ වච්ඡං, එකාගාරෙහං සහ වත්ථු”න්ති. තත්ථ
වච්ඡන්ති වසිස්සං.

දෙස්සාති අප්පියා. අලං මෙති පයොජනං මෙ තාය ඉත්ථීති අත්ථො. අපුච්ඡාහං
ගම්ස්සාමීති යදි මෙ තුම්හෙ තාය සද්ධිං සංවාසං ඉච්ඡථ, අභං තුම්හෙ අපුච්ඡිත්වා
විදෙසං පක්කම්ස්සාමි.

තස්සාති මම හත්තුනො. කිස්සාති කිං අස්ස තව සාමිකස්ස. තයා අපරද්ධං
බ්‍යාලිකං කතං.

නපිහං අපරජ්ඣන්ති නපි අභං තස්ස කිඤ්චි අපරජ්ඣං. අයමෙව වා පාඨො. නපි
භිංසෙමීති නපි බාධෙමි. දුබ්බවනන්ති දුරුත්තවචනං. කිං සක්කා කාතුයොති කිං
මයා කාතුං අයොස සක්කා. යං මං විද්දෙස්සතෙ හත්තාති යස්මා අකාරණෙනෙව
හත්තා මය්හං විද්දෙස්සතෙ විද්දෙස්සං විත්තප්පකොපං කරොති.

විමනාති දොමනස්සිකා. පුත්තමනුරක්ඛමානාති අත්තනො පුත්තං මය්හං
සාමිකං විත්තමනුරක්ඛණෙන අනුරක්ඛන්තා. ජිනාමිහසෙ රූපිනිං ලක්ඛිත්ති ජිනා
අමිහසෙ ජිනා වතාමිහ රූපවතිං සිරිං, මනුස්සවෙසෙන වරන්තියා සිරිදෙවතාය
පරිභිනා වතාති අත්ථො.

අඩිපස්ස සරම්භි දුතියකුලිකස්සාති පයමසාමිකං උපාදාය දුතියස්ස අඩිපස්ස කුලපුත්තස්ස සරම්භි මං අදාසි, දෙනතො ච තතො පයමසුඤ්ඤානො උපඩ්ඨසුඤ්ඤානො අදාසි. යෙන මං වින්දට්ඨං සෙට්ඨිති යෙන සුඤ්ඤානො මං පයමං සෙට්ඨි වින්දට්ඨං පටිලභි, තතො උපඩ්ඨසුඤ්ඤානාති යොජනා.

සොපිති දුතියසාමිකොපි. මං පටිච්ඡරයිති මං නිහරි, සො මං ගෙහතො නික්කඩ්ඨි. උපට්ඨහන්තින්ති දාසි විය උපට්ඨහන්තිං උපට්ඨානං කරොන්තිං. අදුසිකන්ති අදුබ්භනකං.

දමකන්ති කාරුඤ්ඤාධිට්ඨානතාය පරෙසං චිත්තස්ස දමකං. යථා පරෙ කිඤ්චි දස්සන්ති, එවං අත්තතො කායං වාචඤ්ච දන්තං වූපසන්තං කත්වා පරදත්තභික්ඛාය විවරණකං. ඡාමාතාති දුභිතුපති. නික්ඛිප පොට්ඨිඤ්ච සට්ඨකඤ්චාති තයා පරිදහිතං පිලොතිකාඛණ්ඩඤ්ච භික්ඛාකපාලඤ්ච ඡඩ්ඛෙහි.

සොපි වසිත්වා පක්ඛන්ති සොපි භික්ඛකො පුරිසො මයා සද්ධිං අද්ධමාසමත්තං වසිත්වා පක්කාමි.

අට්ඨං හණ්ඨි තාතොති තං භික්ඛකං මම පිතා මාතා සබ්බො ච මම ඤාතිගණො වග්ගවග්ගො භුත්වා හණ්ඨි. කට්ඨං? කිං තෙ න කිරති ඉධ තුය්හං කිං නාම න කිරති න සාධියති, හණ්ඨි ඛිප්පං. තං තෙ කරිහිතිති තං තුය්හං කරිස්සති.

යදි මෙ අත්තා සක්කොතිති යදි මය්හං අත්තා අත්තාධිතො භුජිස්සො ච හොති, අලං මය්හං ඉසිදාසියා තාය පයොජනං නත්ථි, තස්මා න සහ වච්ඡං න සහ වසිස්සං, එකසරෙ අහං තාය සහ වත්ථුන්ති යොජනා.

විස්සජ්ජිතො ගතො සොති සො භික්ඛකො පිතරා විස්සජ්ජිතො යථාරුචි ගතො. එකාකිනීති එකිකාව. ආපුච්ඡිතුන ගච්ඡන්ති මය්හං පිතරං විස්සජ්ජෙත්වා ගච්ඡාමි. මරිතුයෙති මරිතුං. වාති විකප්පත්ථෙ නිපාතො.

ගොවරායාති භික්ඛාය, තාත-කුලං ආගච්ඡීති යොජනා.

තන්ති තං ජිනදත්තත්ථෙරිං. උට්ඨායාසනං තස්සා පඤ්ඤාපයින්ති උට්ඨහිත්වා ආසනං තස්සා ථෙරියා පඤ්ඤාපෙසිං.

ඉධෙවාති ඉමස්මිං එව ගෙහෙ ධීතා. පුත්තකාති සාමඤ්ඤවොභාරෙන ධීතරං අනුකම්පෙන්තො ආලපති. වරාහි ත්වං ධම්මන්ති ත්වං පබ්බජිත්වා වරිතබ්බං බ්‍රහ්මචරියාදිධම්මං වර. ද්විජාතීති බ්‍රාහ්මණජාතී.

නිජ්ජරෙස්සාමිති ජීරාපෙස්සාමි විනාසෙස්සාමි.

බොධින්ති සව්වාහිසම්බොධිං, මග්ගඤ්ඤාණන්ති අත්ථො. අග්ගධම්මන්ති
එලධම්මං, අරහත්තං. යං සච්ඡිකරී ද්විපදසෙට්ඨොති යං මග්ගඵලනිබ්බානසඤ්ඤිතං
ලොකුත්තරධම්මං ද්විපදානං සෙට්ඨො සම්මාසම්බුද්ධො සච්ඡි අකාසි, තං ලහස්සුති
යොජනා.

සත්තාහං පබ්බජිතාති පබ්බජිතා භුත්වා සත්තාහෙන. අඵස්සයිත්ති ඵ්ඨිං
සච්ඡාකාසිං.

යස්සයං ඵලවිපාකොති යස්ස පාපකම්මස්ස, අයං සාමිකස්ස
අමනාපභාවසඬ්ඛාතො නිස්සන්දඵලභූතො විපාකො. තං තව ආචික්ඛිස්සන්ති තං
කම්මං තව කට්ඨස්සාමි. තන්ති ආචික්ඛියමානං තමෙව කම්මං, තං වා මම වචනං.
එකමනාති එකග්ගමනා. අයමෙව වා පාඨො.

නගරම්හි ඵරකච්ඡෙති ඵවංනාමකෙ නගරෙ. සො පරදාරං අසෙවිහන්ති සො
අහං පරස්ස දාරං අසෙවිං.

චිරං පක්කොති බහුති වස්සසතසහස්සානි නිරයග්ගිනා දඬිඨො. තතො ව
උට්ඨන්තිවාති තතො නිරයතො වුට්ඨිතො වුතො. මක්කට්ඨා කුච්ඡිමොක්කමිත්ති
වානරියා කුච්ඡිමිහි පටිසන්ධිං ගණ්හිං.

යුඨපොති යුඨපති. නිල්ලච්ඡෙසිති පුරිසභාවස්ස ලක්ඛණභූතානි ඛිජකානි
නිල්ලච්ඡෙසි නිහරි. තස්සෙතං කම්මඵලන්ති තස්ස මය්හං එතං අතීතෙ කතස්ස
කම්මස්ස ඵලං. යථාපි ගන්ත්වාන පරදාරන්ති යථා තං පරදාරං අතික්කමිත්වා.

තතොති මක්කට්ඨොනිතො. සින්ධවාරඤ්ඤෙති සින්ධවරට්ඨෙ
අරඤ්ඤට්ඨානෙ. ඵලකියාති අජියා.

දාරකෙ පරිවහිත්වාති පිට්ඨිං ආරුය්හ කුමාරකෙ වහිත්වා. කිම්භාවට්ටොති
අභිජාතට්ඨානෙ කිම්පරිගතොව භුත්වා අට්ටො අට්ටිතො. අකල්ලොති ගිලානො,
අහොසිති වචනසෙසො.

ගොවාණිජකස්සාති ගාවියො වික්කිණිත්වා ජීවකස්ස. ලාබාතම්බොති
ලාබාරසරත්තෙහි විය තම්බෙහි ලොමෙහි සමන්තාගතො.

වොඬුනාති වහිත්වා. නඬගලන්ති සිරං, සකටඤ්ච ධාරයාමිති අත්ථො.
අත්ථොවට්ටොති කාණොව භුත්වා අට්ටො පිළිතො.

වීථියාති නගරවීථියං. දාසියා සරෙ ඡාතොති සරදාසියා කුච්ඡිමිහි ඡාතො.
“වණ්ණදාසියා”තිපි වදන්ති. තෙව මහිලා න පුරිසොති ඉත්ථිපි පුරිසොපි න හොමි,
ජාතිනපුංසකොති අත්ථො.

තිංසතිවස්සමිති මතොති නපුංසකො හුත්වා තිංසවස්සකාලෙ මතො.
සාකටිකකුලමිතීති සුතකකුලෙ. ධනිකපුරිසපාතබහුලමිතීති ඉණායිකානං පුරිසානං
අධිපතනබහුලෙ බහුහි ඉණායිකෙහි අභිභවිතබ්බෙ.

උස්සන්තායාති උපචිතාය. විපුලායාති මහතියා. වඩිසීයාති ඉණවඩිසීයා.
ඔකඩිසීති අවකඩිසීති. කුලසරස්මාති මම ජාතකුලගෙහතො.

ඔරුන්ධතස්ස පුත්තොති අස්ස සත්ථවාහස්ස පුත්තො, මයි පටිබද්ධචිත්තො
නාමෙන ගිරිදාසො නාම අවරුන්ධති අත්තනො පරිග්ගහභාවෙන ගෙහෙ කරොති.

අනුරත්තා භත්තාරන්ති භත්තාරං අනුවත්තිකා. තස්සාහං විද්දෙසනමකාසින්නි
තස්ස භත්තො නං හරියං සපත්තිං විද්දෙසනකම්මං අකාසිං. යථා නං සො
කුජ්ඣති, එවං පටිපජ්ජිං.

යං මං අපකිරිතුන ගච්ඡන්තිති යං දාසි විය සක්කච්චං උපට්ඨහන්තිං මං තත්ථ
තත්ථ පතීනො අපකිරිත්වා ඡඩ්ඛෙත්වා අනපෙක්ඛා අපගච්ඡන්ති. එතං තස්සා මය්හං
තදා කතස්ස පරදාරිකකම්මස්ස සපත්තිං විද්දෙසනකම්මස්ස ච නිස්සන්දඵලං.
තස්සපි අත්තො කතො මයාති තස්සපි තථා අනුනයපාපකකම්මස්ස දාරුණස්ස
පරියන්තො ඉදානි මයා අග්ගමග්ගං අධිගච්ඡන්තියා කතො, ඉතො පරං කිඤ්චි
දුක්ඛං නත්ථීති. යං පනෙත්ථ අත්තරත්තරා න විහත්තං, තං වුත්තනයත්තා
උත්තානත්ථමෙව.

ඉසිදාසිපෙරිගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

චත්තාලීසනිපාතවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

16. මහානිපාතො

1. සුමෙධාපෙරිගාථාවණ්ණනා

මහානිපාතෙ මත්තාවතියා නගරෙතිආදිකා සුමෙධාය පෙරියා ගාථා. අයම්පි
පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරා තත්ථ තත්ථ භවෙ විචට්ඨපනිස්සයං කුසලං උපචින්නී,
සක්කච්චං විමොක්ඛසම්භාරෙ සම්භාරෙත්තී කොණාගමනස්ස භගවතො කාලෙ
කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා, අත්තනො සබ්භි කුලධීතාහි සද්ධිං
එකජ්ඣාසයා හුත්වා මහන්තං ආරාමං කාරෙත්වා බුද්ධජ්ජමුඛස්ස හික්ඛුසඩ්ඨස්ස
නියයාදෙසි. සා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන කායස්ස හෙදා තාවතිංසං උපගච්ඡී. තත්ථ
යාවතායුකං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො වුතා යාමෙසු උපපජ්ජී. තතො වුතා
තුසිතෙසු, තතො වුතා නිම්මානරතීසු, තතො වුතා පරනිම්මිතවසවත්තීසුති
අනුක්කමෙන පඤ්චසු කාමසග්ගෙසු උජ්ජජ්ජිත්වා තත්ථ තත්ථ දෙවරාජුතං මහෙසී
හුත්වා තතො වුතා කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ මහාවිභවස්ස සෙට්ඨිතො ධිතා

හුත්වා අනුක්කමෙන විඤ්ඤානං පත්වා සාසනෙ අභිජප්පන්තා හුත්වා රතනත්තයං
උද්දිස්ස උළාරපුඤ්ඤකම්මං අකාසි.

තත්ථ යාවජීවං ධම්මුපජීවිතී කුසලධම්මනිරතා හුත්වා තතො වුතා තාවතිංසෙසු
නිබ්බත්තිත්වා අපරාපරං සුගතීසුයෙව සංසරන්තී, ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ
මන්තාවතීනගරෙ කොඤ්ඤවස්ස නාම රඤ්ඤො ධීතා හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්සා
මාතෘපිතරො සුමෙධාති නාමං අකංසු. තං අනුක්කමෙන
වුද්ධිප්පත්තවයප්පත්තකාලෙ මාතෘපිතරො “වාරණවතීනගරෙ අනිකරත්තස්ස නාම
රඤ්ඤො දස්සාමා”ති සම්මන්තෙසු. සා පන දහරකාලතො පටියාය අත්තනො
සමානවයාහි රාජකඤ්ඤාහි දාසිජනෙහි ව සද්ධිං භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා
භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා විරකාලතො පටියාය කතාධිකාරතාය සංසාරෙ
ජාතසංවෙගා සාසනෙ අභිජප්පන්තා හුත්වා වයප්පත්තකාලෙ කාමෙහි
විනිවත්තිතමානසා අහොසි. තෙන සා මාතෘපිතූනං ඤාතීනං සම්මන්තනං සුත්වා “න
මය්හං සරාවාසෙන කිච්චං, පබ්බජීස්සාමහ”න්ති ආහ. තං මාතෘපිතරො සරාවාසෙ
නියොජෙන්නා නානප්පකාරෙන යාවන්තාපි සඤ්ඤාපෙතුං නාසක්ඛිංසු. සා “එවං
මෙ පබ්බජිතුං ලබ්භතී”ති බග්ගං ගහෙත්වා සයමෙව අත්තනො කෙසෙ ඡින්දිත්වා
තෙ එව කෙසෙ ආරබ්භ පටික්කුලමනසිකාරං පවත්තෙන්ති තත්ථ කතාධිකාරතාය
භික්ඛුනීනං සන්තිකෙ මනසිකාරවිධානස්ස සුතපුබ්බත්තා ව අසුහනිමිත්තං
උප්පාදෙත්වා තත්ථ පයමජ්ඣානං අධිගච්ඡි. අධිගතපයමජ්ඣානා ව අත්තනා
සරාවාසෙ උයොයාජෙතුං උපගතෙ මාතෘපිතරො ආදිං කත්වා අන්තොජනපරිජනං
සබ්බං රාජකුලං සාසනෙ අභිජප්පන්තං කාරෙත්වා සරතො නික්ඛමිත්වා
භික්ඛුනුපස්සයං ගන්ත්වා පබ්බජී. පබ්බජිත්වා ව විපස්සනං පටියපෙත්වා සම්මදෙව
පරිපක්කඤාණා විමුත්තිපරිපාවතීයානං ධම්මානං විසෙසිතාය න විරස්සෙව සහ
පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තෙන වුත්තං අපදානෙ (අප. පෙරි 2.1.1-19) –

“භගවති කොණාගමනෙ, සඬ්ඝාරාමමිහි නවනිවෙසමිහි;
සබ්බො තිස්සො ජනියො, විහාරදානං අදාසිමිහ.

“දසක්ඛත්තුං සතක්ඛත්තුං, දසසතක්ඛත්තුං සතානි ව සතක්ඛත්තුං;
දෙවෙසු උපපජ්ජිමිහ, කො පන වාදො මනුස්සෙසු.

“දෙවෙසු මහිද්ධිකා අහුමිහ, මානුසකම්මි කො පන වාදො;
සත්තරතනස්ස මහෙසී, ඉත්ථිරතනං අහං ආසිං.

“ඉධ සඤ්චිතකුසලා, සුසම්ඳ්ධකුලජ්ජපා;
ධනඤ්ජානී ව බෙමා ව, අහමිපි ව තයො ජනා.

“ආරාමං සුකතං කත්වා, සබ්බාවයවමණ්ඩිතං;
බුද්ධප්පමුඛසඬ්ඝස්ස, නියායාදෙත්වා පමොදිතා.

“යත්ථ යත්ථුපපජ්ජාමි, තස්ස කම්මස්ස වාහසා;

දෙවෙසු අග්ගතං පත්තා, මනුස්සෙසු තථෙව ව.

“ඉමස්මිංයෙව කප්පමිහි, බ්‍රහ්මඛන්ධු මහායසො;
කස්සපො නාම ගොත්තෙන, උප්පජ්ජි වදනං වරො.

“උපට්ඨාකො මහෙසිස්ස, තදා ආසි නරිස්සරො;
කාසිරාජා කිකි නාම, බාරාණසිපුරුත්තමෙ.

“තස්සාසුං සත්ත ධිතරො, රාජකඤ්ඤා සුබ්බධිතා;
බුද්ධොපට්ඨානනිරතා, බ්‍රහ්මවරියං වරිංසු තා.

“තාසං සභායිකා හුත්වා, සීලෙසු සුසමාහිතා;
දත්වා දානානි සක්කච්චං, අගාරෙව වතං වරිං.

“තෙන කම්මෙන සුකතෙන, වෙනනාපණ්ඩිහි ව;
ජහිත්වා මානුසං දෙහං, තාවතිංසුපගා අහං.

“තතො චුතා යාමමගං, තතොහං තුසිතං ගතා;
තතො ව නිම්මානරතිං, වසවත්තිපුරං ගතා.

“යත්ථ යත්ථුපපජ්ජාමි, පුඤ්ඤකම්මසමොහිතා;
තත්ථ තත්ථෙව රාජුනං, මහෙසිත්තමහාරයිං.

“තතො චුතා මනුස්සත්තෙ, රාජුනං චක්කවත්තිනං;
මණ්ඩලීනඤ්ච රාජුනං, මහෙසිත්තමකාරයිං.

“සම්පත්තිමනුභොත්ථාන, දෙවෙසු මානුසෙසු ව;
සබ්බත්ථ සුඛිතා හුත්වා, නෙකජාතීසු සංසරිං.

“සො හෙතු සො පභවො, තම්මුලං සාව සාසනෙ ඛන්ති;
තං පඨමසමොධානං, තං ධම්මරතාය නිබ්බානං.

“කිලෙසා කුමාපිතා මය්හං, භවා සබ්බෙ සමුහතා;
නාගීව ඛන්ධනං ඡෙත්වා, විහරාමි අනාසවා.

“ස්වාගතං වත මෙ ආසි, බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකෙ;
තිස්සො විජ්ජා අනුප්පත්තා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං.

“පටිසම්භිදා වතස්සො, විමොක්ඛාපි ව අට්ඨිමෙ;
ජල්ලඤ්ඤා සච්ඡිකතා, කතං බුද්ධස්ස සාසනං” තිති.

අරහත්තං පන පත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චචෙක්ඛිත්වා උදානවසෙන —

450.

“මන්තාවතියා නගරෙ, රඤ්ඤො කොඤ්චස්ස අග්ගමහෙසියා;
ධීතා ආසිං සුමෙධා, පසාදිතා සාසනකරෙහි.

451.

“සීලවතී චිත්තකථා, බහුස්සුතා බුද්ධසාසනෙ චිත්තා;
මාතෘපිතරො උපගම්ම, භණ්ණි උභයො නිසාමෙථ.

452.

“නිබ්බානාභිරතාහං, අසස්සතං භවගතං යදිපි දිබ්බං;
කිමඛිගං පන තුව්ඡා කාමා, අප්පස්සාදා බහුවිසාතා.

453.

“කාමා කටුකා ආසි, විසුපමා යෙසු මුව්ඡිතා බාලා;
තෙ දීඝරත්තං නිරයෙ, සමප්පිතා භඤ්ඤන්තෙ දුක්ඛිතා.

454.

“සොචන්ති පාපකම්මා, විනිපාතෙ පාපවද්ධිනො සදා;
කායෙන ච වාචාය ච, මනසා ච අසංවුතා බාලා.

455.

“බාලා තෙ දුප්පඤ්ඤා, අවෙනනා දුක්ඛසමුදයොරුද්ධා;
දෙසෙන්නෙ අජානන්තා, න බුජ්ඣරෙ අරියසච්චානි.

456.

“සච්චානි ‘අම්ම’ බුද්ධවරදෙසි, තානි තෙ බහුතරා අජානන්තා යෙ;
අභිනන්දන්ති භවගතං, පිහෙන්නි දෙවෙසු උපපත්තිං.

457.

“දෙවෙසුපි උපපත්ති, අසස්සතා භවගතෙ අනිච්චම්භි;
න ච සන්තසන්ති බාලා, පුනප්පුනං ජායිතබ්බස්ස.

458.

“චත්තාරො විනිපාතා, දුච්චෙ ච ගතියො කථඤ්චි ලබ්භන්ති;
න ච විනිපාතගතානං, පබ්බජ්ජා අත්ථි නිරයෙසු.

459.

“අනුජානාථ මං උභයො, පබ්බජිතුං දසබලස්ස පාවචනෙ;
අප්පොස්සුක්කා සට්ඨස්සං, ජාතිමරණප්පහානාය.

460.

“කිං භවගතෙ අභිනන්දි, තෙන කායකලිනා අසාරෙන;
භවතණ්හාය නිරොධා, අනුජානාථ පබ්බජිස්සාමි.

461.

“බුද්ධානං උප්පාදො, විචජ්ජිතො අක්ඛණො ඛණො ලද්ධො;
සීලානි බ්‍රහ්මචරියං, යාවජීවං න දුසෙය්‍යං.

462.

“එවං භණ්ති සුමෙධා, මාතෘපිතරො ‘න තාව ආහාරං;
ආහරිස්සං ගහට්ඨා, මරණවසං ගතාව හෙස්සාමි’.

463.

“මාතා දුක්ඛිතා රොදති පිතා ව;
අස්සා සබ්බසො සමභිභතො;
සට්ඨන්ති සඤ්ඤාපෙත්‍රං, පාසාදතලෙ ඡමාපතිතං.

464.

“උට්ඨෙහි පුත්තක කිං සොචි, තෙන දින්නාසි වාරණවතිම්භි;
රාජා අනිකරත්තො, අභිරූපො තස්ස ත්වං දින්නා.

465.

“අග්ගමහෙසි භවිස්සසි, අනිකරත්තස්ස රාජිනො භරියා;
සීලානි බ්‍රහ්මචරියං, පබ්බජ්ජා දුක්කරා පුත්තක.

466.

“රජ්ජෙ ආණා ධනමිස්සරියං, හොගා සුඛා දභරිකාසි;
භුඤ්ජාහි කාමහොගෙ, වාරෙය්‍යං හොතු තෙ පුත්ත.

467.

“අථ තෙ භණ්ති සුමෙධා, මා එදිසිකානි භවගතමසාරං;
පබ්බජ්ජා වා හොහිති, මරණං වා මෙ න චෙව වාරෙය්‍යං.

468.

“කිම්ච පුතිකායමසුචිං, සවනගන්ධං භයානකං කුණපං;
අභිසංවිසෙය්‍යං භස්තං, අසකිං පග්ගරිතං අසුචිපුණ්ණං.

469.

“කිම්ච තභං ජානන්ති, විකුලකං මංසසොණිකුපලිත්තං;
කිම්කුලලයං සකුණහත්තං, කලෙවරං කිස්ස දියතීති.

470.

“නිබ්බුය්හති සුසානං, අවිරං කායො අපෙතවිඤ්ඤාණො;
ඡුද්ධො කළිඨගරං විය, ජිගුච්ඡමානෙනි ඤාතීහි.

471.

“ඡුද්ධුන නං සුසානෙ, පරහත්තං න්භායන්ති ජිගුච්ඡන්තා;
නියකා මාතෘපිතරො, කිං පන සාධාරණා ජනතා.

472.

“අජ්ඣොසිතා අසාරෙ, කළෙවරෙ අට්ඨන්තාරුසඬ්ඝානෙ;
බ්බෙස්සුවිචාරස්සවපරිපුණ්ණෙ පුත්තිකායමිහි.

473.

“යො නං විනිබ්භුජිත්වා, අබ්භන්තරමස්ස බාහිරං කයිරා;
ගන්ධස්ස අසහමානා, සකාපි මාතා ජිගුච්ඡෙය්සා.

474.

“බන්ධධාතුආයතනං, සඬ්ඛතං ජාතිමූලකං දුක්ඛං;
යොනියො අනුවිචින්නති, වාරෙය්සං කිස්ස ඉච්ඡෙය්සං.

475.

“දිවසෙ දිවසෙ තිසත්ති, සතානි නවනවා පතෙය්සං කායමිහි;
චස්සසතමිපි ව සාතො, සෙය්සො දුක්ඛස්ස චෙවං බයො.

476.

“අජ්ඣුපගච්ඡෙ ඝාතං, යො විඤ්ඤායෙවං සත්ථුනො වචනං;
දිඝො තෙසං සංසාරො, පුනස්පුනං භඤ්ඤමානානං.

477.

“දෙවෙසු මනුස්සෙසු ව, තිරච්ඡානයොනියා අසුරකායෙ;
පෙතෙසු ව නිරයෙසු ව, අපරිමිතා දිස්සන්තෙ ඝාතා.

478.

“ඝාතා නිරයෙසු බහු, විනිපාතගතස්ස පිළියමානස්ස;
දෙවෙසුපි අත්තාණං, නිබ්බානසුඛා පරං නත්ථි.

479.

“පත්තා තෙ නිබ්බානං, යෙ යුත්තා දසබලස්ස පාවචනෙ;
අප්පොස්සුක්කා ඝට්ඨන්ති, ජාතිමරණප්පහානාය.

480.

“අජ්ජෙව තාතහිනික්ඛමිස්සං, භොගෙහි කිං අසාරෙහි;

නිබ්බින්නා මෙ කාමා, වන්නසමා තාලවත්ථුකතා.

481.

“සා වෙවං භණ්ඨි පිතරමනීකරත්තො, ව යස්ස සා දින්නා;
උපයාසි වාරණවතෙ, වාරෙය්‍යමුපට්ඨිතෙ කාලෙ.

482.

“අථ අසිතනිච්ඡමුදුකෙ, කෙසෙ ඛග්ගෙන ඡින්නිය සුමෙධා;
පාසාදං පිදහිත්වා, පට්මජ්ඣානං සමාපජ්ජි.

483.

“සා ව තහිං සමාපන්නා, අනීකරත්තො ව ආගතො නගරං;
පාසාදෙ ව සුමෙධා, අනිච්චසඤ්ඤං සුභාවෙති.

484.

“සා ව මනසි කරොති, අනීකරත්තො ව ආරුහී තුරිතං;
මණ්ඩකකභූසිතඨිගො, කතඤ්ජලී යාවති සුමෙධං.

485.

“රජ්ජෙ ආණා ධනමිස්සරියං, හොගා සුඛා දහරිකාසි;
භුඤ්ජාහි කාමහොගෙ, කාමසුඛා දුල්ලහා ලොකෙ.

486.

“නිස්සට්ඨං තෙ රජ්ජං, හොගෙ භුඤ්ජස්ස දෙහි දානානි;
මා දුම්මනා අහොසි, මාතාපිතරො තෙ දුක්ඛිනා.

487.

“තං තං භණ්ඨි සුමෙධා, කාමෙහි අනත්ථිකා විගතමොහා;
මා කාමෙ අහින්නදි, කාමෙස්වාදීනවං පස්ස.

488.

“වාතුද්දිපො රාජා, මන්ධාතා ආසි කාමහොගිනමග්ගො;
අතිත්තො කාලඨිකතො, න වස්ස පරිපූරිතා ඉච්ඡා.

489.

“සත්ත රතනානි වස්සෙය්‍යා, වුට්ඨිමා දසදිසා සමන්තෙන;
න වත්ථි තිත්ති කාමානං, අතිත්තාව මරන්ති නරා.

490.

“අසිසුනුපමා කාමා, කාමා සප්පසිරොපමා;
උක්කොපමා අනුදහන්ති, අට්ඨිකඨිකලසන්නිහා.

491.

“අනිච්චා අධුචා කාමා, බහුදුක්ඛා මහාවිසා;
අයොගුළොව සන්තත්තො, අසමුලා දුබ්ඡ්ඵලා.

492.

“රුක්ඛඵලපමා කාමා, මංසපෙසුපමා දුඛා;
සුපිනොපමා වඤ්චනියා, කාමා යාවිතකූපමා.

493.

“සත්තිසුලුපමා කාමා, රොගො ගණ්ඨො අසං නිසං;
අභිගාරකාසුසදිසා, අසමුලං භයං වධො.

494.

“ඵවං බහුදුක්ඛා කාමා, අක්ඛාතා අන්තරායිකා;
ගච්ඡථ න මෙ භවගතෙ, විස්සායො අත්ථි අත්තනො.

495.

“කිං මම පරො කරිස්සති, අත්තනො සිසම්භි ඩය්භමානම්භි;
අනුබන්ධෙ ජරාමරණෙ, තස්ස සාතාය සට්ඨබ්බං.

496.

“ද්වාරං අපාපුරිත්වානහං, මාතාපිතරො අනිකරත්තඤ්ච;
දිස්වාන ඡමං නිසින්තෙ, රොදන්තෙ ඉදමචොවං.

497.

“දීඝො බාලානං සංසාරො, පුනථ්පුනඤ්ච රොදනං;
අනමතග්ගෙ පිතු මරණෙ, භාතු වධෙ අත්තනො ව වධෙ.

498.

“අස්සු ථඤ්ඤං රුධිරං, සංසාරං අනමතග්ගතො සරථ;
සත්තානං සංසරනං, සරාභි අට්ඨිනඤ්ච සන්තිවයං.

499.

“සර චතුරොදධි, උපනීතෙ අස්සුථඤ්ඤරුධිරම්භි;
සර එකකප්පමට්ඨිනං, සඤ්චයං විපුලෙන සමං.

500.

“අනමතග්ගෙ සංසරතො, මභිං ජම්බුදීපමුපනීතං;
කොලට්ඨිමත්තගුළිකා, මාතා මාතුස්ථෙව නප්පහොන්ති.

501.

“තිණකට්ඨසාධාපලාසං, උපතීතං අනමතග්ගතො සර;
චතුරභිගුලිකා සට්ඨා, පිතුපිතුස්වෙච නප්පහොන්ති.

502.

“සර කාණකච්ඡපං පුබ්බසමුද්දෙ, අපරතො ච යුග්ගද්දං;
සිරං තස්ස ච පටිමුක්ඛං, මනුස්සලාහමහි ඔපම්මං.

503.

“සර රූපං චේණපිණ්ඩොපමස්ස, කායකලිතො අසාරස්ස;
බන්ධෙ පස්ස අනිච්චෙ, සරාහි නිරයෙ බහුවිසාතෙ.

504.

“සර කට්ඨං වඩ්ඪෙත්තෙ, පුනප්පුනං තාසු තාසු ජාතීසු;
සර කුම්භීලහයානි ච, සරාහි චත්තාරි සච්චානි.

505.

“අමතමහි විජ්ජමානෙ, කිං තච පඤ්චකටුකෙන පිනෙන;
සබ්බා හි කාමරතියො, කටුකතරා පඤ්චකටුකෙන.

506.

“අමතමහි විජ්ජමානෙ, කිං තච කාමෙහි යෙ පරිළාහා;
සබ්බා හි කාමරතියො, ජලිතා කුලීතා කම්පිතා සන්තාපිතා.

507.

“අසපත්තමහි සමානෙ, කිං තච කාමෙහි යෙ බහුසපත්තා;
රාජග්ගිවොරඋදකප්පියෙහි, සාධාරණා කාමා බහුසපත්තා.

508.

“මොක්ඛමහි විජ්ජමානෙ, කිං තච කාමෙහි යෙසු වධබන්ධො;
කාමෙසු හි අසකාමා, වධබන්ධදුබානි අනුභොන්ති.

509.

“ආදීපිතා තිණුක්කා, ගණ්හන්තං දහන්ති නෙව මුඤ්චන්තං;
උක්කොපමා හි කාමා, දහන්ති යෙ තෙ න මුඤ්චන්ති.

510.

“මා අප්පකස්ස හෙතු, කාමසුඛස්ස විපුලං ජහී සුඛං;
මා පුටුලොමොච බලිසං, ගිලිත්වා පච්ඡා විහඤ්ඤසි.

511.

“කාමං කාමෙසු දමස්සු, තාච සුනබොච සඬ්ඛලාබද්ධො;

කාහින්ති බු තං කාමා, ඡාතා සුනබංච වණ්ඩාලා.

512.

“අපරිමිතඤ්ච දුක්ඛං, බහුනි ච විත්තදොමනස්සානි;
අනුභොගිසි කාමයුත්තො, පටිනිස්සප අද්ධුවෙ කාමෙ.

513.

“අපරමිහි විජ්ජමානෙ, කිං තච කාමෙහි යෙසු ජරා;
මරණඛ්‍යාධිගහිතා, සබ්බා සබ්බත්ථ ඡාතියො.

514.

“ඉදමජරමිදමමරං, ඉදමජරාමරං පදමසොකං;
අසපත්තමසම්බාධං, අබලිතමහයං නිරුපතාපං.

515.

“අධිගතමිදං බහුහි, අමතං අජ්ජාපි ච ලහනියමිදං;
යො යොනියො පයුඤ්ජනි, න ච සක්කා අසට්ඨානෙන.

516.

“ඵචං භණති සුමෙධා, සඬ්ඛාරගතෙ රතිං අලහමානා;
අනුනෙත්ති අනිකරත්තං, කෙසෙ ච ඡමං බිපි සුමෙධා.

517.

“උට්ඨාය අනිකරත්තො, පඤ්ජලිකො යාවතස්සා පිතරං සො;
විස්සජ්ජෙථ සුමෙධං, පබ්බජිතුං විමොක්ඛසච්චදස්සා.

518.

“විස්සජ්ජිතා මාතාපිතුහි, පබ්බජි සොකභයහිතා;
ඡ අහිඤ්ඤා සච්ඡිකතා, අග්ගඵලං සික්ඛමානාය.

519.

“අච්ඡරියමබ්භූතං තං, නිබ්බානං ආසි රාජකඤ්ඤාය;
පුබ්බෙනිවාසචරිතං, යථා ඛ්‍යාකරි පච්ඡිමෙ කාලෙ.

520.

“භගවති කොණාගමනෙ, සඬ්ඝාරාමමිහි නවනිවෙසමිහි;
සබ්බො තිස්සො ජනියො, විහාරදානං අදාසිමිහ.

521.

“දසක්ඛත්තුං සතක්ඛත්තුං, දසසතක්ඛත්තුං සතානි ච සතක්ඛත්තුං;
දෙවෙසු උපපජ්ජිමිහ, කො පන වාදො මනුස්සෙසු.

522.

“දෙවෙසු මහිද්ධිකා අහුමිහ, මානුසකම්හි කො පන වාදො;
සත්තරතනස්ස මහෙසී, ඉත්ථීරතනං අහං ආසිං.

523.

“සො හෙතු සො පහවො, තං මූලං සාව සාසනෙ ඛන්ති;
තං පඨමසමොධානං, තං ධම්මරතාය නිබ්බානං.

524.

“එවං කරොන්ති යෙ සද්දහන්ති, වචනං අනොමපඤ්ඤස්ස;
නිබ්බන්දන්ති භවගතෙ, නිබ්බන්දිත්වා විරජ්ජන්ති” ති. —

ඉමා ගාථා අභාසි.

තත්ථ මන්තවතියා නගරෙති මන්තවතීති එවංනාමකෙ නගරෙ. රඤ්ඤො
කොඤ්ඤවස්සාති කොඤ්ඤවස්ස නාම රඤ්ඤො මහෙසියා කුච්ඡිමිහි ජාතා ධිතා ආසිං.
සුමෙධාති නාමෙන සුමෙධා. පසාදිතා සාසනකරෙහීති සත්ථුසාසනකරෙහි අරියෙහි
ධම්මදෙසනාය සාසනෙ පසාදිතා සඤ්ජාතරතනත්තයප්පසාදා කතා.

සීලවතීති ආචාරසීලසම්පන්නා. චිත්තකථාති චිත්තධම්මකථා. බහුස්සුතාති
හික්ඛුනිතං සන්තිකෙ පරියත්තිධම්මස්සුතියුතා. බුද්ධසාසනෙ විනිතාති එවං පවත්ති,
එවං නිවත්ති, ඉති සීලං, ඉති සමාධි, ඉති පඤ්ඤාති සුත්තානුගතෙන (දී. නි. 2.186)
යොනියොමනසිකාරෙන තදඛිගතො කිලෙසානං විනිවත්තත්තා බුද්ධානං සාසනෙ
විනිතා සංයතකායවාචාවිත්තා. උභයො නිසාමෙථාති තුම්හෙ ද්වෙපි මම වචනං
නිසාමෙථ, මාතෘපිතරො උපගන්ත්වා භණ්තිති යොජනා.

යදිපි දිබ්බන්ති දෙවලොකපරියාපන්නම්පි භවගතං නාම සබ්බම්පි අසස්සනං
අනිච්චං දුක්ඛං විපරිණාමධම්මං. කිමඛිගං පන තුව්ඡා කාමාති කිමඛිගං පන
මානුසකා කාමා, තෙ සබ්බෙපි අසාරකභාවතො තුව්ඡා රිත්තා, සත්ථධාරායං
මධුබ්බන්දු විය අප්පස්සාදා, එතරහි ආයතිඤ්ඤා විපුලදුක්ඛතාය බහුවිසාතා.

කටුකාති අනිට්ඨා. සප්පට්ඨයට්ඨෙන ආසිවිසුපමා. යෙසු කාමෙසු. මුව්ඡිතාති
අප්ප්කොසිතා. සමප්පිතාති සකම්මුතා සබ්බසො අප්පිතා ඛිත්තා, උපපන්නාති
අත්ථො. භඤ්ඤන්තෙති බාධියන්ති.

විනිපාතෙති අපායෙ.

අවෙතනාති අත්තහිතවෙතනාය අභාවෙන අවෙතනා. දුක්ඛසමුදයොරුද්ධාති
තණ්හානිමිත්තසංසාරෙ අවරුද්ධා. දෙසෙන්නෙති චතුසච්චධම්මෙ දෙසියමානෙ.
අජානන්තාති අත්ථං අජානන්තා. න බුජ්ඣරෙ අරියසච්චානීති දුක්ඛාදීනි
අරියසච්චානි න පටිබුජ්ඣන්ති.

අම්මානි මාතරං පමුඛං කත්වා ආලපති. තෙ බහුතරා අජානන්තානි යෙ අභිනන්දන්ති භවගතං පිහෙන්නි දෙවෙසු උපපත්තිං බුද්ධචරදෙසිතානි සච්චානි අජානන්තා, තෙයෙව ච ඉමස්මිං ලොකෙ බහුතරානි යොජනා.

භවගතෙ අනිච්චම්භීති සබ්බස්මිං භවෙ අනිච්චෙ දෙවෙසු උපපත්ති න සස්සතා, එවං සන්තෙපි න ච සන්තසන්ති බාලා න උත්තසන්ති න සංවෙගං ආපජ්ජන්ති. පුනස්සුතං ඡායිතබ්බස්සාති අපරාපරං උපපජ්ජමානස්ස.

චත්තාරො විනිපාතානි නිරයො නිරච්ඡානයොනි පෙත්තිවිසයො අසුරයොනීති ඉමෙ චත්තාරො සුබසමුස්සයතො විනිපාතගතියො. මනුස්සදෙවුපපත්තිසඤ්ඤිතා පන ද්වෙව ගතියො කථංඤ්චි කිච්ඡෙන කසිරෙන ලබ්භන්ති පුඤ්ඤකම්මස්ස දුක්කරත්තා. නිරයෙසුති සුඛරහිතෙසු අපායෙසු.

අප්පොස්සුක්කාති අඤ්ඤකිච්චෙසු නිරුස්සුක්කා. සට්ඨස්සන්ති වායමිස්සං භාවනං අනුයුඤ්ජිස්සාමි, කායකලිනා අසාරෙන භවගතෙ කිං අභිනන්දිතෙනාති යොජනා.

භවතණ්භාය නිරොධාති භවගතාය තණ්භාය නිරොධහෙතු නිරොධත්ථං.

බුද්ධානං උප්පාදො ලද්ධො, විචජ්ජිතො නිරයුපපත්තිආදිකො අට්ඨවිධො අක්ඛණො, බණ්ණා නවමො බණ්ණා ලද්ධොති යොජනා. සීලානීති චතුපාරිසුද්ධිසීලානි. බ්‍රහ්මචරියන්ති සාසනබ්‍රහ්මචරියං. න දුසෙය්‍යන්ති න කොපෙය්‍යාමි.

න තාව ආහාරං ආහරිස්සං ගහට්ඨාති ‘‘නෙව තාව අහං ගහට්ඨා හුත්වා ආහාරං ආහරිස්සාමි, සවෙ පබ්බජ්ජං න ලභිස්සාමි, මරණවසමෙව ගතා භවිස්සාමි’’ති එවං සුමෙධා මාතාපිතරො හණතිති යොජනා.

අස්සාති සුමෙධාය. සබ්බසො සමභිහතොති අස්සුහි සබ්බසො අභිහතමුඛො. සට්ඨන්ති සඤ්ඤාපෙතුන්ති පාසාදතලෙ ඡමාපතිතං සුමෙධං මාතා ච පිතා ච ගිහිභාවාය සඤ්ඤාපෙතුං සට්ඨන්ති වායමන්ති. ‘‘සට්ඨන්ති වායමන්ති’’තිපි පායො, සො එවත්ථො.

කිං සොචිතෙනාති ‘‘පබ්බජ්ජං න ලභිස්සාමි’’ති කිං සොචතෙන. දිත්තාසි වාරණවතිම්භීති වාරණවතීනගරෙ දිත්තා අසි. ‘‘දිත්තාසි’’ති වත්වා පුනපි ‘‘ත්ථං දිත්තා’’ති වචනං දළ්භං දිත්තභාවදස්සනත්ථං.

රජ්ජෙ ආණාති අනිකරත්තස්ස රජ්ජෙ තව ආණා පවත්තති. ධනම්ස්සරියන්ති ඉමස්මිං කුලෙ පතිකුලෙ ච ධනං ඉස්සරියඤ්ච, භොගා සුඛා අතිවිය ඉට්ඨා භොගාති සබ්බමිදං තුය්හං උපට්ඨිතං භත්ථගතං. දහරිකාසීති තරුණි වාසි, තස්මා භුඤ්ජාහි කාමභොගෙ. තෙන කාරණෙන වාරෙය්‍යං භොතු තෙ පුත්තාති යොජනා.

නෙති මාතෘපිතරො. මා ඵදිසිකානීති ඵවරූපානි රජ්ජෙ ආණාදිනි මා භවන්තු.
කස්මාති වෙ ආහ “භගවතමසාර”න්තිආදි.

කිමිවාති කිමි විය. පුතිකායන්ති ඉමං පුතිකලෙවරං. සවනගන්ධන්ති
විස්සට්ඨවිස්සගන්ධං. භයානකන්ති අවිතරාගානං භයාවහං. කුණපං අභිසංවිසෙය්‍යං
භස්තන්ති කුණපහරිතං වම්මපසිබ්බකං, අසකිං පග්ගරිතං අසුච්ඡුණ්ණං
නානප්පකාරස්ස අසුචිනො පුණ්ණං හුත්වා අසකිං සබ්බකාලං අධිපග්ගරන්තං “මම
ඉද”න්ති අභිනිවෙසෙය්‍යං.

කිමිව තහං ජානන්ති, විකුලකන්ති අතිවිය පටික්කුලං අසුචිහි මංසපෙසිහි
සොණ්ණෙනෙහි ව උපලිත්තං අනෙකෙසං කිමිකුලානං ආලයං සකුණානං භත්තභූතං.
“කිමිකුලාලසකුණභත්ත”න්තිපි පාඨො, කිමිනං අවසිට්ඨසකුණානාඤ්ච
භත්තභූතන්ති අත්ථො. තං අහං කලෙවරං ජානන්ති යීතා. තං මං ඉදානි
වාරෙය්‍යවසෙන කිස්ස කෙන නාම කාරණෙන දියාතීති දස්සෙති. තස්ස තඤ්ච දානං
කිමිව කිං විය හොතීති යොජනා.

නිබ්බුය්හති සුසානං, අවිරං කායො අපෙතවිඤ්ඤාණොති අයං කායො
අවිරෙනෙව අපගතවිඤ්ඤාණො සුසානං නිබ්බුය්හති උපනීයති. ඡුද්ධොති ඡඩ්ඪිතො.
කලිඬගරං වියාති නිරත්ථකකට්ඨකණ්ඩසදිසො. ජිගුච්ඡමානෙහි ඤාතීහීති
ඤාතිජනෙහිපි ජිගුච්ඡමානෙහි.

ඡුද්ධුන නං සුසානෙති නං කලෙවරං සුසානෙ ඡඩ්ඪිතො. පරහත්තන්ති පරෙසං
සොණසිඬගාලාදීනං භත්තභූතං. න්භායන්ති ජිගුච්ඡන්තාති “ඉමස්ස පච්ඡතො
ආගතා”ති ඵත්තකෙනාපි ජිගුච්ඡමානා සසීසං නිමුජ්ජන්තා න්භායන්ති, පගෙව
ඵට්ඨවන්තො. නියකා මාතෘපිතරොති අත්තනො මාතෘපිතරොපි. කිං පන සාධාරණා
ජනතාති ඉතරො පන සමුහො ජිගුච්ඡතීති කිමෙව වත්තබ්බං.

අජ්ඣෙසිතාති තණ්හාවසෙන අභිනිවිට්ඨා. අසාරෙති නිව්චසාරාදිසාරරහිතෙ.

විනිබ්භුජ්න්වාති විඤ්ඤාණවිනිබ්භොගං කත්වා. ගන්ධස්ස අසහමානාති ගන්ධං
අස්ස කායස්ස අසහන්ති. සකාපි මාතාති අත්තනො මාතෘපි ජිගුච්ඡෙය්‍ය
කොට්ඨාසානං විනිබ්භුජ්ජනෙන පටික්කුලභාවාය සුට්ඨුතරං උපට්ඨහනතො.

බන්ධධාතුආයතනන්ති රූපක්ඛන්ධාදයො ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධා,
චක්ඛුධාතුආදයො ඉමා අට්ඨාරසධාතුයො, චක්ඛායතනාදීනි ඉමානි
ද්වාදසායතනානීති ඵවං බන්ධා ධාතුයො ආයතනානි වාති සබ්බං ඉදං
රූපාරූපධම්මජාතං සමෙච්ච සම්භූය්‍ය පච්චයෙහි කතත්තා සඬ්ඛතං, තයිදං තස්මිං
භවෙ පවත්තමානං දුක්ඛං, ජාතිපච්චයත්තා ජාතිමූලකන්ති. ඵවං යොනියො
උපායෙන අනුච්චිතන්ති විත්තයන්ති, වාරෙය්‍යං විවාහං, කිස්ස කෙන කාරණෙන
ඉච්ඡස්සාමි.

“සීලානි බ්‍රහ්මචරියං, පබ්බජ්ජා දුක්ඛරා” ති යදෙන මාතෘපිතූහි වුත්තං තස්ස පටිච්චනං දාතුං “දිවසෙ දිවසෙ” තිආදි වුත්තං. තත්ථ දිවසෙ දිවසෙ තිස්සත්තිස්සතානි නවනවා පතෙය්‍යුං කායමිභීති දිනෙ දිනෙ තිණි සත්තිස්සතානි තාවදෙව පිතනිසිතභාවෙන අභිනවානි කායස්මිං සම්පතෙය්‍යුං. වස්සසතම්පි ව ඝාතො සෙය්‍යොති නිරන්තරං වස්සසතම්පි පතමානො යථාවුත්තො සත්තිඝාතො සෙය්‍යො. දුක්ඛස්ස වෙචං ඛයොති එචං වෙ වට්ඨදුක්ඛස්ස පරික්ඛයො භවෙය්‍ය, එචං මහන්තම්පි පවත්තිදුක්ඛං අධිවාසෙත්වා නිබ්බානාධිගමාය උස්සාහො කරණිකොති අධිප්පායො.

අප්ඤ්ඤාපභවිෂේති සම්පට්ඨිෂේය්‍ය. එවන්ති වුත්තනෙයෙන. ඉදං වුත්තං හොති – යො පුග්ගලො අනමතග්ගං සංසාරං අපරිමාණඤ්ඤා වට්ඨදුක්ඛං දීපෙන්තං සත්ථුනො වචනං විඤ්ඤාය ධිතො යථාවුත්තං සත්තිඝාතදුක්ඛං සම්පට්ඨිෂේය්‍ය, තෙන වෙච වට්ඨදුක්ඛස්ස පරික්ඛයො සියාති. තෙනාහ – “දීඝො තෙසං සංසාරො, පුනප්පුනඤ්ඤා භඤ්ඤාමානාන” ති, අපරාපරං ජාතිජරාඛ්‍යාධිමරණාදිහි බාධියමානානන්ති අත්ථො.

අසුරකායෙති කාලකඤ්චිකාදි පෙනාසුරනිකායෙ. ඝාතාති කායචිත්තානං උපසාතා වධා.

බහුති පඤ්ඤාච්චිධන්ධනාදිකම්මකාරණවසෙන පවත්තියමානා බහු අනෙකඝාතා. විනිපාතගතස්සාති සෙසාපායසඬ්ඛාතං විනිපාතං උපගතස්සාපි. පිළියමානස්සාති තිරවිජානාදිඅත්තභාවෙ අභිඝාතාදිහි ආබාධියමානස්ස. දෙවෙසුපි අත්තාණන්ති දෙවත්තභාවෙසුපි තාණං නත්ථි රාගපරිළාභාදිනා සදුක්ඛසවිඝාතභාවතො. නිබ්බානසුඛා පරං නත්ථිති නිබ්බානසුඛතො පරං අඤ්ඤං උත්තමං සුඛං නාම නත්ථි ලොකියසුඛස්ස විපරිණාමසඬ්ඛාරදුක්ඛසභාවත්තා. තෙනාහ භගවා – “නිබ්බානං පරමං සුඛං” ති (ධ. ප. 203-204).

පත්තා තෙ නිබ්බානන්ති තෙ නිබ්බානං පත්තායෙව නාම. අථ වා තෙයෙව නිබ්බානං පත්තා. යෙ යුත්තා දසබලස්ස පාවචනෙති සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ යෙ යුත්තා පයුත්තා.

නිබ්බන්තාති විරත්තා. මෙති මයා. වත්තසමාති සුවානවමථුසදිසා. තාලවත්ථුකතාති තාලස්ස පතිට්ඨානසදිසා කතා.

අථාති පච්ඡා, මාතෘපිතූනං අත්තනො අප්ඤ්ඤාසයං පවෙදෙත්වා අනිකරත්තස්ස ව ආගතභාවං සුත්වා. අසිතනිච්ඡිත්තමුදුකෙති ඉන්ද්‍රියලභමරසමානවණ්ණතාය අසිතෙ, ඝනභාවෙන නිවිතෙ, සිම්බලිතුලසමසම්ඵස්සතාය මුදුකෙ. කෙසෙ බග්ගෙන ඡින්දියාති අත්තනො කෙසෙ සුනිසිතෙන අසිනා ඡින්දිත්වා. පාසාදං පිදහිත්වාති අත්තනො වසනපාසාදෙ සිරිගබ්භං පිධාය, තස්ස ද්වාරං ථකෙත්වාති අත්ථො. පට්ඨමප්ඤ්ඤානං සමාපජ්ජිති බග්ගෙන ඡින්තෙ අත්තනො කෙසෙ පුරතො යපෙත්වා

තත්ථ පටික්කුලමනසිකාරං පවත්තෙන්ති යථාඋපට්ඨිතෙ නිමිත්තෙ උප්පන්නං පටිමං ඝාතං වසිභාවං ආපාදෙත්වා සමාපජ්ජී.

සා ව සුමෙධා තභිං පාසාදෙ සමාපන්නා ඝාතන්නති අධිප්පායො. අනිච්චසඤ්ඤං සුභාවෙතීති ඝාතනො වුට්ඨන්තිවා ඝාතං පාදකං කත්වා විපස්සනං පටිධිපෙත්වා “යංකිඤ්ච රූප”න්තිආදිනා (අ. නි. 4.181; ම. නි. 1.244; පටි. ම. 1.48) අනිච්චානුපස්සනං සුට්ඨු භාවෙති, අනිච්චසඤ්ඤාගහණෙනෙව චෙත්ථ දුක්ඛසඤ්ඤාදීනම්පි ගහණං කතන්නති චෙදිතබ්බං.

මණිකනකභූසිතඩගොති මණිවිචිත්තෙහි හෙමමාලාලඬිකාරෙහි විභූසිතගත්තො.

රජ්ජෙ ආණාතිආදි යාවිතාකාරනිදස්සනං. තත්ථ ආණාති ආධිපච්චං. ඉස්සරියන්ති යසො විභවසම්පත්ති. භොගා සුඛාති ඉට්ඨා මනාපියා කාමුපභොගා. දහරිකාසිති ත්වං ඉදානි දහරා තරුණි අසි.

නිස්සට්ඨං තෙ රජ්ජන්ති මය්හං සබ්බම්පි තියොජනිකං රජ්ජං තුය්හං පරිච්චත්තං, තං පටිපජ්ජිත්වා භොගෙ ව භුඤ්ජස්සු, අයං මං කාමෙහියෙව නිමන්තෙතීති මා දුම්මනා අහොසි. දෙහි දානානීති යථාරූචියා මහන්තානි දානානි සමණබ්බාහම්මණෙසු පවත්තෙහි, මානාපිතරො තෙ දුක්ඛිතා දොමනස්සප්පත්තා තව පබ්බජ්ජාධිප්පායං සුත්වා තස්මා කාමෙ පරිභුඤ්ජන්ති. තෙපි උපට්ඨහන්ති තෙසං චිත්තං දුක්ඛා මොවෙහීති එවමෙත්ථ පදත්ථයොජනා චෙදිතබ්බා.

මා කාමෙ අභිනන්දීති චත්ථුකාමෙ කිලෙසකාමෙ මා අභිනන්දී. අථ ඛො තෙසු කාමෙසු ආදීනවං දොසං මය්හං වචනානුසාරෙන පස්ස ඤාණචක්ඛුනා ඕලොකෙහි.

වාතුද්දිපොති ජම්බුදීපාදීනං චතුත්තං මහාදීපානං ඉස්සරො. මන්ධාතාති එවංනාමො රාජා, කාමභොගීනං අග්ගො අග්ගභූතො ආසි. තෙනාහ භගවා – “රාහුග්ගං අත්තභාවීනං, මන්ධාතා කාමභොගීන”න්ති (අ. නි. 4.15). අතිත්තො කාලඬිකතොති චතුරාසිතිවස්සසහස්සානි කුමාරකීළාවසෙන චතුරාසිතිවස්සසහස්සානි ඔපරජ්ජවසෙන චතුරාසිතිවස්සසහස්සානි චක්කවත්ති රාජා හුත්වා දෙවභොගසදිසෙ භොගෙ භුඤ්ජිත්වා ජත්තිංසාය සක්කානං ආයුප්පමාණකාලං තාවතිංසභවනෙ සග්ගසම්පත්තිං අනුභවිත්වාපි කාමෙහි අතිත්තොව කාලඬිකතො. න වස්ස පරිපූරිතා ඉච්ඡා අස්ස මන්ධාතුරඤ්ඤො කාමෙසු ආසා න ව පරිපුණ්ණා ආසි.

සත්ත රතනානි වස්සෙය්‍යාති සත්තපි රතනානි, වුට්ඨිමා දෙවො දසදිසා ඛ්‍යාපෙත්වා, සමන්තෙත සමන්තතො පුරිසස්ස රුචිවසෙන යදිපි වස්සෙය්‍ය, යථා තං මන්ධාතුමහාරාජස්ස එවං සන්තෙපි න චත්ථී තිත්ති කාමානං, අතිත්තාව මරන්ති නරා. තෙනාහ භගවා – “න කභාපණවස්සෙන, තිත්ති කාමෙසු විජ්ජති”ති (ධ. ප. 186; ජා. 1.3.23).

අසිසුනුපමා කාමා අධිකුට්ටනටියෙන, සප්පසිරොපමා සප්පට්ඨයටියෙන,
උක්කොපමා තිණුක්කුපමා අනුදහනටියෙන. තෙනාහ “අනුදහන්ති”ති.
අට්ඨිකඛ්ඛලසන්නිහා අප්පස්සාදටියෙන.

මහාවිසාති හලාහලාදිමහාවිසසදිසා. අසමුලාති අසස්ස දුක්ඛස්ස මූලා
කාරණභූතා. තෙනාහ “දුඛජ්ඵලා”ති.

රුක්ඛජ්ඵලුපමා අභිගපච්චධිගානං ඵලිහඤ්ජනටියෙන. මංසපෙසුපමා
බහුසාධාරණටියෙන. සුපිනොපමා ඉත්තරපච්චුපට්ඨානටියෙන මායා විය
පලොභනතො. තෙනාහ “වඤ්චනියා”ති, වඤ්චකාති අත්ථො. යාවිතකුපමාති
යාවිතකභණ්ඩසදිසා තාවකාලිකටියෙන.

සත්තිසුලුපමා විනිවිජ්ඣනටියෙන. රුජ්ජනටියෙන රොගො දුක්ඛතාසුලභත්තා.
ගණ්ඨො කිලෙසාසුච්චග්ගරණතො. දුක්ඛුජ්ජාදනටියෙන අසං. මරණසම්පාපනෙන
නිසං. අභිගාරකාසුසදිසා මහාහිතාපනටියෙන. භයභෙතුතාය වෙච වධකපඤ්ඤතාය ව
භයං වධො නාම, කාමාති යොජනා.

අක්ඛතා අන්තරායිකාති “සග්ගමග්ගාධිගමස්ස නිබ්බානගාමිමග්ගස්ස ව
අන්තරායකරා”ති වක්ඛුභූතෙහි බුද්ධාදීහි චුත්තා. ගච්ඡොති අනිකරත්තං සපරිසං
විස්සජ්ජෙති.

කිං මම පරො කරිස්සතීති පරො අඤ්ඤො මම කිං නාම හිතං කරිස්සති
අත්තතො සීසමිහි උත්තමධිගෙ ඵකාදසහි අග්ගිහි ඩය්භමානෙ. තෙනාහ
“අනුබන්ධෙ ජරාමරණෙ”ති. තස්ස ජරාමරණස්ස සීසධාහස්ස, සාතාය
සමුග්ගාතාය, සට්ඨබ්බං වායමිතබ්බං.

ජමන්ති ජමායං. ඉදමචොචන්ති ඉදං “දීඝො බාලානං සංසාරො”තිආදිකං
සංවෙගසංවත්තනකං වචනං අවොචං.

දීඝො බාලානං සංසාරොති කිලෙසකම්මවිපාකවට්ටභූතානං බන්ධායතනාදීනං
පටිපාටිපවත්තිසඬ්ඛාතො සංසාරො අපරිඤ්ඤාතවත්ථුකානං අන්ධබාලානං දීඝො
බුද්ධඤ්ඤාණෙනපි අපරිච්ඡින්නදනියො. යථා හි අනුපච්ඡින්නත්තා අවිජ්ජාතණ්භානං
අපරිච්ඡින්නතායෙව භවපබන්ධස්ස පුබ්බා කොටි න පඤ්ඤායති, ඵචං පරාපි
කොටිති. පුනථපුනඤ්ච රොදතන්ති අපරාපරං සොකවසෙන රුදන්තානං. ඉමිනාපි
අවිජ්ජාතණ්භානං අනුපච්ඡින්නතංයෙව තෙසං විභාවෙති.

අස්සු ථඤ්ඤං රුධිරන්ති යං ඤාතිබ්බාසනාදිනා ඵුට්ඨානං රොදන්තානං අස්සු ව
දාරකකාලෙ මාතුථනතො පීතං ථඤ්ඤඤ්ච යඤ්ච පච්චත්ථිකෙහි සාතිතානං රුධිරං.
සංසාරං අනමතග්ගතො සංසාරස්ස අනු අමතග්ගත්තා ඤාණෙන අනුගන්ත්වාපි
අමතඅග්ගත්තා අවිදිතග්ගත්තා ඉමිනා දීඝෙන අද්ධුනා සත්තානං සංසරතං,

අපරාපරං සංසරන්තානං සංසරිතං සරාහි, තං “කීච ඛහුක” න්ති අනුස්සරාහි,
අට්ඨිතං සන්තිවයං සරාහි අනුස්සර, උපධාරෙහිති අත්ථො.

ඉදානි ආදීනවස්ස ඛහුභාවඤ්ච උපමාය දස්සෙතුං “සර චතුරොදධි” ති ගාථමාහ.
තත්ථ සර චතුරොදධි උපනීතෙ අස්සුථඤ්ඤරුධිරම්හිති ඉමෙසං සත්තානං
අනමතග්ගසංසාරෙ සංසරන්තානං එකෙකස්සපි අස්සුම්හි ථඤ්ඤෙ රුධිරම්හි ච
පමාණතො උපමෙතඛිබ්බෙ චතුරොදධි චත්තාරො මහාසමුද්දෙ උපමාවසෙන
බුද්ධෙහි උපනීතෙ සර සරාහි. එකකස්සම්චධීනං, සඤ්චයං විපුලෙන සමන්ති
එකස්ස පුග්ගලස්ස එකස්මිං කප්පෙ අට්ඨිතං සඤ්චයං වෙපුල්ලපඛිබ්බෙන සමං
උපනීතං සර. චුත්තම්පි වෙසං –

“එකස්සෙකෙන කප්පෙන, පුග්ගලස්සට්ඨිසඤ්චයො;
සියා පඛිබ්බසමො රාසි, ඉති චුත්තං මහෙසිනා.

“සො ඛො පනායං අක්ඛාතො, වෙපුල්ලො පඛිබ්බො මහා;
උත්තරො ගිජ්ඣකුටස්ස, මගධානං ගිරිබ්බපෙ” ති. (සං. නි. 2.133);

මහිං ජම්බුදීපමුපනීතං. කොලට්ඨිමත්තගුළිකා, මාතා මාතූස්වෙච
නප්පහොන්තිති ජම්බුදීපොතිසඬ්ඛාතං මහාපථවිං කොලට්ඨිමත්තා ඛදරට්ඨිමත්තා
ගුළිකා කත්වා තත්ථෙකෙකා “අයං මෙ මාතූ, අයං මෙ මාතූමාතූ” ති එවං
විභාජියමානෙ තා ගුළිකා මාතා මාතූස්වෙච නප්පහොන්ති, මාතා මාතූසු
අඛිණාස්වෙච පරියන්තිකා තා ගුළිකා පරික්ඛයං පරියාදානං ගච්ඡෙය්‍යං, න ත්වෙච
අනමතග්ගෙ සංසාරෙ සංසරතො සත්තස්ස මාතූමාතරොති. එවං ජම්බුදීපමහිං
සංසාරස්ස දීඝභාවෙන උපමාභාවෙන උපනීතං මනසි කරොහිති.

තිණ්ණකට්ඨසාඛාපලාසන්ති තිණ්ණඤ්ච කට්ඨඤ්ච සාඛාපලාසඤ්ච. උපනීතන්ති
උපමාභාවෙන උපනීතං. අනමතග්ගතොති සංසාරස්ස අනමතග්ගභාවතො.
චතුරඬ්ඛිගුළිකා සට්ඨිකාති චතුරඬ්ඛිගුලප්පමාණාති ඛණ්ඩාති. පිතුපිතුස්වෙච
නප්පහොන්තිති පිතුපිතාමහෙසු එව තා සට්ඨිකා නප්පහොන්ති. ඉදං චුත්තං හොති –
ඉමස්මිං ලොකෙ සඛිබ්බං තිණ්ණඤ්ච කට්ඨඤ්ච සාඛාපලාසඤ්ච චතුරඬ්ඛිගුළිකා කත්වා
තත්ථෙකෙකා “අයං මෙ පිතු, අයං මෙ පිතාමහස්සා” ති විභාජියමානෙ තා සට්ඨිකාව
පරික්ඛයං පරියාදානං ගච්ඡෙය්‍යං, න ත්වෙච අනමතග්ගෙ සංසාරෙ සංසරතො
සත්තස්ස පිතුපිතාමහාති. එවං තිණ්ණඤ්ච කට්ඨඤ්ච සාඛාපලාසඤ්ච සංසාරස්ස
දීඝභාවෙන උපනීතං සරාහිති. ඉමස්මිං පන යානෙ –

“අනමතග්ගොයං, භික්ඛවෙ, සංසාරො, පුබ්බා කොටි න පඤ්ඤායති
අවිජ්ජානීවරණානං සත්තානං තණ්හාසංයොජනානං සන්ධාවතං සංසරතං. තං කිං
මඤ්ඤට්ඨ, භික්ඛවෙ, කතමං නු ඛො ඛහුතරං, යං වා වො ඉමිනා දීසෙන අද්ධුනා
සන්ධාවතං සංසරතං අමනාපසම්පයොගා මනාපවිජ්ජයොගා කන්දන්තානං

රොදන්තානං අස්සපස්සන්තං පග්ගරිතං, යං වා චතුස්ස මහාසමුද්දෙසු
උදක”න්තිආදිකා (සං. නි. 2.126) – ‘අනමතග්ගපාළි’ ආහරිතබ්බා.

සර කාණකච්ඡපන්ති උභයක්ඛිකාණං කච්ඡපං අනුස්සර. පුබ්බසමුද්දෙ
අපරතො ව යුග්ග්ගද්දන්ති පුරත්ථිමසමුද්දෙ අපරතො ව පච්ඡිමුත්තරදක්ඛිණසමුද්දෙ
වාතචෙගෙන පරිබ්භමන්තස්ස යුග්ගස්ස එකච්ඡද්දං. සිරං තස්ස ව පටිමුක්කන්ති
කාණකච්ඡපස්ස සීසං තස්ස ව වස්සසතස්ස වස්සසතස්ස අව්චයෙන ගීවං.
උක්ඛිපන්තස්ස සීසස්ස යුග්ගච්ඡද්දෙ පචෙසනඤ්ච සර. මනුස්සලාභමිහි ඔපම්මන්ති
තයිදං සබ්බමිපි බුද්ධුප්පාදධම්මදෙසනාසු විය මනුස්සත්තලාභෙ ඔපම්මං කත්වා
පඤ්ඤාය සර, තස්ස අතිව දුල්ලභසභාවත්තං සාරජ්ජභයස්සාපි අතිව්චසභාවත්තා.
චුත්තඤ්ඤෙනං – “සෙය්‍යාථාපි, හික්ඛවෙ, පුරිසො මහාසමුද්දෙ එකච්ඡග්ගල්භං යුගං
පක්ඛිපෙය්‍යා”තිආදි (ම. නි. 3.252; සං. නි. 5.1117).

සර රූපං ඵෙණපිණ්ඩොපමස්සාති විමද්දාසහනතො ඵෙණපිණ්ඩසදිසස්ස
අනෙකානත්ථසන්තිපාතතො කායසඬ්ඛාතස්ස කලිතො, නිව්චසාරාදිවිරහෙන
අසාරස්ස රූපං අසුචිදුග්ගන්ධං ජෙගුච්ඡපටික්කුලභාවං සර. බන්ධෙ පස්ස අනිච්චෙනි
පඤ්චපි උපාදානක්ඛන්ධෙ හුත්වා අභාවට්ඨයෙන අනිච්චෙ පස්ස ඤාණචක්ඛුනා
ඔලොකෙහි. සරාහි නිරයෙ බහුවිසානෙන අට්ඨ මහානිරයෙ සොළසඋස්සදනිරයෙ ව
බහුවිසානෙ බහුදුක්ඛෙ මහාදුක්ඛෙ ව අනුස්සර.

සර කට්ඨං වඩ්ඪෙත්තෙනි පුනප්පුනං තාසු තාසු ජාතීසු අපරාපරං උප්පත්තියා
පුනප්පුනං කට්ඨං සුසානං ආලහනමෙව වඩ්ඪෙත්තෙන සත්තෙ අනුස්සර.
“වඩ්ඪෙත්තො”ති වා පාළි, ත්වං වඩ්ඪෙත්තොති යොජනා. කුම්භීලභයානීති
උදරපොසනත්ථං අකිච්චකාරිතාවසෙන ඔදරිකත්තභයානි. චුත්තඤ්ඤි
“කුම්භීලභයන්ති බො, හික්ඛවෙ, ඔදරිකත්තස්සෙනං අධිවචන”න්ති (අ. නි. 4.122).
සරාහි චත්තාරි සච්චානීති “ඉදං දුක්ඛං අරියසච්චං...පෙ.... අයං
දුක්ඛනිරොධගාමිනිපටිපදා අරියසච්ච”න්ති චත්තාරි අරියසච්චානි යාථාවතො
අනුස්සර උපධාරෙහි.

එවං රාජපුත්ති අනෙකාකාරචොකාරං අනුස්සරණවසෙන කාමෙසු සංසාරෙ ව
ආදීනවං පකාසෙත්වා ඉදානි බ්‍යාතිරෙකෙනපි තං පකාසෙතුං “අමතමිහි
විජ්ජමානෙ”තිආදිමාහ. තත්ථ අමතමිහි විජ්ජමානෙනි සම්මාසම්බුද්ධෙන
මහාකරුණාය උපනීතෙ සද්ධම්මාමතෙ උපලබ්භමානෙ. කිං තච පඤ්චකටුකෙන
පීතෙනාති පරියෙසනා පරිග්ගහො ආරක්ඛා පරිභොගො විපාකො වානි පඤ්චසුපි
යානෙසු තිබ්භතරදුක්ඛානුබන්ධතාය සවිසාතත්තා සඋපායාසත්තා කිං තුය්හං
පඤ්චකටුකෙන පඤ්චකාමගුණරසෙන පීතෙන? ඉදානි චුත්තමෙවත්ථං පාකටතරං
කරොන්ති ආහ – “සබ්බා හි කාමරතියො, කටුකතරා පඤ්චකටුකෙනා”ති, අනිච්ච
කටුකතරාති අත්ථො.

යෙ පරිලාභාති යෙ කාමා සම්පති කිලෙසපරිලාභෙන ආයතිං විපාකපරිලාභෙන ච සපරිලාභා මහාවිසාතා. ජලිතා කුලීතා කම්පිතා සන්තාපිතාති එකාදසහි අග්ගිහි පජ්ජලිතා පක්කුලීතා ච හුත්වා තංසමඛිගීනං කම්පනකා සන්තාපනකා ච.

අසපත්තම්භීති සපත්තරහිතෙ තෙක්ඛම්මෙ. සමානෙති සන්තෙ විජ්ජමානෙ. “ඛහුසපත්තා” ති වත්වා යෙහි ඛහු සපත්තා, තෙ දස්සෙතුං “රාජග්ගි” තිආදි වුත්තං. රාජුහි ච අග්ගිතා ච වොරෙහි ච උදකෙන ච දායාදාදිඅජ්ජියෙහි ච රාජග්ගිවොරඋදකජ්ජියෙහි සාධාරණතො තෙස්වෙවොපමා වුත්තා.

යෙසු වධබන්ධොති යෙසු කාමෙසු කාමනිමිත්තං. මරණපොථනාදිපරික්කිලෙසො අන්ද්වන්ධනාදිබන්ධො ච හොතීති අත්ථො. කාමෙසුතිආදි වුත්තස්සෙවත්ථස්ස පාකට්ඨකරණං. තත්ථ භීති හෙතුඅත්ථෙ නිපාතො. යස්මා කාමෙසු කාමහෙතු ඉමෙ සත්තා වධබන්ධනදුක්ඛාති අනුභවන්ති පාපුණන්ති, තස්මා ආහ – “අසකාමා” ති, කාමා නාමෙතෙ අසන්තො භීතා ලාමකාති අත්ථො. “අහකාමා” ති වා පාඨො, සො එවත්ථො. අහාති හි ලාමකපරියායො “අහලොකිත්ථියො නාමා” තිආදියු විය.

ආදිපිතාති පජ්ජලිතා. තිණුක්කාති තිණෙහි කතා උක්කා. දහන්ති යෙ තෙ මුඤ්චන්තීති යෙ සත්තා තෙ කාමෙ න මුඤ්චන්ති, අඤ්ඤදත්ථු ගණ්හන්ති, තෙ දහන්තියෙව, සම්පති ආයතිඤ්ච ඤාපෙන්නි.

මා අජ්ජකස්ස හෙතුති පුජ්ථස්සාදසදිස්සස්ස පරිත්තකස්ස කාමසුඛස්ස හෙතු විපුලං උළාරං පණිතඤ්ච ලොකුත්තරං සුඛං මා ජහි මා ජඛිඛෙහි. මා පුටුලොමොව ඛලිසං ගිලිත්වාති ආමිසලොභෙන ඛලිසං ගිලිත්වා ඛ්‍යසනං පාපුණන්තො “පුටුලොමො” ති ලද්ධනාමො මච්ඡො විය කාමෙ අපරිච්චජිත්වා මා පච්ඡා විහඤ්ඤසි පච්ඡා විසාටං ආපජ්ජසි.

සුනබොව සඛිබලාබද්ධොති යථා ගද්දුලෙන බද්ධො සුනබො ගද්දුලබන්ධෙන ථම්මෙහ උපනිබද්ධො අඤ්ඤතො ගන්තුං අසක්කොන්තො තත්ථෙව පරිබ්භමති, එවං ත්වං කාමතණ්භාය බද්ධො, ඉදානි කාමං යදිපි කාමෙසු තාව දමස්සු ඉන්ද්‍රියානි දමෙහි. කාහින්ති ඛු තං කාමා, ඡාතා සුනබංව චණ්ඩාලාති ඛුති නිපාතමත්තං. තෙ පන කාමා තං තථා කරිස්සන්ති, යථා ඡාතජ්ඣක්කා සපාකා සුනබං ලහිත්වා අනයඛ්‍යසනං පාපෙන්නීති අත්ථො.

අපරිමිතඤ්ච දුක්ඛන්ති අපරිමාණං “එත්තක” ත්ති පරිච්ඡින්නදිතුං. අසක්කුණෙය්‍යං නිරයාදියු කායිකං දුක්ඛං. ඛහුනි ච විත්තදොමනස්සානීති විත්තෙ ලබ්භමානාති ඛහුනි අනෙකානි දොමනස්සානි වෙතොදුක්ඛාති. අනුභොගිසීති අනුභවිස්සසි. කාමයුත්තොති කාමෙහි යුත්තො, තෙ අජ්ජපටිනිස්සජ්ජන්තො. පටිනිස්සජ අද්ධුවෙ කාමෙති අද්ධුවෙහි අනිච්චෙහි කාමෙහි විනිස්සජ අපෙහිති අත්ථො.

ජරාමරණඛ්‍යාධිගහිතා, සබ්බා සබ්බත්ථ ජාතියොති යස්මා භීතාදිභෙදභින්නා සබ්බත්ථ භවාදීසු ජාතියො ජරාමරණඛ්‍යාධිතා ව ගහිතා, තෙහි අපරිමුක්තා, තස්මා අජරම්භි නිබ්බානො විජ්ජමානො ජරාදීහි අපරිමුක්තෙහි කාමෙහි කිං තව පයොජනන්ති යොජනා.

එවං නිබ්බානගුණදස්සනමුඛෙන කාමෙසු භවෙසු ව ආදීනවං පකාසෙත්වා ඉදානි නිබ්බත්තිතං නිබ්බානගුණමෙව පකාසෙත්ති “ඉදමජර”න්තිආදිනා ද්වෙ ගාථා අභාසි. තත්ථ ඉදමජරන්ති ඉදමෙවෙකං අත්තනි ජරාභාවතො අධිගතස්ස ව ජරාභාවභෙතුතො අජරං. ඉදමමරන්ති එත්ථාපි එසෙව නයො. ඉදමජරාමරන්ති තදුභයමෙකජ්ඣං කත්වා ථොමනාවසෙන වදති. පදන්ති වට්ටදුක්ඛතො මුච්චිතුකාමෙහි පබ්බජිතබ්බතො පටිපජ්ජිතබ්බතො පදං. සොකභෙතුනං අභාවතො සොකාභාවතො ව අසොකං. සපත්තකරධම්මාභාවතො අසපත්තං. කිලෙසසම්බාධාභාවතො අසම්බාධං. බලිතසඬ්ඛාතානං දුච්චරිතානං අභාවෙන අබලිතං. අත්තානුචාදාදිභයානං වට්ටභයස්ස ව සබ්බසො අභාවා අභයං. දුක්ඛුපතාපස්ස කිලෙසස්සාපි අභාවෙන නිරූපතාපං. සබ්බමෙතං අමතමහානිබ්බානමෙව සන්ධාය වදති. තඤ්ඤි සා අනුස්සවාදිසිද්ධෙන ආකාරෙන අත්තතො උපට්ඨහන්ති තෙසං පච්චක්ඛතො දස්සෙත්ති විය “ඉද”න්ති අවොච.

අවිගතමිදං බහුහි අමතන්ති ඉදං අමතං නිබ්බානං බහුහි අනන්තඅපරිමාණෙහි බුද්ධාදීහි අරියෙහි අධිගතං ඤාතං අත්තතො පච්චක්ඛං කතං. න කෙවලං තෙහි අධිගතමෙව සන්ධාය වදති, අථ බො අජ්ජාපි ව ලහනීයං ඉදානිපි අධිගමනීයං අධිගන්තුං සක්කා. කෙන ලහනීයන්ති ආහ “යො යොනියො පසුඤ්ජනී”ති, යො පුග්ගලො යොනියො උපායෙන සත්ථාරා දින්නඔවාදෙ යත්වා පුඤ්ජනි සම්මාපයොගඤ්ච කරොති, තෙන ලහනීයන්ති යොජනා. න ව සක්කා අසට්ඨානෙනාති යො පන යොනියො න පසුඤ්ජනි, තෙන අසට්ඨානෙන න ව සක්කා, කදාවිපි ලද්ධුං න සක්කායෙවාති අත්ථො.

එවං භණති සුමෙධාති එවං චුත්තජ්ජකාරෙන සුමෙධා රාජකඤ්ඤා සංසාරෙ අත්තතො සංවෙගදීපනිං කාමෙසු නිබ්බේධභාගිනිං ධම්මකථං කථෙති. සඬ්ඛාරගතෙ රතිං අලභමානාති අණුමත්තෙපි සඬ්ඛාරපචත්තෙ අහිරතිං අවින්දන්ති. අනුනෙන්නි අනිකරත්තන්ති අනිකරත්තං රාජානං සඤ්ඤාපෙන්නි. කෙසෙ ව ඡමං බිපිති අත්තතො බග්ගෙන ඡින්නෙ කෙසෙ ව භූමියං බිපි ඡඩ්ඛෙසි.

යාවතස්සා පිතරං සොති සො අනිකරත්තො අස්සා සුමෙධාය පිතරං කොඤ්චරාජානං යාවති. කිත්ති යාවතීති ආහ “විස්සජ්ජෙට්ඨ සුමෙධං, පබ්බජිතුං විමොක්ඛසච්චදස්සා”ති, සුමෙධං රාජපුත්තිං පබ්බජිතුං විස්සජ්ජෙට්ඨ, සා ව පබ්බජිත්වා විමොක්ඛසච්චදස්සා අවිපරිනනිබ්බානදස්සාවිනී භොතුති අත්ථො.

සෞකභයභීතාති ඤාතිවියොගාදිහෙතුතො සබ්බස්මාපි සංසාරභයතො භීතා ඤාණුත්තරවසෙන උත්‍රාසිතා. සික්ඛමානායාති සික්ඛමානාය සමානාය ඡ අභිඤ්ඤා සවිජ්ඣතා, තතො එව අග්ගඵලං අරහත්තං සවිජ්ඣතං.

අව්ඡරියමබ්භුතං තං, නිබ්බානං ආසි රාජකඤ්ඤායාති රාජපුත්තියා සුමේධාය කිලෙසෙහි පරිනිබ්බානං අව්ඡරියං අබ්භුතඤ්ඤා ආසි. ඡලභිඤ්ඤාව සිද්ධියා කථන්ති වෙ පුබ්බෙනිවාසවරිතං, යථා බ්‍යාකරි පවිජ්ජමේ කාලෙති, පවිජ්ජමේ බන්ධපරිනිබ්බානකාලෙ අත්තතො පුබ්බෙනිවාසපරියාපන්නවරිතං යථා බ්‍යාකාසි, තථා තං ජානිතබ්බන්ති.

පුබ්බෙනිවාසං පන තාය යථා බ්‍යාකතං, තං දස්සෙතුං “හගවති කොණාගමනෙ”තිආදි වුත්තං. තත්ථ හගවති කොණාගමනෙති කොණාගමනෙ සම්මාසම්බුද්ධෙ ලොකෙ උප්පන්නෙ. සඬ්ඝාරාමමිහි නවනිවෙසමිහිති සඬ්ඝං උද්දිස්ස අභිනවනිවෙසිතෙ ආරාමෙ. සබ්බො තිස්සො ජනියො, විහාරදානං අදාසිම්හාති ධනඤ්ජානී බෙමා අහඤ්චාති මයං තිස්සො සබ්බො ආරාමං සඬ්ඝස්ස විහාරදානං අදම්හ.

දසක්ඛත්තුං සතක්ඛත්තුන්ති තස්ස විහාරදානස්ස ආනුභාවෙන දසවාරෙ දෙවෙසු උපපජ්ජිමිහ, තතො මනුස්සෙසු උපපජ්ජිත්වා පුන සතක්ඛත්තුං දෙවෙසු උපපජ්ජිමිහ, තතොපි මනුස්සෙසු උපපජ්ජිත්වා පුන දසසතක්ඛත්තුං සහස්සවාරං දෙවෙසු උපපජ්ජිමිහ, තතොපි මනුස්සෙසු උපපජ්ජිත්වා පුන සතානි සතක්ඛත්තුං දසසහස්සවාරෙ දෙවෙසු උපපජ්ජිමිහ, කො පන වාදො මනුස්සෙසු. එවං මනුස්සෙසු උප්පන්නවාරෙසු කථාව නත්ථි, අනෙකසහස්සවාරං උපපජ්ජිමිහාති අත්ථො.

දෙවෙසු මහිද්ධිකා අහුම්හාති දෙවෙසු උපපන්නකාලෙ තස්මිං තස්මිං දෙවනිකායෙ මහිද්ධිකා මහානුභවා අහුම්හ. මානුසකම්මි කො පන වාදොති මනුස්සත්තලාහෙ මහිද්ධිකතාය කථාව නත්ථි. ඉදානි තමෙව මනුස්සත්තභාවෙ උක්කංසතං මහිද්ධිකතං දස්සෙන්නි “සත්තරතනස්ස මහෙසී, ඉත්ථීරතනං අහං ආසි”න්ති ආහ. තත්ථ චක්කරතනාදිති සත්ත රතනානි එතස්ස සන්නිති සත්තරතනො, චක්කවත්ති, තස්ස සත්තරතනස්ස. ඡදොසරහිතා පඤ්චකල්‍යාණා අතික්කන්තමනුස්සවණ්ණා අපත්තදිබ්බවණ්ණාති එවමාදිගුණසමන්නාගමෙන ඉත්ථිසු රතනභූතා අහං අහොසිං.

සො හෙතුති යං තං කොණාගමනස්ස හගවතො කාලෙ සඬ්ඝස්ස විහාරදානං කතං, සො යථාචුත්තාය දිබ්බසම්පත්තියා ව හෙතු. සො පහවො තං මූලන්ති තස්සෙව පරියායවචනං. සාව සාසනෙ බන්තීති සා එව ඉධ සත්ථුසාසනෙ ධම්මෙ නිජ්ඣානක්ඛන්ති. තං පට්ඨමසමොධානන්ති තදෙව සත්ථුසාසනධම්මෙන පට්ඨමං සමොධානං පට්ඨමො සමාගමො, තදෙව සත්ථුසාසනධම්මෙ අභිරතාය පරියොසානෙ නිබ්බානන්ති ඵලූපවාරෙන කාරණං වදන්ති. ඉමා පන චතස්සො ගාථා ථෙරියා අපදානස්ස විභාවනවසෙන පවත්තත්තා අපදානපාළියම්පි සඬිගහං ආරොපිතා.

ඔසානගාලාය එවං කරොන්තීති යථා මයා පුරිමත්තභාවෙ එතරහි ව කතං පටිපන්නං, එවං අඤ්ඤෙපි කරොන්ති පටිපජ්ජන්ති. කෙ එවං කරොන්තීති ආහ – “යෙ සද්දහන්ති වචනං අනොමපඤ්ඤස්සා”ති, ඤෙයාපරියන්තිකඤාණතාය පරිපුණ්ණපඤ්ඤස්ස සම්මාසම්බුද්ධස්ස වචනං යෙ පුග්ගලා සද්දහන්ති “එවමෙත”න්ති ඔකප්පන්ති, තෙ එවං කරොන්ති පටිපජ්ජන්ති. ඉදානි තාය උක්කංසගතාය පටිපත්තියා තං දස්සෙතුං “නිබ්බන්දන්ති භවගතෙ, නිබ්බන්දිත්වා විරජ්ජන්ති”ති වුත්තං. තස්සත්ථො – යෙ භගවතො වචනං යාථාවතො සද්දහන්ති, තෙ විසුද්ධිපටිපදං පටිපජ්ජන්තා සබ්බස්මිං භවගතෙ තෙභූමකෙ සඬ්ඛාරෙ විපස්සනාපඤ්ඤාය නිබ්බන්දන්ති, නිබ්බන්දිත්වා ව පන අරියමග්ගෙන සබ්බසො විරජ්ජන්ති, සබ්බස්මාපි භවගතා විමුච්චන්තිති අත්ථො. විරාගෙ අරියමග්ගෙ අධිගතෙ විමුත්තායෙව භොන්තීති.

එවමෙතා ථෙරිකාදයො සුමෙධාපරියොසානා ගාලාසභාගෙන ඉධ එකජ්ඣං සඬ්ගහං ආරුළුභා “තිස්සත්තතිපරිමාණා”ති. භාණුවාරතො පන ද්වාධිකා ඡසතමත්තා ථෙරියො ගාලා ව. තා සබ්බාපි යථා සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාවිකාභාවෙන එකවිධා, තථා අසෙබ්භාවෙන උක්ඛිත්තපලිසතාය සංකිණ්ණපරික්ඛතාය අබ්බුළුභෙසිකතාය නිරග්ගලතාය පන්නභාරතාය විසඤ්ඤාත්තතාය දසසු අරියවාසෙසු වුට්ඨවාසතාය ව, තථා හි තා පඤ්චඬ්ඛවිජ්ජනීයා ඡළඬ්ඛසමන්තාගතා එකාරක්ඛා වතුරාපස්සෙනා පණුන්නපච්චෙකසව්වා සමවයසට්ඨෙසනා අනාවලසඬ්ඛප්පා පස්සද්ධකායසඬ්ඛාරා සුවිමුත්තචිත්තා සුවිමුත්තපඤ්ඤා වාති එවමාදිනා (දී. නි. 3.360) නයෙන එකවිධා.

සම්මුඛාපරම්මුඛාහෙදතො දුවිධා. යා හි සත්ථුධර්මානකාලෙ අරියාය ජාතියා ජාතා මහාපජාපතිගොතමිආදයො, තා සම්මුඛාසාවිකා නාම. යා පන භගවතො ඛන්ධපරිනිබ්බානතො පච්ඡා අධිගතවිසෙසා, තා සතිපි සත්ථුධර්මසර්වස්ස පච්චක්ඛවාපෙ සත්ථුසර්වස්ස අපච්චක්ඛවාපතො පරම්මුඛාසාවිකා නාම. තථා උභතොභාගවිමුත්තිපඤ්ඤාවිමුත්තිතාවසෙන. ඉධ පාළියාගතා පන උභතොභාගවිමුත්තායෙව. තථා සාපදානනාපදානහෙදතො. යාසඤ්චි පුරිමෙසු සම්මාසම්බුද්ධෙසු පච්චෙකබුද්ධෙසු සාවකබුද්ධෙසු වා පුඤ්ඤකිරියාවසෙන කතාධිකාරතාසඬ්ඛාතං අත්ථි අපදානං, තා සාපදානා. යාසං තං නත්ථි, තා නාපදානා. තථා සත්ථුලද්ධුපසම්පදා සඬ්ඝතො ලද්ධුපසම්පදාති දුවිධා. ගරුධම්මපටිග්ගභණ්ඩි ලද්ධුපසම්පදා මහාපජාපතිගොතමි සත්ථුසන්තිකාව ලද්ධුපසම්පදත්තා සත්ථුලද්ධුපසම්පදා නාම. සෙසා සබ්බාපි සඬ්ඝතො ලද්ධුපසම්පදා. තාපි එකතොඋපසම්පන්නා උභතොඋපසම්පන්නාති දුවිධා. තත්ථ යා තා මහාපජාපතිගොතමියා සද්ධිං නික්ඛන්තා පඤ්චසතා සාකියානියො, තා එකතොඋපසම්පන්නා හික්ඛුසඬ්ඝතො එව ලද්ධුපසම්පදත්තා මහාපජාපතිගොතමි. යපෙත්වා. ඉතරා උභතොඋපසම්පන්නා උභතොසඬ්ඝෙ උපසම්පදත්තා.

එහිහික්බුදුකො විය එහිහික්බුනිදුකො ඉඳ න ලබිහති. කස්මා? හික්බුනීනං තථා උපසම්පදාය අභාවතො. යදි එවං යං තං ටෙරිගාථාය සුභද්දාය කුණ්ඩලකෙසාය වුත්තං –

“නිහව්ව ජාණුං වන්දිත්වා, සම්මුඛා අඤ්ජලිං අකං;
එහි හද්දෙති මං අවච, සා මෙ ආසුපසම්පදා”ති. (ටෙරිගා. 109);

තථා අපදානෙපි –

“ආයාවිතො තදා ආහ, එහි හද්දෙති නායකො;
තදාහං උපසම්පන්නා, පරිත්තං තොයමද්දස”න්ති. (අප. ටෙරි 2.3.44);

තං කථන්ති? නයිදං එහිහික්බුනිභාවෙන උපසම්පදං සන්ධාය වුත්තං.
උපසම්පදාය පන හෙතුභාවතො යා සත්ථු ආණත්ති, සා මෙ ආසුපසම්පදාති වුත්තං.

තථා හි වුත්තං අට්ඨකථායං “එහි, හද්දෙ, හික්බුනුපස්සයං ගන්ත්වා හික්බුනීනං සන්තිකෙ පබ්බජ්ජ උපසම්පජ්ජස්සුති මං අවොච ආණාපෙසි. සා සත්ථු ආණා මය්හං උපසම්පදාය කාරණත්තා උපසම්පදා අහොසි”ති. එතෙනෙව අපදානගාථායපි අත්ථො සංවණ්ණිතොති දට්ඨබ්බො.

එවම්පි හික්බුනිවිහඩ්ගෙ එහි හික්බුනීති ඉදං කථන්ති? එහිහික්බුනිභාවෙන හික්බුනීනං උපසම්පදාය අසභාවජොතනවචනං තථා උපසම්පදාය හික්බුනීනං අභාවතො. යදි එවං, කථං එහිහික්බුනීති විහඩ්ගෙ නිද්දෙසො කතොති? දෙසනානායසොතපතිතභාවෙන. අයඤ්චි සොතපතිතතා නාම කත්ථවි ලබ්භමානස්සාපි අනාහටං හොති.

යථා අභිධම්මෙ මනොධාතුනිද්දෙසෙ (ධ. ස. 566-567) ලබ්භමානම්පි කුමානඩගං පඤ්චවිඤ්ඤාණසොතපතිතතාය න උද්ධටං කත්ථවි දෙසනාය අසම්භවතො. යථා තත්ථෙව වත්ථුනිද්දෙසෙ හදයවත්ථු, කත්ථවි අලබ්භමානස්සාපි ගහණවසෙන. තථා ධීතකජ්ජිනිද්දෙසෙ. යථාහ –

“කතමො ච පුග්ගලො ධීතකජ්ජි? අයඤ්ච පුග්ගලො
සොතාපත්තිඵලසච්ඡිකිරියාය පටිපන්නො අස්ස, කජ්ජස්ස ච
උඩ්ඨය්හනවෙලා අස්ස, නෙව තාව කජ්ජො උඩ්ඨය්හෙය්‍යා, යාවායං පුග්ගලො
න සොතාපත්තිඵලං සච්ඡිකරොති”ති (පු. ප. 17).

එවම්ධාපි අලබ්භමානගහණවසෙන වෙදිතබ්බං, පරිකජ්ජවචනඤ්ඤෙන සවෙ භගවා හික්බුනිභාවයොග්‍යං කඤ්චි මාතුගාමං එහි හික්බුනීති වදෙය්‍යා, එවම්පි හික්බුනිභාවො සියාති. කස්මා පන භගවා එවං න කථෙසීති? තථා කතාධිකාරානං අභාවතො. යෙ පන “අනාසන්නසන්නිහිතභාවතො”ති කාරණං වත්වා “හික්බු එව හි සත්ථු ආසන්නවාරී සදා සන්නිහිතාව, තස්මා තෙ ‘එහිහික්බු’ති වත්තබ්බතං

අරහන්ති, න භික්ඛුනියො’’ති වදන්ති, තං තෙසං මතිමත්තං. සත්ථු
ආසන්නදුර්භාවස්ස භබ්බාභබ්බභාවාසිද්ධත්තා. චුත්තඤ්ඤෙතං භගවතා –

“සඤ්ඤාපිකණ්ණෙ චෙපි, භික්ඛවෙ, භික්ඛු ගහෙත්වා පිට්ඨිතො පිට්ඨිතො
අනුබන්ධො අස්ස පදෙ පදං නික්ඛිපන්තො, සො ච භොති අභිජ්ඣාලු කාමෙසු
තිබ්බසාරාගො ඛ්‍යාපන්නවිත්තො පදුට්ඨමනසඤ්ඤාපො මුට්ඨස්සති
අසම්පජානො අසමාහිතො විබ්භන්තවිත්තො පාකතින්ද්‍රියො, අථ ඛො සො
ආරකාව මය්හං, අභඤ්ච තස්ස. තං කිස්ස හෙතු? ධම්මඤ්ඤි සො, භික්ඛවෙ,
භික්ඛු න පස්සති, ධම්මං අපස්සන්තො න මං පස්සති.

“යොජනසතෙ චෙපි සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු විහරෙය්‍ය. සො ච භොති
අනභිජ්ඣාලු කාමෙසු න තිබ්බසාරාගො අඛ්‍යාපන්නවිත්තො
අප්පදුට්ඨමනසඤ්ඤාපො උපට්ඨිතස්සති සම්පජානො සමාහිතො
එකග්ගවිත්තො සංචුතින්ද්‍රියො, අථ ඛො සො සන්තිකෙව මය්හං, අභඤ්ච
තස්ස. තං කිස්ස හෙතු? ධම්මඤ්ඤි සො, භික්ඛවෙ, භික්ඛු පස්සති, ධම්මං
පස්සන්තො මං පස්සති’’ති (ඉතිචු. 92).

තස්මා අකාරණං දෙසතො සත්ථු ආසන්නානාසන්නතා. අකතාධිකාරතාය පන
භික්ඛුනීනං තත්ථ අයොග්‍යතා. තෙන චුත්තං – “එභිභික්ඛුනිදුකො ඉධ න
ලබ්භති’’ති. එවං දුට්ඨා.

අග්ගසාවිකා, මහාසාවිකා, පකතිසාවිකාති තිව්ධා. තත්ථ ඛෙමා,
උප්පලවණ්ණාති ඉමා ද්වෙ ථෙරියො අග්ගසාවිකා නාම. කාමං සබ්බාපි
බ්‍රිණාසවත්ථෙරියො සීලසුද්ධිආදිකෙ සම්පාදෙන්තියො චතුසු සතිපට්ඨානෙසු
සුපට්ඨිතවිත්තා සත්තබ්‍රොජ්ඣකිංගෙ යථාභූතං භාවෙත්වා මග්ගපටිපාටියා
අනවසෙසතො කිලෙසෙ බෙපෙත්වා අග්ගඵලෙ පතිට්ඨහන්ති. තථාපි යථා
සද්ධාවිමුත්තතො දිට්ඨිප්පත්තස්ස පඤ්ඤාවිමුත්තතො ච උභතොභාගවිමුත්තස්ස
පුබ්බභාගභාවනාවිසෙසසිද්ධො ඉච්ඡිතො විසෙසො, එවං
අභිනීභාරමහන්තතාපුබ්බයොගමහන්තතාභිසසන්තානෙ සාතිසයගුණවිසෙසස්ස
නිප්ඵාදිතත්තා සීලාදීහි ගුණෙහි මහන්තා සාවිකාති මහාසාවිකා. තෙසුයෙව පන
බොධිපක්ඛියධම්මෙසු පාමොක්ඛභාවෙන ධුරභූතානං සම්මාදිට්ඨිසම්මාසමාධීනං
සාතිසයකිව්වානුභාවනිබ්බත්තියා කාරණභූතාය තජ්ජාභිනීභාරතාය සක්කච්චං
නිරන්තරං විරකාලසම්භූතාය සම්මාපටිපත්තියා යථාක්කමං පඤ්ඤාය සමාධිමිහි ච
උක්කංසපාරමිප්පත්තියා සවිසෙසං සබ්බගුණෙහි අග්ගභාවෙ ධීතත්තා තා ද්වෙපි
අග්ගසාවිකා නාම. මහාපජාපතිගොතමිආදයො පන අභිනීභාරමහන්තතාය
පුබ්බයොගමහන්තතාය ච පටිලද්ධගුණවිසෙසවසෙන මහතියො සාවිකාති
මහාසාවිකා නාම. ඉතරා ථෙරිකා තිස්සා වීරා ධීරාති එවමාදිකා
අභිනීභාරමහන්තතාදීනං අභාවෙන පකතිසාවිකා නාම. තා පන අග්ගසාවිකා විය
මහාසාවිකා විය ච න පරිමිතා, අථ ඛො අනෙකසතාති අනෙකසහස්සාති
වෙදිතබ්බාති. එවං අග්ගසාවිකාදිභෙදතො තිව්ධා. තථා
සුඤ්ඤතවිමොක්ඛාදිභෙදතො තිව්ධා.

පටිපදාදිවිභාගෙන චතුබ්බිධා. ඉන්ද්‍රියාධිකවිභාගෙන පඤ්චවිධා. තථා පටිපත්තිසාදිවිභාගෙන පඤ්චවිධා. අනිමිත්තවිමුත්තාදිවසෙන ඡබ්බිධා. අධිමුත්තිහෙදෙන සත්තවිධා. ධුරපටිපදාදිවිභාගෙන අට්ඨවිධා. විමුත්තිවිභාගෙන නවවිධා දසවිධා ව. තා පනෙනා යථාචුත්තෙන ධුරහෙදෙන විහජ්ජමානා විසති භොන්ති, පටිපදාදිවිභාගෙන විහජ්ජමානා චත්තාලීස භොන්ති. පුන පටිපදාහෙදෙන ධුරහෙදෙන විහජ්ජමානා අසිති භොන්ති. අථ වා සුඤ්ඤතාවිමුත්තාදිවිභාගෙන විහජ්ජමානා චත්තාලීසාධිකානි ද්වෙසනානි භොන්ති. පුන ඉන්ද්‍රියාධිකවිභාගෙන විහජ්ජමානා ද්විසතුත්තරසහස්සං භොන්තීති. එවමෙතාසං ථෙරීනං අත්තනො ගුණවසෙනෙව අනෙකහෙදහින්නතා වෙදිතබ්බා. අයමෙත්ථ සඬ්ඛෙපො, විත්ථාරො පන හෙට්ඨා ථෙරගාථාසංචණ්ණනායං චුත්තනයෙනෙව ගහෙතබ්බොති.

සුමෙධාථෙරීගාථාචණ්ණනා නිට්ඨිතා.

මහානිපාතචණ්ණනා නිට්ඨිතා.

නිගමනගාථා

එත්තාවතා ව –

“යෙ තෙ සම්පන්නසද්ධම්මා, ධම්මරාජස්ස සත්ථුනො;
ඔරසා මුඛජා පුත්තා, දායාදා ධම්මනිම්මිතා.

“සීලාදිගුණසම්පන්නා, කතකිච්චා අනාසවා;
සුභුතිආදයො ථෙරා, ථෙරියො ථෙරිකාදයො.

“තෙහි යා භාසිතා ගාථා, අඤ්ඤඛ්‍යාකරණාදිනා;
තා සබ්බා එකතො කත්වා, ථෙරගාථාති සඬ්ගහං.

“ආරොපෙසුං මහාථෙරා, ථෙරීගාථාති තාදිනො;
තාසං අත්ථං පකාසෙතුං, පොරාණට්ඨකථානායං.

“නිස්සාය යා සමාරද්ධා, අත්ථසංචණ්ණනා මයා;
සා තත්ථ පරමත්ථානං, තත්ථ තත්ථ යථාරහං.

“පකාසනා පරමත්ථදීපනී, නාම නාමතො;
සම්පත්තා පරිනිට්ඨානං, අනාකුලචිනිච්ඡයා;
ද්වානචුතිපරිමාණා, පාළියා භාණුවාරතො.

“ඉති තං සඬ්ඛරොත්තෙන, යං තං අධිගතං මයා;
පුඤ්ඤං තස්සානුභාවෙන, ලොකනාථස්ස සාසනං.

“ඔගාහෙත්වා විසුද්ධාය, සීලාදිපටිපත්තියා;

සබ්බෙපි දෙහිනො හොන්තු, විමුත්තිරසභාගිනො.

“විරං තිට්ඨතු ලොකස්මිං, සම්මාසම්බුද්ධසාසනං;
තස්මිං සගාරවා නිව්චං, හොන්තු සබ්බෙපි පාණිනො.

“සම්මා චස්සතු කාලෙන, දෙවොපි ජගතිපති;
සද්ධම්මනිරතො ලොකං, ධම්මෙනෙව පසාසතු”ති.

බදරතිත්ථවිහාරවාසිනා ආචරියධම්මපාලත්ථෙරෙන

කතා

ථෙරීගාථානං අත්ථසංවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ථෙරීගාථා-අට්ඨකථා නිට්ඨිතා.